August Strindberg

Bokladspriset på
denna volym har,
från den 10 maj
1917, höjts med
50 öre. 7:75
Albert Bonnier.

SAMLADE SKRIFTER

AV

AUGUST STRINDBERG

5

FEMTE DELEN

RÖDA RUMMET

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

RÖDA RUMMET

SKILDRINGAR UR ARTIST- OCH FÖRFATTARLIVET

AV

AUGUST STRINDBERG

Rien n'est si désagréable
que d'être pendu obscurément.
VOLTAIRE.

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM 1912
A.-B. FAHLCRANTZ' BOKTRYCKERI

FÖRSTA KAPITLET.

Stockholm i fågelperspektiv.

Det var en afton i början av maj. Den lilla trädgården på Mosebacke hade ännu icke blivit öppnad för allmänheten, och rabatterna voro ej uppgrävda; snödropparna hade arbetat sig upp genom fjolårets lövsamlingar och höllo just på att sluta sin korta verksamhet för att lämna plats åt de ömtåligare saffransblommorna, vilka tagit skydd under ett ofruktsamt päronträd; syrenerna väntade på sydlig vind för att få gå i blom, men lindarna bjödo ännu kärleksfilter i sina obrustna knoppar åt bofinkarna, som börjat bygga sina lavklädda bon mellan stam och gren; ännu hade ingen mänskofot trampat sandgångarna sedan sista vinterns snö gått bort, och därför levdes ett obesvärat liv därinne av både djur och blommor. Gråsparvarna höllo på att samla upp skräp, som de sedan gömde under takpannorna på navigationsskolans hus; de drogos om spillror av rakethylsor från sista höstfyrverkeriet, de plockade halmen från unga träd som året förut sluppit ur skolan på Rosendal — och allting sågo de! De hittade barège-lappar i bersåer och kunde mellan stickorna på en bänkfot draga fram hårtappar efter hundar, som icke slagits

där sedan Josefinadagen i fjol. Där var ett liv och ett kiv.

Men solen stod över Liljeholmen och sköt hela kvastar av strålar mot öster; de gingo genom rökarna från Bergsund, de ilade fram över Riddarfjärden, klättrade upp till korset på Riddarholmskyrkan, kastade sig över till Tyskans branta tak, lekte med vimplarna på skeppsbrobåtarna, illuminerade i fönstren på stora Sjötullen, eklärerade Lidingöskogarna och tonade bort i ett rosenfärgat moln, långt, långt ut i fjärran, där havet ligger. Och därifrån kom vinden, och hon gjorde samma färd tillbaka genom Vaxholm, förbi fästningen, förbi Sjötullen, utmed Siklaön, gick in bakom Hästholmen och tittade på sommarnöjena; ut igen, fortsatte och kom in i Danviken, blev skrämd och rusade av utmed södra stranden, kände lukten av kol, tjära och tran, törnade mot Stadsgården, for uppför Mosebacke, in i trädgården och slog emot en vägg. I detsamma öppnades väggen av en piga, som just rivit bort klistringen på innanfönstren; ett förfärligt os av stekflott, ölskvättar, granris och sågspån störtade ut och fördes långt bort av vinden, som nu, medan köksan drog in den friska luften genom näsan, passade på att gripa fönstervadden, som var beströdd med paljetter och berberisbär och törnrosblad, och började en ringdans utefter gångarna, i vilken snart gråsparvarna och bofinkarna deltogo, då de sålunda sågo sina bosättningsbekymmer till stor del undanröjda.

Emellertid fortsatte köksan sitt arbete med innanfönstren, och inom några minuter hade dörren från källarsalen till verandan blivit öppnad och ut i trädgården trädde en ung herre, enkelt men fint klädd.

Hans ansikte företedde intet ovanligt, men där låg en sorg och en ofrid i hans blickar, som dock försvunno, då han, utkommen från den trånga källarsalen, möttes av den öppna horisonten. Han vände sig mot vindsidan, knäppte upp överrocken och tog några fulla andetag, vilka tycktes lätta hans bröstkorg och sinne. Därpå började han vandra fram och åter utmed barriärn, som skiljer trädgården från branterna åt sjön.

Långt nere under honom bullrade den nyvaknade staden; ångvincharna snurrade nere i stadsgårdshamnen, järnstängerna skramlade i järnvågen, slussvaktarnas pipor visslade, ångbåtarna vid Skeppsbron ångade, Kungsbacksomnibussarna hoppade skallrande fram på den kullriga stenläggningen; stoj och hojt i fiskargången, segel och flaggor som fladdrade ute på strömmen, måsarnas skri, hornsignaler från Skeppsholmen, gevärsrop från Södermalmstorg, arbetshjonens klapprande med träskorna på Glasbruksgatan, allt gjorde ett intryck av liv och rörlighet, som tycktes väcka den unge herrens energi, ty nu hade hans ansikte antagit ett uttryck av trots och levnadslust och beslutsamhet, och då han lutade sig över barriären och såg ner på staden under sina fötter, var det som om han betraktade en fiende; hans näsborrar vidgades, hans ögon flammade och han lyfte sin knutna hand, som om han velat utmana den stackars staden eller hota den.

Nu ringde det sju i Katrina, och Maria sekunderade med sin mjältsjuka diskant, och Storkyrkan och Tyskan fyllde i med sina basar, och hela rymden dallrade snart av ljudet från alla stadens sjuklockor; men när de tystnat, den ena efter den

andra, hördes ännu långt i fjärran den sista sjunga sin fridfulla aftonsång; den hade en högre ton, en renare klang och ett hastigare tempo än de andra — ty den har så! Han lyssnade och sökte utröna varifrån ljudet kom, ty det syntes väcka minnen hos honom. Då blev hans min så vek och hans ansikte uttryckte den smärta, som ett barn erfar då det känner sig vara lämnat ensamt. Och han var ensam, ty hans far och mor lågo borta på Klara kyrkogård, därifrån klockan ännu hördes, och han var ett barn, ty han trodde ännu på allt, både sant och sagor.

Klockan i Klara tystnade, och han rycktes ur sina tankar genom ljudet av steg på sandgången. Emot honom kom från verandan en liten man med stora polisonger, glasögon, vilka tycktes snarare vara avsedda till skydd för blickarna än för ögonen, en elak mun, som alltid antog ett vänligt, till och med godmodigt uttryck, en halvkrossad hatt, snygg överrock med defekta knappar, byxorna hissade på halv stång, gången både antydande säkerhet och skygghet. Det var av hans svävande yttre omöjligt att bestämma samhällsställning eller ålder. Han kunde lika väl tagas för en hantverkare som en tjänsteman, och han syntes vara mellan 29 och 45 år. Nu tycktes han emellertid smickrad av den persons sällskap, som han gick till mötes, ty han lyfte ovanligt högt den bågnande hatten och tog till sitt godmodigaste leende.

— Häradshövdingen har väl inte väntat?

— Inte ett ögonblick; klockan slutade just att ringa sju. Jag tackar Er för att Ni var god och kom, ty jag måste erkänna att detta möte är av

största vikt för mig; det gäller snart sagt min framtid, herr Struve.

— Hå kors!

Herr Struve klippte ett slag med ögonlocken, ty han hade endast väntat sig ett toddyparti och var mycket litet angelägen om allvarliga samtal, varför han också hade sina skäl.

— För att vi skola kunna tala bättre, fortfor häradshövdingen, så sitta vi ute, om ni inte har något mot det, och dricka en toddy.

Herr Struve drog ut den högra polisongen, tryckte varsamt ner hatten och tackade för bjudningen, men var orolig.

— För det första, måste jag bedja er icke vidare titulera mig häradshövding, upptog den unge herren samtalet, ty det har jag aldrig varit, utan endast extra ordinarie notarie, och detta senare har jag med i dag upphört att vara och är endast Herr Falk.

— Vad för slag?

Herr Struve såg ut som om han förlorat en fin bekantskap, men förblev godmodig.

— Ni, som är en man med liberala idéer...

Herr Struve försökte begära ordet för att utveckla sig, men Falk fortfor:

— I er egenskap av medarbetare i den frisinnade Rödluvan är det som jag sökt er.

— För all del, jag är en så obetydlig medarbetare...

— Jag har läst era ljungande artiklar i arbetarefrågan och i alla andra frågor, som ligga oss om hjärtat. Vi räkna nu vårt Anno III, med romerska siffror, ty det är nu tredje året som den nya representa-

tionen sammanträder, och vi skola snart se våra förhoppningar förverkligade. Jag har läst era förträffliga biografier i Bondevännen över de ledande politiska männen, männen från folket, som slutligen fått framföra vad de så länge burit tungt på sina sinnen; ni är en framåtskridandets man, och jag högaktar er!

Struve, vars blick slocknat i stället för att tändas vid det eldiga talet, mottog med nöje det åskledande anbudet och grep med iver ordet.

— Jag får säga, att det är med en verklig glädje jag hör ett erkännande från en ung och, jag må säga det, utmärkt person som häradshövdingen, men å andra sidan, varför skola vi tala om saker, som äro av allt för allvarlig, för att icke säga sorglig natur, här, då vi äro ute i naturens sköte, här på vårens första dag, då allting står i sin knoppning och solen sprider sin värme i hela naturen; låt oss vara sorglösa och dricka vårt glas i frid. Förlåt, men jag tror att jag är äldre student — och — vågar — kanske därför föreslå...

Falk, vilken gått ut som en flinta för att söka stål, kände att han huggit i trä. Han mottog anbudet utan någon värme. Och där sutto nu de nya bröderna och hade intet att säga varann, annat än den missräkning som deras ansikten sade.

— Jag nämnde nyss för bror, upptog Falk samtalet, att jag i dag brutit med mitt förra och övergivit ämbetsmannabanan; nu vill jag blott tillägga att jag ämnar bli litteratör!

— Litteratör! Å, kors, varför det då? Men det är ju synd.

— Det är icke synd; men nu har jag att fråga,

om bror vet vart jag skall gå för att få något arbete?

— Hm! Det är verkligen svårt att säga. Det strömmar så mycket folk till från alla håll. Men det ska du inte tänka på. Det är verkligen synd, att du ska avbryta; det är en svår bana, den här litteratörsbanan!

Struve såg ut som om han skulle tycka att det var synd, men kunde icke dölja en viss förnöjelse över att få en olyckskamrat.

— Men säg mig då, fortfor han, orsaken till att du lämnar en bana som ger både ära och makt.

— Ära åt dem som hava tillvällat sig makten, och makten åt de hänsynslösa.

— Å, du pratar! Inte är det så farligt heller?

— Inte? Nå, så gärna som vi tala om något annat, så. Jag skall bara ge dig en interiör ifrån *ett* av de sex verk, jag skrev in mig uti. De fem första lämnade jag genast av den naturliga orsak att där inte fanns något arbete. Varje gång jag kom upp och frågade om det fanns något att göra, så blev svaret alltid: Nej! och såg heller aldrig någon som gjorde något. Och det, oaktat jag var i sådana anlitade verk som *Kollegiet för Brännvinsbränningen*, *Kansliet för Skatternas påläggande* och *Generaldirektionen för Ämbetsmännens Pensioner*. Men när jag såg dessa massor av tjänstemän, som krälade på varandra, rann den tanken på mig, att det verk, som skulle utbetala alla dessas löner, dock måtte ha något att göra. Jag skrev följaktligen in mig i *Kollegiet för utbetalandet av Ämbetsmännens löner*.

— Var du i det verket? frågade Struve, som började intresseras.

— Ja. Jag kan aldrig glömma det stora intryck, som min entré i detta fullständigt och väl organiserade ämbetsverk gjorde på mig. Jag kom upp klockan elva f. m., emedan verket vid den tiden skulle öppnas. I vaktmästarrummet lågo två unga vaktmästare framstupa på ett bord och läste Fäderneslandet.

— Fäderneslandet?

Struve, som under föregående kastat socker åt gråsparvarna, började spetsa öronen.

— Ja! Jag hälsade god morgon. En svag ormlik rörelse efter herrarnas ryggar antydde att min hälsning mottogs utan avgjord motvilja; den ena gjorde till och med en gest med högra stövelklacken, vilken skulle gälla för ett handtag. Jag frågade om någon av herrarna var ledig att visa mig lokalen. De förklarade sig förhindrade: de hade order att icke lämna vaktrummet. Jag frågade om det icke fanns flera vaktmästare. Jo, det fanns nog flera. Men övervaktmästaren hade semester, förste vaktmästaren hade tjänstledighet, andre vaktmästaren hade permission, den tredje var på Posten, den fjärde var sjuk, den femte var efter dricksvatten, den sjätte var på gården, »och där sitter han hela dan»; för övrigt »brukade aldrig någon tjänsteman vara uppe förr än vid ett-tiden». Därvid fick jag en vink om det opassande i mitt tidiga, störande besök och en erinran om att vaktmästarna även voro tjänstemän.

Sedan jag emellertid förklarat mitt beslut vara att taga ämbetsrummen i sikte, för att därigenom få ett

begrepp om arbetets fördelning i ett så maktpåliggande och omfattande verk, fick jag den yngre av de två att följa mig. Det var en storartad anblick som mötte, då han slog upp dörren och en fil av sexton rum, större eller mindre, lågo framför mina blickar. Här måtte väl finnas arbete, tänkte jag, och kände att jag träffat på en lycklig idé. Ljudet av sexton björkvedsbrasor, som flammade i sexton kakelugnar, gjorde ett behagligt avbrott mot ställets ensamhet.

Struve, som lyssnat allt uppmärksammare, letade nu fram en blyertspenna mellan västens tyg och foder och skrev 16 på sin vänstra manschett.

— 'Här är extraordinariernas rum', upplyste vaktmästaren.

— 'Jaså! Är det många extra här i verket?' frågade jag.

— 'Åja, nog räcker de till.'

— 'Vad gör de då för slag?'

— 'De skriver, förstås, lite...' — Han såg härvid så förtroendefull ut, att jag ansåg det vara tid att avbryta honom. Sedan vi genomvandrat Kopisternas, Notariernas, Kanslisternas, Revisorns och Revisionssekreterarens, Kontrollörens och Kontrollörsekreterarens, Advokatfiskalens, Kammarförvantens, Arkivariens och Bibliotekariens, Kamrerarens, Kassörens, Ombudsmannens, Protonotariens, Protokollsekreterarens, Aktuariens, Registratorns, Expeditionssekreterarens, Byråchefens och Expeditionschefens rum, stannade vi omsider vid en dörr, på vilken med förgyllda bokstäver stod skrivet: Presidenten. Jag ville öppna dörren och stiga på, men hindrades vördsamt av vaktmästaren, som med verklig oro fattade min arm och viskade ett 'tyst!' — 'Sover han?'

kunde jag, med tanken på en gammal sägen, icke underlåta att fråga. 'För Guds skull, säg ingenting; här får ingen komma in förrän då Presidenten ringer.' — 'Ringer Presidenten ofta då?' — 'Nej, inte har jag hört honom ringa på det år jag har varit här.' — Vi tycktes återigen komma in på det förtroliga området, varför jag avbröt.

När klockan led emot tolv började de extra ordinarie tjänstemännen anlända, och jag blev ganska överraskad att i dem känna igen idel gamla bekanta från Generaldirektionen för Ämbetsmännens Pensioner och Kollegiet för Brännvinsbränningen. Men större ändå blev min överraskning då jag fick se Kammarförvanten från Skatternas påläggande komma inpromenerande och här sätta sig i Aktuariens rum och skinnstol och göra sig lika hemmastadd som jag sett honom på förra stället.

Jag tog en av de unga herrarna avsides och frågade honom om han icke ansåg lämpligt, att jag gick in och uppvaktade presidenten. 'Tyst' var hans hemlighetsfulla svar, i det han förde mig in i det åttonde rummet! Åter detta hemlighetsfulla 'tyst!'

Rummet, i vilket vi befunno oss nu, var lika mörkt, men smutsigare än alla de andra. Tagelsuddar stucko ut genom de spruckna skinnen på möblerna; dammet låg tjockt över skrivbordet, på vilket stod ett utsinat bläckhorn; där låg också en obegagnad lackstång, på vilken den forne ägaren textat sitt namn i anglosaxiska bokstäver, en pappersssax, vars käftar gått i lås av rost, en datumvisare, som stannat midsommardagen för fem år sedan, en Statskalender, som var fem år gammal, och ett ark gråpapper, på vilket var skrivet Julius Cæsar,

Julius Cæsar, Julius Cæsar, minst hundra gånger omväxlande med Gubben Noach, Gubben Noach lika många gånger.

— 'Det här är Arkivariens rum, här få vi vara i fred', sade min följeslagare.

— 'Kommer inte Arkivarien hit då?' frågade jag.

— 'Han har inte varit här på fem år, så nu lär han väl skämmas att komma hit!'

— 'Nå, men vem sköter hans tjänst då?'

— 'Det gör Bibliotekarien.'

— 'Varuti består då deras tjänstgöring i ett sådant här verk som Kollegiet för utbetalandet av Ämbetsmännens löner?'

— 'Det består i att vaktmästarna sortera kvittenserna, kronologiskt och alfabetiskt, och skicka dem till bokbindarn, varpå bibliotekarien övervakar deras uppställande på därtill lämpliga hyllor.'

Struve tycktes numera njuta av samtalet och kastade då och då ner ett ord på sin manschett, och då Falk gjorde en paus, ansåg han sig böra säga något av vikt.

— Nå, men hur fick Arkivarien ut sin lön då?

— Jo, den skickades hem till honom! Var det inte enkelt. Emellertid blev jag nu tillrådd av min unge kamrat att gå in och bocka mig för Aktuarien och bedja honom presentera mig för de andra tjänstemännen, vilka nu började anlända för att röra om elden i sina kakelugnar och njuta av glödhögens sista strålar. Aktuarien skulle vara en mycket mäktig och även godsint person, berättade min vän, och tyckte mycket om uppmärksamhet.

Nu hade jag, som känt Aktuarien i egenskap av

Kammarförvant, haft helt andra tankar om honom, men jag trodde min kamrat och steg på.

I en bred karmstol framför kakelugnen satt den fruktade och sträckte sina fötter på en renhud. Han var strängt sysselsatt med att röka in ett äkta sjöskumsmunstycke, vilket han sytt in i ett handsskinn. För att icke vara sysslolös hade han tagit ihop med gårdagens Posttidning, för att få nödiga underrättelser om Regeringens önskningar.

Vid mitt inträde, som tycktes göra honom bedrövad, sköt han upp glasögonen och lade dem på sin kala hjässa; högra ögat gömde han bakom tidningens marginal och lossade med det vänstra en spetskula mot mig. Jag framförde mitt ärende. Han tog munstycket i högra handen och såg efter huru långt det »slagit an». Den förfärliga tystnad som nu uppstod bekräftade alla mina farhågor. Han harklade och framkallade därefter ett starkt fräsande ljud i glödhögen. Därefter erinrade han sig tidningen och fortsatte läsningen. Jag ansåg mig böra repetera mitt andragande med någon variation. Då stod han inte ut längre. 'Vaffa-en menar herrn? Vaffa-en vill herrn i mitt rum! Får jag inte vara i fred i mitt eget rum? Va!? Ut, ut, ut, herre! Vaffa-en ser herrn inte att jag är upptagen! Tala vid protonotarien om herrn vill något! Inte vid mig!' — Jag gick in till protonotarien.

Där var stort materialkollegium, som pågick sedan tre veckor tillbaka. Protonotarien satt ordförande, och tre kanslister skötte protokollet. Leverantörernas insända prov lågo strödda omkring borden, vid vilka alla lediga kanslister, kopister och notarier tagit plats. Man hade ehuru med stor me-

ningsskiljaktighet beslutat sig för 2 balar Lessebopapper, och efter upprepade provklippningar stannat vid 48 saxar av Gråtorps prisbelönta tillverkning (i vilket bruk aktuarien ägde 25 aktier); provskrivningen med stålpennorna hade fordrat en hel vecka, och protokollet över densamma hade slukat 2 ris papper; nu hade man kommit till pennknivarna, och kollegiet satt just och prövade desamma på de svarta bordskivorna.

— 'Jag föreslår Sheffields tvåbladiga n:o 4, utan korkskruv', sade protonotarien, och tog en flisa ur bordskivan, så stor att man kunde tända en brasa med den. 'Vad säger första notarien?'

Denne, som vid provskärningen tagit för djupt och råkat på en spik, vilken skadat en trebladig Eskilstuna n:o 2, föreslog nämnda sort.

Sedan alla yttrat sig och strängt motiverat sina meningar med bifogande av praktiska prov, beslöt ordföranden, att man skulle taga två gross Sheffield.

Häremot reserverade sig första notarien i ett längre anförande, som togs i protokoll, kopierades i två exemplar, registrerades, sorterades (alfabetiskt och kronologiskt), inbands och uppställdes av vaktmästare under bibliotekariens överinseende på lämplig hylla. Denna reservation genomandades av en varmt fosterländsk känsla och gick huvudsakligen ut på att visa det nödvändiga i att staten uppmuntrade de inhemska manufakturerna. Som detta innehöll en anklagelse mot regeringen, då den ju träffat en regeringens ämbetsman, måste protonotarien taga regeringens försvar. Han började med en historik över manufakturdiskontens uppkomst (vid nämnandet

av »diskonten» spetsade alla extra ordinarierna öronen), kastade en blick på landets ekonomiska utveckling under de sista tjugo åren, varvid han fördjupade sig så i detaljerna, att klockan slog tu i Riddarholmen, innan han hunnit till ämnet. Vid det fatala klockslaget störtade alla tjänstemännen upp från sina platser som om elden varit lös. Då jag frågade en ung kamrat vad detta skulle betyda, svarade den gamle notarien, som hört min fråga: »En ämbetsmans första plikt, herre, är att vara punktlig, herre!» Två minuter över tu fanns inte ett liv i de många rummen! 'I morgon få vi en het dag', viskade en kamrat till mig i trappan. 'Vad i Herrans namn blir det då?' frågade jag orolig. 'Blyertspennorna!' svarade han. Och det blev heta dagar! Lackstängerna, kuverten, pappersknivarna, läskpapperet, segelgarnet. Men det gick an, ty alla hade sysselsättning. Det kom dock en dag då denna skulle tryta. Då tog jag mod till mig och bad att få något att göra. De gåvo mig sju ris papper att skriva rent hemma, för att jag skulle skaffa mig »meriter». Detta arbete utförde jag på en mycket kort tid, men i stället för att vinna erkännande och uppmuntran blev jag behandlad med misstroende, ty man tyckte inte om flitigt folk. Sedan fick jag aldrig något arbete mer. Jag vill bespara dig en plågsam beskrivning på ett år fullt av förödmjukelser, av stygn utan tal, av bitterhet utan gräns. Allt vad jag ansåg löjligt och smått behandlades med högtidligt allvar, och allt vad jag vördade som stort och berömvärt häcklades. Folket kallades för pack och ansågs endast vara till för garnisonen att ha att skjuta på vid förefallande behov. Man smädade öppet det nya statsskicket och kallade

bönderna förrädare.* Detta hörde jag på i sju månader; man började misstänka mig, då jag icke deltog i skrattet, och man utmanade mig. Nästa gång man angrep »oppositionshundarna» exploderade jag och höll ett explikationstal som hade till resultat, att man visste var man hade mig och att jag blev omöjlig. Och nu gör jag som så många andra skeppsbrutna: jag kastar mig i armarna på litteraturen!

Struve, som syntes missnöjd med det avstubbade slutet, stoppade in blyertspennan, drack ur sin toddy och såg förströdd ut. Emellertid ansåg han sig böra tala.

— Kära bror, du har icke lärt dig livets konst ännu; du skall se huru svårt det är att få ett bröd först, och se huru småningom det blir livets huvudsak. Man arbetar för att få bröd och man äter sitt bröd för att kunna arbeta ihop mera bröd, för att kunna arbeta! Tro mig, jag har hustru och barn och jag vet vad det vill säga. Man måste lämpa sig efter förhållandena, ser du. Man måste lämpa sig! Och du vet inte hurudan en litteratörs ställning är. Litteratören står utom samhället!

— Nå väl, det är straffet, när han vill ställa sig över samhället! För övrigt avskyr jag samhället, ty det vilar ej på fritt fördrag, det är en vävnad av lögn — och jag flyr det med nöje!

— Det börjar bli kallt, anmärkte Struve.

— Ja, skola vi gå?

— Kanske vi gå.

Samtalets låga hade flämtat ut.

Emellertid hade solen gått ned, halvmånen hade

* Denna skildring är nu mera osann, sedan ämbetsverkens stora omorganisation blivit företagen.

äntrat horisonten och stod nu över Ladugårdsgärdet, en och annan stjärna kämpade med dagsljuset, som ännu dröjde uppe i rymden; gaslyktorna tändes nere i staden, som nu började tystna.

Falk och Struve vandrade tillsammans åt norr, samspråkande om handel, sjöfart, näringar och allt annat som icke intresserade dem, varpå de skildes med ömsesidig lättnad.

Under det att nya tankar grodde i hans huvud, vandrade Falk nedåt Strömgatan och framåt Skeppsholmen. Han kände sig lik en fågel som flugit mot en fönsterruta och nu ligger slagen, då han trodde sig lyfta vingarna för att flyga rätt ut i det fria. Han satte sig på en bänk vid stranden och hörde på vågskvalpet; en lätt bris susade genom de blommande lönnarna och halvmånen lyste med ett svagt sken över det svarta vattnet; där lågo tjugo, trettio båtar förtöjda vid kajen, och de ryckte i sina kedjor och stucko upp sina huvuden den ena över den andra, ett ögonblick blott, för att sedan dyka ner; vinden och vågen tycktes jaga dem framåt och de gjorde sina anlopp mot bron likt ett koppel hetsade hundar, men kedjan ryckte dem tillbaka, och då höggo de och stampade som om de ville slita sig.

Där blev han sittande till midnatt; då somnade vinden, vågorna gingo till vila, de fångna båtarna ryckte icke mera i sina kedjor, lönnarna susade ej mer och daggen föll.

Då steg han upp och vandrade drömmande hem till sin ensliga vindskammare långt borta på Ladugårdslandet.

Detta gjorde unge Falk, men gamle Struve, vilken samma dag inträtt i den konservativa Gråkappan, se-

dan han fått avsked ur Rödluvan, gick hem och skrev till den misstänkta Folkets Fana en korrespondensartikel »Om Kollegiet för utbetalandet av Ämbetsmännens löner», på 4 spalter à 5 kronor spalten.

ANDRA KAPITLET.

Bröder emellan.

Linkramhandlaren Carl Nicolaus Falk, son till avlidne linkramhandlaren, en av borgerskapets femtio äldste och kaptenen vid borgerskapets infanteri, kyrkorådet och ledamoten av direktionen för Stockholms Stads Brandförsäkringskontor Herr Carl Johan Falk och bror till förre e. o. notarien, numera litteratören Arvid Falk, hade sin affär, eller, som hans ovänner helst kallade den, bod vid Österlånggatan, så snett emot Ferkens gränd, att bodbetjänten kunde, när han tittade upp från sin roman, som han satt och fuskade med under disken, se ett stycke av en ångbåt, ett hjulhus, en klyvarbom eller så, och en trädtopp på Skeppsholmen samt en bit luft ovanför. Bodbetjänten, som lydde det icke ovanliga namnet Andersson, och han hade lärt lyda, hade nu på morgonen öppnat, hängt ut en lintott, en ryssja, en ålmjärde, en knippa metspön samt en katse ospritad fjäder; därpå hade han sopat boden och strött sågspån på golvet samt slagit sig ner bakom disken, där han av

en tom ljuslåda tillrett ett slags råttfälla, som han gillrat upp med en stångkrok och i vilken hans roman ögonblickligen kunde falla, om patron eller någon av dennes bekanta skulle inträda. Några kunder tycktes han ej befara, dels emedan det var tidigt på morgonen, dels emedan han icke var van vid överflöd på sådana. Affären hade blivit grundlagd under salig kung Fredriks dagar — Carl Nicolaus Falk hade liksom allt annat även ärvt detta uttryck från sin far, vilken åter fått det i rätt nedstigande linje från sin farfar — den hade blomstrat och givit ifrån sig bra med pengar förr, ända till för några år sedan, då det olycksaliga »representationsförslaget» kom och gjorde slut på all handel, förstörde alla utsikter, hämmade all företagsamhet och hotade att bringa borgerskapet till undergång. Så uppgav Falk själv, men andra menade att affären icke sköttes och att en svår konkurrent etablerat sig nere vid Slussplan. Falk talade dock icke i onödan om affärens lägervall, och han var en tillräcklig klok man att välja både tillfälle och åhörare när han slog an den strängen. När någon av hans gamla affärsvänner framställde en vänlig förundran över den minskade trafiken, då talade han om, att han byggde på sin partihandel på landsorten och bara hade boden som en skylt, och de trodde honom, ty han hade ett litet kontor innanför boden, där han mest vistades, när han icke var ute i stan eller på Börsen. Men när hans bekanta — det var något annat det — det var notarien och magistern — yttrade samma vänliga oro — då var det de dåliga tiderna, härledande sig från representationsförslaget, som vållade stagnationen.

Emellertid hade Andersson, vilken blivit störd av

några pojkar, som i dörren frågat vad metspöna kostat, råkat att titta ut åt gatan och fått sikte på unge herr Arvid Falk. Som han fått låna boken av just honom, fick den bli liggande där den låg, och det var med en ton av förtrolighet och en min av hemligt förstånd han hälsade sin förre lekkamrat då denne inträdde i boden.

— Är han där uppe? frågade Falk med en viss oro.

— Han håller på att dricka kaffe, svarade Andersson och pekade åt taket. I detsamma hördes en stol skjutas på ett golv rätt ovanför deras huvuden.

— Nu steg han upp från bordet, herr Arvid.

De tycktes båda så väl känna detta ljud och dess betydelse. Därpå hördes tämligen tunga, knarrande steg korsa rummet i alla riktningar och ett dovt mullrande trängde genom trossbottnen ned till de lyssnande unge männen.

— Var han hemma i går kväll? frågade Falk.

— Nej, han var ute.

— Med vännerna eller de bekanta?

— Bekanta.

— Och kom sent hem?

— Ganska sent.

— Tror Andersson han kommer ner snart? Jag vill inte gärna gå upp för min svägerskas skull.

— Han är nog här snart, det känner jag på stegen.

I detsamma hördes en dörr slås igen där uppe, och där nere växlades en betydelsefull blick. Arvid gjorde en rörelse som om han ämnade gå, men då bemannade han sig.

Om några ögonblick började ljud förnimmas inne

på kontoret. En elakartad hosta skakade det lilla rummet, och så hördes de kända stegen som sade: rapp — rapp, rapp — rapp!

Arvid gick innanför disken och knackade på dörren till kontoret.

— Stig på!

Arvid stod inför sin bror. Denne såg ut att vara en fyrtioåring, och han var så omkring, ty han var femton år äldre än brodern, och därför, och även på andra grunder, hade han vant sig att betrakta honom som en pojke, åt vilken han var far. Han hade ljuslätt hår, ljusa mustascher, ljusa ögonbryn och ögonhår. Han var tämligen fetlagd, och därför kunde han knarra så bra på stövlarna, vilka skreko under tyngden av hans satta figur.

— Är det du bara? frågade han med en obetydlig anstrykning av välvilja och förakt, två oskiljaktiga känslor hos honom, ty han var icke ond på dem som voro under honom i något avseende, och han föraktade dem. Men han såg nu också ut som om han gjort en missräkning, ty han hade väntat något mera tacksamt föremål att få bryta ut på, och brodern var en försynt och timid natur, som aldrig satte sig upp i onödan.

— Jag stör dig väl inte bror Carl? frågade Arvid, som stannat vid dörren. Denna ödmjuka fråga hade den verkan, att brodern beslöt att ge ett uttryck åt sin välvilja. Han tog själv en cigarr ur sitt stora läderfodral med broderi på och bjöd därpå brodern ur en låda, som fått sin plats i närheten av kaminen, emedan cigarrerna — »väncigarrerna», som han öppet kallade dem, och han var en öppen natur — hade varit med om ett skeppsbrott, vilket gjorde dem mycket

intressanta, om icke så goda, och en strandauktion, vilket gjorde dem mycket billiga.

— Nåå, vad har du att andraga? frågade Carl Nicolaus i det han tände sin cigarr och därefter stoppade tändsticksasken i fickan — av tankspriddhet, ty han kunde icke hålla tankarna samlade på mera än ett ställe, inom en krets, vilken var icke mycket vid, hans skräddare kunde på tummen säga huru vid, när han tog mått om hans liv.

— Jag tänkte få tala om våra affärer, svarade Arvid och tummade sin otända cigarr.

— Sitt! kommenderade brodern.

Det var alltid hans vana att bedja folk sitta, då han skulle ta itu med dem, ty han hade dem då under sig och kunde lättare krossa dem — om så behövdes.

— Våra affärer! Ha vi några affärer? började han. Jag vet inte det! Har du några affärer, du?

— Jag menade endast, att jag ville veta om jag hade någonting att få vidare.

— Vad skulle det vara, om jag får lov att fråga? Skulle det vara pengar kanske? Va? skämtade Carl Nicolaus och lät brodern njuta av lukten från den fina cigarren. Som han icke fick något svar, det han icke heller ville ha, måste han tala själv.

— Få? Har du inte fått allt vad du skulle ha? Har du inte själv kvitterat räkningen till förmyndarekammaren; har jag inte sedan dess fött dig och klätt dig, det vill säga förskotterat dig, för du skall få betala det när du kan en gång, som du också har begärt; jag har skrivit upp det för att ha den dan, då du kan förtjäna ditt bröd själv, och det har du inte gjort ännu.

— Det är just det jag ämnar göra nu och därför

har jag kommit hit för att få klart om jag har något att få eller om jag är skyldig något.

Brodern kastade en genomträngande blick på sitt offer för att utforska om denne hade några baktankar. Därpå började han med sina knarrande stövlar rappa golvet på en diagonal mellan spottlådan och paraplyställlet; berlockerna pinglade på urkedjan liksom varnande folk för att gå i vägen och tobaksröken steg upp och lade sig i långa hotande moln mellan kakelugnen och dörren, som om de bebådade åskväder. Han gick häftigt med nedböjt huvud och skjutande axlar, liksom om han läste över en roll. När han tycktes kunna den, stannade han framför brodern och såg honom rätt in i ögat med en lång, sjögrön, falsk blick, som skulle se ut som förtroendet och smärtan, och med en röst avsedd att låta som komme den från familjegraven på Klara kyrkogård, sade han:

— Du är inte ärlig, Arvid! Du är inte är-lig!

Vilken åhörare som helst, utom Andersson, som stod och lyssnade bakom boddörren, skulle ha känt sig rörd vid dessa ord, vilka med den djupaste broderliga smärta uttalades av en broder mot en broder. Arvid själv, som från barndomen blivit invand att tro, det alla andra människor voro förträffliga och han själv dålig, funderade verkligen ett ögonblick på, om han var ärlig eller icke, och som hans uppfostrare med tjänliga medel tillverkat åt honom ett högst ömtåligt samvete, fann han sig ha varit mindre ärlig eller åtminstone mindre öppen, då han nyss, på ett mindre öppet sätt, framställt sin fråga om brodern var en skurk.

— Jag har kommit till den meningen, sade han, att du bedragit mig på en del av mitt arv; jag har

räknat ut, att du tagit för dyrt för din dåliga kost och dina avlagda kläder; jag vet att min förmögenhet icke kunnat gå åt till mina förfärliga studier, och jag tror, att du är skyldig mig en rätt stor summa, som jag nu behöver, och som jag anhåller att få — utbekomma!

Ett leende upplyste broderns ljusa anlete, och med en min så lugn, och en gest så säker, som om han repeterat den i flera år för att vara färdig att träda upp så snart repliken sades, stack han handen i byxfickan, skakade nyckelknippan innan han tog upp den, lät den göra en volt i luften och gick med andakt till kassaskåpet. Han öppnade det fortare än han ämnat och ställets helgd kanske tillät, framtog ett papper, som också legat färdigt och väntat på replik. Han räckte det åt brodern.

— Har du skrivit det här? — Svara! Har du skrivit det här?

— Ja! —

Arvid reste sig för att gå.

— Nej, sitt! — sitt! sitt!

Om någon hund varit närvarande, skulle han genast suttit.

— Nå, hur står det? Läs! — »Jag, Arvid Falk, erkänner och betygar — att — jag — av — min broder, utnämnde förmyndaren — Carl Nicolaus Falk — till fullo utbekommit mitt arv — utgörande etc.»

Han skämdes att utsäga summan.

— Du har sålunda erkänt och betygat en sak, som du inte trott på! Är det ärligt, får jag lov att fråga? Nej, svara på min fråga! Är det ärligt? Nej! Ergo har du givit ett falskt intyg. Du är således en skurk! Ja det är du! Har jag inte rätt?

Scenen var för tacksam, och triumfen för stor för att kunna njutas utan publik. Den oskyldigt anklagade måste ha vittnen; han slog upp dörren till boden.

— Andersson! ropade han. Svara mig på en sak: hör noga på! Om jag utfärdar ett falskt intyg, är jag en skurk då eller är jag inte?

— Patron är en skurk naturligtvis! svarade Andersson utan betänkande och med värme.

— Hörde du han sa att jag var en skurk — om jag skriver under ett falskt kvitto. Nå, vad var det jag sa nyss? Du är inte ärlig, Arvid; du är inte ärlig! Det har jag också alltid sagt om dig! Beskedliga människor äro oftast skurkar; du har alltid varit beskedlig och undfallande, men jag har sett, att du i hemlighet burit andra tankar; du är en skurk! Så sade också din far, jag säger »sade», ty han sade alltid vad han tänkte, och var en rättfärdig man, Arvid, och det — är — inte — du! Och var säker, att om han nu levat, skulle han med smärta och grämelse ha sagt: Du är inte ärlig, Arvid! Du är — inte — ärlig!

Han tog åter några diagonaler och det lät som om han applåderade sin scen med fötterna, och han ringde med nyckelknippan, som om han gav signal till ridå. Slutrepliken hade varit så avrundad, att varje tillägg skulle förstöra det hela. Oaktat den svåra beskyllningen, som han verkligen väntat på i flera år, ty han trodde alltid att brodern hade ett falskt hjärta, var han mycket nöjd att det var över, och så lyckligt över, och så väl eller så sinnrikt över, att han nästan kände sig glad och till och med en smula tacksam. Dessutom hade han ju fått ett så

gott tillfälle att bryta ut, sedan han blivit retad däruppe i familjen, och att bryta ut mot Andersson hade under årens lopp förlorat sitt behag — att bryta ut där uppe — det hade han förlorat lusten till.

Arvid hade blivit stum; han var en sådan genom uppfostran förskrämd natur att han alltid trodde sig göra orätt; han hade sedan barndomen hört dessa förfärliga stora orden, rättfärdig, ärlig, uppriktig, sann, uttalas dagligen och stundligen, att de för honom stodo som domare, vilka alltid till honom sade: skyldig! Han trodde en sekund, att han misstagit sig i sina beräkningar, att brodern var oskyldig och han själv verkligen en skurk; men i nästa ögonblick såg han i brodern en bedragare, som med en simpel advokatyr förvänt synen på honom, och han ville fly för att icke råka i strid, fly utan att säga honom sitt ärende numro 2, att han stod i begrepp att byta om bana.

Pausen blev längre än ämnat var. Carl Nicolaus hade sålunda tid att i minnet genomgå sina triumfer från nyss. Det där lilla ordet »skurk» gjorde så gott i tungan att få uttala, det gjorde lika gott som att säga spark; och dörrens öppnande och Anderssons svar och papperets entré, allt hade gått så väl; nyckelknippan hade icke varit glömd på nattduksbordet, låset hade gått obehindrat, bevisningen hade varit bindande som ett garn, slutledningen hade gått av som ett gäddrag och varit snärjande. Han var bliven vid gott humör; han hade förlåtit, nej han hade glömt, glömt allt, och när han smällde igen kassaskåpet, så stängde han för alltid igen om den obehagliga affären. Men han ville icke skiljas vid brodern; han hade behov av att tala om annat med

honom, att kasta några skovlar kallprat över det obehagliga ämnet, att se honom under vardagliga förhållanden, att se honom till exempel sitta vid ett bord, varför icke ätande och drickande; människorna sågo alltid nöjda och belåtna ut, när de åto och drucko, och han ville se honom nöjd och belåten; han ville se hans ansikte lugnt och höra hans röst mindre darrande, och han stannade vid att han skulle bjuda på frukost. Svårigheten var att finna en övergång, en lämplig brygga att hala ut över bråddjupet. Han letade i sitt huvud, men fann ingen, han letade i sina fickor och han fann den — tändsticksasken.

— För fan, du har ju inte tänt din cigarr, gosse! sade han med verklig, icke låtsad värme.

Men gossen hade smulat sönder sin cigarr under samtalets gång och den kunde icke brinna mer.

— Se här, tag en ny!

Han fick fram sitt stora läderfodral:

— Se här! Tag du! Det är goda cigarrer!

Brodern, som var nog olycklig att icke kunna såra någon, mottog bjudningen, tacksamt som en till försoning framräckt hand.

— Se så, gamle gosse, fortfor Carl Nicolaus och anslog en angenäm sällskapston, som han så väl kunde; kom nu, så gå vi på Riga och få oss en bit frukost! Kom nu!

Arvid, som var ovan vid vänlighet, blev härav så rörd, att han hastigt tryckte broderns hand och skyndade ut, ut genom boden utan att hälsa Andersson, och ut på gatan.

Brodern stod häpen; det där kunde han inte förstå; vad skulle det betyda; springa sin väg, då han blev bjuden på frukost; springa sin väg, och han

var ju ändå inte ond. Springa! Det skulle inte en hund ha gjort, om man kastat en köttbit åt honom!

— Han är så besynnerlig! mumlade han och rappade av golvtiljorna. Därpå gick han till sin pulpet, skruvade upp stolen så högt den gick, och klättrade upp. Ifrån denna upphöjda plats brukade han se människor och förhållanden från en högre synpunkt, och han brukade finna dem små, dock icke så små, att de ej kunde användas för hans ändamål.

TREDJE KAPITLET.

Nybyggarna på Lill-Jans.

Klockan var mellan åtta och nio den vackra majmorgonen, då Arvid Falk efter scenen hos brodern vandrade gatorna framåt, missnöjd med sig själv, missnöjd med brodern och missnöjd med det hela. Han önskade att det vore mulet och att han hade dåligt sällskap. Att han var en skurk, det trodde han icke fullt på, men han var icke nöjd med sig själv, han var så van att ställa höga fordringar på sig, och han var inlärd att i brodern se ett slags styvfar, för vilken han hyste stor aktning, nästan vördnad. Men även andra tankar döko upp och gjorde honom bekymrad. Han var utan pengar och utan sysselsättning. Detta senare var kanske det värsta, ty sysslolösheten var honom en svår fiende, begåvad med en aldrig vilande fantasi som han var.

Under ganska obehagliga funderingar hade han

kommit ner på lilla Trädgårdsgatan; han följde vänstra trottoaren utanför Dramatiska teatern och befann sig snart inne på Norrlandsgatan; han vandrade utan mål och gick rätt fram; snart började stenläggningen bli ojämn, träkåkar efterträdde stenhusen, illa klädda människor kastade misstänksamma blickar på den snyggt klädde personen, som så tidigt besökte deras kvarter, och utsvultna hundar morrade hotande mot främlingen. Mellan grupper av artillerister, arbetshjon, bryggardrängar, tvättmadamer och lärpojkar påskyndade han sina sista steg på Norrlandsgatan och var uppe på stora Humlegårdsgatan. Han gick in i Humlegården. Generalfälttygmästarens kor hade redan tagit sitt mulbete i anspråk, de gamla, skalliga äppelträden gjorde försök att sätta blom, lindarna stodo gröna och ekorrarna lekte uppe i kronorna. Han gick förbi karusellen och kom upp i allén till teatern; där sutto pojkar, som skolkat skolan, och spelade knapp; längre fram låg en målaregosse på rygg i gräset och tittade upp till skyarna genom de höga lövvalven; han visslade så sorglöst som om varken mästare eller gesäller väntade på honom, under det att flugor och andra yrfän gingo åstad och dränkte sig i hans färgpytsar.

Falk kom upp på höjden vid ankdammen; där stannade han och studerade grodornas metamorfoser, observerade hästiglarna och fångade en vattenlöpare. Därpå tog han sig för att kasta sten. Detta satte hans blod i omlopp och han kände sig föryngrad, kände sig som en skolkande skolpojke, fri, trotsigt fri; ty det var en frihet, som han med rätt stor uppoffring erövrat. Vid den tanken att fritt och efter behag få umgås med naturen, som han förstod

bättre än han förstod människorna, vilka blott hade misshandlat honom och sökt göra honom dålig, blev han glad, och all ofrid försvann ur hans sinne; och han steg upp för att fortsätta sin väg ändå längre utom staden. Han gick genom korset och befann sig på norra Humlegårdsgatan. Han fick se att några bräder fattades i planket mitt emot och att en gångstig blivit upptrampad på andra sidan. Han kröp igenom och skrämde upp en gumma som gick och plockade nässlor; han promenerade över de stora tobakslanden, där Villastaden nu står, och befann sig vid porten till Lill-Jans.

Här hade våren brutit ut på allvar över den lilla täcka lägenheten, som med sina tre små stugor låg inbäddad mellan blommande syrener och äppelträd, skyddad för den nordliga vinden av granskogen på andra sidan landsvägen. Här var en fullständig idyll uppdukad. Tuppen satt på skalmarna till en dranktunna och gol, bandhunden låg och motade flugor i solskottet, bien stodo som ett moln omkring kuporna, trädgårdsmästaren låg på knä vid drivbänkarna och gallrade rädisorna, lövsångarna och rödstjärtarna sjöngo i krusbärsbuskarna, halvklädda barn jagade hönsen, som ville undersöka grobarheten hos diverse nysådda blomsterfrön. Över det hela låg en helblå himmel och bakom stod den svarta skogen.

Invid drivbänkarna, i skydd av planket, sutto två män. Den ene var klädd i svart hög hatt, utborstade svarta kläder, hade ett långt, smalt, blekt ansikte och såg ut som en prästman. Den andre var en civiliserad bondtyp, med sönderbruten men fetlagd kropp, hängande ögonlock, mongoliska mustascher; han var högst illa klädd och såg ut som vad som

helst — hamnbuse, hantverkare eller artist — han såg förfallen ut på ett särskilt sätt.

Den magre, som tycktes frysa, oaktat solen låg rätt på honom, läste högt ur en bok för den fete, vilken såg ut som om han prövat alla jordens klimat och kunde med lugn fördraga dem alla.

Då Falk passerat grinden ut åt stora landsvägen, hörde han tydligt den läsandes ord genom planket och han ansåg sig kunna stanna och höra på utan att stjäla några förtroenden.

Den magre läste med en torr, entonig stämma, som saknade all klang, och den fete gav då och då sin belåtenhet tillkänna med ett fnysande, som stundom utbyttes mot ett grymtande och slutligen blev ett spottande, när de vishetens ord han hörde gingo ut över det vanliga människoförståndet. Den långe läste:

— »De högsta grundsatserna äro, som sagt, tre: en absolut ovillkorlig och tvenne relativt ovillkorliga. Pro primo: Den absolut första, rent ovillkorliga grundsatsen skall uttrycka den handlingen, som ligger till grund för allt medvetande och som endast gör detta möjligt. Denna grundsats är Identiteten, A = A. Denna återstår och kan på intet vis borttänkas, när man avskiljer alla medvetandets empiriska bestämningar. Den är medvetandets ursprungliga faktum och måste därföre nödvändigt erkännas; och dessutom är den icke såsom varje annat empiriskt faktum någonting villkorligt, utan såsom en fri handlings följd och innehåll är den alldeles ovillkorlig.»

— Förstår du, Olle? avbröt läsaren.

— O, ja, det är ljuvligt! — »Den är icke som

varje empiriskt faktum någonting villkorligt.» — O, vilken karl! Mera, mera!

— »Då man yrkar, fortfor läsaren, att denna sats är viss utan all vidare grund —»

— Hör en sån filur — »viss utan all vidare grund», upptog den tacksamma åhöraren, som därmed ville skaka från sig varje misstanke om att han icke skulle förstå, »utan all vidare grund»; så fint, så fint, i stället för om han bara sagt »utan all grund.»

— Ska jag fortsätta? eller ämnar du avbryta mig upprepade gånger? frågade den förorättade läsaren.

— Jag ska inte avbryta, gå på, gå på!

— »Så», här kommer konklusionen (dråplig i sanning!) »tillägger man sig förmågan att sätta något.»

Olle fnös.

— »Man sätter därigenom icke A» (stora A) »utan blott, att A är A, om och för så vitt A över huvud är. Det är icke frågan om satsens innehåll, utan blott om dess form. Satsen A = A är alltså till sitt innehåll villkorlig (hypotetisk) och blott till sin form ovillkorlig.»

— Observerade du att det var stora A?

Falk hade hört nog; det var den fruktansvärt djupa filosofien från Polacksbacken som förirrat sig ända hit att kuva den råa huvudstadsnaturen; han såg efter om icke hönsen fallit från sina pinnar och om icke persiljan upphört att gro vid åhörandet av det djupaste som på tungomål blivit talat vid Lill-Jans. Han förvånade sig över att himlen satt kvar på sin plats oaktat den blivit kallad till vittne vid en sådan förevisning av den mänskliga andens kraft-prov, på samma gång hans mänskliga lägre natur

tog ut sin rätt och han kände en svår torka i strupen, varför han beslöt att gå in i en av stugorna och begära ett glas vatten.

Han vände alltså om på sina steg och klev in i den stugan som ligger till höger om vägen då man kommer från staden. Dörren till en stor för detta bagarstuga stod öppen ut till farstun, vilken icke var större än en reskoffert. Inne i rummet fanns endast en fållbänk, en sönderbruten stol, ett staffli och två personer; den ena av dessa stod framför staffliet klädd i skjorta och byxor, vilka uppehöllos av en svångrem. Han såg ut som en gesäll, men var artist, efter som han höll på att måla skiss till en altartavla. Den andre var en ung man med fint utseende och efter ställets råd och lägenhet verkligen fina kläder. Han hade avtagit sin rock, vikit ner skjortan och betjänade för tillfället målaren med sin präktiga byst. Hans vackra, nobla ansikte bar spår efter en föregående natts utsvävningar, och han nickade då och då till med huvudet, varvid han ådrog sig en extra tillrättavisning av mästaren, vilken tycktes ha tagit honom i sitt beskydd. Det var just slutrefrängen av en sådan där upptuktelse, som Falk råkade få höra, då han steg in i farstun.

— Att du ska vara ett sådant svin och gå ut och supa med den där slarven Sellén. Nu står du här och slösar bort din förmiddag i stället för att vara på Handels-Institutet — höj litet på högra axeln — så där! Förstörde du verkligen hela hyran, så att du inte törs gå hem! Har du ingenting kvar alls? Inte ett spår?

— Åjo, nog har jag litet kvar, fastän det inte räcker så långt.

Den unge mannen tog upp en papperssudd ur byxfickan och vecklade ut den, varvid två riksdalersedlar blevo synliga.

— Ge mig de där, så ska jag gömma dem åt dig, tillrådde mästaren och tog helt faderligt hand om sedlarna.

Falk, som förgäves sökt göra sig hörd, ansåg nu vara så gott att gå sin väg lika obemärkt som han kommit. Han gick sålunda ännu en gång förbi komposthögen och de båda filosoferna och tog av till vänster ut åt drottning Christinas väg. Han hade icke gått långt, förr än han fick sikte på en ung man, som slagit upp sitt staffli framför det lilla, albevuxna träsket strax där skogen börjar. Det var en fin, smärt, nästan elegant figur med något spetsigt, mörklagt ansikte; ett sprittande liv rörde sig genom hela hans person, där han stod arbetande framför den vackra tavlan. Han hade tagit av sig hatt och rock och tycktes befinna sig vid den förträffligaste hälsa och det bästa humör. Han visslade, småsjöng och småpratade omväxlande.

Då Falk kommit tillräckligt långt fram på vägen för att få honom i profil, vände han sig:

— Sellén! God dag, gamle kamrat!

— Falk! Gamla bekanta ute i skogen! Vad i Guds namn vill det säga! Är du inte i ditt verk så här dags på dan?

— Nej. Men bor du här ute?

— Ja, jag flyttade hit med några bekanta den första april; det blev för dyrt att bo i stan — värdarna ä' så kinkiga också!

Ett klipskt leende spelade i ena mungipan och de bruna ögonen tindrade.

— Jaså, återtog Falk, då kanske du känner de där figurerna, som sutto och läste borta vid drivbänkarna?

— Filosoferna? Ja, då! Den där långe är extra ordinarie i auktionsverket med 80 rdr om året och den där korte, Olle Montanus, han skulle egentligen sitta hemma och vara bildhuggare, men se'n han kom på filosofien tillsammans med Ygberg, så har han upphört att arbeta och nu går det baklänges för honom med raska steg. Han har upptäckt att konsten är något sinnligt!

— Nå, men vad lever han på?

— Ingenting just! Han står ibland modell åt den praktiske Lundell och då får han en bit paltbröd, och det lever han på en dag eller så, och så får han ligga på golvet i hans rum om vintrarna, för »han värmer alltid litet», säger Lundell, när veden är så dyr; och det var ganska kallt här i april månad.

— Hur kan han stå modell, som ser ut som en Quasimodo?

— Jo, det är på en korsnedtagning, där han skall vara den ena rövaren, vars ben redan äro sönderslagna, och den stackars fan har haft höftsjuka, så att, när han lägger sig över en stolskarm, blir han ganska bra. Ibland får han vända ryggen till, och då blir han den andra rövaren.

— Varför gör han ingenting själv då; har han ingen förmåga?

— Olle Montanus, kära du, är ett snille, men han vill inte arbeta, han är filosof och han skulle nog ha blivit en stor man, om han bara fått studera. Det är verkligen märkvärdigt att höra honom och Ygberg när de tala; det är visst sant att Ygberg

har läst mera, men Montanus har ett så fint huvud att han knäpper honom ibland, och då går Ygberg sin väg och läser in ett stycke till; men aldrig får Montanus låna hans bok.

— Jaså, ni tycker om Ygbergs filosofi? frågade Falk.

— Å, det är så fint! så fint! Du tycker väl om Fichte? Oj, oj, oj en sådan karl!

— Nå, avbröt Falk, som icke tyckte om Fichte, vilka voro de två figurerna inne i stugan?

— Jaså, du har sett dem också! Jo, den ena var den praktiske Lundell, figur- eller rättare kyrkmålare, och den andre var min vän Rehnhjelm.

De sista orden försökte han uttala med en mycket likgiltig ton för att göra intrycket dess starkare.

— Rehnhjelm?

— Ja; en mycket hygglig pojke.

— Han stod modell där inne?

— Gjorde han! Ja, den Lundell; han kan begagna människor; det är en för märkvärdigt praktisk karl. Men kom med, så ska vi gå in och reta honom, det är det roligaste jag har här ute; då kanske du också kan få höra Montanus tala och det är verkligen intressant.

Mindre lockad av utsikterna att få höra Montanus tala, än för att få ett glas vatten, följde han Sellén och hjälpte honom bära staffli och schatull.

I stugan hade scenen så till vida förändrats att modellen fått sätta sig på den söndriga stolen och att Montanus och Ygberg slagit sig ner i fållbänken. Lundell stod vid staffliet och rökte en snarkande träsnugga för de fattiga kamraterna, vilka fröjdade sig åt blotta närvaron av en tobakspipa.

Då häradshövding Falk blivit presenterad, tillvaratogs han genast av Lundell, som ville höra hans mening om sin tavla. Denna befanns vara en Rubens, åtminstone till ämnet, om icke till färg eller teckning. Därpå utgöt sig Lundell över de svåra tiderna för en artist, tog ner Akademien och häcklade Regeringen, som icke gjorde något för den inhemska konsten. Han höll nu på att måla en skiss till en altartavla i Träskåla, men han var så viss på, att den icke skulle bli antagen, ty utan intriger och relationer kom man ingen stans. Härvid kastade han en forskande blick på Falks kläder för att se efter, om han kunde duga till att vara en relation.

En annan verkan hade Falks inträde haft på de båda filosoferna. De hade i honom genast upptäckt en »som lärt», och de hatade honom, ty han kunde beröva dem deras prestige inom det lilla samhället. De växlade betydelsefulla blickar, vilka genast uppfattades av Sellén, som därför frestades att visa sina vänner i deras glans och om möjligt få en drabbning till stånd. Han fann snart sitt tvedräktsäpple, måttade, kastade och träffade.

— Vad säger Ygberg om Lundells tavla?

Ygberg, som icke väntat att få ordet så snart, måste tänka några sekunder. Därpå svarade han med markerad röst följande, allt under det Olle gned honom i ryggen för att han skulle hålla sig styv:

— Ett konstverk kan, enligt min mening, sönderdelas i två kategorier: innehåll och form. Vad innehållet i detta konstverk beträffar, är det av djupt och allmänt mänskligt innehåll, motivet är fruktbart, i och för sig, såsom sådant, och innebär alla de begreppsbestämningar och potenser, som kunna göra

sig gällande för konstnärlig produktion; vad formen åter beträffar, vilken i sig skall de facto manifestera begreppet, det vill säga den absoluta identiteten, varat, jaget — så kan jag icke underlåta att finna den mindre adekvat.

Lundell var smickrad av recensionen, Olle log saliga löjen, som om han såg de himmelska härskarorna, modellen sov, och Sellén fann, att Ygberg hade gjort fullständig succés. Nu riktades allas blickar mot Falk såsom den där skulle upptaga den kastade handsken, ty att det var en handske, därom voro alla ense.

Falk kände sig både road och förargad, och han letade i sitt minnes gamla skräpgömmor efter några filosofiska väderbössor, då han fick syn på Olle Montanus, som på slutet fått ansiktskonvulsioner, vilket antydde att han ämnade tala. Falk tog på måfå, laddade med Aristoteles och lossade av.

— Vad menar notarien med adekvat? Jag kan inte erinra mig, att Aristoteles begagnar det ordet i sin metafysik.

Det blev alldeles tyst i rummet, och man kände att här gällde en strid mellan Lill-Jans och Gustavianum. Pausen blev längre än önskligt, ty Ygberg kände inte Aristoteles och skulle hellre dö än erkänna det. Som han icke var kvick i slutledningarna, kunde han icke upptäcka den bresch Falk lämnat öppen; men detta kunde Olle, och han uppfångade den avlossade Aristoteles, tog honom med båda händerna och slungade honom tillbaka på sin motståndare.

— Ehuru olärd, dristar jag mig dock undra, huruvida häradshövdingen har kullkastat sin motstån-

dares argumenter. Jag tror att adekvat kan sättas som bestämning i en logisk konklusion och gälla såsom sådan, oaktat icke Aristoteles nämner ordet i sin metafysik. Har jag rätt, mina herrar? Jag vet inte! Jag är en olärd man, och häradshövdingen har studerat de där sakerna.

Han hade talat med halvspända ögonlock; nu fällde han dem helt och hållet och såg oförskämt blygsam ut.

— Olle har rätt, mumlades från alla håll.

Falk kände att här måste tas uti med hårdhandskarna, om Uppsalahedern skulle kunna räddas; han gjorde en volt med den filosofiska kortleken och fick upp ett Ess.

— Herr Montanus har förnekat översatsen eller helt enkelt sagt nego majorem! Gott! Jag förklarar åter igen att han gjort sig skyldig till ett posterius prius; han har, då han skulle göra ett hornslut, förirrat sig och gjort syllogismen efter ferioque i stället för barbara; han har glömt den gyllene regeln: Cæsare Camestres festino barocco secundo och därför blev hans konklusion limitativ! Har jag inte rätt, mina herrar?

— Mycket rätt, mycket rätt, svarade alla, utom de båda filosoferna, som aldrig haft en logik i hand.

Ygberg såg ut som om han bitit i spik och Olle grinade som om han fått snus i ögonen; men som han var en klipsk karl, hade han också upptäckt sin motståndares taktiska metod. Han fattade sålunda hastigt det beslutet att icke svara på spörsmålet, utan tala om något annat. Han drog sålunda fram ur minnet allt vad han lärt och allt vad han hört,

började med det referat av Fichtes vetenskapslära som Falk nyss hört genom planket, och detta drog ut på förmiddagen.

Under tiden stod Lundell och målade och snarkade med sin sura träpipa. Modellen hade somnat på den trasiga stolen, och hans huvud sjönk allt djupare och djupare, tills det vid tolvtiden hängde mellan hans knän, så att en matematiker kunde räknat ut när det skulle nå jordens medelpunkt.

Sellén satt i öppna fönstret och njöt, och den arme Falk, som drömt om ett slut på den förfärliga filosofien, måste ta hela nävar med filosofiskt snus och kasta i ögonen på sina fiender. Pinan skulle ha blivit utan ända, om icke modellens tyngdpunkt så småningom blivit flyttad över på en av stolens ömtåligaste sidor, så att denna med ett brak gick sönder och baronen föll i golvet, varvid Lundell fick ett tillfälle att bryta ut över dryckenskapslasten och dess bedrövliga följder både för en själv och för andra, med vilka senare han menade sig själv.

Falk, som ville söka hjälpa den förlägne ynglingen ur hans bryderi, skyndade att väcka en fråga på tal som kunde vara av det mest allmänna intress.

— Var ämna herrarna äta middag i dag?

Det blev så tyst att man hörde flugorna surra; Falk visste icke han, att han trampat på fem liktornar på en gång. Lundell bröt först tystnaden. Han och Rehnhjelm skulle äta på Grytan, där de brukade äta, emedan de hade kredit; Sellén ville icke äta där, emedan han icke var nöjd med maten, och han hade ännu icke deciderat sig för något ställe, vid vilken osanning han kastade en frågande, ängslig blick på modellen. Ygberg och Montanus »hade

mycket att göra», så att de icke ville »förstöra sin dag» med att »klä sig och gå till sta'n», utan de ämnade skaffa sig något där ute; vad det var för något, sade de inte.

Därpå började toaletten, vilken mest bestod i tvättningar ute vid den gamla trädgårdsbrunnen. Sellén, som dock var sprätten, hade ett tidningspapper gömt under fållbänken, ur vilken han framtog kragar, manschetter och krås, allt av papper; därpå tillbragte han en lång stund på knä framför brunnsöppningen för att se sig knyta ett brungrönt sidenband, som han fått av en flicka, och att lägga sitt hår på ett särskilt sätt; när han därjämte gnidit av sina skor med ett kardborrblad, borstat hatten med rockärmen, satt en druvhyacint i knapphålet och tagit fram sitt kanelrör, var han färdig. Vid hans förfrågan om Rehnhjelm skulle komma snart, svarade Lundell, att han icke hade tid ännu på några timmar, han skulle hjälpa honom att rita, och Lundell brukade alltid rita mellan tolv och tu. Rehnhjelm var undergiven och lydde, ehuru han hade svårt att skiljas från sin vän Sellén, som han tyckte om, under det han däremot hyste avgjord motvilja för Lundell.

— Vi träffas i alla fall i Röda Rummet i kväll? framkastade Sellén tröstande, och därom voro alla ense, till och med filosoferna och den moraliske Lundell.

Under vägen till sta'n invigde Sellén sin vän Falk i varjehanda förtroenden rörande nybyggarna på Lill-Jans, varav inhämtades, att han själv brutit med Akademien på grund av skilda åsikter om konst; att han visste med sig äga talang och att han skulle lyckas, om det ock månde dröja, ehuru det var oänd-

ligt svårt att få ett namn utan att ha fått kungliga medaljen. Även naturliga hinder reste sig emot honom; han var född på Hallands skoglösa kust, han hade lärt sig älska det stora och enkla i dess natur; publiken och kritiken tyckte för närvarande om detaljer, småsaker, och därför fick han icke sälja; han skulle nog kunna måla som de andra, men det ville han icke.

Lundell däremot, det var en praktisk man — Sellén uttalade alltid ordet praktisk med ett visst förakt. — Han målade efter folkets smak och önskan; han led aldrig av indisposition; han hade visserligen lämnat Akademien, men av hemliga, praktiska skäl, och han hade icke brutit med den, oaktat han gick omkring och berättade så. Han uppehöll sig rätt bra med att teckna åt illustrerade magasin och skulle nog, oaktat sin obetydliga talang, en dag lyckas genom relationer och särskilt genom intriger, dem han fick lära sig av Montanus, som redan gjort upp några planer, vilka Lundell med framgång realiserat — och Montanus — det var snillet, fastän han var fasligt opraktisk.

Rehnhjelm var son av en fordom rik man uppe i Norrland. Fadern hade ägt en stor egendom, vilken slutligen gått ifrån honom och stannat i händerna på förvaltaren. Nu var den gamle ädlingen tämligen fattig, och hans önskan var, att sonen skulle hämta lärdom av hans förflutna och genom att bli förvaltare återskaffa åt huset en egendom, och därför gick denne nu på Handelsinstitutet för att lära sig lantbruksbokhålleri, vilket han avskydde. Det var en snäll gosse men litet svag och han lät leda sig av den sluge Lundell, vilken icke försmådde att

taga ut arvodet in natura för sina moraler och sitt beskydd.

Emellertid hade Lundell och baronen satt sig till arbetet, som gick så till, att baronen ritade, under det mästaren låg i fållbänken och övervakade arbetet, det vill säga rökte.

— Om du nu är flitig, så ska du få gå med mig och äta middag på Tennknappen, lovade Lundell, som kände sig rik med de två riksdalerna han räddat undan förstörelsen.

Ygberg och Olle hade dragit sig uppåt skogsbacken för att sova över middagen. Olle var strålande efter sina segrar, men Ygberg var dyster; han hade blivit överträffad av sin lärjunge. Han hade dessutom blivit kall om fötterna och var ovanligt hungrig, ty det ivriga talet om äta hade väckt slumrande känslor, vilka icke på ett helt år fått giva sig luft. De lade sig under en gran; Ygberg gömde den dyrbara boken, vilken han aldrig velat låna ut till Olle, väl inlindad i ett papper, under sitt huvud och sträckte ut sig i sin fulla längd. Han var blek som ett lik, kall och lugn som ett lik, vilket uppgivit hoppet om en uppståndelse. Han såg huru småfåglar åto granfrön ovanför hans huvud och släppte ner skalen på honom, han såg huru en stinn ko gick och betade mellan alarna och han såg röken stiga upp från trädgårdsmästarens köksskorsten.

— Är du hungrig, Olle? frågade han med matt stämma.

— Nej, sade Olle och kastade hungriga blickar på den underbara boken.

— Den som vore en ko! suckade Ygberg, knäppte

ihop händerna över bröstet och överantvardade sin själ åt den allförbarmande sömnen.

När hans svaga andedrag blivit tillräckligt regelbundna, lirkade den vakande vännen fram boken så sakta, att icke den sovande skulle störas; därpå kastade han sig framstupa och började sluka det dyrbara innehållet, varunder han glömde både Tennknappen och Grytan.

FJÄRDE KAPITLET.

Herrar och hundar.

Det hade förflutit några dagar. Carl Nicolaus Falks tjugutvååriga fru hade just slutat dricka sitt kaffe på sängen, den kolossala mahognysängen i den väldiga sängkammaren. Klockan var ännu bara tio. Mannen hade varit ute sedan klockan sju på morgonen och tagit upp lin nere vid bron, men det var alls icke i förlitande på att han icke skulle komma hem så snart, som den unga frun tog sig den friheten att ligga så länge, oaktat det för övrigt stred emot husets seder och skick. Det tycktes snarare vara henne ett nöje att få bryta mot alla husets inrotade seder och skick. Hon hade endast varit gift i två år, men hade haft tillräcklig tid att införa genomgripande reformer i det gamla, konservativa borgarhuset, där allting var gammalt, till och med tjänarna; och makten därtill hade hon fått, då hennes man hade förklarat henne sin kärlek och hon nådigt givit

honom sitt ja, det vill säga i nåder befriat sig från ett förhatligt hem, där hon fått stiga upp klockan sex för att arbeta hela dagen. Hon hade begagnat sin förlovningstid väl; hon hade nämligen därunder samlat alla garantier för att få föra ett fritt och oberoende liv för sin personliga del, utan någon inblandning från mannens sida; dessa garantier bestodo visserligen blott i löften, givna av en kärleks-sjuk man, men hon, som var vid full sans, tog dem och skrev upp dem i sitt minne. Mannen hade däremot efter ett tvåårigt, barnlöst äktenskap visat böjelse att glömma alla dessa förbindelser om, att frun skulle få sova så länge hon ville, dricka kaffe på sängen m. m.; han hade till och med varit nog ogrannlaga att påminna henne om, att han dragit upp henne ur dyn, att han befriat henne ur ett helvete, och att han gjort detta med uppoffring, ty han hade ingått en mesallians — hennes far var flaggskeppare vid flottan. Det var på svaren till dessa och dylika tillvitelser hon nu låg och funderade, och som hennes goda förstånd aldrig under deras bekantskap varit omtöcknat av några känslors rus, var hon ännu i besittning av detsammas bruk — och hon visste att bruka det. Det var därför med en oblandad glädje hon hörde symptomerna av sin mans hemkomst till frukosten. Det började nämligen slå i dörrarna ut till matsalen samtidigt med att ett väldigt rytande lät höra sig, varvid frun stack huvudet under täcket för att dölja sitt skratt. Steg hördes på förmaksmattan, och i sängkammardörren syntes den vredgade mannen med hatten på huvudet. Frun vände ryggen ditåt och lockade med sin mest smekande röst:

— Är det min lilla drängluns, som kommer? Stig på, stig på!

Lilla dränglunsen, det var smeknamnet, och herrskapet hade de mest originella sådana, var icke böjd att komma, utan han stannade i dörren och skrek.

— Varför är inte frukosten dukad? Va!

— Fråga pigorna, jag har inte åtagit mig att duka. Och var så god och tag av hatten, när man kommer in, min herre!

— Var har du gjort av min mössa då?

— Den har jag bränt upp! Den var så flottig, så jag tyckte du borde skämmas.

— Har du bränt upp! Nå det ska vi tala om sen! Varför ligger du och vräker ännu långt fram på förmiddan, i stället för att se efter pigorna.

— Därför att det roar mig!

— Tror du att jag gift mig med en hustru, som inte vill se om sitt hus? Va!

— Ja, det har du! Och varför tror du att jag gift mig med dig? Det har jag sagt dig tusen gånger — därför att jag skulle slippa arbeta, och det har du lovat mig! Har du inte lovat mig det? Kan du svara på heder, att du inte lovat mig det! Ser du nu en sådan karl du är. Precis lik alla andra!

— Ja, det var då det!

— Då! När var det? Äro inte löften alltid bindande? Ska det vara någon viss årstid kanske, då de ska ges?

Mannen kände för väl den oryggliga logiken, och hustruns goda humör gjorde samma verkan som tårar i dylika fall — han gav sig.

— Jag tänker ha främmande i kväll, förklarade han.

— Jaså, tänker du det. Herrfrämmande?

— Naturligtvis! Jag tål inte kvinnor!

— Nå, du har väl gjort dina uppköp då?

— Nej, det skall du göra!

— Jag! Nej, jag har inga pengar för främmande! Jag kommer visst inte att använda hushållspengarna till några extra förplägningar.

— Nej, dem köper du upp till din toalett och andra onyttiga saker.

— Kallar du det onyttiga saker som jag sitter och arbetar åt dig? Är en rökmössa onyttig kanske, äro tofflor onyttiga kanske? Säg! Svara då uppriktigt.

Hon förstod alltid att formulera sina frågor så, att svaret måste bli tillintetgörande för den svarande. Det var mannens egen skola hon gått i. Denne måste sålunda, efter han icke ville bli tillintetgjord, oupphörligt ta upp nya ämnen.

— Jag hade verkligen anledning, sade han med en viss rörelse, att se folk i kväll; min gamle vän Fritz Levin i posten har efter 19 års tjänstgöring blivit ordinarie — han stod i Posttidningen i går kväll. Men efter som det tycks misshaga dig, och du vet att jag alltid gör dig till viljes, så bryr jag mig icke om den saken, utan ser bara honom och magister Nyström nere på kontoret.

— Jaså, den slarven Levin har blivit ordinarie nu, det var då för väl. Då kanske du kan få igen alla de pengar han är skyldig dig.

— Jojo du, jag tänker nog på det!

— Men kan du säga mig hur du vill umgås med en sådan slarv, som han är, och den magistern sen;

det är ju riktiga schaskar, som knappt ha kläderna på kroppen.

— Hör du, min lilla gumma, jag lägger mig inte i dina affärer; låt du mig sköta mina.

— Efter som du har främmande där nere, så vet jag inte vad som hindrar mig att ha främmande här uppe.

— Nej, ingenting alls!

— Nå, kom då hit, lilla dränglunsen, och ge mig lite pengar!

Lunsen, som i alla avseenden var belåten med resultatet, efterkom befallningen med nöje.

— Hur mycket skall du ha? Jag har mycket ont om pengar i dag.

— Å, jag är nöjd med femtio.

— Är du galen?

— Galen, var så god och ge mig vad jag begär; jag behöver inte svälta, när han går på källare och smörjer sig.

Freden var bilagd och parterna skildes med ömsesidig belåtenhet. Han slapp äta en dålig frukost hemma, han måste äta ute, han slapp sitta och äta en tarvlig supé där uppe och vara generad för fruntimmer, ty han hade varit ungkarl för länge, och han behövde icke ha ont samvete, ty det kunde han ha i detta enda fall, över att hustrun satt ensam, då hon ju skulle ha främmande själv och ville nära på bli av med honom — och det var värt femtio riksdaler!

När mannen hade gått, ringde frun på husan, för vars skull hon i dag underkastat sig att ligga så länge, emedan denna hade förklarat att man här i huset brukat stiga upp kl. 7. Därpå befallde hon

fram papper och penna och skrev följande biljett till Revisorskan Homan, som bodde mitt emot.

»Snälla Evelyn!

Kom till mig på en kopp te i kväll, så få vi tala om stadgarna till den där föreningen »För kvinnans rättigheter». Kanske en basar eller ett sällskapsspektakel skulle kunna vara till någon nytta. Jag längtar riktigt att få föreningen till stånd; det är ett djupt behov, som du så ofta säger, och jag känner det mycket djupt, om jag tänker efter. Tror du att Hennes Nåd skulle vilja göra mig den äran på samma gång; jag skall kanske göra visit hos henne först. Kom och hämta mig kl. 12, så gå vi till Bergens och dricka chokolad. Min man är borta.

Din Eugenie.

P. S. Min man är borta.»

Därpå steg hon upp och klädde sig för att vara i ordning klockan 12.

Det hade blivit afton samma dag. Österlånggatan låg redan i skymning, då klockan slog sju i Tyskan; endast en svag ljusstrimma från Ferkens gränd bröt ännu in i Falks linkramhandel, som Andersson då stängde. På kontoret innanför hade luckorna redan blivit tillskjutna och gasen tänd. Där var sopat och städat; vid dörren ståtade tvenne buteljkorgar, ur vilka halsar med rött lack och gult lack och stanniol

och till och med skärt silkespapper stucko upp. Mitt på golvet stod ett bord med vit duk; på detta tronade en ostindisk bål och en tung, mångarmad silverstake. Och på golvet vandrade Carl Nicolaus Falk. Han hade påtagit en svart bonjour och såg respektabel, men även glad ut. Han hade rättighet att fordra en trevlig afton; han bestod den själv och hade arrangerat den själv; han var hemma hos sig utan att vara generad av fruntimmerna, och hans gäster voro av den naturen, att han hade rättighet fordra icke allenast uppmärksamhet och artighet utan även litet mera. De voro visserligen endast två, men han tyckte inte om mycket folk; dessa voro hans vänner, pålitliga, tillgivna som hundar, undergivna, behagliga, alltid laddade med smicker och aldrig begivna på motsägelser. Han kunde nog ha skaffat sig bättre umgänge för sina pengar, och han hade även sådant två gånger om året, då hans fars gamla vänner voro bjudna, men han var uppriktigt sagt för mycket despot för att trivas med dem.

Emellertid var klockan tre minuter över sju och några gäster hade icke infunnit sig. Falk började bli otålig. Han var van att, då han rekvirerade sitt folk, de på minuten voro på platsen. Tanken på de ovanligt bländande arrangemangerna och dessas förlamande intryck uppehöll dock hans tålamod den minut som åtgick innan notarien Fritz Levin i Postverket inträdde.

— God afton, min snälla bror — nej! — här stannade han i rockavdragningen, tog av glasögonen och hycklade en överraskning över de storartade tillrustningarna som om han ville falla baklänges av bara förvåning. Sjuarmade ljusastaken och tabernaklet.

Min Gud, min Gud! utbrast han då han fick se buteljkorgarna.

Den som under utbrottet av dessa väl överlästa roligheter tog av sig överrocken var en medelålders man av den för tjugu år sedan moderna Kunglig Sekterstypen, med mustascher och polisonger i ett sammanhang och håret med sned bena och coup-de-vent. Han var blek som ett lik, tunn som en svepning, var gentilt klädd, men såg ut som om han frös i alla leder och hade hemligt umgänge med fattigdomen.

Falk välkomnade honom på ett rått och överlägset sätt, som antydde, dels att han föraktade smicker, i synnerhet från det hållet, dels att den inträdande åtnjöt förtroendet att vara hans vän. Såsom lämplig gratulation till utnämningen ansåg han vara att göra en relation om hans fars kungliga fullmakt på kaptensbeställningen vid Borgerskapet.

— Nå, det känns skönt att ha sin kungliga fullmakt! Va? Min far hade också kunglig fullmakt...

— Förlåt, min lilla bror, jag har bara konstitutorial.

— Nå konsistorial eller kunglig fullmakt är precis detsamma; ska du lära mig det, du! Min far hade också kunglig fullmakt...

— Jag försäkrar bror!

— Försäkrar! Vad menar du med försäkra! Tror du att jag står och ljuger. Säg? Menar du verkligen att jag ljuger?

— Nej, för all del, du ska inte ta i så hett!

— Du erkänner sålunda att jag inte ljuger, alltså har du då kunglig fullmakt. Vad står du och pratar smörja för då! Min far...

Den bleka mannen, som redan vid inträdet i kontoret tycktes ha en pluton furier efter sig, ty han skallrade i alla leder, störtade nu fram mot sin välgörare, fast besluten att göra processen kort, innan kalaset började, så att man sedan kunde få vara i ro.

— Hjälp mig, stönade han som en drunknande, i det han drog fram ett reversal ur bröstfickan.

Falk satte sig i soffan, ropade på Andersson, befallde honom dra upp buteljerna, och började laga bålen. Därpå svarade han den bleke:

— Hjälp? Har jag inte hjälpt dig? Har du inte lånat av mig upprepade gånger utan att betala igen? Va? Nå, har jag inte hjälpt dig? Vad menar du då?

— Min kära bror, det vet jag nog att du alltid varit snäll emot mig.

— Nåå, är du inte ordinarie nu? Jo! Nåväl! Det skulle ju bli så bra då! Då skulle alla skulder betalas och då skulle det bli ett nytt liv. Det där har jag hört nu i aderton år. Nå, hur mycket får du i lön nu?

— Tolvhundra riksdaler, mot åttahundra som jag hade förut; men nu ska du höra. Fullmakten kostar ett hundratjugufem, pensionskassan tar femtio, summa ett hundrasjuttiofem; var ska jag få dem ifrån! Men nu kommer det värsta, mina fordringsägare ha tagit införsel i halva lön, således har jag numera bara sexhundra riksdaler att leva på i stället för att jag hade åtta förut, och det är detta jag väntat på i nitton år. Det är roligt att bli ordinarie då!

— Ja, men varför har du satt dig i skuld? Man ska inte sätta sig i skuld; aldrig sätta — sig — i — skuld!

— När man får gå med hundra riksdalers gratifikation i många år.

— Då har man inte där att göra. Emellertid, det där är saker som inte rör mig! — inte — rör — mig!

— Vill du inte för den här enda gången skriva på?

— Du känner mina principer i detta fall, jag skriver aldrig på. Låt det vara slut nu!

Levin tycktes icke vara ovan vid avslag i den där vägen och han lugnade sig. I detsamma kom också magister Nyström och gjorde ett önskvärt avbrott i samtalet. Det var en torr person med ett hemlighetsfullt utseende och hemlighetsfull ålder; hans sysselsättning var också hemlighetsfull — han skulle vara lärare vid någon skola på söder, men i vilken, det frågade ingen efter och han var icke angelägen att tala om det. Hans mission i Falks sällskap var för det första att tituleras magister, när någon hörde det, för det andra att vara undergiven och artig, för det tredje att då och då komma och begära att få låna, högst en femma, ty det ingick i Falks andliga behov, att folk skulle komma och be att få låna pengar av honom, helt litet förstås, och för det fjärde, att skriva vers vid festliga tillfällen, vilket icke var det minst maktpåliggande i hans mission.

Nu satt Carl Nicolaus Falk där, själv mitt i skinnsoffan, ty man skulle inte glömma, att det var hans soffa, omgiven av sin generalstab, eller sina hundar, som man ock kunde säga. Levin fann allting magnifikt, bålen, glasen, sleven, cigarrerna (hela lådan var framburen från kaminkransen), tändstickorna, askfaten, buteljerna, korkarna, järntrådarna — allt. Magistern såg nöjd ut och behövde icke tala,

ty det gjorde de andra; han skulle endast vara närvarande för att vid behov åkallas som vittne.

Falk höjde första glaset och drack — för vem, det fick ingen veta, men magistern trodde, att det var för dagens hjälte och drog därför fram med verserna med detsamma samt började läsa till »Fritz Levin, då han blev ordinarie».

Falk överfölls härvid av en svår hosta, vilken inverkade störande på uppläsningen och tillintetgjorde verkan av de mest kvicka pointerna; men Nyström, som var en klok man, hade förutsett detta och därför hade han instuckit den lika vackert tänkta som sagda sanningen att »vart fan skulle Fritz Levin ha farit, om icke Carl Nicolaus Falk hade varit». Denna fina antydan på de många ficklånen, som Falk beviljat sin ordinarie vän, gjorde att hostan gav sig och att man bättre kunde uppfatta slutstrofen, som helt ogrannlaga dedicerades till Levin, vilket missgrepp åter igen hotade att störa harmonien. Falk hällde i sig sitt glas, liksom om han tömt en kalk bräddad av otacksamheten.

— Du var inte så rolig i dag som du brukar, Nyström! sade han.

— Nej, han var mycket roligare på din trettioåttonde födelsedag, hjälpte Levin på, som visste vart det skulle bära hän.

Falk genomletade med en blick hans själs hemligaste vrår för att se efter om där dolde sig något svek — och som han var för stolt att se något, såg han intet. Han fullföljde alltså:

— Ja, det tror jag det! det var det roligaste jag hört; det var så kvickt så att man skulle kunna låta trycka det; du borde låta trycka dina saker. Hör du,

Nyström, du kommer bestämt ihåg dem utantill, gör du inte det?

Nyström hade så dåligt minne eller, för att säga sanningen, han tyckte att de druckit för litet för att göra ett så grovt våld på blyghet och god smak och han bad att få uppskov; men Falk, som retades av den tysta oppositionen, och som redan var för långt ute för att vända om, insisterade. Han trodde till och med att han hade en avskrift av verserna på sig; han sökte i plånboken och, jaha, där lågo de. Blygsamheten förbjöd honom icke att läsa upp dem själv, ty det hade han gjort många gånger, men det lät bättre om en annan gjorde det. Och den stackars hunden bet i sin kedja, men den höll. Han var en finkänslig natur, denne magister, men han måste vara rå för att kunna få fortfara att förvalta livets dyrbara gåva, och han hade varit rå med besked. Alla livets intimaste förhållanden voro blottade, allt som stod i förbindelse med trettioåttaåringens födelse, upptagande i församlingen, uppfostran och vård var förlöjligat och måste ha förefallit själva föremålet vämjeligt, såvida det rört någon annan person än honom själv, men nu var det utmärkt, därför att det sysselsatte sig med hans person. Efter slutad läsning dracks Falks skål med jubel och den dracks i många glas, ty man kände, att man var för nykter för att kunna hålla sina verkliga känslor i styr.

Därpå röjdes bordet och nu inbars en magnifik sexa med ostron och fågel och annat gott. Falk gick omkring och luktade på assietterna, skickade en och annan tillbaka, tillsåg att engelska portern var kylslagen och att vinerna voro tempererade vart efter sin

art. Det var nu som hans hundar skulle tjänstgöra och bereda honom ett angenämt skådespel. När allt var färdigt tog han upp sitt guldur och höll det i handen medan han framkastade följande skämtsamma fråga, vid vilken de svarande voro så vana, så vana:

— Huru mycket äro herrarnas silverklockor?

Dessa avgåvo pliktskyldigast och under lämpliga skratt det äskade svaret: deras klockor voro hos urmakaren. Detta försatte Falk i briljant lynne, som tog sig luft i det alls icke oväntade:

— Djuren fodras klockan åtta! — Varpå han satte sig, slog i tre supar, tog själv en och inbjöd de andra att göra samma.

— Jag börjar, jag, efter som ni inte vill! Här krusas inte. Hugg för er, pojkar!

Och så började fodringen. Carl Nicolaus, som icke var synnerligen hungrig, hade god tid att njuta av de andras aptit, och han uppmanade dem med hugg och slag och otidigheter att de skulle äta. Ett gränslöst välvilligt leende spred sig över hans ljusa solskensanlete, när han såg deras iver, och det var svårt att utröna vilket som mest gladde honom: att de åto så snällt, eller att de voro så hungriga. Han satt som en kusk och smackade på dem och klatschade åt dem:

— Ät du, Nyström; du vet inte när du får något härnäst! Sätt i dig, notarie; du ser ut som du skulle behöva kött på bena. Grinar du åt ostronen — duger de inte åt en så'n där, kanhända? — Va! Tag en bit till! Tag för dig du! Orkar inte? Vad är det för prat! Se så! Nu ta vi en halva! Drick öl, gossar! Du ska ha mera lax! Du ska, ta mig

fan, ha en bit lax till! Ät du, ta mig fan! Det kostar dig lika mycket!

När fågeln var skuren, fyllde Carl Nicolaus med en viss högtidlighet rödvinsglasen, varvid gästerna, som befarade ett tal, gjorde en paus. Värden höjde sitt glas, luktade på detsamma och framsade med djupt allvar följande välkomsthälsning:

— Skål, suggor!

Nyström besvarade tacksamt skålen med att höja sitt glas och dricka, men Levin lät sitt stå, varvid han såg ut som om han slipade en kniv i bakfickan.

När supén led till slut och Levin kände sig stärkt av mat och dryck och vinets ångor stego, började han erfara en viss vådlig känsla av oberoende och en stark frihetslusta vaknade hos honom. Hans röst blev mera klangfull, hans ord uttalades med mera säkerhet och han rörde sig obesvärat.

— Tag hit en cigarr, befallde han, en god cigarr! Inte något fusel!

Carl Nicolaus, som tog detta för ett lyckat skämt, lydde.

— Jag ser inte din bror här i kväll! sade Levin nonchalant.

Det låg något olycksbådande och hotande i hans röst, och detta kände Falk, ty han blev missmodig.

— Nej! svarade han kort, men obestämt.

Levin dröjde innan han slog till nästa slag. Det hörde till hans mest inbringande sysselsättningar att lägga sig i folks affärer, som det heter, och han bar skvaller mellan familjer, sådde ett litet tvedräktsfrö här och där, för att sedan få den tacksamma rollen av medlare. Härigenom skaffade han sig ett

fruktansvärt inflytande, och han kunde när han ville leda människorna som dockor. Falk kände också detta obehagliga inflytande och ville bli fri från det, men han kunde icke, ty Levin förstod så väl att med finter reta hans nyfikenhet; och genom att antyda mera än han i själva verket visste, lockade han ur folk deras hemligheter.

Nu var det emellertid Levin, som hade piskan, och han svor, att han skulle köra sin förtryckare. Han klatschade ännu bara i luften, men Falk väntade på stryk. Han försökte byta om ämne. Han uppmanade att dricka, och där dracks! Levin blev allt vitare och kallare, men ruset steg! Han lekte med sitt offer!

— Din fru har främmande i kväll, sade han likgiltigt.

— Hur vet du det? frågade Falk bestört.

— Jag vet allting, svarade Levin och visade tänderna. Han gjorde också det i det närmaste. Hans vidsträckta affärsförbindelser nödgade honom att besöka så många offentliga ställen som möjligt, och där fick han höra mycket, både vad som sades i hans sällskap och i andras.

Falk blev verkligen rädd, han visste inte varför, och han fann för gott att avvända den annalkande faran. Han blev artig och till och med ödmjuk, men Levin blev allt djärvare. Till sist återstod för värden endast att hålla ett tal, att verkligen erinra om orsaken till förtärandet av dessa massor mat och vin, med ett ord, att ge ett erkännande åt dagens hjälte. Det fanns ingen annan utväg —; han var visserligen ingen talare, men det måste nu ske! Han knackade i bålen, fyllde glasen och erinrande sig ett

gammalt tal, som hans far höll för honom, då han blev sin egen, steg han upp och började mycket långsamt.

— Mina herrar! Jag har nu varit min egen i åtta år; jag var då inte mer än trettio.

Förändrandet av läge från att sitta till att stå framkallade en häftig blodstigning åt huvudet, så att han kände sig förvirrad, vartill även Levins hånande blickar bidrogo. Han blev så bortkommen att talet trettio föreföll honom så vidunderligt stort att han häpnade —

— Sa jag trettio? Jag menade — inte det! Emellertid, jag hade då konditionerat hos min far, i — många år, jag kan inte erinra mig — nu — precis huru många. Mja! Det skulle bli för långt att upprepa vad jag under dessa år genomgick och erfor, ty det är människans öde! Ni tycker kanske att jag är egoistisk...

— Hör! stönade Nyström, som lagt ner sitt trötta huvud på bordet.

Levin stötte ut röken mot talaren som om han spottade åt honom.

Falk, som nu hade sitt rus givet, fortfor, under det hans blickar sökte ett fjärran mål, som han icke kunde fatta.

— Människan är egoistisk, det veta vi alla. Mja! Min far, som höll tal för mig när jag blev min egen, som jag nyss nämnde —

Här tog talaren upp sitt guldur och lösgjorde det från kedjan. De båda åhörarna spärrade upp ögonen. Skulle han ge Levin en hedersgåva?

— Överlämnade vid tillfället följande guldur, som han fått av sin far anno —

Åter igen de fruktansvärda siffrorna, och han ryggade!

— Detta guldur, mina herrar, har jag fått, och det är aldrig — utan rörelse — jag tänker på den stund — jag fick det. Ni tycker kanske att jag är egoistisk, mina herrar? Det är jag inte! Det är visserligen inte vackert att tala om sig själv, men, vid ett tillfälle som detta, ligger det så nära till hands, att man tar en överblick tillbaka — över det förflutna. Jag vill bara berätta en enda liten omständighet.

Han hade glömt Levin, glömt dagens betydelse och trodde att det var hans svensexa. Men nu svävade för honom scenen med brodern om morgonen och hans triumf. Han kände otydligt ett behov att tala om denna triumf, men han kunde icke erinra sig mera av detaljerna än att han bevisat honom, att han var en skurk; hela bevisningskedjan hade fallit bort ur minnet och det återstod endast två fakta: brodern och en skurk; han försökte knyta ihop dem, men de gingo i sär. — Hans hjärna arbetade och arbetade, och nya bilder rullade fram. Han behövde tala om något ädelmodigt drag ur sitt liv; han kom i håg att han givit sin hustru pengar på morgonen, att hon fick sova så länge hon ville och fick dricka kaffe på sängen; men det lämpade sig icke för tillfället; han befann sig i en svår belägenhet och vaknade till besinning av fruktan för den tystnad som uppstått och de två vassa blickar som oavlåtligt betraktade honom. Han fann sig stående med uret i hand. Uret? Var hade det kommit ifrån! Varför sutto de här i mörkret och han stod! Jo, så var det,

han talade för dem om uret och de väntade på fortsättningen.

— Detta ur, mina herrar, är visserligen inte något märkvärdigt ur. Det är bara franskt guld.

De båda silverklockornas forne ägare gjorde stora ögon. Det var nytt för dem!

— Och jag tror att det bara är sju rubiner — det är alls inte något märkvärdigt ur — det är snarare ett dåligt ur!

Han blev ond av någon hemlig orsak, som knappast hans hjärna visste, och han måste bryta ut emot någonting. Han knackade uret i bordet och skrek:

— Det är ett förbannat dåligt ur, säger jag. Hör på när jag talar! Tror du mig inte, Fritz? Svara! Du sitter och ser så falsk ut. Du tror inte vad jag säger! Jag ser på dina ögon, Fritz, att du inte tror vad jag säger. Jag är människokännare, du! och jag kan nog gå i borgen för dig en gång till! — Antingen ljuger du eller ljuger jag. Hör på nu, ska jag bevisa att du är en skurk. Mja! Hör på, Nyström! Om — jag — skriver ett falskt intyg är jag en skurk då?

— Visst fan är du en skurk, svarade Nyström ögonblickligen.

— Ja! — Mja!

Han försökte förgäves erinra sig, att Levin skrivit något falskt intyg eller över huvud något intyg alls — alltså förföll saken. Levin var trött och fruktade att offret skulle förlora besinningen, så att det ej skulle äga krafter kvar att kunna njuta av det tillärnade slaget. Han avklippte sålunda med ett skämt i Falks egen stil.

— Skål, gamla skurk!

Därpå lät han karbasen gå. Han tog nämligen fram ett tidningsnummer och frågade Falk i en kall, mördande ton:

— Har du läst Folkets Fana?

Falk stirrade på skandalbladet, men teg. Det oundvikliga skulle komma.

— Det står en rolig artikel där om »Kollegiet för utbetalandet av ämbetsmännens löner».

Falk blev vit i ansiktet.

— Man säger att din bror har skrivit det!

— Det är lögn! Min bror är ingen skandalskrivare! Inte min bror, du!

— Tyvärr har han dock fått stå för det! Han lär vara bortkörd från verket.

— Det ljuger du!

— Nej! Jag såg honom för övrigt tillsammans med en slusk på Tennknappen härom midda'n! Det är förbannat synd på pojke!

Detta var verkligen det värsta som skulle kunnat träffa Carl Nicolaus Falk. Han var vanärad! Hans namn och hans fars namn — allt vad de gamle borgarne uträttat var förgäves gjort. Om någon kommit och berättat att hans hustru hade dött — då kunde den saken ha blivit hjälpt, en penningförlust kunde också ha blivit reparerad. Om någon berättat, att hans vänner Levin eller Nyström blivit arresterade för förfalskning, så skulle han helt enkelt ha förnekat bekantskapen, ty han syntes aldrig ute med dem. Men släktskapen med sin bror kunde han icke förneka. Han var vanärad genom sin bror; det var ett faktum!

Levin hade haft ett visst nöje i att få fram-

bära denna historia; ty Falk, som aldrig gav sin bror något uppmuntrande tillmäle, då denne hörde det, plägade däremot skryta med honom och hans förtjänster inför sina vänner.

»Min bror, häradshövdingen! Hm! Det är ett huvud det! Han kommer att gå långt, ska ni få se!» Att ständigt höra dessa indirekta förebråelser hade retat Levin, så mycket mer som Carl Nicolaus drog upp en bestämd, oöverstiglig skillnad mellan notarier och häradshövdingar, ehuru han icke kunde precisera den med ord.

Levin hade utan att behöva lyfta sin hand fått en lysande hämnd, för så gott pris, att han ansåg sig ha råd att vara ädelmodig och uppträda som tröstare.

— Nå, inte ska du ta det så förbaskat hett. Man kan ju vara människa ändå, fast man är tidningsskrivare, och vad skandalen beträffar, så är den inte så farlig. När man inte går åt enskilda personer, så är det ju inte skandal; för övrigt är det mycket roligt skrivet, mycket kvickt och det läses i hela sta'n.

Det sista tröstepillret höll på att sätta Falk i raseri.

— Han har stulit mitt goda namn, mitt namn! Hur ska jag våga visa mig på Börsen i morgon. Vad ska folk säga!

Med folk menade han egentligen sin hustru, vilken skulle bli mycket glad över denna händelse, som gjorde mesalliansen mindre kännbar. Hans hustru skulle bli hans jämlike — denna tanke gjorde honom ursinnig! Han fattades av ett osläckligt människohat. Han önskade, att han varit den vanbör-

diges far, så skulle han åtminstone kunnat två sina händer genom att begagna det faderliga prerogativet och utdela en förbannelse och så varit fri, men en broderlig sådan, det hade man aldrig hört talas om!

Kanske han själv till någon del vållat sin vanära; hade han icke gjort våld på broderns böjelse vid valet av bana, hade han kanske framkallat detta genom uppträdet om morgonen, eller genom de ekonomiska svårigheter han bragt honom uti? Han? Skulle han ha vållat detta? Nej! Han hade aldrig begått någon låg handling; han var ren, han åtnjöt aktning och anseende, han var icke skandalskrivare, han hade icke blivit bortkörd; hade han icke ett papper i fickan med intyg på att han var den bästa vän med det bästa hjärta, hade icke magistern nyss läst upp det. Jo, visserligen! Han satte sig till att dricka — omåttligt — icke för att döva sitt samvete, det behövde han icke, då han icke gjort något orätt, utan för att kväva sin vrede. Men det halp icke, den kokade över och de som sutto närmast blevo skollade.

— Drick, era uslingar! Där sitter det där fäet och sover! Det är vänner det där! Väck på honom du, Levin! Du! Du!

— Vem skriker du åt? frågade den förolämpade Levin, med vresig ton.

— Åt dig, naturligtvis!

Det växlades över bordet två blickar som icke lovade något gott. Falk, som blivit vid bättre lynne av att se en annan människa ursinnig, tog en fylld slev och hällde över huvudet på magistern, så att det rann ner under skjortkragen.

— Gör inte om det där, sade Levin bestämt och hotande.

— Vem skulle hindra mig?

— Jag. — Ja just jag! Jag tillåter inte sådana skändligheter som att du förstör hans kläder!

— Hans kläder! skrattade Falk. Hans kläder! Är det inte min rock, har han inte fått den av mig?

— Nu går det för långt — sade Levin och steg upp för att gå.

— Jaså, du går nu! Du är mätt, du orkar inte dricka mer, du behöver mig inte mer i kväll; vill du inte låna en femma? Va! Kan jag inte få den äran att låna dig lite pengar? Eller ska jag skriva på i stället? Skriva på, du!

Vid ordet »skriva på» spetsade Levin öronen. Tänk, om han skulle kunna överraska honom i en sådan upprörd sinnesstämning. Han kände sig vek vid den tanken.

— Du ska inte vara orättvis, min bror, upptog han samtalet ånyo. Jag är inte otacksam, och vet mer än väl att uppskatta din godhet; jag är fattig, så fattig, som du aldrig varit och aldrig kan bli; jag har lidit förödmjukelser, som du aldrig trott, men dig har jag alltid ansett som en vän. När jag säger ordet vän — så menar jag det. Du har druckit i kväll och är ledsen, och därför är du obillig, men jag försäkrar er, mina herrar, att bättre hjärta än du har, Carl Nicolaus, det finns inte! Och det är inte första gången jag säger det. Jag tackar dig för din uppmärksamhet i dag, om jag nämligen kan ta åt mig den välfägnad, som här har beståtts och de utmärkta viner här ha flödat. — Jag tackar dig, min bror, och dricker din skål. Skål, bror Carl Nicolaus. Tack, hjärtligt tack! Du har inte gjort detta för inte! Kom det ihåg!

Detta, som framsades med en av rörelse (sinnes-

rörelse) vibrerande stämma, hade underligt nog gjort verkan. Falk kände sig god; hade man icke ånyo upprepat för honom att han hade ett gott hjärta. Han trodde det. Ruset inträdde nu i det sentimentala stadiet. Man kom varandra närmare, man talade turvis om sina goda egenskaper, om världens ondska, om huru varmt man kände och huru gott man ville; man höll varandra i hand. Falk talade om sin hustru, huru god han var emot henne; han talade om huru andefattig hans sysselsättning var, huru djupt han kände bristen på bildning, huru hans liv var förfelat; och när han druckit sin tionde likör, anförtrodde han Levin, att han egentligen skulle ha velat ägna sig åt den andliga banan, ja, blivit missionär. Man blev allt andligare och andligare. Levin talade om sin avlidna mor, om hennes död och begravning, om en försmådd kärlek och slutligen om sina religiösa åsikter, »om vilka han icke talade med vem som helst»; och nu var man inne på religionen. Klockan blev 1 och 2 och man fortsatte ännu, under det Nyström sov så troget med huvudet och armarna på bordet. Kontoret låg i en skymning av tobaksrök, som fördunklade gaslågornas sken; den sjuarmade stakens sju ljus hade brunnit ner och bordet såg bedrövligt ut. Ett och annat glas hade mist foten, cigarraska var strödd på den nedsölade duken, tändstickor lågo kastade kring golvet. Genom hålen på fönsterluckorna trängde nu dagsljuset in och bröt sig i långa strålar genom tobaksmolnet och bildade en kabbalistisk figur på bordsduken mellan de två troshjältarna, vilka voro som ivrigast i färd med att omredigera Augsburgiska Bekännelsen. De talade nu med väsande röster, deras hjärnor voro förslöade,

orden kommo allt torrare, expansionen minskades, oaktat den flitiga eldningen, man försökte ännu att skruva upp sig i extasen, men den flämtade och flämtade, anden flydde, de betydelselösa orden frambragtes ännu, men snart slocknade den sista gnistan; de bedövade hjärnorna, vilka arbetat som piskade snurror, sackade av och föllo ohjälpligt. Blott en tanke stod klar — man måste gå och sova, eller man vämjdes vid varandra, man ville vara ensam.

Nyström väcktes. Levin omfamnade Carl Nicolaus och stoppade tre cigarrer i fickan. Man hade kommit för högt, för att så hastigt kunna stiga ner igen och tala om reversen. Avsked växlades, värden släppte ut gästerna — och han var ensam! Han öppnade luckorna och dagsljuset föll in — han öppnade fönstret och en frisk luftström från Skeppsbron trängde fram genom den trånga gränden, vars ena husrad var belyst av den uppgångna solen. Klockan ringde fyra; denna lilla underbara ringning, som endast den på bekymrets eller sjukdomens sömnlösa bädd, efter morgonen törstande stackaren brukar få höra. Själva Österlånggatan, lastens, smutsens, slagsmålens gata, låg där tyst, ensam, ren. Falk kände sig djupt olycklig. Han var vanärad och han var ensam! Han stängde fönstret och luckorna, och när han vände sig om och såg förödelsen, började han städa; han plockade upp alla cigarrstumparna och kastade dem i kaminen, han dukade av, han sopade, han dammade, han ställde var sak på sin plats. Han tvättade sig i ansiktet och om händerna och kammade sig; en polis skulle ha tagit honom för en mördare, som höll på att utplåna spåren efter sin gärning. Men under allt detta tänkte han — klart,

bestämt och redigt. Och när han fått rummet och sig själv i ordning, hade han fattat ett beslut, vilket han verkligen länge förberett och som nu skulle sättas i verket. Han skulle utplåna den vanära han lidit i sin familj, han skulle stiga, han skulle bli en omtalad, en mäktig man; han skulle börja ett nytt liv; han hade ett namn att upprätthålla och han skulle förkovra det. Han kände, att en stor passion behövdes för att hålla honom uppe efter det slag han fått i kväll; ärelystnaden hade länge slumrat hos honom, man hade väckt den och nu var han färdig.

Han hade nu blivit fullkomligt nykter, han tände en cigarr, drack en konjak och gick upp till sig, tyst och stilla, för att icke väcka sin hustru.

FEMTE KAPITLET.

Hos förläggaren.

Arvid Falk skulle börja sina försök hos den mäktige Smith — namnet hade denne av en överdriven beundran för allt amerikanskt tagit sig, då han en gång i sin ungdom gjort en liten utflykt till det stora landet — den fruktade med sina tusen armar, vilken kunde göra en författare på tolv månader av ganska dåligt virke till och med. Hans metod var känd, men det fanns ingen som vågade begagna den, ty därtill fordrades en exempellös grad av oblyghet. Den författare som togs om händer av honom kunde

vara säker om att få sitt namn färdigt, och därför var Smith överlupen av författare utan namn. Såsom ett exempel på huru oemotståndlig han var, och huru han kunde skjuta fram folk trots publik och kritik, brukade följande anföras. En ung gosse, som aldrig skrivit förr, hade gjort en dålig roman, som han bar upp till Smith. Denne råkar tycka om första kapitlet — mera läste han aldrig — och beslutar att världen skall ha en ny författare. Boken kommer ut; på omslagets baksida lästes: »Blod och svärd. Roman av Gustav Sjöholm. Detta arbete av den unge och lovande författaren, vars namn redan länge varit känt och högt värderat i vida kretsar etc... Karaktärernas djup... klarhet... styrka. På det högsta rekommenderas åt vår romanläsande allmänhet». Boken kom ut den 3 april. Den 4 april stod en recension i den mycket lästa huvudstadstidningen Gråkappan, i vilken Smith hade 50 aktier. Recensionen slutade: »Gustav Sjöholm är redan ett namn; vi behöva icke giva honom det; och vi rekommendera detta arbete icke allenast åt den romanläsande, utan även åt den romanskrivande allmänheten.» Den 5 april stod boken annonserad i alla huvudstadens tidningar och i annonsen följande utdrag: »Gustav Sjöholm är redan ett namn; vi behöva icke giva honom det.» (Gråkappan.)

Samma kväll stod en recension i Den Obesticklige, vilken icke läses av någon alls. Där omtalades boken som ett mönster för usel litteratur, och recensenten svor på att Gustav Sjöblom (avsiktlig misskrivning av rec.) icke var något namn alls. Men som Den Obesticklige icke lästes, så hördes icke oppositionen. De andra huvudstads-

bladen, som icke i omdömen ville sticka av mot den ledande vördnadsvärda Gråkappan, och icke vågade för Smith, voro rätt milda, men icke mer. De trodde att Gustav Sjöholm skulle kunna med arbete och flit i en framtid förskaffa sig ett namn.

Det var tyst några dagar, men i alla tidningar, i Den Obesticklige med fetstil, stod annonsen och ropade: »Gustav Sjöholm är redan ett namn.» Men så dök där upp i X-köpings Allehanda en korrespondens, som for ut emot huvudstadspressens hårdhet mot unga författare. Den hetlevrade brevskrivaren slutade: »Gustav Sjöholm är helt enkelt ett snille, trots doktrinära trähuvuns opposition.»

Dagen efter stod annonsen ånyo i alla tidningar och ropade: »Gustav Sjöholm är redan ett namn» etc. (Gråkappan). »Gustav Sjöholm är ett snille!» (X-köpings Allehanda.) Nästa häfte av Magasinet Vårt Land, utgivet av Smith, innehöll på omslaget följande annons: »Det är en glädje kunna meddela våra många läsare, att den högt uppburne författaren Gustav Sjöholm lovat oss till nästa häfte en originalnovell» etc. Och så annons i tidningarna! Till Julen kom slutligen kalendern Vårt Folk. Bland författare nämndes på titelbladet: Orvar Odd, Talis Qvalis, Gustav Sjöholm m. fl. Faktum kvarstod: Gustav Sjöholm var redan på åttonde månaden ett namn. Och publiken, ja de kunde inte hjälpa det; de måste ha det i sig. De kunde inte gå in i en boklåda och se på en bok förrän de måste läsa det, de kunde inte ta i ett gammalt tidningspapper utan att det stod där annonserat, ja det fanns icke något av livets förhållanden under vilket de icke träffat på detta namn på en bit tryckt papper; fruarna

fingo det i matkorgen om lördagarna, pigorna buro hem det från hökarboden, drängarna sopade upp det från gatan och herrarna buro det i nattrocksfickan.

Med kännedom om denna Smiths stora makt, var det icke utan en viss beklämning den unge författaren klättrade uppför hans mörka trappor i Storkyrkobrinken. Länge fick han sitta och vänta och överlämna sig åt de mest pinsamma betraktelser, tills dörren slås upp och en ung man med förtvivlan i ansiktet och en pappersrulle under armen störtar ut. Darrande inträder Falk i det innersta rummet, där den fruktade tog emot. Sittande i en låg soffa, lugn och mild som en gud, nickade han vänligt på sitt gråskäggiga, med en blå mössa försedda huvud och rökte så fridfullt sin pipa, som om han icke nyss hade krossat en människas förhoppningar eller stött en olycklig ifrån sig.

— God dag, god dag!

Och han undersökte med ett par gudablickar den nykomnes kläder, vilka han fann snygga, men därför bad han honom icke sitta ändå.

— Mitt namn är... Falk.

— Jag har icke hört det namnet. — Vad är herrns far?

— Min far är död!

— Nå, han är död! Gott! Vad kan jag göra för herrn?

Herrn upptog ur bröstfickan ett manuskript och framlämnade det till Smith; denne satte sig på detsamma utan att betrakta det.

— Nå, och detta skall jag låta trycka? Det är

vers? Jaha, ja! Vet herrn vad det kostar att trycka ett ark? Nej, det vet han icke!

Här stack han den okunniga i bröstet med pipskaftet.

— Har herrn något namn? Nej! Har herrn utmärkt sig på något sätt? Nej!

— Jag har för dessa dikter erhållit lovord av Akademien.

— Vilken Akademi? Vitterhetsakademien! Ah, nå! Den som ger ut de många flintsakerna. Nå!

— Flintsakerna!

— Ah, ja. Herrn vet ju, Vitterhetsakademien! Nå! Nere i Museum vid Strömmen, nå!

— Nej, herr Smith, Svenska Akademien, på Börsen...

— Nå ja! Den med Stearinljusen! Lika mycket! Det känner ingen människa vad den är gott för! Nej, ser han, min gode herre, man skall ha ett namn; som en Tegnell, en Öhronschlegel, en ja! Vårt land har många stora skalder, som jag nu icke erinrar; men man skall ha ett namn. Herr Falk! Hm! Vem känner Herr Falk? Icke jag åtminstone, och jag känner många stora skalder. Jag sade häromdagen till min vän Ibsen: Hör nu, Ibsen — jag kallar honom du — hör nu, Ibsen, skriv något åt mitt Magasin; jag betalar vad som helst! Han skrev, jag betalte — men jag fick ock betalt. Nå!

Den förkrossade unge mannen hade velat krypa ner mellan golvspringorna och gömma sig, då han märkte att han stod inför en man som fick kalla Ibsen du. Han ville ta igen sitt manuskript och springa sin väg, som den där andra där nyss, ut,

långt bort, till något större vattendrag. Smith märkte nog detta.

— Nå! Herrn kan skriva svenskt, jag tror nog det! Herrn känner också vår litteratur bättre än jag gör! Nå. Gott! Jag har fått en idé! Jag har hört att det finnes stora, sköna andliga författare långt bort i tiden, under Gustaf Eriksson eller hans dotter Christin; nå, ja, lika gott. Jag erinrar en, som har ett stort, mycket stort namn, som skrivit ett stort versstycke om Guds skapade verk, tror jag! Håkan heter han i förnamn!

— Haqvin Spegel, menar herr Smith! Guds verk och vila!

— Ja, så! Nå! Jag har tänkt giva ut den! Vårt folk trängtar efter religion i våra dagar; jag har märkt det; och man måste giva dem något. Jag har visserligen nog givit dem förut av den Herman Franke och Arndt, men den stora Stiftelsen kan sälja billigare än jag och nu vill jag giva något gott, för gott pris. Vill herrn antaga den saken?

— Jag vet icke vad mitt åliggande blir då det bara är fråga om en omtryckning, svarade Falk, som icke vågade säga nej.

— Ack nå, en sådan okunnighet! Redaktion och korrekturet då! Äro vi om ens? Herrn ger ut! Icke så! Ska vi skriva en liten lapp? Arbetet utkommer häftesvis. Icke så? En liten lapp! Ge mig pennan och bläcket där! — Nå!

Falk lydde; han kunde icke göra motstånd. Smith skrev och Falk skrev under.

— Så! Det var den saken! Nu den andra! Ge mig den lilla boken som ligger där på hyllan! Den tredje hyllan! Så! Se nu, här! En brochyr! Titel:

Der Schutzengel. Nå, se nu vignetten! En ängel med ett ankare och ett skepp — det är en slättoppad skonare, tror jag! Man vet ju vilken välsignelse sjöförsäkringen utövar på det allmänna sociala livet. Alla människor ha ju någon gång skickat något, mycket eller litet, på ett fartyg över sjön. Icke sant? Nå! Alla människor hava därför behov av sjöförsäkring. Icke sant? Nå! Detta hava icke alla människor insett? Nej! Därför är det ju den vetandes plikt att upplysa den ovetande? Nå! Vi veta, herrn och jag veta, alltså böra vi upplysa. Denna bok handlar om att varje människa bör försäkra sina saker, när han skickar dem över sjön! Men denna bok är dåligt skriven! Nå! Därför skola vi skriva den bättre! Icke sant? Herrn gör mig en novell på tio sidor till mitt Magasin Vårt Land, och jag fordrar att herrn skall hava förstånd att låta namnet Triton, så heter ett nytt bolag, som min brorson bildat och som jag vill hjälpa, och man skall ju hjälpa sin nästa, icke sant? Nå! Namnet Triton skall förekomma två gånger, icke mer och icke mindre; men så att det icke märkes! Förstår herrn?

Falk kände något motbjudande i den erbjudna affären, men det låg ju ännu icke något ohederligt i förslagen och han fick ju arbete hos den inflytelserike mannen, och allting i en handvändning, utan någon vidare ansträngning. Han tackade sålunda och antog.

— Herrn känner ju formatet! Fyra verktum på sidan gör mig fyrtio verktum, à trettiotvå rader. Nå! Vi ska skriva en liten lapp, kanske.

Smith skrev en lapp och Falk skrev under.

— Nå, så! Hör nu, herrn känner ju Svenska

Historien? Se, nu, där på hyllan igen! Där ligger en kliché, en trästock! Till höger! Nå! Kan herrn säga mig vem den där damen är? Den skall vara en dronning!

Falk, som till en början icke kunde se annat än en svart trälapp, upptäckte omsider några mänskliga drag och förklarade, att han trodde det var Ulrika Eleonora.

— Sa jag inte det! Hihihi! Den klossen har varit begagnad som dronning Elisabeth av England och stått i en amerikansk folkbok, och nu har jag fått den för gott pris med en otalig hop andra. Nu låter jag den passera för Ulrika Eleonora i mitt Allmogebibliotek. Det är en god allmoge vi har; den köper så snällt mina böcker. Nå, så! Vill herrn skriva texten?

Falks fint utbildade samvete kunde icke finna något egentligt orätt häri, oaktat hans känslor voro mycket obehagligt berörda.

— Nå! Så skriva vi en liten lapp! Sexton sidor liten oktav à tre verktum, à 24 rader. Så!

Och så skrevs det igen! Som Falk ansåg audiensen slutad, gjorde han min av att få igen sitt manuskript, på vilket Smith hela tiden hade suttit. Men denne ville icke släppa det ur händerna, han skulle nog läsa det, men det skulle komma att dröja, förklarade han.

— Nå, herrn är en förståndig man, som vet vad tiden är värd. Här var nyss en ung man, också med vers, ett stort versstycke, som jag icke kan använda. Nå, jag erbjöd honom detsamma som jag erbjöd herrn; vet herrn vad han sa? Han bad mig göra något som jag inte kan tala om. Ja! det sa han och så

sprang han. Han kommer inte att leva länge, den mannen! Adjö! Adjö! Herrn skaffar ju Håkan Spegel! Nå. — Adjö, Adjö.

Smith pekade med pipskaftet på dörren och Falk avlägsnade sig.

Det var icke lätta steg han gick. Den trälappen var tung, där den låg i hans rockficka, den drog honom mot marken, den ryckte honom tillbaka. Han tänkte på den bleke unge mannen med manuskriptet, som vågat säga sådant åt Smith, och han fick högfärdiga tankar. Men så uppdök minnet om gamla fädernеförmaningar och råd, och då framkom den gamla lögnen, att allt arbete är lika aktningsvärt och förehöll honom hans högmod, och så tog han sitt förnuft till fånga och gick hem för att skriva 48 verktum Ulrika Eleonora.

Som han varit ute i god tid, befann han sig sittande vid skrivbordet redan klockan nio. Han stoppade en stor pipa, vek av två ark papper, torkade sina stålpennor och skulle erinra sig vad han visste om Ulrika Eleonora. Han slog upp Ekelund och Fryxell. Där stod mycket under rubriken Ulrika Eleonora, men om henne själv stod nästan ingenting. Klockan halv tio hade han uttömt ämnet; han hade skrivit upp när hon var född, när hon dog, när hon tillträdde regeringen, när hon avsade sig den, vad föräldrarna hette och med vem hon var gift. Det var ett ordinärt utdrag ur en kyrkbok — och det fyllde icke mer än tre sidor — återstod således endast tretton. Han rökte några pipor. Han grävde med pennan i bläckhornet, som om han fiskat efter midgårdsormar, men det kom ingenting upp. Han måste yttra sig om hennes person, göra en lätt karaktärs-

teckning; han kände att han måste uttala en dom om henne. Skulle han berömma henne eller riva ner henne? Som han var indifferent i frågan, kunde han icke besluta sig för någondera förrän klockan blev elva. Han rev ner henne — och var på slutet av fjärde sidan — återstod tolv. Här voro goda råd dyra. Han skulle tala om hennes regering, men som hon icke regerat, så var där intet att tala om. Han skrev om rådet — en sida — återstod elva; han räddade Görtz' ära — en sida — återstod tio! Han var icke halvvägs ännu! Vad han hatade den kvinnan! Nya pipor, nya stålpennor! Han gick tillbaka i tiden, han gjorde en återblick, och som han var uppretad, råkade han stryka ner sitt gamla ideal, Carl XII, men det gick så kvickt att därigenom bara en enda sida blev lagd till de andra. Rest nio! Han gick framåt i tiden och hackade på Fredrik I. En halv sida! Han såg med längtande blickar ner åt papperet, såg var halvvägs låg, men kunde aldrig komma dit. Han hade dock gjort sju och en halv små sidor, där Ekelund bara hade en och en halv. Han kastade trälappen på golvet, sparkade den under byrån, kröp efter den igen, dammade av den och lade den på bordet! Vilka kval! Han kände sig så torr i sin själ som buxbomsstocken, han sökte skruva upp sig till åsikter dem han icke ägde, han försökte uppväcka några känslor för den avlidna drottningen, men hennes tråkiga drag, ristade i trä, gjorde samma intryck på honom som han på trälappen. Han insåg då sin oförmåga och han kände sig förtvivlad, förnedrad! Och det var denna bana han utbytt mot den andra! Han tog åter igen sitt förnuft till fånga och övergick till skyddsängeln. Den var ursprungligen författad

för ett tyskt bolag, som hette Nereus, och innehöll i korthet följande: Herr och fru Schloss hade utvandrat till Amerika och där förvärvat stora ägodelar, vilka de, för att berättelsen skulle bli möjlig, varit nog opraktiska att förvandla i dyrbara lösören och nipper, och, för att dessa desto säkrare skulle förkomma och ingenting kunna räddas, skickat dem i förväg på en första klassens ångare, Washington n:o 326 i Veritas, kopparförhydd och med vattentäta skott försedd, samt assurerad i det stora tyska sjöförsäkringsbolaget Nereus för 400,000 thlr. Nå! Herr och fru Schloss avreste med barnen på den bästa ångaren på White-Star-Line, Bolivar, vilken var assurerad i det stora tyska sjöförsäkringsbolaget Nereus, med en grundfond av 10,000,000 dollars, och ankommo till Liverpool. Resan fortsattes. De hade kommit till Skagens udde. Vädret hade naturligtvis varit vackert och himlen strålande klar hela vägen, men just som de kommo till Skagens farliga udde bröt stormen naturligtvis lös; fartyget blev vrak, föräldrarna, som voro livförsäkrade, drunknade, och garanterade därigenom de räddade barnen en summa av 1,500 pund sterling. Barnen blevo naturligtvis mycket glada häröver och ankommo vid gott lynne till Hamburg för att taga i besittning både livförsäkringssumman och föräldraarvet. Döm om deras bestörtning, då de där fingo underrättelse om att Washington, fjorton dagar förut, strandat på Doggers Bankar och att hela deras förmögenhet gått oassurerad till botten. Återstod sålunda endast livförsäkringssumman. De skyndade till bolagets agentur, men döm om deras förskräckelse, då de fingo höra att föräldrarna uraktlåtit inbetala sista premien, som

förfallit till betalning dagen förut — vilket öde! — Just samma dag de drunknade! Barnen blevo häröver mycket ledsna och sörjde bittert sina föräldrar, vilka så duktigt arbetat för dem. Gråtande föllo de i varandras armar och svuro, att de hädanefter alltid skulle sjöförsäkra sina saker och aldrig försumma att inbetala sina livförsäkringspremier.

Och detta skulle nu lokaliseras och tillämpas på svenska förhållanden, göras läsbart, till en novell, med vilken han skulle göra sitt inträde i litteraturen! Åter igen vaknade högmodets djävul och viskade att han var en lump, om han tog befattning med dessa saker, men denna röst tystades snart ner av en annan röst, som kom från magtrakten och som åtföljdes av ovanliga sugande och stickande känslor. Han drack ett glas vatten och rökte en ny pipa, men obehaget ökades; hans tankar blevo mörkare; han fann sitt rum otrevligt, tiden tycktes lång och enformig; han kände sig matt och nedslagen; allting tycktes honom vara motigt; hans tankar voro fadda och rörde sig om ingenting eller endast oangenäma ting, och samtidigt ökades den kroppsliga olusten! Han undrade om han var hungrig! Klockan var ett och han brukade icke äta förrän tre! Han undersökte oroligt sin kassa. Trettiofem öre! Alltså ingen middag! Det var första gången i hans liv! Han hade aldrig haft sådana bekymmer förr! Men med trettiofem öre behövde man icke svälta. Han kunde ju skicka efter bröd och öl. Nej, det kunde han icke, ty det gick icke an, det passade icke, och att gå själv ner på mjölkmagasinet? Nej! Och att gå ut och låna? Omöjligt! Det fanns ingen han ville låna av! Med vissheten härom rasade hungern fram som ett

lössläppt vilddjur och rev honom och slet honom och jagade honom kring rummet. Han rökte den ena pipan efter den andra för att döva odjuret, men det hjälpte inte. Nu gick en trumvirvel nere på kaserngården, och han såg huru gardisterna marscherade upp med sina kopparflaskor för att få middag; det rökte ur alla skorstenar han såg, middagsklockan ringde på Skeppsholmen, det fräste i grannens, poliskonstapelns, kök, och stekoset trängde ut genom den öppna farstudörren och in till honom; han hörde slamret av knivar och tallrikar i rummet bredvid och huru barnen läste bordsbönen; stenläggarna nere på gatan sovo, mätta, sin middag på de tomma matsäcksknytena; han var så övertygad om, att hela staden åt middag i denna stund, alla utom han ensam! Och han blev ond på Gud. Då sprang en klar tanke genom hans hjärna. Han tog Ulrika Eleonora och skyddsängeln och lade in dem i ett papper, varpå han skrev Smiths namn och adress, och så gav han budet sina trettiofem öre. Då andades han lättare och lade sig på sin soffa och svalt med högmod i sitt sinne.

SJÄTTE KAPITLET.

Röda rummet.

Samma middagssol, som sett Arvid Falk duka under i första kampen mot hungern, lyste så munter in i stugan vid Lill-Jans, där Sellén stod i skjort-

ärmarna framför sitt staffli och målade på sitt stycke, som följande dag skulle upp på utställningen innan klockan 10, färdigt, fernissat och försett med ram. Olle Montanus satt i fållbänken och läste i den underbara boken, som han fått låna på en dag mot sin halsduk; dessemellan kastade han en blick på Selléns målning och uttalade sitt gillande, ty han beundrade i Sellén en stor talang. Lundell höll i ro på med sin korsnedtagning; han hade redan tre tavlor uppe på utställningen och avvaktade inköpet, liksom många andra, med en viss spänning.

— Det är bra, Sellén! — sade Olle. Du målar gudomligt!

— Får jag se nu på din spenat, inföll Lundell, som av grundsats aldrig beundrade något.

Motivet var enkelt och storartat. Ett flygsandfält på Hallands kust med havet i bakgrunden; höststämning, solglimtar genom brustna moln; en del av förgrunden utgjordes av flygsand med nyss uppkastad, ännu vattendrypande tång, solbelyst; därnäst havet, ett gott stycke utåt i stark skugga och hög sjö med vita kammar, men längst bort i horisonten lyser solen igen och öppnar perspektiv i det oändliga. Staffaget utgjordes endast av en trupp sträckfåglar. Det var en tavla som talade och som måste förstås av varje ofördärvat sinne, som haft mod att göra ensamhetens hemlighetsfulla, rika bekantskaper och som sett flygsand kväva lovande skördar. Och detta var målat med ingivelse och talang; stämningen hade givit färgen och icke tvärtom.

— Du skall ha någonting i förgrunden, predikade Lundell. Sätt dit en förgrundsko!

— Ah, du pratar! svarade Sellén.

— Gör som jag säger, din galning, annars får du inte sälja. Sätt dit en figur, en flicka; jag skall hjälpa dig om du inte kan, se här..

— Seså! Inga dumheter! Vad ska man med kjolar ute i blåsten att göra. Du är då för tokig efter kjolar!

— Nå, gör som du vill, svarade Lundell hemligen stött över skämtet med en av hans svaga sidor. — Men nog kunde du ha gjort storkar i stället för de där gråmasarna, som man inte vet vad det är för en sort. Tänk dig deras röda ben mot det mörka molnet, vilken motsättning!

— Ah, det begriper du inte!

Sellén var icke stark i motiveringen, men han var viss på sin sak och hans sunda instinkt ledde honom säkert över alla misstag.

— Men du får inte sälja, upptog Lundell, som var mån om kamratens ekonomiska välgång.

— Nå, så får jag leva ändå! Har jag någonsin fått sälja? Är jag sämre för det! Tror du inte jag vet att jag skulle få sälja, om jag ville måla som de andra; tror du inte jag kan måla lika dåligt som de? Jo, vasserra! Men jag vill inte!

— Men du ska väl tänka på att betala dina skulder! Du är skyldig mäster Lund på Grytan ett par hundra riksdaler.

— Nå, det blir han inte fattig på! För övrigt har han fått en tavla som är värd dubbelt så mycket!

— Du är då den egenkäraste människa jag hört! Den tavlan var inte värd 20 riksdaler.

— Jag uppskattar den till fem hundra, enligt gängse pris! Men tycke och smak är så olika här i världen, gunås. Jag tycker att din korsfästning är

usel, du tycker den är bra. Nå! Det kan ingen förtänka dig! Det är så olika, si!

— Emellertid har du förstört krediten för oss andra på Grytan; mäster Lund sa upp mig i går, och jag vet inte var jag skall få någon middag i dag!

— Nå vad ska du med den att göra! Man får väl leva ändå! Jag har inte ätit middag på två år!

— Å, du rövade allt till dig en här om dagen av den där häradshövdingen, du fick i dina klor.

— Ja, det var sant! Det är en snäll gosse! Det är en talang för övrigt, det var mycket natur i hans vers; jag läste några härom kvällen. Men jag fruktar han är litet för vek för att kunna ta sig fram i världen; han har så ömtåliga känslor, den kanaljen!

— Får han vara i ditt sällskap, så ger det sig nog. Men jag tycker det är gudlöst att se hur du bara har förstört den där unga Rehnhjelm på den här korta tiden. Du lär ha gått och satt i honom att han skall gå in vid teatern!

— Nej, har han talat om det! Ja, det är en baddare! Han blir nog bra, han, om han får leva; men det är inte så gott, det, när det är så fasligt ont om mat! — Guds död! Nu är färgen slut! Har du något vitt? Nå gudan nåda ä' inte alla tuberna så klämda, så — du måste ge mig färg, Lundell.

— Jag har inte mer än jag behöver själv, och om jag också hade, så skulle jag akta mig att ge dig något!

— Nå, prata inte skräp; du vet att det är brått.

— Allvarsamt, jag har inte dina färger! Om du hushållade, så skulle de räcka längre...

— Ja, det där veta vi! Tag hit pengar då!

— Pengar, jo det var just att tala om!

— Opp med dig, Olle, då; du ska ut och stampa!

Vid ordet stampa gjorde Olle en glad min, ty då visste han att det skulle bli mat också. Sellén började söka omkring i rummet.

— Vad ha ni för slag? Ett par stövlar! Dem få vi tjugufem öre på, men det är bättre att sälja dem.

— Det är Rehnhjelms, dem får du inte ta, avbröt Lundell, som ämnade begagna dem på eftermiddagen, när han skulle gå till sta'n. — Ska du ta andras saker, tycker du?

— Ja, vad gör det. Han ska få betalt för dem sen! Vad är det här för ett paket? En sammetsväst! Den var vacker! Den tar jag själv, så får Olle bära bort min! Kragar och manschetter! Ah, det är bara papper! Ett par strumpor! Se där, Olle, tjugufem öre! Lägg dem i västen! Tombuteljerna får du lov att sälja! Jag tror det är så gott du säljer alltihop!

— Ska du gå och sälja andras saker; du har då inte någon rättskänsla, avbröt Lundell ånyo, som hade haft starka spekulationer att på övertygelsens väg komma i besittning av det där paketet, som länge frestat honom.

— Ah, det får han betalt för sen! Men det här blir ingenting! Vi måste ta ett par lakan ur sängen! Vad gör det? Inte behöva vi några lakan! Se så, Olle! Stoppa in bara!

Olle gjorde med stor färdighet en påse av ett lakan och stoppade in alltihop, under Lundells ivrigaste protester.

Sedan påsen var färdig, tog Olle den under armen, knäppte ihop den trasiga bonjouren för att bättre kunna dölja västens frånvaro, och vandrade i väg åt staden.

— Han ser ut som en tjuv, sade Sellén, där han stod i fönstret och tittade illmarigt ut åt vägen. — Får han bara gå i fred för polisen nu, så är det bra! — Raska på, Olle! ropade han efter den bortgående. Köp sex franska bröd och två halva öl, om det blir något över på färgen!

Olle vände sig om och svängde med hatten så tillitsfullt, som om han redan hade kalaset i bakfickorna.

Lundell och Sellén voro ensamma. Sellén stod och beundrade sin nya sammetsväst, som så länge varit föremål för Lundells tysta låga. Lundell skrapade sin palett och kastade avundsjuka blickar på den förlorade härligheten. Men det var inte det, han nu ville tala om och som han hade så svårt att komma fram med.

— Se hit på min tavla ett tag, sade han. Vad tycker du nu, allvarsamt!

— Du ska inte knåpa och rita på henne, du ska måla! Var kommer ljuset ifrån? Ifrån kläderna, ifrån de nakna partierna! Det är ju alldeles tokigt! Vad andas de där människorna? Färg, linolja! Jag ser ingen luft!

— Nå, menade Lundell, det där är så olika, som du säger! Men vad menar du om kompositionen?

— För mycket folk!

— Ja, du är då faslig; jag ville nära på ha dit ett par till!

— Låt mig se nu! Det är ett fel här! — Sellén sköt dessa långa blickar, som äro egna för kustbon eller slättbon!

— Ja, det är ett fel! Kan du se det? medgav Lundell.

— Det är bara karlfolk! Det är lite för torrt!

— Ja, just det! Tänk att du kunde se det!

— Du vill alltså ha en kvinna?

Lundell såg efter om han gycklade, men det var svårt att se, ty nu visslade han.

— Ja, det fattas mig en kvinno-figur, svarade han.

Det blev tyst, och det blev obehagligt, när man var så gamla bekanta på tu man hand.

— Om jag kunde begripa hur jag skulle bära mig åt för att få en modell. Akademiens vill jag inte ha, ty dem känner hela världen, och det här ämnet är religiöst för övrigt.

— Du vill ha något finare? Oui! Jag förstår! Om hon inte skulle vara naken, så kunde kanske jag...

— Inte ska hon vara naken, är du galen, ibland så mycket karlar; för övrigt är det ett religiöst ämne...

— Ja, ja, det där veta vi. Hon skall emellertid ha kostym, litet österländsk, stå lutad framåt, kan jag tro, låtsas ta upp något från marken, visa axlarna, halsen och första dorsalerna, jag förstår! Men religiöst, si, som Magdalena! Oui! Fågelperspektiv, si!

— Du ska då gäckas med allting också; och dra ner allt!

— Till saken! Till saken! Du skall ha dig en modell, för det skall man; du känner ingen själv! Gott! Dina religiösa känslor förbjuda dig att skaffa en sådan, alltså ska Rehnhjelm och jag, två lättsinniga sällar, skaffa dig en!

— Det ska vara en anständig flicka, det säger jag på förhand!

— Naturligtvis, ja! Vi ska se till vad vi kan göra åt saken, i övermorgon, då vi få pengar.

Och så målades det igen, tyst och stilla, tills klockan blev fyra, och tills hon blev fem. Då och då kastade man oroliga blickar utåt vägen. Sellén avbröt först den ängsliga tystnaden.

— Olle dröjer! Det har bestämt hänt honom något! sade han.

— Ja, det hänger inte rätt ihop, men varför ska du också jämt skicka den där stackaren! Du kan just gå dina ärenden själv.

— Å, han har inte annat att göra, och han går så gärna!

— Det vet du inte, och för övrigt skall jag säga dig, att man inte vet var Olle slutar. Han har stora funderingar och kan vilken dag som helst vara på benen igen, och då kan det vara gott att få räknas bland hans vänner!

— Nej, vad säger du! Vad är det för storverk han skall göra? Jag tror nog, att Olle kommer att bli en stor man, fast det icke blir som bildhuggare! Men det var mig en baddare att dröja! Tror du han kunnat gå och köpa upp pengarna?

— Ja, ja! Han har inte fått ett Guslån på länge, och frestelsen kanske blev honom för stark, svarade Lundell och tog in två hål i svångremmen, under det han funderade på huru han skulle ha gjort i Olles ställe.

— Nå, man är inte mer än människa, och människan är sig själv närmast, ifyllde Sellén, som hade alldeles klart för sig huru han skulle ha gjort! Det här törs jag emellertid inte vänta på; jag måste ha

färg, om jag skall så stjäla den! Jag går ut och söker Falk.

— Ska du nu suga den stackarn igen! Du tog ju av honom i går till ramen! Det var inte småpengar, det!

— Å, kära du! Jag har nu en gång tvungits att bita huvet av skammen, så det kan inte hjälpas. Vad får man inte underkasta sig! För övrigt är Falk en storsinnad man, som kan förstå hur det kan vara ställt. Nu går jag emellertid! Kommer Olle hem, så säg att han var ett nöt! Adjö med dig! Titta ner i Röda Rummet, så ska vi se till om vår Herre är så nådig och ger oss någon mat innan solen går ned! — Stäng dörrn, när du går, och lägg nyckeln under tröskeln! Adjö!

Han gick, och icke lång stund därefter befann han sig utanför Falks dörr borta på Grevmagnigatan. Han knackade, men fick intet svar! Då öppnade han dörren och steg på. Falk, som troligen haft oroliga drömmar, spratt upp ur sömnen och stirrade på Sellén utan att känna igen honom.

— God afton, bror, hälsade Sellén.

— Å kors, är det du! Jag måtte ha drömt något underligt! God afton, sitt ner och rök en pipa! Är det afton redan?

Sellén, som trodde sig känna igen symptomerna, låtsades dock icke märka något, utan tog upp samtalet.

— Bror var väl inte på Tennknappen i dag?

— Nej, svarade Falk förvirrad, jag var inte där. Jag gick på Iduna!

Han visste verkligen inte om han drömt så eller

om han varit där, men han blev glad över att han sade det, ty han blygdes över sitt missöde.

— Ja, det var rätt, intygade Sellén. De ha inte bra mat på Tennknappen!

— Nej, jag kan inte just skylla! sade Falk. Deras köttsoppa är så förbannat dålig!

— Ja och så står den där gamla källarmästaren och räknar smörgåsarna, den lymmeln.

Vid ordet smörgåsarna vaknade Falk till medvetande, men han kände sig icke hungrig vidare, ehuru han var litet matt på benen. Ämnet var emellertid obehagligt och måste med första bytas om.

— Nå, sade han, du har väl din tavla färdig tills i morgon?

— Nej, gunås, det är inte så väl.

— Vad är det nu då?

— Jag hinner omöjligen inte.

— Hinner inte? Varför sitter du inte hemma och arbetar?

— Ack, det är den där gamla eviga historien, kära bror! Det fattas färg! Färg!

— Nå, det kan väl hjälpas! Har du inga pengar kanske?

— Det vore ingen nöd då!

— Och jag har inga heller! Hur ska vi då bära oss åt?

Sellén slog ner ögonen tills blickarna kommo i jämnhöjd med Falks västficka, där en ganska tjock guldkedja kröp in; inte därför att Sellén kunde tro att det var guld, kontrollerat guld, ty det kunde han icke fatta hur man kunde vara så överdådig och bära så mycket pengar utanpå en väst. Hans tankar

hade emellertid fått en bestämd riktning och han fortfor:

— Om jag åtminstone hade något att låna på, men vi voro så oförsiktiga och buro bort vinterrockarna första solskensdag i april.

Falk rodnade. Han hade inte varit med om sådana där affärer förr.

— Låna ni på överrockar? frågade han. Få ni låna någonting på sådant?

— Låna får man nog på allting — allting, betonade Sellén. Bara man har någonting.

Det gick omkring för ögonen på Falk. Han måste sätta sig. Därpå tog han upp sin guldklocka.

— Vad tror du man får på den här, med kedja?

Sellén vägde de blivande panterna i sin hand och betraktade dem med kännaremin.

— Är det guld? frågade han med svag stämma.

— Det är guld!

— Kontrollerat?

— Kontrollerat!

— Båda delarna?

— Båda delarna!

— Hundra riksdaler! förklarade Sellén och skakade sin hand så att den gyllene kedjan rasslade. — Men det är synd! Bror ska inte gå och sätta bort sina saker för min skull!

— Nåväl, för min skull då, sade Falk, som icke ville tillvälla sig ett sken av en oegennytta, den han icke ägde. Jag behöver också pengar. Vill du förvandla dem i pengar, så har du gjort mig en tjänst!

— Nå, låt gå då, sade Sellén, som icke ville genera sin vän med några ogrannlaga frågor. Jag

ska stampa dem! Tag på dig nu, bror! Livet är bittert ibland, ser du, men vi få väl dras me't ändå!

Han klappade Falk på axeln med en hjärtlighet, som icke ofta trängde igenom de försvarsverk av hån han hade anlagt omkring sig, och de gingo ut.

Klockan hade blivit sju innan ärendet var uträttat. Därpå begåvo de sig ut att köpa färg och sedan tågade de ner till Röda Rummet.

Berns salong hade vid denna tid just börjat spela sin kulturhistoriska roll i Stockholmslivet, i det att den tog döden på det osunda café-chantant-livet, vilket under en period av sextiotalet florerade eller grasserade i huvudstaden och därifrån spred sig över hela landet. Här samlades vid sjutiden skaror av ungt folk, vilka befunno sig i det abnorma tillstånd, som inträder då man lämnar föräldrahemmet och räcker tills man kommer i eget; här sutto skaror av ungkarlar, som flytt den ensliga kammaren eller vindskupan för att få sitta i ljus och värme och träffa en mänsklig varelse att samtala med. Värden på stället hade gjort flera försök att roa sin publik med pantomim, gymnastik, balett och så vidare, men man hade så tydligt visat honom, att man icke gick dit för att bli road, utan för att få vara i fred, att man sökte ett samtalsrum, ett samlingsrum, där man var viss på att man när som helst kunde leta upp en bekant; och som musiken icke utgjorde något hinder för samtals förande, tvärtom, så tolererades den och ingick så småningom i Stockholmarens aftondiet bredvid punschen och tobaken. Så blev Berns salong hela Stockholms ungkarlsklubb. Och där valde kotteriet sig sin vrå, och Lill-Jansborna hade åt sig inkräktat det inre schackrummet innanför södra läktarn,

vilket i anseende till dess röda möblering och för korthetens skull så småningom antog namn av Röda Rummet. Där var man alltid säker att träffas, om man ock varit skingrade som agnar under dagens lopp; därifrån företogs formliga razzier omkring salen, då nöden var stor och det gällde att uppspåra några pengar; då bildades kedja; två man tiraljerade läktarna och två togo salongen på långsidorna över; det var som att dra not, och sällan drog man fåfängt, då ju nya gäster ständigt tillströmmade under aftonens lopp. I kväll behövde icke något sådant arbete ifrågakomma, och det var därför Sellén stolt och lugn slog sig ner vid Falks sida i den röda fondsoffan.

Sedan de spelat en liten komedi med varandra rörande vad som skulle drickas, stannade de vid att de borde äta. De hade just börjat sexan, och Falk kände sina krafter stiga, då en lång skugga kastades över deras servis — och framför dem stod Ygberg, lika blek och tärd som vanligt. Sellén, som var i lyckliga omständigheter och då alltid var god och artig, frågade genast om han inte ville göra dem sällskap, i vilken anhållan Falk instämde. Ygberg krusade, under det han gjorde ett överslag över assietternas innehåll, om han skulle kunna bli mätt eller bara halvmätt.

— Häradshövdingen har en vass penna, sade han för att avvända uppmärksamheten från sina strövtåg med gaffeln omkring brickan.

— Hur så? Har jag? svarade Falk och flammade upp; han trodde icke att någon gjort bekanskap med hans penna.

— Den där artikeln har gjort mycken lycka!

— Vilken artikel? Jag förstår inte!

— Å, jo! Den där korrespondensartikeln till Folkets Fana, angående kollegiet för utbetalandet av ämbetsmännens löner!

— Det har inte jag skrivit!

— Så säger man däremot i kollegiet! Jag träffade en bekant extra ordinarie därifrån; han uppgav er som författare, och förbittringen lär icke vara obetydlig!

— Vad säger ni?

Falk kände sig skyldig till hälften, och nu fick han klart för sig vad Struve den där kvällen på Mosebacke hade suttit och skrivit. Men Struve hade dock blott varit referent, Falk hade talat, och han ansåg sig skyldig att stå vid vad han sagt, även med våda att bli ansedd som — skandalskrivare! När han nu kände att återtåget var honom avskuret, insåg han klart att här endast fanns ett sätt och det var: att gå på!

— Nåväl, sade han, jag är upphovsmannen till den artikeln! Låt oss tala om något annat! Vad tycker notarien om Ulrika Eleonora? Är det inte en intressant figur? Eller sjöförsäkringsaktiebolaget Triton? Eller Haqvin Spegel?

— Ulrika Eleonora är den intressantaste karaktär i hela Svenska historien, svarade Ygberg allvarligt; jag har just emottagit en beställning på en uppsats om henne.

— Av Smith? frågade Falk.

— Ja, hur vet ni det?

— Då känner ni Skyddsängeln också?

— Hur vet ni det där?

— Jag skickade dem åter på middagen i dag.

— Det är orätt att icke arbeta! Ni kommer att ångra det! Tro mig!

En hektisk rodnad hade uppstigit på Falks kinder och han talade feberaktigt. Sellén satt lugn och rökte och hörde mera på musiken än på talet, som dels icke intresserade honom, dels icke var begripligt för honom. I soffhörnet där han satt kunde han genom de båda dörröppningarna, som ledde utåt södra läktaren och lämnade utsikt öppen åt salongen, se över till den norra läktaren. Genom det väldiga rökmoln, som alltid stod över svalget mellan de båda läktarna, kunde han dock urskilja ansiktena på dem som befunno sig på andra sidan. Plötsligt fästes hans uppmärksamhet på något långt bort i fjärran. Han ryckte Falk i armen.

— Nej, se, en sådan luver! Se, där bakom vänstra gardin!

— Lundell!

— Jo, just han! Han går och söker en Magdalena! Se, nu talar han till henne! Det var en rar unge!

Falk rodnade så att Sellén observerade det.

— Söker han sina modeller här? frågade han förvånad.

— Ja, var skulle han annars få dem! Han kan inte gå och ta dem i mörkret!

Strax därefter inträdde Lundell och hälsades av Sellén med en beskyddande nick, vars betydelse han trodde sig kunna läsa, varför han också bugade sig artigare än vanligt för Falk, och på ett förolämpande sätt uttryckte sin förvåning över Ygbergs närvaro. Ygberg, som noga observerade detta, fattade tillfället i flykten och frågade vad Lundell behagade

förtära, varvid denne gjorde stora ögon; — han tycktes befinna sig bland idel magnater. Och han kände sig mycket lycklig, han blev vek och människovänlig, och sedan han fått en sexa med varmt, erfor han ett behov att finna ett uttryck åt vad han kände. Han hade något att säga Falk, det var tydligt, men han kunde icke komma på det. Olyckligtvis spelade orkestern just Hör oss Svea och befann sig i nästa ögonblick inne på Vår Gud är oss en väldig borg.

Falk beställde in mera dryckesvaror.

— Häradshövdingen älskar som jag den gamla goda kyrkosången, började Lundell.

Falk visste icke att han föredrog någon kyrkosång egentligen, utan han frågade Lundell om han icke ville dricka punsch. Lundell hyste betänkligheter; han visste icke om han vågade. Han skulle kanske äta litet mera först, han var så klen i att dricka, vilket han ansåg sig skyldig att bevisa genom att anfallas av en svår men kort hosta efter det han tömt tredje supen.

— Försoningsfacklan är ett bra namn, fortfor han; det visar på samma gång försoningens djupa, religiösa behov och det ljus, som kom i världen då det största bland under skedde, som är de högfärdiga till en förargelse.

Han lade i det samma en köttbulle bakom sista oxeltanden och såg efter vad verkan det talet skulle ha — men han blev icke smickrad då han såg tre fåniga anleten, vilka uttryckte den största häpnad, vändas emot sig. Han måste tala tydligare.

— Spegel är ett stort namn och hans tal är icke som de Fariséers. Vi erinra oss alla, att han

skrivit den härliga psalmen Nu tystna de klagande ljud, vars make man får söka! Skål, häradshövding; det gläder mig att ni är en sådan representant!

Här upptäckte Lundell, att han icke hade något i glaset. — Jag tror jag får lov att ta mig en halva.

Två tankar surrade genom Falks hjärna: 1:o Karlen super ju brännvin! 2:o Hur kan han veta det där om Spegel? En misstanke flög därpå som en blixt över honom, men han ville icke veta något, utan sade endast:

— Skål, herr Lundell!

Det obehagliga samtal, som härpå skulle följa, inställdes lyckligtvis genom Olles ankomst. Ty denne kom verkligen, kom trasigare än vanligt, smutsigare än vanligt och efter utseendet än mera ofärdig i höfterna, vilka stucko ut som bogspröt under bonjouren, vilken numera blott hölls igen av en enda knapp strax ovan första revbenet. Men han var glad och skrattade, då han såg så mycket mat och dryck på bordet, och till Selléns fasa började han redogöra för utgången av sin mission och avbörda sig sina kommissioner. Han hade verkligen blivit tagen av polisen.

— Här har du kvittona!

Han räckte två gröna pantsedlar över bordet till Sellén, som ögonblickligen förvandlade dem till en papperskula.

Därpå hade han blivit förd till ett vaktkontor. Han visade att ena rockkragen fattades. Så fick han uppge sitt namn. Det var naturligtvis falskt! Ingen människa hette Montanus! Därpå födelseort: Västmanland! Det var naturligtvis falskt, ty över-

konstapeln var själv därifrån och han kände nog sina landsmän. Därpå ålder: tjuguåtta år. Det var lögn, »ty han måste minst vara fyrtio». Bostad: Lill-Jans! Det var lögn, för där bodde ingen mer än en trädgårdsmästare. Yrke: Artist! Det var också lögn, »för han såg ut som en hamnbuse».

— Här har du färgen, fyra tuber! Se på dem!

Därpå hade knytet blivit uppslitet, varvid ena lakanet blivit sönderrivet.

— Därför fick jag bara en och tjugufem för bägge! Se på kvittot, får du se, att det är rätt!

Sedan hade han blivit tillfrågad var han stulit de där sakerna. Olle hade svarat, att han icke hade stulit de där sakerna, varpå överkonstapeln fäst hans uppmärksamhet på, att här icke var frågan om, *om* han stulit dem, utan *var* han stulit dem! Var? Var? *Var?*

— Här är pengar tillbaks, tjugufem öre! Jag har inte tagit några.

Därpå hade protokoll blivit upprättat över »de stulna sakerna», vilka blivit förseglade med tre sigill. Förgäves hade Olle bedyrat sin oskuld, förgäves hade han vädjat till deras rättskänsla och humanitet. Detta sista vädjande hade den verkan, som det tycktes, att konstapeln föreslog att man skulle taga till protokoll att »fången» — han var redan fånge — vid tillfället varit överlastad av starka drycker, vilket även influtit med den inskränkningen likväl — att orden »starka drycker» utgingo. Sedan överkonstapeln upprepade gånger bett konstapeln erinra sig, om icke fången gjort motstånd vid förrättningen, och denne försäkrat, att han icke kunde taga på sin ed att fången gjort motstånd (vilket i sådant fall kunnat

vara betänkligt nog, alldenstund denne hade en lömsk och hotande uppsyn), men väl att han »tyckt» det fången försökt göra motstånd genom att fly in i en portgång, så togs detta till protokoll.

Därpå uppsattes en rapport, som Olle befalldes underskriva. Rapporten lydde på: att en mansperson med lömsk och hotande uppsyn hade anträffats smygande utefter vänstra husraden på Norrlandsgatan, klockan fyra och trettiofem eftermiddagen, med ett knyte av misstänkt beskaffenhet. Häktade mansperson var vid tillfället iförd bonjour av grön korderoj, (saknande väst), byxor av blå boj, skjorta märkt i linningen P. L. (vilket bevisade antingen att den var stulen eller att häktade uppgivit falskt namn), grårandiga yllestrumpor och låg filthatt med en hönsfjäder. Häktade hade uppgivit antagna namnet Olle Montanus, föregav sig falskligen vara född i Västmanland av bondfolk, och sökte göra troligt att han var artist, samt angav Lill-Jans som bostad, vilket bevisligen var falskt. Försökte göra motstånd vid häktningen genom att fly in i en portgång.

Därpå följde specifikation på det stulna knytets innehåll. Som Olle vägrade erkänna rapportens riktighet, telegraferades genast till fängelset, varpå en droska avförde fången, knytet och en poliskonstapel. Då de åkte in på Myntgatan hade Olle fått sikte på räddaren, riksdagsmannen Per Ilsson i Träskåla, en landsman till honom, vilken han anropade och som bevisade att rapporten var falsk, varpå Olle släpptes lös och återfick sitt knyte. Och nu var han här, och —

— Här ha ni franska bröden! Det är bara fem kvar, jag har ätit upp ett. Och här är ölet.

Han lade verkligen upp fem bröd, som han tog ur

bakfickorna, och två buteljer öl, som han fick upp ur byxfickorna, varefter hans figur återtog sina vanliga disproportioner.

— Bror Falk får ursäkta Olle, han är inte van vid att vara bland folk — stopp in bröna igen, Olle; vad är det för dumheter, rättade Sellén.

Olle lydde. Lundell ville icke släppa brickan ifrån sig, oaktat han betat av så nätt, att man icke efter spåren kunde bestämma vad som legat på assietterna, men brännvinsflaskan nalkades då och då glaset, varefter Lundell liksom i tankarna tog sig en halva. Då och då steg han upp eller vände han sig om på stolen för att »se efter» vad de spelade; varvid hans gester noga iakttogos av Sellén. Så kom Rehnhjelm. Tyst och drucken satte han sig ner och sökte ett mål för sina irrande blickar, där de kunde vila sig, under det han åhörde Lundells förmaningar. Hans trötta öga slog sig slutligen ner på Sellén och stannade på sammetsvästen, vilken hela senare delen av kvällen utgjorde ett rikt ämne för hans tysta betraktelser. Ett ögonblick ljusnade hans ansikte såsom vid åsynen av en gammal bekant, men så slocknade ljuset igen, när Sellén, som märkte »att det drog», knäppte igen rocken. Ygberg beskyddade Olle med en sexa och tröttnade icke att mecenatlikt uppmana honom att ta för sig och att fylla hans glas. Musiken blev, ju längre det led på kvällen, av en allt livligare natur och samtalen blevo därefter. Falk erfor ett ganska stort behag i detta bedövningstillstånd; här var varmt, ljust, bullrande, rökigt, och här sutto människor, vilkas liv han förlängt med några timmar, och som därför voro lyckliga och glada som flugor, vilka kvicknat till av några solstrålar. Han kände sig befryndad med

dem, ty de voro olyckliga i det hela, och de voro försynte, de förstodo vad han sade, och när de yttrade sig, talade de som människor och icke som böcker; till och med deras råhet hade ett visst behag, ty däri fanns så mycken natur, så mycken oskuld, och själva Lundells hyckleri kunde icke väcka hans motvilja, ty det var så naivt och satt så löst påklistrat att det när som helst kunde rivas bort. Och så gick kvällen och det blev slut på den dag, som oåterkalleligt kastat honom in på litteratörens törniga bana.

SJUNDE KAPITLET.

Jesu efterföljelse.

Följande morgon väcktes han av städerskan, som framlämnade ett brev, vilket befanns vara av följande lydelse:

Timot. Cap. X., v. 27, 28, 29. Första Corinth.
Cap. VI, v. 3, 4, 5.

Dyre Br!

Vår H:s J. Chr. Nåd och Frid, Fadrens kärlek och D. H. A:s delaktighet etc. Amen!

Jag såg av Gråkappan i går afton att du ämnar utgiva Försoningsfacklan. Sök mig i min verksamhet i morgon bittida före 9.

Din Återlöste
Nathanael Skåre.

Nu förstod han Lundells gåtor, till en del!

Han kände visserligen icke den stora Gudsmannen Skåre personligen och visste intet om Försoningsfacklan, men han var nyfiken och beslöt att hörsamma den närgångna kallelsen.

Kl. 9 stod han på Regeringsgatan framför det väldiga fyravåningshuset, vars fasad var klädd med skyltar ifrån källarvåningen ända upp till taklisten. Christliga Boktryckeri Aktiebolaget Friden, 2 tr. upp. Redaktionen av Guds barns arvedel, ½ tr. upp. Expeditionen av Yttersta Domen, 1 tr. upp. Expeditionen av Fridsbasunen, 2 tr. upp. Redaktionen av Barntidningen: Föd mina Lam, 1 tr. upp. Direktionen för Christliga Bönhusaktiebolaget Nådastolen, verkställer utbetalningar och beviljar lån mot första inteckning i fastighet, 3 tr. upp. Kom till Jesus, 3 tr. upp. Obs. ☞ Ordentliga utsäljare som kunna ställa borgen erhålla sysselsättning därstädes. Missions-Aktiebolaget Örnen utdelar 1867 års vinst med ränte-kupong, 2 tr. upp. Christliga Missionsångaren Zululu's kontor, 2½ tr. upp.

☞ Ångaren avgår, vill Gud, den 28:de dennes. Gods mottages mot connoissement och certifikat å kontoret Skeppsbron, där ångaren lastar.

Syföreningen Myrstacken mottager gåvor å nedra botten. Prästkragar tvättas och strykas hos Portvakten! Oblat à 1,50 pr skålp. säljas Hos Portvakten! Obs. Svarta Frackar passande för Nattvardsynglingar uthyras även.

Ojäst Vin (Math. 19: 32) finnes att köpa hos Portvakten! à 75 öre kannan, utan kärl.

På nedra botten till vänster om porten var en Kristlig bokhandel. Falk stannade och läste på de i fönstret utlagda böckernas titlar! Det var det gamla vanliga: indiskreta frågor, närgångna tillvitelser, förnärmande förtroligheter, allt så väl och så länge känt. Men vad som mera ådrog sig hans uppmärksamhet var de många illustrerade tidskrifterna, vilka med sina stora, engelska träsnitt lågo utbredda för att locka folk. Barntidningarna hade isynnerhet ett retande program, och biträdet i boden visste berätta huru gamla gubbar och gummor kunde långa stunder stå utanför fönstret och betrakta illustrationerna, vilka tycktes göra ett rörande intryck på deras fromma sinnen och väcka minnen från en flydd — kanske i fåvitsko — flydd ungdom. Falk fattades ett ögonblick av en gudlös tanke, som han dock genast skickade bort till det sedliga öfolket som äter blod och dricker sitt bröd, och han blygdes över sin tanke.

Han stiger upp mellan Pompejanska väggmålningar för de breda trapporna, vilka bra mycket påminna om den väg, som icke leder till saligheten, och kommer så in i ett stort rum, inrett som en banksal med pulpeter för ännu icke uppstigna kamrerare, kassörer och bokhållare. Mitt i rummet står ett skrivbord, stort som ett altare, men liknande en orgel med många stämmor, vilka senare här utgöras av en hel klaviatur knappar till lufttelegrafer och trumpetlika talrör, som kommunicera med alla byggnadens lokaler. På golvet står en stor man, med ridstövlar, prästrock knäppt på en knapp uppe vid halsen, så att

den liknar en öppen uniformssyrtut, vit halsduk och ovanför densamma en sjökaptensmask, ty det riktiga ansiktet har kommit bort i en pulpetklaff eller i en packlår. Den store mannen piskar sina blanka stövelskaft med ett ridspö, vars knopp, symboliskt, utgöres av en hästfot, och röker en stark regalia, vilken han ivrigt tuggar, som det tyckes, för att hålla munnen i verksamhet. Falk betraktade den store mannen med förvåning.

Detta var således sista modet på den sortens människor, ty det är mod på människor också! Detta var den store förkunnaren, som lyckats göra det modernt att vara syndig, att törsta efter nåd, att vara usel, fattig, eländig, på alla möjliga sätt dålig med ett ord! Denne man hade gjort frälsningen fashionabel! Han hade uppfunnit ett evangelium för Stora Trädgårdsgatan! Nådens ordning hade blivit sport! Man hade kappridningar i syndfullhet, där den sämsta vann priset, man hade schnitzeljakter efter fattiga själar som skulle frälsas, men man hade också, erkännom det, skallgångar efter offer, på vilka man skulle öva sig i bättring genom att göra dem till föremål för den grymmaste välgörenhet.

— Jaså, det är herr Falk! säger masken. Välkommen, min vän! Ni kanske behagar se min verksamhet! Förlåt, herr Falk är ju återlöst? Ja! Nå! Det här är tryckeribolagets expedition — ursäkta ett ögonblick.

Han går fram till orgeln och drar ut ett par stämmor, varpå höres till svar en vissling.

— Var så god och se er omkring så länge!

Han sätter munnen till en trumpet och ropar: — »Sjunde basunen och åttonde ve! Nyström!

Mediæval, 8, i förråd, fraktur i rubrikerna, namn spärrade!»

En röst svarar i samma trumpet: »Fattas manuskript!» Masken sätter sig vid orgeln, tar en penna och ett ark papper och låter pennan fara över papperet under det han talar genom cigarren.

— Denna verksamhet — är av ett — sådant omfång — att den snart nog överstiger — mina krafter — och — min hälsa skulle vara — sämre än den — är — om — icke jag skötte den — så — väl.

Han springer upp och drar ut en annan stämma och ropar i en annan trumpet: Korrektur på H a r d u b e t a l t d i n a s k u l d e r? — Och så fortsätter han att tala ett, och skriva ett annat.

— Ni undrar — varför — jag — går klädd — i ridstövlar — så — här. Det — är emedan — jag för det första — rider — för — min hälsas — skull...

En pojke kommer in med korrektur. Masken räcker det över åt Falk och säger med näsan — emedan munnen är upptagen — »läs av det där!», under det han skriker med ögonen åt pojken: »vänta!»

— För det andra — (med en rörelse på öronen säger han skrytsamt åt Falk: »hör ni att jag är med!») — emedan jag anser — att en andans man — icke bör utmärka — sig — genom — sitt — yttre — framför — andra — människor — ty — detta — kallas — andligt — högmod — och — giver lastarenom — rum.

En bokhållare inträder och hälsas av masken med pannlädret, det enda parti som icke är upptaget.

Hällre än att sitta sysslolös tar Falk hand om korrekturet och läser. Cigarren fortfar att tala.

— Alla andra — människor — ha ridstövlar — jag vill för ingen del utmärka mig — i det yttre — därför — emedan jag icke — är någon — skrymtare — begagnar jag — ridstövlar.

Därpå lämnar han manuskriptet åt pojken och skriker — med munnen: »Fyra vinkelhakar Sjunde Basunen åt Nyström!» — Och sedan till Falk:

— Nu är jag ledig fem minuter! Behagar ni stiga in i lagerrummet.

Till bokhållaren:

— Zululu lastar?

— Brännvin, svarar bokhållaren med en rostig röst.

— Går det an? frågar masken.

— Det går an! svarar bokhållaren.

— Nå så i Guds namn, då! — Kom, herr Falk.

De träda in i ett rum, som är klätt med hyllor, vilka äro fyllda med bokpackor. Masken rappar dem på ryggen med sitt ridspö, och säger högmodigt — rent ut:

— Det här har jag skrivit! Vad sägs om det? Är det inte mycket? Ni skriver också — litet! Om ni får hålla på, så kommer ni också att skriva så här mycket! — Han bet och slet i cigarren och spottade sedan ut flagorna, vilka yrde som fäflugor innan de satte sig på bokryggarna, varvid han såg ut som om han tänkte på något föraktligt.

— Försoningsfacklan? Hm! Jag tycker det är ett dumt namn! Tycker inte ni det också? Har ni hittat på det?

Det var första gången Falk fick tillfälle att svara

på hans tal, ty liksom alla stora män svarade han själv på sina frågor, och nej blev svaret. Längre hann han icke förrän masken var i gång igen.

— Jag tycker det är ett mycket dumt namn! Nåå! Och ni tror att den kommer att gå?

— Jag känner ingenting om saken, och vet icke varom ni talar.

— Känner ingenting?

Han tar en tidning och företer.

Falk läser med häpnad följande annons:

»Subskriptionsanmälan: Försoningsfacklan. Tidskrift för Kristliga Allmänheten. Utkommer snart under redaktion av Arvid Falk. (Prisbelönt författare av Vitterhetsakademien.) Första häftet upptages av Håkan Spegels Guds skapade verk, ett versstycke av erkänd religiös anda och djup kristlighet.»

Han hade glömt att kontramandera Spegel och nu stod han där svarslös!

— Hur stor upplaga? Hä? — Tvåtusen, antager jag. — För litet! Duger inte! Min Yttersta Dom går i tiotusen och jag stoppar ändå inte in mer än — vad ska jag säga — femton rena!

— Femton?

— Tusen, gosse!

Masken tycktes ha glömt sin roll och råkat in i några gamla tag.

— Nåväl, fortfor han. Ni vet, att jag är en omtyckt predikant, jag kan säga det utan skryt, då hela världen vet det! Ni vet att jag är mycket omtyckt, det kan jag nu inte hjälpa en gång, men det är så! Jag skulle ju vara en skrymtare, om jag sa, att jag inte visste vad hela världen vet! Nåväl, jag

skall understödja ert företag i början! Ni ser den här säcken! Om jag säger att den innehåller brev från personer, fruntimmer — ja ja, var lugn: jag är gift — som anhålla om mitt porträtt, så har jag inte sagt för mycket.

Nu var det verkligen bara en påse, som han piskade upp.

— För att bespara dem och mig mycket besvär och på samma gång göra en människa en stor tjänst har jag tänkt att ni skulle få tillstånd att göra min biografi, med porträtt, varigenom ert första nummer skulle gå ut i tiotusen och ni därigenom kunna stoppa in en tusen rena bara på det numret!

— Men, herr pastor — (han tänkte säga kapten) — jag vet ingenting om denna affär!

— Betyder ingenting! Ingenting alls! Förläggaren har själv skrivit till mig och anhållit om mitt porträtt! Och det är ni som skall biografera mig! För att underlätta ert besvär har jag låtit en vän sätta upp huvudinnehållet av densamma, så att ni blott behöver göra en inledning — kort och uttrycksfull, några vinkelhakar på sin höjd! Nu vet ni det!

Falk blev försagd över så mycket förutseende, förvånad över att porträttet var så olikt originalet och att vännens handstil var så lik maskens egen.

Masken hade överlämnat porträtt och manuskript, samt räckte nu fram sin hand för att bli tackad.

— Hälsa — — förläggaren! — Han var så nära att säga Smith att en lätt rodnad uppsteg mellan hans polisonger.

— Men pastorn känner ju inte mina åsikter — protesterade Falk.

— Åsikter? Hä? Har jag frågat om era åsikter? Jag begär aldrig någon människas åsikter! Bevara mig Gud! Jag? Aldrig!

Han piskade ännu en gång av ryggarna på sina förlagsartiklar, öppnade dörren, visade ut sin biograf och återvände till sin altartjänst.

Falk kunde som vanligt, och vilket var hans olycka, icke förrän efteråt finna passande svar på tal och han var redan nere på gatan innan han fann det. En källarglugg som händelsevis stod öppen (och icke var upptagen av annonser) mottog biografien och porträttet i sin vård.

Därpå gick han upp till närmaste tidningsbyrå för att införa en reklamation om Försoningsfacklan och sedan gå en säker hungersdöd till mötes.

ÅTTONDE KAPITLET.

Arma fosterland!

Klockan slog tio i Riddarholmen några dagar därefter, då Falk anlände till Riksdagshuset för att hjälpa Rödluvans referent med Andra Kammaren. Han påskyndade sina steg, ty i det här verket, där man var ordentligt avlönad, menade han, skulle man väl vara på slaget. Han gick upp utskottsvägen och blev visad till Andra Kammarens vänstra referent-läktare. Han trädde med en viss högtidlig känsla ut på de få plankor som likt ett duvslag blivit upphängda

under taklisten, där »det fria ordets män skulle åhöra huru landets heligaste intressen diskuterades av dess värdigaste medlemmar». Det var alldeles nytt för Falk, det här, men han blev icke tillintetgjord av några stora intryck, då han skådade ner från sin hylla och såg den tomma salen under sig, vilken liknade bra nog en Lancasterskola. Klockan var fem minuter över tio, men ännu fanns icke en levande själ mer än han själv där. Det rådde några minuter en tystnad, som påminde om landskyrkans före predikan; ett sakta knaprande ljuder genom salen. »En råtta», tänker han; men så upptäcker han genom rymden, på referentläktaren mitt emot, en liten nedtrampad figur, som formerar en blyertspenna på barriären, och han ser hur spånorna snöa ner och lägga sig på borden inunder. Det finnes icke mycket, som hans öga kan vila sig på, där det trevar omkring de tomma väggarna, men det sätter sig slutligen på den gamla väggklockan från Napoleon I:s dagar, vars kejserliga, nyförgyllda emblem sitta och symbolisera nytt uppkok på något gammalt. Men visarna, som peka tio minuter över tio, symbolisera också — ironiskt — någonting, då dörrarna i bakgrunden slås upp och en man träder in. Det är en gammal en; hans skuldror hava börjat bågna under bördan av allmänna värv, hans rygg har satt sig under tyngden av kommunala uppdrag, hans hals har kastat sig under långvarigt vistande i fuktiga ämbetsrum, kommittésalar, bankvalv och dylikt, det ligger något pensionerat i hans lidelsefria steg på den långa cocosmattan, som leder fram till katedern. När han kommer mitt på gången, i höjd av den kejserliga klockan, stannar han — han tyckes vara så van att stanna

mitt på vägen och se sig omkring, och även tillbaka; men nu stannar han och jämför sitt spindelur med vägguret, och han skakar ett missnöjt skakande på sitt gamla, anlitade huvud: för fort! för fort! och hans ansikte uttrycker ett överjordiskt lugn, lugn över att hans klocka icke kan gå för långsamt. Han fortsätter vandringen framåt gången med samma steg som om han vandrade mot sin levnads mål, och det var starkt frågan om han icke funnit det där borta i den ärosamma länstolen i katedern.

När han uppnått målet, stannar han, tar upp sin näsduk och snyter sig stående; därpå låter han blicken fara ut över den lyssnande åhörarskaran av bänkar och bord, och säger något betydelsefullt, t. ex. »Mina Herrar, nu snöt jag mig!» och så sätter han sig och försjunker i ett presidentlikt lugn, som kunde vara sömn, om det icke vore vaka; och ensam, som han tror, i det stora rummet, ensam med sin Gud, bereder han sig på att hämta krafter till den kommande dagens mödor, då ett starkt knaprande från vänster, högt uppe under taket, kommer honom att spritta till och kasta om halsen, så att han med en trekvartsblick kan mörda den råtta, som vågade knapra i hans närvaro. Falk, som icke beräknat resonansens styrka i duvslaget, mottager dödsstöten från den mördande blicken, vilken dock mildras på nedfarten från taklisten och hinner viska, ty den vågar icke säga det högt: »det var bara en referent; jag fruktade, att det var en råtta». Men så överfölls mördaren av en djup ånger över den synd hans öga begått, och han döljer sitt ansikte i handen — och gråter? — Nej, han gnuggar bort den fläck som åsynen av ett vidrigt föremål gjort på hans ögas näthinna.

Men det börjar gavla i dörrarna, ledamöter anlända, och visarna på vägguret krypa fram, fram. Ordföranden utdelar gratifikationer i nickar och handtryckningar åt de goda, samt straffar de onda med att vända sitt ansikte ifrån dem, ty han måste vara rättvis som den högste.

Nu kommer Rödluvans referent, ful, onykter och osövd; detta oaktat visar han sig finna ett nöje i att giva sannfärdiga svar på den nykomnes frågor.

Dörrarna gavla en gång till, och in kommer en person med så säkra steg, som om han vore hemma hos sig, Kammarförvanten i Kansliet för skatternas påläggande och Aktuarien i Kollegiet för utbetalandet av Ämbetsmännens löner; han går ända fram till länstolen och hälsar bekant på ordföranden, och han river i papperen som om det vore hans egna.

— Vem är det? frågar Falk.

— Det är Överskrivaren, svarar vännen i Rödluvan.

— Vad? Skriver ni här också!

— Också! Det ska du snart se! De har en hel våning med skrivare där ute; de ha vindarna fulla med skrivare och de ska snart ha skrivare i källarn!

Nu kryllar det som i en myrstack där nere. Klubban faller och det blir tyst. Överskrivaren läser upp protokollet för förra sammanträdet och detta godkännes utan motstånd. Därpå uppläser samme man en anhållan om tjänstledighet på fjorton dagar för Jon Jonsson i Lerbak.

Beviljas!

— Har ni tjänstledighet här också? frågar den nykomne förvånad.

— Jo då! Jon Jonsson ska hem och sätta potatis i Lerbaken.

Nu börjar estraden fyllas med ungt folk, beväpnade med pennor och papper. Idel gamla bekanta från gamla extraordinarietiden. De slå sig ned omkring småbord som om de skulle formera preferencepartier.

— Det där är skrivarna, upplyste Rödluvan. — De tyckas känna igen dig!

Och de göra det verkligen, ty de påtaga sina pincenez och titta alla uppåt duvslaget, lika nedlåtande uppåt, som parkettplatserna på teatern titta uppåt raderna. Nu viska de sins emellan och utbyta meningar om en frånvarande, som, efter alla tecken, måste befinna sig på den stol där Falk sitter. Falk känner sig så djupt rörd av så mycken uppmärksamhet, att han icke hälsar allt för vänligt på Struve, som inträder i duvslaget, sluten, ogenerad, sluskig och konservativ.

Överskrivaren uppläser en anhållan eller motion om beviljande av anslag till nya tågmattor i tamburen och mässingsnummer på galoschhyllorna.

Beviljas!

— Var sitter oppositionen? frågar den oinvigde.

— Ja, du, det vete fan, var den sitter.

— De svara ju ja till allting.

— Vänta till lite längre fram på dagen, så får du höra.

— Ha de inte kommit ännu då?

— Här kommer man och går, som man behagar.

— Det är ju precis som ett ämbetsverk!

Den konservative Struve, som åhört det lättfärdiga talet, anser sig böra representera regeringen.

— Vad är det lilla Falk säger för slag? Han ska inte morra!

Falk behöver så lång tid för att välja lämpligt svar att förhandlingarna hinna taga sin början där nere.

— Du skall inte bry dig om honom, tröstar Rödluvan; han är alltid konservativ när han har pengar till middag, och han har nyss lånat en femma av mig!

Överskrivaren läser: Statsutskottets utlåtande n:o 54 angående Ola Hipssons motion om gärdesgårdarnas avskaffande.

Träpatron Larsson från Norrland yrkar obetingat bifall: »Hur skall det gå med våra skogar?» utbrister han, jag vill bara fråga: »hur skall det gå med våra skogar!», och han kastar sig flämtande ner på bänken. Denna kärnfulla vältalighet har fallit ur modet på de sista tjugu åren, och scenen mottages med fnissningar, varefter dödsarbetet i norrlandsbänken upphör av sig självt.

Ölandsrepresentanten föreslår sandstensmurar; Skånerepresentanten föredrager buxbomshäckar; Norrbottningen tycker för sin del, att gärdesgårdar äro onödiga, när man inga åkrar har, och en talare på Stockholmsbänken anser att frågan bör hänskjutas till en kommitté av sakkunniga, han betonar sakkunniga personer. Men då blir det en storm. Hellre döden än en kommitté! Man begär proposition. Motionen avslås, och gärdesgårdarna få stå tills de falla av sig själva.

Överskrivaren läser: Statsutskottets utlåtande n:o 66 angående Carl Jönssons motion om indragning av anslaget till Bibelkommissionen. Vid detta ärevördiga namn på en hundraårig institution slocknar

själva grinet och en vördnadsfull tystnad uppstår i salen. Vem skulle våga angripa religionen i dess grundvalar, vem skulle våga blottställa sig för den allmänna förkastelsen! Biskopen i Ystad begär ordet.

— Skall jag skriva? frågar Falk.

— Nej, det rör inte oss vad han säger.

Men den konservative Struve skriver följande referat:

»Fosterlandets helig. intressen. Religion. o. mänskligh:s förenade namn. år 829. år 1632. Otroshjält. Nyhetsmak. Guds ord. Människ. ord. Hundraår. Ansgar. Nitälsk. Redb. Oväld. Skickligh. Lärd. Sv. Kyrk. bestånd. Urgammal Svenskm. ära. Gustav I. Gust. II. Lützens kullar. Europas ögon. Eftervärldens Dom. Sorg. Vanära. Den gröna torvan. Handtvagning. De hava icke velat.»

Carl Jönsson begär ordet.

— Nu skriver vi! säger Rödluvan.

Och de skriva, medan Struve broderar på biskopens sammet.

»Prat! Stora ord. Kom. suttit 100 år. Kostat 100,000 rdr. 9 ärkebisk. 30 profess. Ups. sammanl. 500 år. Arvodister. Sekreter. Amanuens. Ingenting gjort. Provark. Dåligt arb. Pengar, pengar, pengar! Var sak vid dess namn. Humb. Ämbetsm. Utsug. System.»

Inte en röst höjer sig, men vid den tysta voteringen bifalles motionen.

Under det Rödluvan med van hand putsar upp Jönssons hackiga anförande och sätter en stark rubrik ovanför, vilar sig Falk. Men då hans öga råkar besöka åhörareläktaren, träffar det ett gammalt bekant

huvud, som ligger upplagt på barriären och vars ägare heter Olle Montanus. Han liknar i detta ögonblick en hund, som ligger och vaktar ett ben, och det var icke utan att han så gjorde, men det visste icke Falk, efter som Olle var mycket hemlighetsfull.

Nu visade sig där nere vid bänken under högra läktaren, just där den nedtrampade varelsen hade låtit spåren av sin blyertspenna snöa ner, en herre i blå, civil uniform med trekantig hatt under armen och en pappersrulle i handen.

Klubban föll och det uppstod en ironisk, elakartad tystnad.

— Skriv, sade Rödluvan, men tag bara siffrorna; jag tar det andra.

— Vem är det?

— Det är kungliga propositioner.

Nu lästes det ur pappersrullen: »Kungl. Maj:ts N. Proposition om höjande av anslaget till Departementet för adliga ynglingars förkovrande i levande språk, under titeln Skrivmaterialer och Expenser från 50,000 rdr till 56,000 rdr 37 öre.»

— Vad är expenser? frågar Falk.

— Vattenkaraffiner, paraplyställ, spottlådor, jalusier, middagar på Hasselbacken, gratifikationer o. d. Håll mun på dig; det kommer mera!

Pappersrullen fortfar: »K. M. N. Proposition om anslag till sextio nya officersbeställningar på Vestgöta kavalleri.»

— Var det sextio? frågade Falk, som var alldeles främmande för statsmannaangelägenheter.

— Sextio var det! Skriv bara!

Pappersrullen knorrade upp sig och blev allt större och större.

»K. M. N. Proposition om anslag till fem nya ordinarie kanslistplatser vid Kollegiet för utbetalandet av Ämbetsmännens löner.»

Stor rörelse vid preferenceborden; stor rörelse på Falks stol.

Pappersrullen knorrade ihop sig igen, ordföranden steg upp, tackade med en bugning som frågade »behagas det inte mera?», och pappersrullens ägare satte sig i bänken och började blåsa bort spånorna, som den nedtrampade hade fält, men hans styva guldbroderade krage hindrade honom från att falla i samma frestelse till den synd, för vilken ordföranden hade dukat under på morgonen.

Förhandlingarna pågingo. Sven Svensson i Torrlösa begär ordet i fattigvårdsfrågan. Liksom på ett givet tecken resa sig alla referenterna, gäspa och sträcka sig.

— Nu gå vi ner och äta frukost, upplyser Rödluvan sin myndling. Vi ha en timme och tio minuter på oss.

Men Sven Svensson talar.

Kammarens ledamöter börja röra på sig, några gå ut. Ordföranden samtalar med några goda ledamöter och uttrycker därigenom å regeringens vägnar sitt ogillande över vad Sven Svensson kommer att säga. Två äldre ledamöter från Stockholmsbänken föra en till utseendet nykommen ungherre fram till den talande för att förevisa denne som ett underligt djur; de betrakta honom några ögonblick under ögonen, finna honom löjlig och vända honom ryggen.

Rödhuvan anser hövligheten fordra att han upplyser Falk om, att den talande är kammarens »plågoris». Han är varken kall eller varm, kan icke an-

vändas av något parti, kan icke vinnas för något intresse, men talar, talar. Men vad han talar om — det kan ingen säga, ty han har aldrig blivit refererad i någon tidning och ingen har brytt sig om att se efter i protokollen, men skrivarna vid borden hava svurit, att när de en gång få makten, så skola de låta ändra grundlagarna för hans räkning.

Men Falk, som har en viss svaghet för allt som blir obemärkt, stannar kvar och får höra vad han aldrig hört på länge: en ärans man, som sin väg ostraffligen vandrar och som frambär de förtrycktas och misshandlades klagan — som ingen hör på.

Struve har vid åsynen av lantmannen redan tagit sitt parti och gått ned på källaren, dit nu de andra följa och varest de träffa halva kammaren.

När de ätit och blivit något druckna, gå de upp igen och sätta sig på vageln, och de få ännu en stund höra Sven Svensson eller rättare se honom tala, ty nu är pratet efter frukosten så livligt att man icke hör ett ord av den talande.

Men det blir dock slut en gång. Ingen har något att invända, talet leder icke till någon åtgärd, det är som om det aldrig skulle ha varit.

Överskrivaren, som under tiden hunnit springa upp i sina kollegier, tittat i sina Posttidningar och rört om sina brasor, är nu åter på sin plats och läser:

»Statsutskottets memorial n:o 72 i anledning av Per Ilssons i Träskåla motion om anslag av 10,000 rdr till reparation av de gamla skulpturarbetena i Träskåla kyrka.»

Hundhuvudet på åhörareläktarens barriär såg hotande ut, som om det ämnade bevaka sitt ben.

— Känner du den där missbildningen borta på läktaren? frågade Rödluvan.

— Olle Montanus, ja det tror jag.

— Vet du att han är Träskålas landsman? Å, det är en fiffig karl! Se på det talande huvudet nu när Träskåla ska fram.

Per Ilsson har ordet.

Struve vänder med förakt ryggen åt talaren och skär av en bit tobak, men Falk och Rödluvan göra pennorna klara till aktion.

— Ta du upp fraserna, säger Rödluvan, så tar jag upp fakta!

Falks papper var efter en kvarts timme betäckt med följande bokstäver:

»Fosterl. odling:s hävd. Ekonom. intr. Beskyll. f. materialm. Enl. Fichte mater. Fosterl. odl. icke mater. Ergo beskylln. tillbakakast. Det ärevördig. templ. I morgonsolens glans. Vars spira mot skyn. Hedenhös. Filos. icke drömt. Nationens hel. rättigheter. Helig. intress. Fosterl. odl. Vitterh. Hist. o. Ant. akademien.»

Detta sammelsurium, som delvis väckt munterhet, i synnerhet vid uppgrävningen av döda Fichte, framkallade emellertid ett svar från huvudstadsbänken och ett från Uppsalabänken.

Den förre sade: att ehuru han varken kände Träskåla kyrka eller Fichte och ehuru han icke visste om de gamla gipsgubbarna voro värda att påkosta tiotusen rdr, så ansåg han sig dock, för att uppmuntra ett vackert företag inom kammaren, då det var första gången han inom majoriteten hört någon begära anslag till annat än gångbroar, gärdesgårdar, folkskolor och dylikt, böra yrka bifall.

Talaren på Uppsalabänken ansåg (enligt Struves

anteckningar): att motionären à priori hade rätt, att hans premiss: den fosterländska odlingen måste hävdas, var riktig, att konklusionen: tiotusen rdr måste utbetalas, var bindande, att ändamålet, syftet, tendensen var vacker, lovvärd, fosterländsk, men här var ett fel begånget. Av vem? Av fosterlandet? Staten? Kyrkan? Nej! Av motionären! Förståndsmässigt taget hade motionären rätt, och därför kunde icke talaren, han anhöll att få upprepa det, annat än lovorda ändamålet, syftet, tendensen, och han skulle följa motionens öde med de varmaste sympatier, och han uppmanade kammaren att i fosterlandets namn och i odlingens namn och i konstens namn giva densamma sina röster; själv måste han, då han ansåg motionen, begreppsmässigt taget, falsk, omotiverad, oegentlig, då densamma avsåg att subsumera ortens begrepp under statens, yrka avslag å densamma.

Huvudet på åhörareläktaren rullade ögonen och rörde läpparna konvulsiviskt under det voteringen pågick, men när den var förrättad och anslaget beviljat, exploderade huvudet och försvann genom den missnöjda och knuffade åhörareskaran.

Falk tycktes ha insett sammanhanget mellan Per Ilssons motion och Olles närvaro och försvinnande. Struve, som efter frukosten blivit ännu mera konservativ och högljudd, yttrade sig oförbehållsamt om ett och annat. Rödluvan var lugn och likgiltig; han hade upphört att förvånas.

Men genom det mörka moln av människor, i vilket Olle gjort en rämna, dök nu ett ansikte klart och ljust och skinande som en sol fram, och Arvid Falk, som haft sina blickar riktade åt det hållet, måste slå ner ögonen och vända sig bort — det var hans bror,

familjens caput, namnets ära, som en gång skulle göra det stort och glänsande. Bakom Nicolaus Falks skuldra syntes hälften av ett svart ansikte, med milda, falska drag, vilka tycktes viska in hemligheter i den ljuses rygg. Falk hann icke mer än bli förvånad över broderns närvaro på detta rum, emedan han väl kände dennes ovilja mot det nya statsskicket, då ordföranden lämnade rättighet åt Anders Andersson att avgiva en motion, vilken rättighet denne med stort lugn begagnade sig av och läste: »På grund av tillräckliga anledningar får jag härmed anhålla, att Riksdagen för sin del måtte fatta beslut, att Kunglig Majestät måtte göras solidariskt ansvarig med alla de bolag, vilkas stadgar den sanktionerat.»

Solen miste sitt sken på åhörareläktaren och det blev orkan i salongen!

Greve von Splint har ordet:

— Quousque tandem Catilina! Så långt skulle det gå! Man glömmer sig ända därhän att man vågar klandra regeringen! Hörden I det, mina herrar! Man klandrar regeringen, eller, vad värre är, man gör den till föremål för ett skämt, ett rått skämt, ty annat kunde väl icke denna motion anses vara. Ett skämt, säger jag, nej, ett attentat, ett förräderi! O! mitt fosterland! Dina ovärdiga söner hava glömt vad de äro dig skyldiga! Men huru kan det väl vara annat, då du förlorat din riddarvakt, din sköld, ditt värn! Jag anhåller att karlen, Per Andersson, eller vad han heter, återtar sin motion, eller vid Gud skall han se, att Konung och Fosterland ännu äga trogna försvarare, som kunna lyfta en sten att kasta i huvudet på förräderiets månghövdade hydra!

Bifall från åhörareläktaren, ovilja i salongen.

— Ha, tron I jag fruktar!

Talaren arbetar med armarna som om han kastade sten, men hydran ler med sina hundra ansikten. Talaren uppletar en ny hydra, som icke ler, och han får fatt i referentläktaren.

— Där, där! — Han pekar uppåt duvslaget och kastar blickar som om han såg avgrunden öppna sig i väggen. Där sitter korpboet! Jag hör deras skrän, men de förfära mig intet! Upp, svenska män, och hugg ner trädet, såga av bjälkarna, riv ner plankorna, sparka sönder stolarna, spänta sönder pulpeterna, i stickor, så små som så här —

(Han mäter av ett ungefär på lillfingret) — och bränn sedan av hydet med man och mus, så skolen I se att riket skall blomstra i lugn och dess örter skola drypa. Så talar en svensk ädling! Kom ihåg det, bönder!

Detta tal, som för tre år tillbaka skulle ha mottagits med bravorop vid Riddarhustorget och blivit infört i protokollen ordagrant för att sedermera tryckas separat och utdelas till rikets folkskolor och andra allmänna barmhärtighetsinrättningar, mottogs som ett divertissement och justerades duktigt i protokollen, och refererades endast, märkligt nog, i oppositionstidningarna, vilka eljest icke gärna togo upp sådant.

Därpå begärdes ordet av Uppsalabänken. Den instämde fullkomligt med den föregående talaren i sak och hade med sitt fina öra uppfattat något av den forna svärdsklangen i hans föredrag; nu ville han själv tala om bolagets idé, såsom idé, men han bad att få upplysa att bolaget icke var ett sammanskott av pengar, icke var en samling av personer, utan

bolaget var en moralisk personlighet och såsom sådan otillräknelig —

Nu uppstod ett sådant skratt och prat i salongen, att referenten icke kunde uppfatta mera av föredraget, vilket slutade med att fosterlandets intressen stodo på spel, begreppsmässigt taget, och att om icke motionen avslogs, skulle fosterlandets intressen komma att försummas och staten sålunda råka i fara.

Sex talare höllo sedan på till middagen med att göra utdrag ur Sveriges officiella statistik, Naumanns grundlagar, Juridisk handbok och Göteborgs Handelstidning, varav följden alltid blev, att fosterlandet skulle råka i fara, ifall Kungl. Maj:t skulle komma att förklaras solidariskt ansvarig för alla bolag, vilkas ordningar den sanktionerat, och att fosterlandets intressen stodo på spel. Någon var nog djärv att säga det fosterlandets intressen stodo på ett tärningskast, under det andra menade att de stodo på ett kort, några höllo före, att de hängde på ett hår, då den siste talaren föredrog att de hängde på en tråd.

Motionen vägrades remiss vid middagstimmens inträde; det vill säga: fosterlandet slapp gå igenom utskottskvarnen, kanslisikten, rikshackelsekistan, klubbskäktan och tidningsbråkan. Fosterlandet var räddat! Arma fosterland!

NIONDE KAPITLET.

Förskrivningar.

Carl Nicolaus Falk och hans kära hustru sutto vid kaffebordet en morgon någon tid efter händelserna i förra kapitlet. Herrn var, emot vanan, icke klädd i nattrock och tofflor, och frun hade en dyr morgonrock på sig.

— Jo, du, de voro här i går och beklagade sorgen alla fem — sade frun med ett muntert skratt.

— Det är då själva...

— Nicolaus! Kom ihåg! Det är slut med disken nu!

— Vad ska jag säga då, när jag blir arg?

— Man blir inte arg, man blir ond, för det första! Och så kan man säga: »det är för märkvärdigt!»

— Nå, det är för märkvärdigt, att du alltid skall traktera mig med obehagliga saker. Låt bli att tala om sådant där, som retar mig.

— Förargar, min gubbe! — Jaså, jag skall gå och bära mina bekymmer ensam, men du skall alltid lasta på...

— Lassa, heter det!

— Lasta, heter det, på mig dina förargelser. Hör du! Var det så som du lovade, när vi gifte oss?

— Se så! Inga resonemanger, ingen logik! Gå på, du! De voro här alla fem, mamma och dina fem systrar!

— Fyra systrar! Du har då inte mycket kärlek till din släkt!

— Din släkt! Det har då inte du heller!

— Nej! Jag tycker inte om dem!

— Nå, de voro här och beklagade sig över, att din svåger blivit bortkörd från verket, och det hade de läst i Fäderneslandet. Var det inte så?

— Jo! Och så voro de nog oförskämda att säga mig, att jag inte hade någon rättighet mer att vara stursk.

— Högmodig, min gumma!

— Stursk, sa de; jag skulle aldrig ha nedlåtit mig att begagna ett sådant uttryck!

— Nå, vad svarade du? Du gav dem väl på tafsen.

— Ja, det må du lita på! Och det så att gumman hotade att aldrig sätta sin fot inom mina dörrar mera.

— Nej, sa hon det? Tror du att hon håller ord?

— Nej, det tror jag inte! Men säkert är att gubben...

— Du ska inte säga gubben om din far så att någon hör det.

— Tror du att jag tillåter mig det då? — Emellertid kommer gubben — oss emellan — aldrig hit mer.

Falk föll i djupa funderingar. Därpå återtog han:

— Är din mor högmodig? Är hon lätt att såra? Jag sårar så ogärna människor, som du vet! Du måste säga mig hennes svaga, ömtåliga sidor, så skall jag undvika att komma åt dem.

— Om hon är högmodig? Det vet du väl, på sitt sätt. Om hon skulle till exempel få höra att vi

haft en bjudning, och hon och systrarna inte blivit bjudna med, så skulle hon aldrig komma hit mer.

— Säkert?

— Ja, det kan du lita på!

— Det är för märkvärdigt att folk av hennes stånd...

— Vad pratar du?

— Nå, nå! Att fruntimmer kunna vara så känsliga! Hör du, hur är det med din förening nu för tiden? Vad var det du kallade den?

— »För kvinnans rättigheter!»

— Vad skall det vara för rättigheter?

— Jo, kvinnan skall få rå om sin egendom själv.

— Nå, får inte du det?

— Nej, det får jag inte!

— Nå, vad har du för egendom då, som du inte får rå om?

— Halva din, min gubbe! Min giftorätt!

— Kors i Jesu namn, vem har lärt dig sådana där dumheter?

— Det är inga dumheter, det är tidsandan, ser du. Den nya lagstiftningen skulle bli så: att jag skulle ha haft hälften när vi gifte oss och med den hälften hade jag fått köpa vad jag velat.

— Och när du köpt upp den, så hade jag fått försörja dig ändå? Det hade jag vackert gjort!

— Du hade väl varit tvungen, annars hade du fått arbetshus! Det står så i lagen om den som inte vill försörja sin hustru.

— Nej, hör du, nu går det för långt! Men i alla fall. Ha ni haft sammankomst? Vad var det för folk? Tala om!

— Vi håller bara på med stadgarna ännu, på förberedande möten.

— Nå, vad är det för folk?

— Det är revisorskan Homan och hennes nåd Rehnhjelm nu så länge.

— Rehnhjelm! Det är ett ganska gott namn! Jag tycker jag har hört det förut. Men var det inte fråga om en syförening också, som ni skulle grunda?

— Stifta, heter det! Jo, och kan du tänka dig att pastor Skåre skulle komma och läsa en kväll.

— Pastor Skåre är en förträfflig predikant och han umgås i stora världen. Det är rätt, min gumma, att du undviker dåligt sällskap. Det finns ingenting som är så farligt för människan som dåligt sällskap. Det sa alltid min far i världen, och det har blivit en av mina strängaste principer.

Frun plockade brödsmulor och försökte med dem fylla sin tomma kaffekopp; herrn letade i västfickan efter sin tandpetare för att taga bort något kaffe som fastnat mellan tänderna.

De båda makarna funno sig generade i varandras sällskap. De visste varandras tankar och de visste att den första, som bröt tystnaden, skulle säga en dumhet, något komprometterande. De valde i hemlighet nya ämnen, prövade dem, men funno dem odugliga; alla stodo de i någon korrespondens med eller kunde sättas i förbindelse med vad som blivit yttrat. Falk försökte upptäcka något bristfälligt i serveringen, som kunde ådraga sig hans ovilja. Frun tittade ut genom fönstret för att kunna se efter något omslag i vädret, men — förgäves.

Då kom betjänten och stack ut räddningsplankan

med tidningarna på, på samma gång han anmälde notarien Levin.

— Bed honom vänta! befallde herrn.

Därpå lät han stövlarna skrika en stund över golvet, så att den arma väntande ute i tamburen måtte i tid bli underrättad om hans höga ankomst.

Levin, på vilken den nyuppfunna väntningen i tamburen gjort ett livligt intryck, infördes slutligen darrande i herrns rum, där han mottogs kort som en supplikant.

— Har du blanketten med dig? frågade Falk.

— Jag tror det, svarade den häpne, och grävde upp en bunt reversal och växelblanketter av alla möjliga valörer. — I vilken bank behagar bror helst gå in? Jag har till alla, så när som på en?

Oaktat situationens högtidliga karaktär måste Falk le, då han såg halvskrivna reversal, på vilka ena namnet fattades, utskrivna växlar utan acceptant och färdigskrivna växlar, som blivit refuserade.

— Vi ta väl Repslagarbanken, sade Falk.

— Det är verkligen den enda, som inte duger, för — att — där känner man mig!

— Nå, Skomakarbanken, Skräddarbanken, var som helst, men fort!

Man stannade vid Snickarbanken.

— Nu, sade Falk, med en blick, som om han köpt den andres själ. Nu skall du gå och skaffa dig nya kläder, men hos en uniformsskräddare, så att du sedan kan få din uniform på kredit.

— Uniform? Det brukar ingen...

— Tyst, när jag talar! Den skall vara färdig om torsdag i nästa vecka, då jag har min stora bjudning.

Du vet att jag sålt min bod med lager och att jag i morgon utfår mitt burskap som grosshandlare.

— Å, jag gratulerar...

— Tyst, när jag talar! Nu går du till Skeppsholmen, på visit! Med ditt falska sätt och din oerhörda förmåga att prata skräp har du lyckats vinna min svärmor. Nå! Du skall fråga henne vad hon tyckte om den stora bjudningen i söndags, här hemma hos mig.

— Här? Hade du...

— Tyst, och lyd bara! — Då skall hon göra gröna ögon och fråga om du var bjuden? Det var du naturligtvis inte, efter som ingen bjudning varit! Nå! Ni uttrycka ömsesidig missbelåtenhet, bli goda vänner, förtala mig, det vet jag att du kan; men du skall berömma min hustru! Förstår du?

— Nej, inte riktigt!

— Det behöver du inte heller, bara lyda! En sak till: Du kan säga åt Nyström, att jag blivit så högfärdig, att jag inte vill umgås med honom. Säg det rent ut, så talar du sanning en gång! — Nej, stopp! Vi ska vänta med det — så länge. Du går till honom, talar om torsdagens betydelse, föreställer honom de stora fördelar, de många välgärningar, de lysande utsikterna och så vidare. Du förstår.

— Jag förstår!

— Men så går du till boktryckaren med manuskriptet och — sedan —

— Sedan stöta vi ner honom!

— Nå, om du behagar uttrycka dig så, så må gå!

— Och jag läser upp verserna på bjudningen och utdelar dem?

— Hm, ja! En sak till! Försök att träffa ihop med min bror! Tag reda på hans förhållanden och med vem han umgås! Nästla dig in hos honom, stjäl hans förtroende — det är lätt; bliv hans vän! Tala om att jag har bedragit honom, säg honom att jag är högfärdig, och fråga honom hur mycket han begär för att han ändrar namn!

Levins vita anlete drogs över av en lätt skugga i grönt, som skulle föreställa rodnad.

— Det där sista var litet otäckt, sade han.

— Va? Hör nu! En sak till! Som affärsman vill jag ha ordning i mina affärer! Jag går i borgen för en så och så stor summa; jag får betala den — det är ju klart!

— Å! Å!

— Å, prata inte! I händelse av dödsfall, så har jag ingen säkerhet. Skriv den här reversen åt mig, ställd på innehavaren och vid anfordran; det är ju bara en formalitet!

Vid ordet innehavaren gick en lätt darrning genom Levins leder, och han fattade pennan med tvekan, oaktat han väl visste att ingen återgång fanns. Han såg ett perspektiv av halvsnygga karlar uppställda i haye med käppar i händerna, lornjetter i ögonen och bröstfickorna svullna av stämplat papper; han hörde knackningar på dörrar, spring i trappor, kallelser, hot, anstånd; hörde rådstuklockan slå, då karlarna skyldrade med sina spanska rör och han fördes med en black om foten fram till avrättsplatsen, där han själv släpptes lös, men hans medborgerliga ära föll för yxan under mängdens jubel.

Han skrev under. Audiensen var slut.

TIONDE KAPITLET.

Tidningsaktiebolaget Gråkappan.

Sverge hade arbetat i fyrtio år för att få sig den rättighet, som varje till myndig ålder kommen brukar få. Man hade skrivit broschyrer, satt upp tidningar, kastat sten, ätit sexor och hållit tal; man hade hållit möten och skrivit petitioner, åkt på järnvägen, tryckt händer, uppsatt frivillig beväpning, och så fick man med mycket buller vad man ville. Entusiasmen var stor och berättigad. Operakällarens gamla björkbord blevo politiska tribuner, ångorna av reformpunsch fostrade där mången politikus, som sedan fört mycket skrål, oset av reformcigarrer väckte mången äregirig dröm, som sedan icke blev sannad; man tvättade av sig det gamla dammet med reformtvål och trodde att allt var väl, och så gick man och lade sig efter det myckna bråket, för att vänta på de lysande resultat, som nu skulle komma av sig själva. Man sov ett par år, men när man vaknade, stod verkligheten fram, och man trodde sig ha gjort en missräkning. Ett och annat mummel hördes; de statsmän, som man nyss höjt till skyarna, började att granskas; det fanns till och med bland den studerande ungdomen sådana, som upptäckt att hela förslaget var taget från ett land, som stod i mycket nära förhållande till förslagsställaren, och att detsamma kunde läsas i original i en mycket känd handbok. Nog av: den tiden utmärktes av en viss snopenhet, som snart gav sig form av missnöje i allmänhet, eller som det kallas — opposition. Men det var ett nytt

slags opposition, ty den var icke som vanligt riktad mot regeringen, utan mot riksdagen. Det var en konservativ opposition, och till den anslöto sig både liberala och konservativa, unga och gamla, så att det var ett stort elände i landet.

Nu hände sig, att Tidningsaktiebolaget Gråkappan, som blivit fött och uppfött under liberala konjunkturer, började domna, då det skulle försvara åsikter (ifall man får tala om ett bolags åsikter), som icke voro populära. Direktionen förelade då bolagsstämman ett förslag om ändring av vissa åsikter, vilka icke längre inbragte det för företagets bestånd erforderliga prenumerantantal. Stämman antog förslaget och Gråkappan var numera bland de konservativa. Men, här fanns ett men, vilket dock icke mycket graverade bolaget; man måste byta om redaktör för att icke blamera sig; att den osynliga redaktionen skulle stanna, tog man för givet. Redaktören, som var en ärans man, tog sitt avsked. Redaktionen, som länge lidit smälek för sitt röda sken, mottog anbudet med glädje, då den därigenom gratis finge burskap som »bättre folk». Återstod bekymret att skaffa en ny redaktör. Enligt bolagets nya program skulle han äga följande kvalifikationer: han skulle först åtnjuta odelat förtroende som medborgare, tillhöra ämbetsmannakåren, äga en titel, usurperad eller förvärvad, som vid behov nu kunde påbättras; han skulle dessutom äga ett respektabelt utseende, så att han kunde visas vid fester och andra offentliga nöjen; han skulle vara osjälvständig, liten smula dum, emedan bolaget visste att den sanna dumheten alltid åtföljdes av konservatism i tänkesätt och därjämte av en viss grad bakslughet, som känner förmäns önskningar i luften

och som aldrig glömmer, att allmänt väl är enskilt, rätteligen förstått nämligen; han skulle tillika vara halvgammal, emedan man lättare skulle kunna styra honom, och gift, emedan bolaget, som bestod av affärsmän, sett att gifta drängar uppföra sig bättre än ogifta.

Personen blev funnen, och han ägde i hög grad alla de nämnda egenskaperna. Han var en underbart skön man med tämligen god gestalt, långt, svallande, ljust helskägg, som dolde alla de svaga punkter hans ansikte ägde, och där själen eljest obehindrat skulle tittat fram. Hans stora, öppna, falska ögon fångade åskådaren och kringstal honom på förtroenden, som sedan missbrukades på ett hederligt sätt; hans något beslöjade stämma, som endast talade kärlekens, fridens, rättfärdighetens och framför allt fosterländskhetens ord, lockade många förvillade åhörare att samlas omkring det punschbord, där den förträfflige mannen tillbragte sina kvällar med att sprida rättfärdighet och fosterländskhet. Det var underbart att höra vilket inflytande denne ärans man utövade på sin dåliga omgivning; s e det, kunde man icke, men man hörde det. Hela detta koppel, som i åratal varit släppta lösa på allt gammalt och ärevördigt, som hetsats på regering och ämbetsmän, som till och med angripit de högre tingen, de voro nu tysta och kärleksfulla, utom mot de gamla vännerna; hederliga och sedliga och rättfärdiga, utom i sina hjärtan. De följde i allo det nya program, som den nya redaktören utfärdat vid sitt anträde till regeringen och vars kardinalpunkt var att — i få ord — förfölja allt nytt gott, befordra allt gammalt dåligt, krypa för makten, upphöja dem som lyckats, slå ner

dem som ville upp, dyrka framgången och smäda olyckan, ehuru detta i programmets fria översättning hette: »endast erkänna och skänka sitt bifall åt det beprövade och erkänt goda, motarbeta alla nyhetsmakerier, strängt, men rättrådigt förfölja all den enskildes strävan att genom orättfärdighet vinna den framgång som endast det redliga arbetet bör skänka». Det hemlighetsfulla i denna sista punkt, vilken låg redaktionen mest om hjärtat, hade dock sin förklaringsgrund, som icke var att söka alltför långt bort. Redaktionen bestod nämligen av personer, som alla på ett eller annat sätt fått sina förhoppningar krossade, de flesta dock genom eget förvållande, huvudsakligast genom lättja och dryckenskap; några voro s. k. akademisnillen, vilka en gång haft ett stort namn att bära på såsom sångare, talare, poeter eller kvickhuvuden och som sedermera blivit förvisade till en rättvis glömska, som de kallade orättvis. Nu hade de under en följd av år måst med grämelse befrämja och berömma alla nybörjares företag och för övrigt allt nytt; underligt var således icke, om de nu fattade ett gynnsamt tillfälle att under de hederligaste förevändningar gå åt allt som var nytt, gott och dåligt om vartannat och utan åtskillnad. Redaktören i synnerhet var en riktig bjässe i att vädra upp humbug och orättfärdighet. Om en riksdagsman motsatte sig förslag, som gingo ut på att för enskilda korporationsintressen ruinera landet, så kallades denna genast en humbug, som ville göra sig originell, som törstade efter en statsrådsfrack, han sade icke portfölj, ty han fäste sig mest vid kläderna. Men politiken var icke hans styrka, eller uppriktigare hans svaghet, ty det var litteraturen. Han hade en gång hållit en

versifierad skål för kvinnan på Nordiska festen och därvid lämnat ett viktigt bidrag till verslitteraturen, vilket också reproducerades i så många landsortstidningar författaren ansåg vara nog för sin odödlighet. Därmed var han nu skald och tog efter slutad examen sin andra klassens biljett för att åka ner till Stockholm, utträda i livet och mottaga den hyllning han i egenskap av skald hade rätt att fordra. Olyckligtvis läsa icke huvudstadsborna landsortstidningar. Den unge mannen var okänd och hans talang ovärderad. Som en klok man, ty hans lilla förstånd hade aldrig i det avseendet tagit någon skada av en övermäktig fantasi, dolde han såret och lät det bliva sitt livs hemlighet. Den bitterhet som alstrats genom att han sett sitt ärliga arbete, som han kallade det, obelönat, gjorde honom särdeles lämplig till censor över litteraturen, men han skrev icke själv, ty hans plats förbjöd honom att deltaga i sådana personliga sysselsättningar, utan detta överlämnade han åt den ordinarie recensenten, vilken gick över alla i rättrådighet och omutlig stränghet. Denne hade själv skrivit poem i sexton år, utan att någon människa läst dem, och han hade därvid begagnat en pseudonym utan att någon brytt sig om att fråga efter författarens verkliga namn. Hans poem grävdes dock upp ur dammet varje jul och berömdes i Gråkappan av en opartisk person naturligtvis, som då alltid satte sin signatur under artikeln, på det icke allmänheten skulle tro att författaren skrivit själv, ty man hoppades ännu alltid att allmänheten kände författaren. På det sjuttonde året ansåg författaren det vara rådligast att på en ny bok (ny upplaga av en gammal bok) sätta ut sitt riktiga namn. Men då ville olyckan, att

Rödluvan, som skrevs av ungt folk, vilka aldrig hört den gamla pseudonymens riktiga namn, behandlade författaren som en nybörjare och uttryckte sin förvåning både över att en författare, första gången han uppträdde, satte ut sitt namn och att därjämte en ung man kunde skriva så torrt och så gammalmodigt. Detta var ett hårt slag; den gamla pseudonymen fick en feber, men kom sig; och sedan han fått en lysande upprättelse i Gråkappan, som i ett andetag tog ner hela allmänheten, kallade den osedlig, oärlig, som icke kunde uppskatta ett ärligt, sunt och moraliskt arbete, som kunde sättas i händerna på ett barn utan att göra skada. Över denna sista punkt gjorde sig en skämttidning mycket rolig, så att pseudonymen fick recidiv, varefter han svor en evig död åt all inhemsk litteratur, som efter den stunden skulle komma att uppstå, dock icke all, ty en stark observator hade märkt att rätt ofta usel litteratur berömdes i Gråkappan, ehuru på ett lamt, ofta tvetydigt sätt, och hade samma observator iakttagit, att denna usla litteratur utgavs på vissa förläggares förlag, men det behövde därför icke betyda att pseudonymen lät några yttre omständigheter, såsom kåldolmar eller surströmming, inverka på sig, ty han, likasom hela redaktionen voro rättrådiga män, som helt säkert icke skulle vågat gå så hårt till doms med andra, om de icke varit oförvitliga själva.

Så kom teaterrecensenten. Han hade fått sin bildning och gjort sina dramatiska studier på budningskontor i X-köping och därunder råkat förälska sig i en storhet, som aldrig var stor annat än då hon uppträdde i X-köping. Som han icke var nog upplyst, att han kunde skilja på sitt enskilda omdöme och

ett allmännare, så hände honom det äventyret att, när han första gången släpptes lös i Gråkappans spalter, han totalt tillintetgjorde landets första skådespelerska och påstod att hon i den rollen imiterade mamsell — vad hon hette. Att detta skedde på ett ohyfsat sätt, behöver väl icke anmärkas och att det skedde innan Gråkappan vänt för vinden, icke heller. Allt detta förskaffade honom ett namn, det vill säga ett förhatligt, ett föraktat namn, men dock ett namn, som höll honom skadeslös för den ovilja han uppväckte. Till hans mera framstående, ehuru sent värderade egenskaper som teaterrecensent hörde att han var döv. Som det dröjde flera år innan detta upptäcktes, visste man icke om det stod i någon förbindelse med ett rencontre på tu man, som hans recension framkallat i Operafarstun, sedan gasen en kväll blivit släckt. Nu mera övade han sin armstyrka endast på de unga, och den som kände förhållandena, kunde på hans recension precis veta när han haft något missöde i kulisserna, ty den inbilske småstadsbon hade läst på något dåligt ställe att Stockholm var ett Paris, och det gick han och trodde.

Konstdomaren å sin sida var en gammal akademiker, vilken aldrig tagit i en pensel, men som tillhörde det lysande artistsällskapet Minerva, varigenom han sattes i tillfälle att för allmänheten beskriva konstverk innan de voro gjorda, så att denna besparades besväret att göra sig sitt omdöme själv. Han var alltid mild mot sina bekanta, och glömde aldrig någon enda av dem när han refererade en utställning, och han hade en sådan mångårig vana att skriva vackert om dem, och huru skulle han våga annat, att han kunde omnämna tjugu stycken på en halv spalt,

varigenom hans kritiker kommo att påminna om den kända leken »tavlor och deviser». De unga däremot omnämnde han samvetsgrant aldrig, så att allmänheten, som i tio år aldrig hört andra än de gamlas, började misströsta om konstens framtid. Ett undantag hade han dock gjort, och det var just nu gjort, och tyvärr i en olycklig stund, och det var därför Gråkappan befann sig i en upprörd sinnesstämning om denna morgonen.

Detta hade hänt:

Sellén, om vi erinra oss det obetydliga namnet från ett föregående icke just anmärkningsvärt tillfälle, hade kommit upp på utställningen i sista stund med sin tavla. Sedan denna fått den sämsta plats den kunde få, efter som upphovsmannen icke tagit kungliga medaljen eller tillhörde Akademien, anlände »Professorn i Carl IX». Han kallades så, emedan han aldrig målade annat än scener ur Carl IX:s historia; detta åter kom sig därav att han en gång på en auktion köpt ett vinglas, en bordduk, en stol och ett pergament från Carl IX:s tid, och vilka han nu målat av i tjugu år, ibland med, ibland utan kungen. Men han var nu professor och riddare och det kunde icke hjälpas. Nu hade han den akademiskt bildade i sitt sällskap, då hans öga råkade falla på den tysta oppositionsmannen och hans tavla.

— Jaså, herrn är här nu igen? — Han tog upp pincenezen. — Jaså, det där skall vara den nya stilen! Hm! Hör nu, herre! Lyd en gammal man; tag bort den där! Tag bort den! eller jag dör. Och herrn gör sig själv en stor tjänst! Vad säger bror om det här?

Bror ansåg att det var oförskämt, helt enkelt,

och han ville som en vän råda herrn att bli ämbetsmålare.

Sellén invände saktmodigt, men genomträngande, att som det var så mycket ordentligt folk på den banan, så hade han valt den artistiska, som ju för övrigt var mycket lättare att komma fram på, efter vad som visat sig. Detta näsvisa svar gjorde professorn utom sig och han vände ryggen åt den förkrossade med en hotelse, som akademikern växlade i ett par löften.

Därpå hade den upplysta inköpsnämnden suttit — för slutna dörrar. När dörrarna öppnades igen, hade sex tavlor blivit inköpta för de pengar allmänheten erlagt i och för uppmuntrandet av inhemska konstnärer. Protokollsutdraget, som infördes i tidningarna, lydde så: Konstförbundet inköpte i går följande arbeten: 1:o »Vatten med oxar». Landskap av Grosshandlar K. 2:o »Gustav Adolf före Magdeburgs avbrännande». Historiemålning av Lärftskrämar L. 3:o »Ett snytande barn». Genre av Löjtnant M. 4:o »Ångaren Bore i hamn». Marin av Skeppsklarerar N. 5:o »Trän med fruntimmer». Landskap av Kunglig Sekter O. 6:o »Höns med Champignoner». Stilleben av Skådespelaren P.

Dessa konstverk, som i medeltal betingat 1,000 rdr, hade sedan i Gråkappan blivit berömda på två och tre kvarts spalt (à 15 rdr spalten), och detta var nu ingenting anmärkningsvärt, men recensenten hade dels för att få spalten full, dels i tid stävja ett tilltagande ont, tagit itu med ett oskick som börjat insmyga sig, nämligen det, att unga, okända äventyrare, som lupit ifrån akademien, nu utan studier, endast med effektsökeri och knep sökte förvilla allmänhetens

sunda omdöme. Härpå togs Sellén vid öronen och hudströks, så att till och med hans ovänner tyckte att det var orättvist — och då kan man veta. Det var icke nog med att han förnekades varje spår av talang, och att han kallades en humbug, man angrep även hans enskilda ekonomi, anspelade på de dåliga ställen där han måste äta sin middag, de dåliga kläder han måste bära, hans dåliga moral, hans dåliga flit, och slutade med att förutspå honom, i religionens och sedlighetens namn, en framtid vid något allmänt arbete, efter som han icke i tid ville bättra sig.

Detta var ett stort nidingsdåd, som lättsinnet och egennyttan begått, och att icke en själ gick förlorad den kvällen Gråkappan kom ut, det var ett underverk.

Ett dygn därefter kom Den Obesticklige ut. Den anställde vissa närgångna iakttagelser över huru allmänhetens pengar förvaltades av ett kotteri; huru vid sista inköpet ingen enda tavla var målad av en målare, utan av ämbetsmän och näringsidkare, vilka voro nog oblyga att konkurrera med artisterna, vilka här hade sin enda marknad; huru dessa rövare förstörde smaken och demoraliserade konstnärerna, vilkas enda strävan hädanefter måste gå ut på att försöka måla lika dåligt som de säljande, så vida de icke ville gå under. Därpå drogs Sellén fram. Dennes tavla var den första på tio år, som var framsprungen ur en människosjäl; konsten hade i tio år varit en produkt av färger och penslar;Selléns tavla var ett ärligt arbete, fullt av ingivelse och hänförelse, fullt ursprungligt, som endast den, vilken sett anden i naturen ansikte mot ansikte, kunde göra det. Recensenten varnade den unge för att söka komma upp

mot de gamla, ty dem hade han redan övergått, och uppmanade honom att tro och hoppas, ty han hade en kallelse o. s. v.

Gråkappan skummade av ondska.

— Ni skall se att karlen lyckas! utropade Redaktören. Fan anamma, att vi skulle gå på honom så hårt! Tänk om han lyckas! Då ha vi blamerat oss! Men akademikern svor, att han icke skulle lyckas, och han gick hem med ofrid i sin själ och läste i sina böcker och skrev en avhandling som fortfarande bevisade, att Sellén var en humbug och att Den Obesticklige var bestucken.

Gråkappan hämtade andan, men blott för att få ett nytt slag.

Följande dags morgontidning förkunnade att Hans Majestät inköpt Selléns »mästerliga landskap, som redan i flera dagar lockat allmänheten till utställningen».

Nu slog vinden i Gråkappan, och den flaxade som en trasa på en gärdsgårdstör. Skulle man vända eller gå för fullt. Det gällde tidningen och det gällde recensenten. Då beslöt redaktören (på Verkställande Direktörens befallning) att recensenten skulle offras och tidningen räddas. Men huru! Man erinrade sig Struve, vilken var fullständigt hemmastadd i alla publicitetens irrgångar, och han tillkallades. I ett ögonblick hade han situationen klar och lovade att han inom få dagar skulle få skutan att gå över stag. För att förstå Struves machinationer måste man veta några av de viktigaste data av hans biografi. Han var till börden överliggare vid universitetet och hade hemfallit åt litteraturen av brist. Han blev först redaktör av den socialdemokratiska Folkets Fana;

därpå hade han fått transport till den Konservativa Bondplågaren; men när denna flyttades till en annan stad, med inventarier, tryckeri och redaktör, ändrades namnet till Bondevännen, och därjämte antogo även åsikterna en annan färg. Därpå hade Struve blivit såld till Rödluvan, där han just genom sin bekantskap med alla de konservativas funder kom väl till pass, liksom det nu i Gråkappan var hans största merit, att han kände dödsfienden Rödluvans alla hemligheter, vilka han missbrukade med den största frihet.

Struve började rentvagningsarbetet med en korrespondens till Folkets Fana, ur vilken sedan infördes några rader i Gråkappan, vilka berättade om den stora vandringen till utställningen. Därpå skrev han ett »Insänt» i Gråkappan, däri han angrep Recensenten-Akademikern, varpå följde några lugnande ord, undertecknade Red. Dessa ord lydde: »Ehuru vi aldrig delat vår ärade Recensents mening rörande herr Selléns högt och med rätta prisade landskap, kunna vi dock å andra sidan icke till fullo underskriva den ärade Insändarens testimonium, men som det tillhör våra grundsatser att även låta andras meningar göra sig gällande i våra egna spalter, hava vi icke tvekat att till trycket befordra ovanstående uppsats.»

Nu var isen bruten. Struve, som efter utsago skrivit om allt — utom kufiska mynt — skrev nu ihop en glänsande recension över Selléns tavla och undertecknade den med det högst karaktäristiska »Dixi». Och så var Gråkappan räddad, och Sellén också, förstås, men det var inte så viktigt.

ELVTE KAPITLET.

Lyckliga människor.

Klockan är sju på en afton. Orkstern hos Berns spelar upp Bröllopsmarschen ur Midsommarnattsdrömmen, och vid dess feststämmande tenor håller Olle Montanus sitt intåg i Röda Rummet, dit ännu ingen av medlemmarna anlänt. Han är ståtlig, Olle, i dag. Han har hög hatt, som han inte haft sedan han gick fram. Han har nya kläder, hela stövlar, är badad, nyrakad och bränd i håret, som om han ginge till sitt bröllop; en tung mässingskedja hänger utanför västen och en tydlig upphöjning synes utanpå vänstra västfickan. Ett soligt leende vilar på hans ansikte och han ser så god ut, som om han ville hjälpa hela världen med en liten penningförsträckning. Han avlägger sin eljest så försiktigt tillknäppta ytterrock och sätter sig mitt i fondsoffan, slår upp slagen på underrocken och petar fram det vita skjortbröstet så att det med en knäpp står som ett valv, och när han rör sig, sprakar det i fodret på de nya byxorna och västen. Detta synes göra honom ett stort nöje, lika stort som när han låter stöveln knarra mot sofffoten. Han tar upp sin klocka, sin gamla kära rova, som suttit i tornet på Riddarholmen ett år och en respitmånad, och de båda vännerna synas glädja sig åt friheten båda två. Vad har då hänt denna stackars människa, som synes så outsägligt lycklig? Vi veta att han icke vunnit på lotteri, icke tagit arv, icke fått ärofullt erkännande, icke vunnit den ljuva

lycka som går över all beskrivning; vad hade då hänt? Helt enkelt: han hade fått arbete!

Och så kommer Sellén: i sammetsjacka, lackerade skor, pläd och reskikare i rem, kanelrör, gul sidenhalsduk, skära handskar och blomma i knapphålet. Lugn och belåten som alltid; icke ett spår efter de uppskakande intryck, han varit underkastad de sista dagarna, synes på hans magra, intelligenta ansikte. I hans sällskap uppträder Rehnhjelm tystare än vanligt, ty han känner, att han skall skiljas vid en vän och en beskyddare.

— Nu, Sellén, säger Olle, nu är du lycklig? Inte sant?

— Lycklig? Vad är det för prat? Jag har fått sälja ett arbete! Det första på fem år! Är det för mycket?

— Men du har väl läst tidningarna? Du har ett namn!

— Ah! Det ska vi inte bry oss om! Inte må du tro jag fäster mig vid sådana småsaker. Jag vet nog hur långt jag har kvar, innan jag blir något! Om tio år, bror Olle, ska vi tala om den saken.

Och Olle tror ena hälften och tror inte den andra hälften, och han knäpper med skjortbröstet och sprakar med fodret, så att Selléns uppmärksamhet påkallas, och denna finner sig uppmanad att utbrista:

— Kors vad bror är fin!

— Nej, tycker du det? Men du ser ju ut som ett lejon.

Och Sellén piskar sina lackerade skor med kanelröret, luktar blygsamt på blomman i knapphålet och ser så likgiltig ut.

Men så tar Olle upp sin rova, för att se efter om icke Lundell skall komma snart; och då måste Sellén ta upp sin kikare för att se ut på läktarna, om han inte möjligen skall vara där. Men då får Olle lov att stryka med handen på sammetsjackan för att känna huru mjukt det känns, ty Sellén försäkrar att det är ovanligt god sammet för det priset. Och då måste Olle fråga vad den kostar, och det vet Sellén, som till ersättning beundrar Olles manschettknappar, som äro gjorda av musslor.

Och så synes Lundell, som också fått sig ett ben med vid det stora kalaset, ty han skall till ett ringa pris måla altartavlan i Träskåla kyrka, men detta har icke haft något synbart inflytande på hans yttre människa, om icke det att hans feta kinder och skinande min antyda en högre diet. Och så med honom Falk. Allvarlig, men glad, uppriktigt glad på hela världens vägnar över att förtjänsten fått rättvisa.

— Jag gratulerar dig, Sellén, men det var inte mer än rätt, säger han. — Och det finner Sellén också.

— Jag har målat lika bra i fem år och man har grinat, se, och man grinade i förrgår ännu, men nu! Fy tusan så'na människor! Se här ett sådant brev jag fått av den där idioten Professorn i Carl IX.

Stora ögon och vassa ögon, ty den förtryckaren ville man se på nära håll, ha honom i sina händer och misshandla åtminstone det papper på vilket han skrivit sitt namn.

— »Min bästa herr Sellén!» Hör bara! »Jag hälsar er välkommen ibland oss» — han är rädd, den kanaljen! »Jag har alltid tänkt högt om er talang»

— en sådan hycklare! Riv sönder eländet och låt oss glömma hans dumhet!

Och så uppmanar Sellén till att dricka och han dricker med Falk och hoppas, att han snart också skall låta höra av sig på något sätt med sin penna, och Falk tvekar och rodnar och lovar komma, när tiden blir, men hans studietid blir lång, och han ber sina vänner icke tröttna om det dröjer, och han tackar Sellén för gott sällskap, i vilket han lärt huru man skall öva tålamod och lida försakelse. Och Sellén ber att man icke skall prata skräp; vad är det för konst att lida, när man inte har annat val, och vad är det för märkvärdigt att man försakar, när man ingenting får?

Men Olle ler så gott, och skjortbröstet sväller av glädje, så att de röda hängslena synas, och han dricker för Lundell och ber honom taga lärdom av Sellén, att icke han för de Egyptiska köttgrytornas skull råkar att glömma bort det förlovade landet; ty han har talang, det har Olle sett, och det är när han är sig själv och målar sina egna tankar, men när han hycklar och målar andras, då blir han sämre än andra, därför skall han nu taga kyrkmålningen som en affär, varigenom han kan sättas i tillfälle att sedan måla efter sitt eget huvud och hjärta.

Falk ämnar passa på tillfället och få höra vad Olle tänker om sig själv och sin konst, något som länge varit honom en gåta, då Ygberg inträder i Röda Rummet. Man håller i nästa ögonblick på att taga ner honom med invitationer, ty man hade glömt bort honom under de stormiga dagarna, och man vill visa honom, att det icke haft någon egoistisk orsak; men Olle gräver i sin högra västficka och

med en gest, som skall vara mycket omärklig, stoppar han en hoprullad papperslapp i Ygbergs rockficka, och denne förstår, ty han svarar med en tacksam blick.

Han höjer sitt glas för Sellén och anser att man kan säga, vilket han redan sagt å ena sidan, att Sellén lyckats. Å andra sidan åter igen taget, kunde man åter igen mena att så icke var fallet. Sellén vore icke utvecklad, han behövde många år ännu, ty konsten är lång, det visste Ygberg själv, som vore avgjort misslyckad och därför icke kunde misstänkas för att hysa någon avund mot den som redan var så erkänd som Sellén.

Den framlysande avunden i Ygbergs anförande framblåste ett strömoln över den soliga himmelen, men det var blott för ett ögonblick, ty alla visste att avunden hade ett långt, förlorat livs bitterhet till ursäkt.

Det var med desto gladare känslor han beskyddande framräckte en nytryckt liten skrift till Falk, som med häpnad såg den svarta bilden av Ulrika Eleonora avteckna sig på omslaget. Ygberg upplyste, att han effektuerat beställningen på dagen. Smith hade med största lugn emottagit Falks refus och reklamation och stod nu i begrepp att trycka Falks dikter.

Gaslågorna miste sitt sken för Falks ögon, och han föll i djupa tankar, emedan hans hjärta var för fullt att kunna bryta ut. Hans dikter skulle tryckas, och Smith skulle bestå det dyrbara arbetet. Det måste alltså vara något med dem! Det var nog för honom att fundera på den kvällen.

Hastigt flydde kvällens timmar för de lycklige och

musiken tystnade och gaslågorna började släckas; man måste gå, men att skiljas, därtill var ännu för tidigt, och så blev det promenad utmed käerna, ändlösa samtal och filosofiska resonemanger, tills man blev trött och törstig, då Lundell omsider erbjöd sig att föra sällskapet till Marie, där de skulle få öl. Och så vandrade sällskapet av utåt Ladugårdslandet och kom ner i en gränd, som mynnar ut mot ett plank, som vetter åt ett tobaksland, vilket gränsar till Ladugårdsgärdet. Där stodo de nu utanför ett gammalt, tvåvånings stenhus med gaveln åt gatan. Ovanför porten grinade tvenne i muren insatta huvuden av sandsten, vilkas öron och hakor upplöste sig i blad- och snäckformer, och mellan desamma sutto ett svärd och en bila. Det var det gamla skarprättarbostället. Lundell, som tycktes vara bekant med lokalen, gav en signal utanför ett fönster på nedra botten, varpå rullgardinen drogs upp, en ruta öppnades och ett kvinnohuvud stacks ut och frågade om det var Albert. Då Lundell erkänt detta sitt nom de guerre öppnades porten av kvinnan, som insläppte sällskapet mot löfte, att de skulle gå tyst, och som detta löfte utan svårighet avgavs, befann sig Röda Rummet snart inne och presenterades för Marie under för tillfället antagna namn.

Rummet var icke stort; det hade förr varit kök och spiseln stod ännu kvar. Möblemanget utgjordes av en byrå sådan som tjänstflickor bruka; på densamma en spegel, överhöljd med en vit muslinsgardin; ovanför spegeln en kolorerad litografi, föreställande Frälsaren på korset; byrån var överlastad med små porslinssaker, parfymflaskor, en psalmbok och ett cigarrställ, och tycktes med sin spegel och

sina två tända stearinljus utgöra ett litet husaltare. Ovanför utdragssoffan, som ännu var obäddad, satt Carl XV till häst, runt omkring omgiven av utklipp ur Fäderneslandet, mest föreställande polistjänstemän, alla Magdalenors fiender. I fönstret tvinade en Fuchsia, en Geranium och en Myrten — Venus' stolta träd bredvid fattighusets! På sybordet låg ett fotografialbum. På första bladet syntes kungen, på det andra och tredje pappa och mamma, ett fattigt lantfolk, på det fjärde en student — förföraren, på det femte barnet och på det sista fästmannen — en hantverksgesäll. Det var hennes historia, så lik de flestas. På en spik bredvid spiseln hängde en elegant klänning med rika plisséer, en sammetskappa och en hatt med plym — det var féens hamn, i vilken hon gick ut att fånga ynglingar. Och hon själv! En högväxt 24-årig kvinna med ett vanligt utseende. Lättja och nattvak hade givit hennes hy denna genomskinliga vithet, vilken brukar distinguera de rika, som icke arbeta, men hennes händer buro ännu spår av ungdomens mödosamma sysslor. Klädd i en vacker nattdräkt och med utslaget hår kunde hon nog passera för en Magdalena. Hon hade ett jämförelsevis blygsamt sätt och var glad, hövlig och städad i sitt uppförande.

Sällskapet rangerade sig i grupper, fortsatte avbrutna samtal och tog upp nya. Falk, som nu var diktare och gärna ville finna intresse i allt, även i det mest banala, slog sig i sentimentalt samspråk med Marie, vilket hon tyckte mycket om, emedan det hedrade henne att bli behandlad som människa. De kommo som vanligt in på historien och motiven varför hon valt sin bana. Första förförelsen höll hon

icke mycket på, »det var ingenting att tala om»; dess mera mörk skildrade hon sin tid som tjänsteflicka, detta slavliv under en sysslolös frus nycker och gnat, detta liv av arbete utan ända. Nej då, hellre friheten!

— Nå, men när ni ledsnar på detta liv en gång?

— Då gifter jag mig med Westergren!

— Och han vill ha er?

— Han blir så glad den da'n, och för övrigt sätter jag upp en liten handel själv på mina sparbankspengar. Men det här ha så många frågat förut. — Har du några cigarrer?

— Ja, det har jag! Se här! Men får jag tala om det här nu!

Han tog hennes album och slog upp studenten — det är alltid en student i vit halsduk och studentmössan på knäet, med drumlig uppsyn, som spelar Mefistofeles.

— Vem är det här?

— Jo, du, det var en snäll karl!

— Förföraren? Va?

— Tyst du; det var mitt fel lika mycket som hans, och det är det alltid, kära du; det är bådas fel! Där ser du mitt barn! Honom tog Vår Herre och det var nog bäst. Men nu ska vi tala om något annat! — Vad är det för en lustig kurre, som Albert har fått hit i kväll, han som sitter i spiseln bredvid den där långe som räcker ända upp i skorsten?

Olle, vilken omnämnandet gällde, kände sig helt blyg av den smickrande uppmärksamhet hans person ådragit sig, och han krusade till sitt brända hår, som börjat rakna efter de myckna libationerna.

— Det är komminister Månsson, sade Lundell.

— Fy tusan, är det en präst? Jag kunde just

tycka det på hans slipade ögon. Vet ni att det var en präst här i förra veckan. — Kom hit, Masse, så får jag se på dig!

Olle kröp ner från spiseln, där han suttit och kalfatrat Kants kategoriska imperativ med Ygberg. Han var så ovan att bli uppmärksammad av fruntimmer, att han genast kände sig yngre, och med slingrande gång nalkades han den sköna, som han redan observerat med ena ögat och funnit förtjusande. Han vred sina mustascher så mycket som möjligt och frågade med den mest tillgjorda stämma, under det han vågade en bugning som icke var lärd på dansskolan:

— Tycker fröken att jag ser ut som en präst?

— Nej, jag ser nu att du har mustascher. Du har för snygga kläder att vara en hantverkare — får jag se din hand — å, du är ju smed!

Olle blev djupt sårad.

— Är jag så ful, min fröken? sade Olle med rörande stämma.

Marie såg på honom ett ögonblick.

— Du är allt bra ful! Men du ser hygglig ut!

— O, min fröken, om ni visste vad ni sårar mitt hjärta. Det har aldrig funnits en kvinna, som tyckt om mig; jag har sett så många, som varit lyckliga och som varit fulare än jag, men kvinnan är en förbannad gåta, som ingen kan lösa, och därför föraktar jag henne!

— Det är bra, Olle, hördes en röst från skorstenen, där Ygbergs huvud satt. Det är bra!

Olle ville gå tillbaka i spiseln, men han hade vidrört ett ämne, som intresserade Marie för mycket, att hon skulle vilja avbryta, och han hade spelat på en

sträng, vars ton hon kände. Hon satte sig bredvid honom och de fördjupade sig snart i ett vidlyftigt allvarsamt resonemang — om kvinnan och om kärleken.

Men Rehnhjelm, som hela kvällen varit tyst och tystare än vanligt, och som ingen rätt förstod sig på, hade omsider kvicknat till och befann sig nu i närheten av Falk på soffhörnet. Han hade länge haft något på hjärtat, som han icke kunde komma fram med. Han tog sitt ölglas och knackade i bordet, som om han ville hålla tal, och då han fått sina närmaste grannar tysta, talade han med darrande och sluddrig stämma:

— Mina herrar! Ni tror att jag är ett fä, jag vet det, Falk, jag vet att du tror att jag är dum, men ni ska få se, gossar, ni ska ta mig f-n få se —

Han höjde rösten och slog ölglaset i bordet så att det sprack, varpå han föll tillbaka i soffan och somnade.

Detta uppträdande, som icke var alldeles så ovanligt, ådrog sig dock Maries uppmärksamhet. Hon steg upp och avbröt samtalet med Olle, vilken till på köpet börjat lämna frågans rent abstrakta sida.

— Nej, se en sådan vacker gosse! Var har ni fått honom ifrån? Stackars liten! Han är så sömnig! Inte såg jag honom!

Hon lade en kudde under hans huvud och höljde sin schal över honom.

— Se sådana små händer! Sådana ha inte ni, bondbassar! Och ett sådant ansikte! Så oskyldigt! Fy, Albert; det är du som narrat honom att dricka så mycket!

Om det nu var Lundell eller någon annan, så be-

tydde detta i närvarande fall föga, ty mannen var drucken, men säkert är att ingen behövde narra honom, ty han brann av ett ständigt begär att bedöva en inre oro, som tycktes driva honom från sitt arbete.

Emellertid var Lundell icke road av de betraktelser som hans vackra vän framkallade, och en tilltagande yra jagade upp hans religiösa känslor, som på kvällen varit tämligen förslöade av ymnig mat. Och som ruset började bliva allmänt, tog han sig anledning att påminna om kvällens betydelse och de känslor ett avsked måste framkalla. Han reste sig från sin plats, fyllde ölglasen, tog stöd mot byrån och påkallade allmän uppmärksamhet.

— Mina herrar — han erinrade sig Magdalenas närvaro — och damer. Vi ha i denna kväll ätit och druckit och, för att komma till ämnet, gjort detta i en avsikt, som om man nu måste frånse det materiella, som endast är den låga, sinnliga, djuriska beståndsdelen i allt vårt varande, vilket i en stund som denna, då avskedets stund nalkas — vi se här ett bedrövligt föredöme på den last, som vi kalla dryckenskapslasten! Det är i sanning upprörande för den religiösa känslan, då man efter en afton, tillbragt i personers närvaro, känner sig manad att höja ett glas för den person, som visat sig äga en upphöjd talang — jag menar Sellén — så skulle man kunna tro, att aktningen för en själv i någon mån borde göra sig gällande. Ett sådant exempel, håller jag före, har här i en högre potens gjort sig kännbart, och det är därför... jag erinrar mig de sköna orden, som alltid skola klinga i mina öron så länge jag minns, och jag är övertygad, att vi alla erinra oss dem, om ock stället icke skulle vara det lämpligaste; denna unge man,

som fallit ett offer för den last, vi vilja kalla den dryckenskapslasten, tror jag att jag ser, har tyvärr insmugit sig i samhället och, för att fatta mig kort, visat sorgligare resultat än man haft skäl antaga. Skål, ädle vän Sellén, jag önskar dig all den lycka som ditt ädla sinne förtjänar, och skål även Olle Montanus. Falk är även en ädel man, som nog skall göra sig gällande i högre grad, då hans religiösa känsla hunnit få den fasthet man å karaktärens vägnar tror sig kunna anse given. Ygberg vill jag inte nämna om, ty han har nu tagit sitt parti, och vi önska honom alla lycka på den bana han så vackert börjat — den filosofiska; det är en svår bana och jag säger som psalmisten: Ho kan säga oss det? Emellertid, vi ha all anledning att ponera det bästa för vår framtid, och jag tror att vi alltid skola kunna påräkna densamma, så länge vi äro ädla i känslan och icke stå efter snöd vinning, ty, mina herrar, en människa utan religion är ett fä. Jag får därför uppmana herrarna samtligen att höja sina glas och dricka dem i botten för allt ädelt, skönt och härligt, som vi eftersträva! Skål, mina herrar!

Den religiösa känslan började nu överväldiga Lundell i så hög grad att sällskapet fann för gott att tänka på uppbrott.

Rullgardinen hade redan en god stund varit upplyst bakifrån av dagsljuset, och landskapet med riddarborgen och jungfrun strålade nu i morgonsolens första glans. Då den drogs upp, föll dagern fullt in i rummet och belyste den delen av personalen som befann sig framme, så att de sågo ut som lik. Ygberg, som i spiseln sov med händerna knäppta kring ölglaset, mottog ännu det röda skenet från stearin-

ljusen i sitt ansikte och gjorde en förträfflig effekt. Men Olle höll skålar för kvinnan, för våren, för solen, för universum, varvid han måste slå upp fönstret för att få luft åt sina känslor. De sovande ruskades upp, avsked växlades, och hela sällskapet vandrade ut genom portgången. Då de kommo upp i gränden, vände Falk sig om; där låg Magdalena i det öppna fönstret; solen lyste på hennes vita ansikte, och hennes långa, svarta hår, som av solen färgades mörkrött, dröp ner förbi halsen och såg ut som om det störtade sig i flera rännilar ner i gatan; och över hennes huvud hängde svärdet och bilan och de båda ansiktena som grinade; men i ett äppelträd på andra sidan gränden satt en svart och vit flugsnappare och sjöng sin mjältsjuka strof, som skulle uttrycka hans glädje över att natten var förbi.

TOLVTE KAPITLET.

Sjöförsäkringsaktiebolaget Triton.

Levi var en ung man, som, född och uppfödd till köpman, just stod i begrepp att, med sin rike fars hjälp, etablera sig, då fadern dog och lämnade intet efter sig mer än en oförsörjd familj. Detta var en stor missräkning för den unge mannen, ty han var nu vid de åren, då han ansåg sig böra få upphöra arbeta själv och låta andra arbeta för sig; han

var tjugufem år och hade ett fördelaktigt utseende; breda axlar och total frånvaro av höfter gjorde hans bål särdeles lämplig att bära en bonjour på det sätt som han så många gånger beundrat hos vissa utländska diplomater; hans bröstkorg hade av naturen den eleganta välvning, som kan ge ett skjortbröst med fyra knappar full elevation, oaktat patienten sjönk ner i en länstol vid kortändan av ett långt direktionsbord, fullsatt med ledamöter; ett väl kluvet helskägg gav hans unga ansikte ett intagande och på samma gång förtroendeinjagande utseende; hans små fötter voro gjorda att trampa en brysselmatta i ett direktionsrum och hans väl skötta händer lämpade sig särdeles väl för ett lättare arbete, såsom att skriva namnteckning under något, helst tryckt formulär. I den tiden, den kallas nu den goda, ehuru den i själva verket var ganska ond för många, hade den stora, århundradets största, upptäckt nyss blivit gjord, den: att det är billigare och angenämare att leva på andras pengar, än på sitt eget arbete. Många, många hade redan tillgodogjort sig densamma, och då den icke var skyddad av någon patentlag, må ingen undra på att Levi skyndade att göra sig densamma till godo, helst han nu icke hade pengar själv och icke ägde lust att arbeta för en familj, som icke var hans.

Han tog alltså en dag på sig sina bästa kläder och ställde sina steg till farbrodern Smith.

— Jaså, du har fått en idé, nå, låt höra! Det är gott att få idéer.

— Jag tänkte bilda ett bolag.

— Skönt! Då blir Aron kamrer, Simon sekreter, Isac kassör och de andra smågossarna bokhållare;

det är en god idé. Gå på nu! Vad vill du kalla det bolaget för sort?

— Ett sjöförsäkringsbolag, har jag tänkt.

— Nå, så! Det är skönt. Alla människor böra försäkra sina ting, när de gå på sjön. Men din idé? Nå!

— Det är min idé.

— Det är ingen idé! Vi ha ju det stora bolaget Neptun. Nå! Det är ett gott bolag! Men ditt måste vara bättre, om du skall kunna bjuda konkurrens! Vad är nu det nya i ditt bolag?

— Ah! Jag förstår! Jag sänker premierna, och då får jag alla Neptuns kunder!

— Nå, så! Det är en idé. Alltså prospektet, som jag låter trycka, naturligtvis, innehåller som ouvertur: Som det visat sig vara ett länge känt behov att få sjöförsäkringspremierna sänkta, och bristen på konkurrens gjort, att sådant icke kommit till stånd, så ha undertecknade härmed äran inbjuda till aktieteckning till bolaget... Nå?

— Triton!

— Triton? Vad är det för en man?

— Det är en sjögud!

— Nå, gott! Triton! Det blir en bra skylt. Den skall du låta göra hos Rauch i Berlin, så skall vi sedan låta den ingå som plansch i Vårt Land. Nå! Undertecknade! Ja! Det blir jag till en början! Men där skall vara stora, sköna namn! Giv mig statskalendern! Så!

Smith bläddrade en god stund.

— Ett sjöförsäkringsbolag måste hava en stor sjöofficer. Nå, låt se! En amiral kallas den!

— Ä, de ha ju inga pengar!

— Aj, aj, aj! Förstår du så litet affärer, min gosse! De teckna, men slippa betala in; och så få de sin ränta, mot att de bevista stämmorna och gå på direktörns middagar! Nå! Här äro två amiraler! Den ene har kommendörsbandet av Polstjärnan, men den andre har den ryske Annæorden! Vad skall en göra? Så! — Nå! — Vi ta den ryske, ty Ryssland är ett gott sjöförsäkringsland! Så!

— Men tror farbror, att de låta ta sig så där?

— Ah, så tyst nu! Vi måste ha ett för detta statsråd nu! — Så! Nå! Den kallas excellens! Ja! Gott. — Och så, en greve! Det blir svårare! Grevarna ha så mycket pengar! Vi få ta en professor! De ha icke mycket pengar! Finns det professorer i segling? Det vore gott för affärn! Är det icke ett seglingshus vid den Södra teaterkällaren? Ja! Nå, så! Nu ha vi den affären klar! Å, jag glömde det viktigaste. En jurist! Ett hovrättsråd! Nå, så! — Där ha vi den!

— Ja, den; men vi ha inte fått några pengar ännu?

— Pengar! Vad skall man med pengar, när man stiftar bolag! Skall icke den som försäkrar sina varor betala det själv? Jo. Skall vi betala för dem? Nej! Alltså de skola betala med sina premier! Nå!

— Men grundfonden?

— Ah! Man skriver grundfondsförbindelser.

— Ja, men man måste betala kontant in en del också!

— Nå, man betalar kontant med grundfondsförbindelser. Är det icke att betala? Nå! Om jag ger dig en förbindelse på en summa, så får du pengar på den i var enda bank. Nå, är icke en förbindelse

pengar? Nå! Och i vilken lag står att kontant är lika med sedlar? Då är icke enskilda banksedlar heller kontant! Va?

— Hur stor grundfond bör man ha?

— Mycket liten! Man skall icke binda stora kapital. En million! Varav inbetalas kontant tre hundra tusen och resten levereras i förbindelser!

— Men, men, men! De tre hundra tusen riksdalerna skola väl vara i sedlar!

— O, du store herre min skapare! Sedlar? Inte är sedlar pengar! Har man sedlar, så är det bra, har man inte, så! Nå! Därför skall man intressera småfolk, som bara har sedlar!

— Men de stora? Vad betala de med?

— Aktier, obligationer, reverser naturligtvis. Nå, nå, nå! Det kommer sen! Låt dem bara teckna, så styr vi nog om resten!

— Men bara tre hundra tusen? Det är ju vad en enda stor ångbåt kostar? Om man nu försäkrar tusen ångbåtar?

— Tusen? Ah! Neptun hade fyrtioåtta tusen försäkringar i fjol och stod sig!

— Nå, desto värre! Nå, men om, om det går sönder...

— Så likviderar man!

— Likviderar?

— Nå, gör konkurs! Det kallas så! Och vad gör det om bolaget gör konkurs? Det är inte du, inte jag, inte han, som gör det! Men eljest brukar man göra ny aktieteckning, eller också kan man utfärda obligationer, som sedan under svåra tider kunna inlösas av staten för gott pris.

— Det är således ingen risk?

— Inte! För övrigt! Vad har du att riskera? Har du ett öre? Nej! Nå! Vad har jag att riskera? Fem hundra riksdaler! Jag tar inte mer än fem aktier, ser du! Och fem hundra är för mig så här mycket!

Han tog sig en pris snus, och så var saken klar.

Detta bolag kom till stånd, om man vill tro det eller ej, och det utdelade under de tio år det nu haft sin verksamhet 6, 10, 10, 11, 20, 11, 5, 10, 36 och 20 procent. Man slogs om aktierna, och för att utvidga affären, utfärdades en ny teckning, men strax därpå hölls bolagsstämma, och det var den, som Falk nu skulle referera för Rödluvan, vars extra ordinarie referent han var.

När han kom upp i Lilla Börssalen en solig eftermiddag i juni, vimlade där redan av folk. Det var en lysande samling. Statsmän, snillen, lärde, militära och civila ämbetsmän av högsta grader; uniformer, doktorsfrackar, kraschaner, kommendörsband, alla här samlade av ett enda stort, allmänt intresse, befordrandet av den människoälskande institution, som kallas sjöförsäkring. Och det fordras en stor kärlek för att riskera sina pengar på nödställda likar, som drabbats av olyckan, och här fanns kärlek; så mycket kärlek hade Falk aldrig sett samlad på en gång! Han blev nästan förvånad däröver, oaktat han icke var så berövad illusionerna ännu; men han blev än mer förvånad, när han såg den lille slusken f. d. socialdemokraten Struve krypa omkring i vimlet som en ohyra, och bli handtryckt, axelklappad, tillnickad och tilltalad av högt uppsatta personer. Särskilt observerade han huru han hälsades av en äldre person med kommendörsband, vid vilken hälsning Struve dock rodnade och gömde sig bakom en broderad rygg,

varvid han råkade komma i närheten av Falk, som genast tog fatt honom och frågade vem det var han hälsade på.

Struves förlägenhet ökades i hög grad, och det var med anlitande av hela sin fräckhet han svarade: det bör du veta; det var presidenten i kollegiet för utbetalandet av ämbetsmännens löner.

När han sagt detta, fick han ett ärende längst bort i rummet, men så hastigt att en misstanke föll över Falk: skulle den där vara generad för mitt sällskap? En ärelös person vara generad i hederligt folks sällskap?

Emellertid började den lysande samlingen intaga sina platser. Men ordförandens stol stod ännu tom. Falk såg sig omkring efter referenternas bord, och då han såg Struve jämte Den Konservatives referent sitta vid ett bord till höger om sekreteraren, tog han mod till sig och gick igenom den lysande församlingen; men just som han uppnått bordet, hejdades han av sekreteraren, som frågade: »vem är det för?»

En ögonblicklig tystnad uppstod i salen, och det var med bävande stämma Falk svarade: »Rödluvan», ty han igenkände i sekreteraren aktuarien i kollegiet för utbetalandet av ämbetsmännens löner.

Ett kvävt mummel genomlopp församlingen, varpå sekreteraren sade, med hög röst: »Herrns plats är där borta.» Han pekade åt dörren, där ett litet bord verkligen stod. Nu fattade Falk i ett enda ögonblick och kände vad konservativ innebar, och vad litteratör innebar då man ej var konservativ, och det var med sjudande sinne han vandrade tillbaka genom den hånskrattande hopen; men när han mönstrade den med brinnande blickar, som om han ville

utmana den, möttes hans öga av ett annat, långt borta vid väggen, och det ögat, som så liknade ett par, vilka nu slocknat, men som en gång sett på honom med kärlek, var grönt av ondska, och det borrade sig igenom honom som en nål, och han ville gråta av sorg över att en broder så kunde se på en broder.

Han intog sin blygsamma plats vid dörren och gick icke sin väg, endast därför att han icke ville fly. Snart blev han väckt ur sin skenbara vila av en person, som trätt in och nu puffade honom i ryggen vid rockavtagningen, varpå ett par galoscher ställdes under hans stol. Den inträdande hälsades av församlingen, som reste sig upp som en man. Det var ordföranden i direktionen för Sjöförsäkringsaktiebolaget Triton, men det var mera. Det var f. d. lantmarskalken, friherren, en av de aderton i svenska akademien, excellensen och kommendören av Kungl. Maj:ts orden m. m. m. m.

Klubban föll och ordföranden framviskade under ljudlös tystnad följande hälsningstal (som han nyss förut hållit i ett stenkolsaktiebolag i Slöjdskolans lokal):

»Mina herrar! Bland alla patriotiska och för mänskligheten välsignelsebringande företag torde få, om ens något, vara av den ädla och till syftet människovänliga art, som en försäkringsinstitution.»

— Bravo, bravo! susade genom församlingen, utan att göra något intryck på lantmarskalken.

»Vad är människolivet annat än en strid, en strid på liv och död, skulle man kunna säga, mot naturkrafterna, och få av oss torde väl kunna undgå att förr eller senare komma med dem i strid.»

— Bravo!

»Länge har människan, på naturstadiet i synnerhet, varit ett rov för elementen; en lekboll, en handske, som likt ett rö kastats hit och dit för vinden! Detta är numera icke förhållandet! Det är det verkligen icke! Människan har gjort revolution, en oblodig revolution, icke en sådan som äreförgätna fosterlandsförrädare några gånger tillåtit sig göra mot sina lagliga härskare, nej, emot naturen, mina herrar! Hon har förklarat naturkrafterna krig och sagt: härintill skall du gå, men icke vidare!»

— Bravo! Bravo! (Handklappningar.)

»Köpmannen sänder ut sitt skepp, sin ångare, sin brigg, skonare, bark, jakt, vad vet jag? Stormen slår sönder hans — ja! Köpmannen säger: slå du! Och köpmannen har ingenting förlorat! Detta är försäkringsidéns stora synpunkt eller idé! Tänkom, mina herrar, köpmannen har förklarat krig mot stormen — och köpmannen har segrat.»

En storm av bravorop framkallade ett segerlöje på den store mannens läppar, och han såg ut som om den stormen vore honom mycket ljuv.

»Men, mina herrar! Vi få icke kalla försäkringsinstitutionen en affär! Den är ingen affär; vi äro inga affärsmän, för ingen del i världen! Vi hava sammanskjutit pengar, som vi äro redo att vedervåga, icke sant, mina herrar?»

— Jo, jo!

»Vi hava sammanskjutit pengar, sade jag, för att hava i beredskap för den av olyckan träffade; ty den procent, e n tror jag det är, som han ger, kan icke kallas något sammanskott, därför får den alltså mycket riktigt namnet premie, icke som om vi skulle vilja taga någon belöning, premie betyder belöning,

för våra små tjänster, som endast, jag får för min del förklara det, göras av intresse, av rent intresse — för saken, och jag upprepar det, jag tror icke att någon skulle draga i betänkande, det skulle inte komma i frågan, men jag tror icke att någon av herrarna skulle känna någon smärta över att se sitt sammanskott, som jag nu vill kalla aktierna, användas för sakens intresse.»

— Nej! Nej!

»Behagar verkställande direktören läsa upp årsberättelsen.»

Direktören steg upp. Han såg blek ut som om han ridit ut en storm, hans stora manschetter med onyxknappar förmådde knappast dölja en lindrig darrning på handen, hans listiga öga sökte att av Smiths skäggiga ansikte hämta tröst och sinnesstyrka, han slog upp rocken och lät sitt stora skjortbröst svälla som om han ämnade mottaga en skur av pilar — och så läste han.

»Underbara och oförutsedda äro i sanning Försynens skickelser —»

Vid ordet Försynen bleknade en god del av församlingen, men lantmarskalken lyfte sina ögon mot taket som om han vore beredd att möta dess värsta slag (= en förlust på 200 rdr).

»Det nyss tilländagångna försäkringsåret skall i annalerna länge stå som ett kors på graven av de olyckor vilka fullkomligt hånat den visastes förutseende och överväldigat den försiktigastes beräkningar.»

Lantmarskalken höll händerna för ögonen, som om han bad, men Struve trodde, att det var vita brandmuren, och störtade upp för att fälla gardinen, men förekoms av sekreteraren.

Uppläsaren tog ett glas vatten. Detta framkallade ett utbrott av otålighet.

— Till saken! Siffrorna!

Lantmarskalken tog bort handen och blev häpen över att finna det mörkare än nyss. Ett ögonblicks förlägenhet och stormen var i antågande. Man glömde all respekt.

— Till saken! Fortsätt!

Direktören måste hoppa över en hop fraser och gå rakt in på berättelsen.

»Nåväl, mina herrar, jag skall fatta mig kort!»

— Gå på, för tusan!

Klubban föll. »Mina herrar.» Det låg så mycket riddarhus i detta enda mina herrar, att man genast erinrade sig den aktning man var skyldig sig själv.

»Bolaget har under året ansvarat för 169 millioner i runt tal!»

— Å, å!

»Och i premier uppburit en och en halv million.»

— Bravo!

[Falk gjorde här i hast en liten kalkyl och fann att om hela premietillgången, en och en halv million, strök med, och hela grundfonden, en million (sådan den var), också togs med, det skulle återstå omkring 166 millioner, för vilka bolaget var nog fräckt påstå sig ansvara och han började fatta meningen med försynens skickelser.]

»I skadeersättning har bolaget, beklagligt nog, måst utbetala 1,728,670 rdr och 8 öre.»

— Det var skamligt!

»Som I sen, mina herrar, har Försynen...»

— Låt försynen vara! Siffrorna! Siffrorna! Utdelningen!

»Det är med smärta och grämelse jag i den beklagansvärda egenskapen av verkställande direktör icke kan under rådande ogynnsamma förhållanden föreslå annan utdelning än den av fem procent å det inbetalda kapitalet.»

Nu brast en storm lös, som ingen köpman i världen kunde besegra.

— Skamligt! Oförskämt! Svindlare! Fem procent! Fy fan, då kan man ju skänka bort sina pengar!

Men man hörde också människovänligare yttranden, som så här: Stackars alla små kapitalister, som inte ha annat än sina pengar att leva av! Vart skall det ta vägen för dem! Gud bevars, en sådan olycka! Här måste staten skynda med sin hjälp. Å! å!

När det blev möjligt att fortsätta, uppläste direktören styrelsens eloger till verkställande direktören och alla ämbetsmännen, vilka »med ospard möda och odelat nit skött det otacksamma värvet etc.» Detta mottogs med öppet, ärligt hån.

Därpå upplästes revisorernas berättelse. De hade (efter att försynen åter fått sig en skrapa), funnit affärerna i allo väl, för att icke säga omsorgsfullt, skötta och de hade vid inventeringen befunnit alla garantifondsförbindelser riktiga (!), varför de anhöllo om full ansvarsfrihet för styrelsen, med livligt erkännande av densammas redbara och mödosamma strävanden.

Ansvarsfriheten beviljades naturligtvis. Därpå förklarade verkställande direktören, att han icke ansåg sig kunna emottaga den honom tillkommande tantiemen (100 rdr), utan ville han överlämna densamma till reservfondens förstärkande. Detta mottogs med applåder och skratt. Efter en kort aftonbön, det

vill säga efter en ödmjuk anhållan att försynen skulle ge 20 % nästa år, upplöstes stämman av lantmarskalken.

TRETTONDE KAPITLET.

Försynens skickelse.

Fru Falk hade samma eftermiddag, som mannen gått på Tritons sammanträde, fått hem en ny blå sammetsklänning, med vilken hon nu i förskott skulle förarga revisorskan Homan, som bodde mitt över gatan. Och ingenting var lättare och enklare, ty hon behövde bara visa sig i fönstret — och därtill hade hon tusen anledningar, allt under det hon översåg de arrangemanger inne i rummen, varmed hon skulle »krossa» sina gäster, som hon väntade till sammankomsten kl. 7. Direktionen för Barnkrubban Betlehem skulle nämligen sammanträda och granska första månadsberättelsen, och som direktionen bestod av: revisorskan Homan, vars man, enligt fru Falks mening, var högfärdig, därför att han var ämbetsman, hennes nåd Rehnhjelm, som var högfärdig, därför att hon var adel, och pastor Skåre, som var huspredikant i alla förnäma hus och därför borde krossas, så skulle hela direktionen krossas på det mest storartade och älskvärda sätt som var möjligt. Iscensättningen var påbörjad redan vid den stora bjudningen, till vilken allt gammalt mobilier, som icke hade något antik- eller konstvärde, blivit kasserat och ersatt av blän-

dande nytt. De uppträdande figurerna skulle frun sköta om ända till sammanträdets slut, då detsamma skulle störas av Falk, vilken skulle komma hem med en amiral — han hade lovat sin hustru minst en amiral med uniform och ordnar — varpå Falk och amiralen skulle anhålla att få inträda som betalande ledamöter i krubban och Falk därvid donera en summa av den vinst, han så oförskyllt mottagit vid utdelningen i bolaget Triton.

Frun hade slutat sitt bestyr vid fönstret och ställde nu i ordning på det pärlemorinlagda jakarandabordet, där korrekturet på månadsberättelsen skulle läsas. Hon dammade av agatbläckhornet, lade silverpennskaften på sköldpaddshållaren, vände sigillet med chrysoprasskaftet så, att icke den borgerliga prägeln skulle synas, skakade försiktigt på det av finaste ståltråd förfärdigade penningskrinet, så att valören av några därstädes som fångar insatta värdepapper (hennes handkassa) blev läsbar och utdelade därefter sina sista befallningar åt betjänten, som var klädd till parad. Och så satte hon sig i salongen och intog en sorglös ställning, i vilken hon skulle överraskas av anmälningen av hennes väninna revisorskan, som nog skulle komma först — och det gjorde hon också. Och fru Falk omfamnade Evelyn och kysste henne på kinden, och fru Homan omfamnade Eugenie, som tog emot henne vid matsalen, där hon uppehöll henne, för att fråga hennes råd om det nya i möblemanget. Och revisorskan ville icke dröja vid det fästningslika ekskåpet från Carl XII med de höga japanska vaserna, emedan hon kände sig krossad därav, utan hon vände sig mot ljuskronan, som hon fann för modern, och mot matbordet,

som icke var i stil; hon fann dessutom att oljetrycken icke hade att göra bland de gamla familjeporträtten och hon behövde en god stund att förklara skillnaden emellan en oljefärgstavla och ett oljetryck. Fru Falk kom åt alla möbelkanter hon kunde för att väcka väninnans uppmärksamhet med fraset av sin nya sammetsklänning, utan att lyckas. Hon frågade väninnan om hennes tycke rörande den nya brysselmattan i salongen, vilken denna fann skrikande mot gardinerna, varför frun blev förargad och upphörde att fråga.

Man slog sig ner vid salongsbordet och började genast anlita räddningsbojarna — fotografier, oläsbara versböcker och dylikt. Ett litet pappersblad föll i händerna på revisorskan; det var tryckt på rospapper med guldsnitt och bar titeln »Till Grosshandlaren Nicolaus Falk då han fylde 40 år».

— Ah, se där äro verserna, som lästes upp på bjudningen. Vem var det som hade skrivit dem, nu igen?

— Å, det är en talang, som är god vän med min man. Han heter Nyström.

— Hm! Det är eget, att man inte hört det namnet! En sådan talang! Men varför fick man inte se honom på bjudningen?

— Han var sjuk, beklagligen, kära du, så att han inte kunde komma.

— Jaså! Nå, min kära Eugenie, det är rysligt ledsamt med din svåger! Han är ju så illa däran!

— Tala inte om honom; det är en skam och en sorg för familjen, så att det är fasligt!

— Ja, det var verkligen riktigt ledsamt på bjudningen, vet du, då det kom folk och frågade mig efter

honom. Ja, min kära Eugenie, jag riktigt skämdes på dina vägnar...

Detta var för skåpet från Carl XII och japanska vaserna, tänkte revisorskan.

— På mina vägnar? Å, jag ber så mycket, min mans, menar du? högg fru Falk in.

— Nå, det är väl detsamma, förmodar jag!

— Nej, för all del! Jag tänker visst inte svara för alla odågor, som min man behagar vara släkt med!

— Ack, så synd att dina föräldrar skulle vara sjuka också, sist på bjudningen. Hur mår din kära pappa nu?

— Tack, mycket bra! Du är så snäll och omtänksam av dig, hör jag.

— Ack ja, skall man inte tänka längre än till sig själv! Är han mycket sjuklig av sig, den gamla — vad får jag kalla honom?

— Kapten, om du behagar!

— Kapten? Jag tycker alldeles jag påminner mig att min man sade att han var — flaggskeppare, men det måtte vara detsamma. Och ingen av flickorna heller var med om kvällen.

Det var för brysselmattan, menade revisorskan.

— Nej! De äro så nyckfulla av sig, så dem kan man aldrig räkna på.

Fru Falk betraktade igenom hela sitt fotografialbum så att det knäppte i bindningen. Hon var alldeles röd av ondska.

— Hör nu, lilla Eugenie, fortfor revisorskan, vad var det den där obehagliga herrn hette, som läste upp verserna då om kvällen?

— Du menar Levin, kunglig sekter Levin; det är min mans intimaste vän.

— Nej, verkligen. Hm! Så underligt! Min man är revisor i samma verk, där han är notarie, och jag vill visst inte göra dig ledsen eller säga något obehagligt; sådant säger jag aldrig åt folk; min man påstår, att han skall ha så dåliga affärer, så att det visst inte är något passande sällskap för din man.

— Säger han det? Det är en sak, som jag inte känner, och som jag inte heller lägger mig i, och jag skall säga dig, min kära Evelyn, att jag aldrig lägger mig i min mans affärer, om det nu också finns folk som gör det.

— Förlåt, kära du, men jag trodde mig göra dig en tjänst med att tala om det för dig!

Det var ljuskronan och matbordet! Återstod sammetsklänningen!

— Nå, återtog den goda revisorskan, din svåger lär ju, efter vad jag hört...

— Skona mina känslor och tala icke om en förfallen människa!

— Är han verkligen förfallen? Jag hade hört, att han umgås med de sämsta människor man kan se...

Här blev fru Falk benådad, ty betjänten anmälde hennes nåd Rehnhjelm.

O, vad hon var välkommen! O, vad hon var ämabel, som ville göra dem den äran!

Och det var hon verkligen, den gamla damen med det vänliga utseendet, som endast den kan äga, vilken genomgått stormarna med det sanna modet.

— Nå, kära fru Falk, sade hennes nåd, sedan hon tagit plats: jag kan hälsa från svåger!

Fru Falk undrade vad ont hon gjort den männi-

skan, som nu också skulle komma stickande, och hon svarade med en förorättad ton — jaså!

— Å, det är en sådan älskvärd ung man; han var uppe och hälsade på min brorson i dag; de äro så goda vänner! Å, det är en riktigt förträfflig ung man.

— Ja, är det inte? inföll revisorskan, som aldrig blev borta vid frontförändringar. Vi ha just talat om honom.

— Jaså! Och vad jag mest beundrar, är hans mod att giva sig in på en sådan bana, där man så lätt törnar på grund, men sådant behöva vi icke frukta av honom, ty han är en person med karaktär och grundsatser; tycker ni inte det, fru Falk lilla?

— Jo, nog har jag alltid sagt så, men min man har icke varit av samma mening.

— Ack, din man, inföll revisorskan, har alltid haft sina meningar för sig.

— Jaså, han umgås med hennes nåds brorson? upptog fru Falk ivrigt.

— Ja, de ha ett litet kotteri, där artister också äro med. Ni läste ju om den unga Sellén, vars tavla köptes av Hans Majestät.

— Ja visst, vi voro på expositionen och sågo den. Är han också med?

— Ja, det är han. De lära ha det ganska bekymmersamt ibland, de unga männen, som ungt folk mest alltid har, då de skola arbeta sig fram här i världen.

— Han lär ju vara poet, din svåger, sade revisorskan.

— Ja, det tror jag det; hm! han skriver alldeles utmärkt; han fick pris i akademien här om året,

och han blir nog något stort med tiden, svarade fru Falk med full övertygelse.

— Ja, är det inte det jag alltid sagt, bekräftade revisorskan.

Och nu auktionerades med Arvid Falks förträfflighet, så att han redan var uppe i ryktets tempel då betjänten anmälde pastor Skåre. Denne inträdde med hastiga steg och hälsade hastigt på damerna.

— Jag ber om ursäkt jag kommer sent, men jag har icke många minuter på mig; jag skall på sammankomst hos grevinnan von Fabelkrantz klockan halv nio, och jag kommer direkt från min verksamhet.

— Å, att herr pastorn har så brått!

— Ja, min vidsträckta verksamhet ger mig aldrig någon ro. Kanske vi därför få skrida till förhandlingarna med detsamma.

Förfriskningar inburos av betjänten.

— Behagar herr pastorn inte en kopp te, innan vi börja? frågade värdinnan, som åter erfor en liten missräknings obehag.

Pastorn kastade en blick över brickan.

— Jag tackar, nej; efter det finnes punsch, så tar jag det. Jag har gjort till en regel, mina damer, att aldrig i mitt yttre liv utmärka mig framför mina medmänniskor. Alla människor dricka punsch, jag älskar icke denna dryck, men jag vill icke att världen skall säga, att jag är bättre än den, och skrymteri är en last, som jag avskyr! Får jag lov att läsa upp förhandlingarna?

Han slog sig ner vid skrivbordet, doppade pennan och började:

»Under maj månad influtna gåvor till barnkrub-

ban Betlehem, vilka härmed redovisas av styrelsen.» Undertecknat »Eugenie Falk».

— Född, får jag lov att fråga...

— Ack, det behövs inte, försäkrade fru Falk. »Evelyn Homan».

— Född, om jag får be...

— Von Bähr, goda herr pastorn!

»Antoinette Rehnhjelm».

— Född, min nådiga...

— Rehnhjelm, herr pastor.

— Ack, det är sant, gift med kusin, mannen död, barnlös! Vi fortfara! »Influtna...»

Allmän (nästan allmän) bestörtning!

— Men, invände revisorskan, sätter icke herr pastorn ut sitt namn?

— Jag är så rädd för skrymteri, mina damer, men om ni så önska! Nåväl!

»Nathanael Skåre».

— Skål, herr pastorn; drick litet, om ni behagar, innan ni börjar, förklarade värdinnan, med ett förtjusande leende, som släcktes av, när hon såg att pastorns glas var tomt, varför hon fyllde på detsamma.

— Jag tackar, min fru, men vi få inte gå för häftigt på! Vi börja alltså! Behagar ni läsa emot i manuskriptet!

»Influtna gåvor: Hennes Majestät Drottningen: 40 rdr. Grevinnan v. Fabelkrantz: 5 rdr och ett par ullstrumpor. Grosshandlar Schalin: 2 rdr, en bunt kuvert, sex blyertspennor och en flaska bläck. Fröken Amanda Libert: en flaska Eau de Cologne. Fröken Anna Feif: ett par manschetter. Lilla Calle: 25 öre ur sin sparbössa. Jungfru Johanna Pettersson:

ett halvt dussin handdukar. Fröken Emilie Björn: ett nytt testamente. Viktualiehandlaren Persson: en påse havregryn, en fjärding potatis och en flaska syltlök. Handlanden Scheike: 2 par yllekal—

— Mitt herrskap! avbröt hennes nåd. Får jag lov att fråga: är det meningen att detta skall tryckas?

— Ja, naturligtvis! svarade pastorn.

— Då skall jag be att få utträda ur direktionen.

— Tror sålunda hennes nåd att sällskapet skulle kunna äga bestånd genom frivilliga gåvor om givarnas namn icke trycktes? Bort det!

— Och välgörenheten skall sålunda giva glans och hävd åt den lumpnaste fåfänga!

— Bort det! Icke så! Fåfängan är ett ont, väl, så; vi vända det onda i godo, vi förvandla det i välgörenhet, är det icke gott?

— Jo, men vi få icke kalla en lumpen sak med ett vackert namn; det är skrymteri!

— Hennes nåd är sträng! Skriften säger att man skall vara förlåtande; förlåt dem deras fåfänga!

— Ja, herr pastor, jag förlåter dem, men icke mig själv! Att sysslolösa fruntimmer roa sig med välgörenhet, det är förlåtligt, det är bra, men att de kalla detta en vacker handling, som blott är ett nöje, ett nöje större än andra genom den retelse som offentligheten, den största offentlighet som finnes, nämligen publikation i tryck, kan skänka den, det är skamligt.

— Jaså, tog fru Falk i med hela styrkan av sin förfärliga logik; menar hennes nåd det är skamligt att göra gott?

— Nej, min lilla vän, men att låta trycka, det man skänkt ett par ullstrumpor, det anser jag vara nesligt.

— Nå, men att skänka ett par ullstrumpor är väl att göra gott, alltså är det nesligt att göra gott...

— Nej, att låta trycka det, mitt barn; ni skall höra vad jag säger, tillrättavisade hennes nåd den envisa värdinnan, som icke gav sig ändå, utan fortfor:

— Jaså, det är nesligt att trycka! Nå, men bibeln är ju tryckt, då är det nesligt också att trycka bibeln...

— Vill herr pastorn vara god och fortsätta förhandlingarna, avbröt hennes nåd, litet förnärmad av det ogrannlaga sätt varpå värdinnan förfäktade sina dumheter, men denna gav icke tappt.

— Jaså, hennes nåd anser under sin värdighet att byta mening med en så ringa person som jag är...

— Nej, mitt barn, men behåll ni er mening; jag vill inte byta.

— Kallas detta att diskutera, får jag lov att fråga? Kanske pastorn vill vara så god och upplysa oss om huruvida detta kan kallas att diskutera, om den ena parten vägrar att svara på den andras bevis?

— Min bästa fru Falk, detta kan visserligen icke kallas att diskutera, svarade pastorn med ett tvetydigt löje, som var nära att bringa fru Falk i gråt. Men låtom oss icke fördärva en god sak genom split, mina damer. Vi inställa tryckningen tills fonden blir större. Vi ha sett det unga företaget spira upp likt ett frö, och vi ha sett att många välvilliga händer äro hågade att vårda den unga plantan; men vi måste tänka på framtiden. Sällskapet har en fond; denna fond måste förvaltas, vi måste med andra ord vara betänkta på att se oss om efter en förvaltare, en praktisk man, som kan avyttra dessa influtna medel och förvandla dem i penningar; vi måste med andra ord välja en kamrer. En sådan person fruktar jag vi icke kunna

få utan pekuniär uppoffring — och vad får människan utan sådan uppoffring? Ha damerna någon lämplig person att föreslå till nämnda syssla?

Nej, det hade icke damerna tänkt på.

— Nå, då får jag föreslå en ung man av allvarliga tänkesätt, som jag tror skall vara lämplig. Har direktionen något emot att notarien Eklund blir krubbans kamrer mot ett skäligt arvode?

Nej, det hade damerna ingenting emot, i synnerhet som pastor Skåre rekommenderade honom, och detta kunde pastor Skåre göra så mycket hellre som notarien var en nära släkting till pastorn. Och så fick sällskapet en kamrer med sex hundra riksdalers arvode.

— Mina damer, tog pastorn ordet, skola vi anse oss hava arbetat nog i vingården för i dag?

Tystnad. Fru Falk tittar åt dörren om icke mannen skall komma.

— Min tid är kort, och jag ser mig ur stånd att dröja! Har någon något att tillägga? — Nej! — Med nedkallande av Guds bistånd till vårt företag, som så vackert börjat, önskar jag oss alla nåd och välsignelse och kan icke göra det med bättre ord än han själv lärt oss, då han lärde oss bedja Abba, käre Fader, Fader vår...

Han tystnade, som om han var rädd för att höra sin egen röst, och sällskapet höll händerna för ögonen, som om de blygdes att se varandra i ansiktet. Pausen blev lång, längre än man kunde vänta; den blev för lång, men ingen vågade bryta den; man såg efter mellan fingrarna om icke någon skulle börja röra på sig, då en häftig ringning ute i tamburen åter ryckte sällskapet ner till jorden.

Pastorn tog sin hatt, drack ur sitt glas och påminde något litet om en som vill smyga sin väg. Fru Falk strålade, ty nu skulle krossningen komma, och hämnden, och upprättelsen, och en livlig eld strålade ur hennes öga.

Och hämnden kom och krossningen också, ty betjänten bar in ett brev, som befanns vara skrivet av mannen och det innehöll — det fick inte gästerna veta, men de sågo nog, för att genast förklara att de icke ville besvära längre och att de hade dem, som väntade på dem hemma.

Hennes nåd, som gärna ville stanna för att lugna den unga frun, vars yttre tillkännagav en hög grad av oro och ledsnad, uppmuntrades dock ingalunda häruti, utan visades däremot en sådan påfallande uppmärksamhet vid klädernas påtagning, att det såg ut som om man ville se henne på gatan så fort som möjligt.

Man skildes med rätt mycken förlägenhet, stegen dogo bort utför trapporna, och de avgående kunde höra på de nervösa knyckarna i låset som stängdes efter dem, att den stackars värdinnan längtade efter ensamheten för att ge fri luft åt sina känslor. Och det gjorde hon. Ensam i de stora rummen, brast hon i häftig gråt; men det var icke dessa tårar, som likt ett majregn faller på ett gammalt, dammigt hjärta, det var vredens och ondskans etter, som nu fördunklade själens speglar och sedan droppade ner och frätte som syra på hälsans och ungdomens rosor.

FJORTONDE KAPITLET.

Absint.

En het eftermiddagssol glödgade gatstenarna i den stora Bergslagsstaden X-köping. I salen på stadskällaren var det ännu tyst och stilla; granriset låg på golvet och luktade begravning; de graderade likörflaskorna stodo i sina fack och sovo middag mitt emot brännvinsflaskorna med sina kommendörskedjor om halsarna, vilka hade fått permission till kvällen; Moraklockan, som aldrig fick sova middag, stod där lång som en mas upprest mot väggen och utminuterade tiden, under det den tycktes läsa på en väldig teateraffisch, som man spetsat upp på en klädhängare bredvid; salen var mycket lång och smal och bägge långväggarna voro besatta med björkbord, vilka sköto ut från väggen, så att salen fick utseende av ett stall, i det borden, alla på fyra fötter, bildade hästarna bundna vid väggen och med bakdelarna utåt rummet; men nu stodo alla och sovo, en och annan med ena bakbenet något lyft från marken, ty golvet var rätt gropigt, och att de sovo kunde man ju se, då flugorna gingo ostört på deras ryggar; men den sextonåriga kyparen, som satt och lutade sig mot Moramasen bredvid teateraffischen, han sov inte, ty han slog titt och ofta med sitt vita förkläde efter flugorna, som nyss varit ute i köket och ätit middag och nu stått upp för att leka, och så föll han tillbaka igen och stödde sitt öra mot Morakarlens stora buk, som om han auskulterade ut vad denne hade fått till middag. Och det skulle han snart komma att få

erfara, ty nu hickade den långa besten och precis fyra minuter senare hickade han igen och så började det skråla och bullra i hans lekamen, så att gossen störtade upp och hörde huru han under förfärliga rosslingar gav ljud sex gånger i rad, för att sedan återgå till sitt arbete och tystnaden.

Men gossen fick gå till sitt arbete, och han tog nu en rond i sitt stall, ryktade av sina kampar med förklädet och gjorde i ordning som om han väntade främmande. Han satte fram strykstickor på ett bord längst bort i salens bakgrund, varifrån en åskådare kunde beskjuta hela långa rummet med sina blickar. Bredvid strykstickorna ställde han en butelj absint och två glas, ett likörglas och ett dricksglas. Därpå gick han ner till brunnen efter en stor karaffin vatten och ställde bredvid de eldfarliga sakerna på bordet, och så gjorde han några promenader på golvet, varvid han intog de mest oväntade posityrer, som om han härmade någon. Nu stod han med armarna i kors över bröstet, huvudet hängande och vänstra foten fram, samt skickade örnblickar omkring de gamla väggarnas skrubbade tapeter; nu stod han med benen i kors, högra handens knogar på bordskanten, och tummade i den vänstra en lornjett gjord av en porterträd, genom vilken han spotskt beskådade taklisterna, då dörren slogs upp och en trettiofemårig man inträdde med en säkerhet som om han kommit in till sig. Hans ansikte, som var skägglöst, hade dessa skarpt markerade drag, som flitig övning av ansiktsmusklerna brukar skänka och som man endast återfinner hos skådespelare och en samhällsklass till; man såg alla muskler och ligament genom den med en mörk skäggbotten skuggade huden, men man såg

icke det eländiga trådverk som sätter dessa fina tangenter i rörelse, ty det var icke något vanligt klaver som behövde pedal. En hög panna, något smal, med insjunkna tinningar, reste sig som ett äkta korintiskt kapitäl, och nedför detsamma klängde svarta, oordnade hårlockar som vilda växter, mellan vilka små raka ormar kastade sig ner och liksom sökte nå ögonhålorna, dit de aldrig kommo. Hans stora, mörka ögon sågo i vilande tillstånd milda och sörjande ut, men han kunde också fyra av dem, och då liknade pupillerna mynningarna på en revolver.

Han slog sig ner vid det iordningställda bordet och kastade en bedrövad min på vattenkaraffinen.

— Varför ställer du alltid fram vatten, Gustav?

— Därför att herr Falander inte ska brinna opp.

— Vad rör det dig om jag brinner opp! Kan jag inte få det, om jag vill!

— Herr Falander skall inte vara nihilist i dag!

— Nihilist! Vem har lärt dig det ordet? Var har du fått det ifrån? Är du galen gosse? Säg!

Han reste sig ifrån bordet och lossade av ett par skott med sina mörka revolvers.

Gustav blev stum av fruktan och häpnad över uttrycket i skådespelarens ansikte.

— Nå, svara gosse, var fick du det ordet?

— Det var herr Montanus, som sa det här om dagen, då han var inne från Träskåla, svarade Gustav med räddhåga.

— Jaså, Montanus! återtog den dystre mannen och satte sig ner igen. Montanus är min man; det är en karl som förstår vad man säger. Hör du, Gustav, du kan gärna tala om för mig vad det är för ett

namn, tillnamn förstår du, som det här teaterbyket har givit mig. Se, så! Var inte rädd!

— Nej, det är så fult, så det vill jag inte säga.

— Varför vill du inte det, då du gör mig en glädje med så litet. Tycker du inte att jag behöver något att muntra mig med? Ser jag så fasligt glad ut? Gå på nu! Hur säger de när de fråga om jag varit här? Säger de inte så här: 'Har...

— Djävulen...

— Ah! Djävulen? Det är ett gott namn. Nå, de hata mig, tror du?

— Ja, fasligt!

— Skönt! Men varför? Har jag gjort dem något ont?

— Nej, det kan de inte säga!

— Nej, det tror jag också!

— Men de säger, att herr Falander förstört folk!

— Förstört?

— Ja, de säger att herr Falander har förstört mig, därför att jag tycker att allting är gammalt!

— Hm, hm! Brukar du säga åt dem, att deras kvickheter äro gamla?

— Ja, allt vad de säger är gammalt för resten; de är så gamla allihop, så att de äckla mig!

— Såå! Tycker du inte det är gammalt att vara kypare också?

— Jo, visst är det; det är gammalt att leva, det är gammalt att dö, det är gammalt alltihop — nej — inte — att bli aktör!

— Jo, min vän, det är det gamlaste av alltsammans. Var nu tyst, så får jag bedöva mig!

Han drack ur sin absint och sjönk med huvudet tillbaka mot väggen, på vilken syntes en lång, brun

strimma, där röken från hans cigarr stigit upp under de sex långa år han suttit där. Solstrålarna bröto sig in genom fönstren, men sållades först av de stora asparna utanför, vilkas lätta bladverk sattes i rörelse av aftonvinden, så att skuggan på långväggen bildade ett rörligt nät, vid vars nedersta hörn den dystres huvud med dess oordnade hårlockar kastade en skugga, som mycket liknade en stor spindel.

Gustav hade ånyo satt sig att auskultera Morakarlen och iakttog en nihilistisk tystnad under det han såg på huru flugorna formerade ringdans omkring den argandska taklampan.

— Gustav! hördes borta från spindelnätet.

— Ja, ljöd det i klockfodret!

— Har du föräldrar i livet?

— Nej, det vet herr Falander.

— Det är lyckligt för dig!

En lång paus.

— Gustav!

— Ja!

— Får du sova om nätterna?

— Vad menar herr Falander? svarade Gustav och rodnade.

— Som jag säger!

— Ja, visst får jag det! Varför skulle jag inte få det?

— Varför vill du bli aktör?

— Det kan jag inte säga! Jag tror att jag skulle bli lycklig!

— Är du inte lycklig nu då?

— Det vet jag inte! Jag tror inte det!

— Har herr Rehnhjelm varit här nere sedan han kom?

— Nej, det har han inte, men han skulle söka herr Falander så här dags.

En lång paus; varpå dörren öppnas och en skugga kommer in i det stora nätet, som ruskas, varvid spindeln i vrån gör en hastig rörelse.

— Det är herr Rehnhjelm! säger det dystra huvudet.

— Herr Falander?

— Välkommen! Ni har sökt mig förr i dag?

— Ja, jag kom i middags och sökte genast få träffa er. Ni gissar mitt ärende; jag ämnar söka anställning vid teatern.

— Å! Verkligen! Det förvånar mig!

— Förvånar det er?

— Ja, det gör det! Men varför söker ni mig först?

— Därför att jag vet, att ni är den mest framstående skådespelaren och därför att en gemensam bekant, bildhuggaren Montanus, har rekommenderat er hos mig som en utmärkt person.

— Å, har han det? Vad kan jag då göra för er?

— Giva mig ett råd!

— Behagar ni sitta ned vid mitt bord?

— Jag tackar, om jag får bli värd.

— Det kan jag inte tillåta...

— För min egen del, om ni icke har något däremot?

— Efter behag! — Ni begär ett råd? Hm! — Vill ni ha ett uppriktigt? Ja, naturligtvis! Men hör då på och tag det för allvar, som jag säger er, och glöm aldrig bort, att så och så sade jag den

dag som är, ty jag blir liksom ansvarig för vad jag säger.

— Nå, säg er mening, jag är beredd!

— Har ni sagt till om hästar? Nej! Gör det då, och res hem igen!

— Anser ni mig då oduglig till att bli skådespelare?

— Nej, visst inte! Jag anser ingen oduglig till det! Tvärtom! Alla människor ha mer eller mindre anlag att agera människor!

— Nåå?

— Ack, det är något helt annat än ni anar! Ni är ung, ert blod är i rörelse, ni känner tusen bilder, vackra, ljusa som sagböckernas, krypa om varandra i er hjärna, men ni vill inte gömma dem, ni vill ha dem ut i ljuset, bära dem på era armar och visa dem, framför allt visa dem för världen och därvid erfara en stor glädje — icke sant?

— Jo, jo! Ni uttalar mina tankar!

— Jag antog nu det bästa och vanligaste fallet, ty jag söker icke dåliga motiv till allt, oaktat jag hyser mycket låga tankar om — det mesta! Nåväl, denna böjelse är så stark, att ni skulle vilja lida nöd, förödmjukas, koppas av vampyrer, förlora medborgerligt förtroende, göra konkurs, gå under — hellre än ni gick tillbaka! Icke sant?

— Jo! Ack, vad ni känner mig väl!

— Jag kände en gång en ung man — nu känner jag honom inte mer, ty han har blivit så förändrad! Han var femton år när han slapp ur den straffanstalt, som varje församling underhåller åt de barn som hemfallit åt det ytterst vanliga brottet att komma till världen, och där de oskyldiga små skola försona

sina föräldrars syndafall, ty huru skulle det annars gå... var god och påminn mig att jag håller mig till ämnet! Han låg därefter i Uppsala i fem år och läste rysligt mycket böcker; hans hjärna inreddes i sex fack, i vilka inlades sex slags gods av uppgifter, sifferuppgifter, namnuppgifter; hela magasin med färdiggjorda omdömen, slutledningar, teorier, hugskott, dumheter. Det gick ännu an, ty hjärnan är rymlig; men hon skulle också mottaga andras tankar, gamla ruttna tankar, som andra tuggat på hela sitt liv och nu spottade ut; då fick han uppkastning och så — han var tjugu år, då han gick in vid teatern. Se på min klocka här; se på sekundvisarn: sextio gånger innan det bler en minut, sextio gånger sextio innan det blir en timme, tjugufyra gånger så, och det är bara ett dygn, tre hundra sextiofem gånger så — och det är blott ett år. Tänk tio år! Herre — har ni gått och väntat utanför en port, på en kär bekant? Första kvarten går som inte; andra kvarten — å, det gör man så gärna för den man håller av; tredje kvarten: han kommer inte; fjärde: hopp och fruktan; femte: man går, men vänder om; sjätte: Herre Gud, jag har förspillt min tid i onödan; sjunde: men jag stannar ändå, efter jag stannat så länge; åttonde: raseri, förbannelser; nionde: man går hem och lägger sig på sin soffa och känner ett lugn som om man hade tagit döden under armen. Han väntade i tio år, tio år! Resa inte håren sig på mitt huvud, när jag säger tio år? Se efter! De sitta nog kvar ändå! Tio år gick innan han fick en roll. Och då lyckades han — genast. Och då höll han på att bli galen över sina förspillda tio år, och då blev han ursinnig över att detta icke

hänt för tio år se'n, och så blev han förvånad över att den inträffade lyckan icke gjorde honom lycklig, och så blev han olycklig.

— Menar ni då att han inte behövde de tio åren för att studera sin konst?

— Han fick ju aldrig studera, då han aldrig fick spela; och han blev ett löje, ett utskum på affischen; och direktionen sa att han inte gjorde någon nytta, och när han vände sig till en annan direktion, så sa den att han inte hade någon repertoar!

— Men varför var han inte lycklig då han lyckades?

— Tror ni att en odödlig själ är nöjd med att lyckas? — Men varför tala om sådant? Ert beslut är oåterkalleligt! Mina råd äro överflödiga! Det finns ingen annan lärare än erfarenheten, och den är så nyckfull eller beräknande, alldeles som läraren i skolan; somliga få alltid medhåll, andra få alltid stryk; ni är född till att få medhåll; tro icke att jag säger detta med anspelning på er börd; jag är nog upplyst att varken tillskriva densamma gott eller ont; det är en alldeles likgiltig faktor i detta fall, ty här gäller människa som människa! Jag önskar att ni måtte lyckas så fort som möjligt, så att ni måtte bli upplyst — så fort som möjligt! Ni förtjänar det, tror jag?

— Men har ni då ingen aktning för er konst? Den största och härligaste av alla?

— Den är överskattad liksom allt vad människor skrivit böcker om. Den är farlig, ty den kan skada! En väl sagd lögn kan göra ett varaktigt intryck! Den är som en folkförsamling där den obildade majo-

riteten ger utslaget. Ju ytligare, ju bättre — ju sämre, ju bättre! Jag har inte därför sagt att den är onödig!

— Det kan aldrig vara er mening vad ni säger.

— Det är min mening, men den behöver ju inte vara sann för det.

— Men har ni då verkligen ingen aktning för er konst?

— För min? Varför skulle jag ha mer aktning för min än för andras.

— Och ni som spelat de mest djupsinniga roller; ni har ju spelat Shakespeare? Ni har spelat Hamlet? Har ni verkligen aldrig varit skakad i ert innersta då ni sagt fram den djupa monologen »Att vara eller icke vara»?

— Vad menar ni med djupa?

— Djupsinniga, djuptänkta!

— Förklara er! Är det så djupt att säga så här: »Skall jag ta livet av mig eller inte? Jag skulle bra gärna göra det, om jag visste vad som skulle komma efter döden, och det skulle alla andra också göra, men nu veta vi inte det, och därför töras vi inte ta livet av oss.» Var det nu så djupsinnigt?

— Nej, inte så...

— Nå! Ni har helt säkert tänkt på att beröva er livet någon gång! Inte sant?

— Jo, det ha väl alla människor!

— Nå, varför gjorde ni inte det? Därför att ni som Hamlet inte tordes, på grund av er ovisshet om det som skulle komma. Nå, var ni så djupsinnig då?

— Nej, det förstås!

— Nå, det är sålunda en helt enkel banalitet. Det är med ett ord — hur kallas det, Gustav?

— Det är gammalt! svarades från klockfodralet, där man tycktes ha väntat på replik.

— Nå, det är gammalt! Men hade författaren kommit med något antagligt projekt för ett kommande livs utseende, då hade det varit nytt!

— Är allt nytt så utmärkt? frågade Rehnhjelm, mycket modfälld över de nya saker, han fått höra.

— Det nya har åtminstone en förtjänst — och det är just att det är nytt! Försök att tänka era tankar själv, och ni skall alltid finna er ny. Vill ni tro att jag visste vad ni skulle tala med mig om innan ni trädde inom dörren, och att jag vet vad ni härnäst skall fråga mig, då vi komma i närheten av Shakespeare.

— Ni är en underlig människa; jag måste erkänna att ni har rätt i vad ni säger, oaktat jag ej gillar det.

— Nå, vad tycker ni om Antonii liktal vid Cæsars bår? Är det inte märkvärdigt?

— Det var just vad jag ämnade fråga er! Det är alldeles som om ni skulle kunna läsa mina tankar!

— Nå, det sade jag ju er nyss. Och är det så konstigt, då alla människor tänka, eller rättare säga detsamma. Nå, vad finner ni för djupt i det?

— Det kan jag inte säga med ord...

— Nå, men tycker ni inte att det är en ganska vanlig form för ett ironiskt yttrande? Man säger tvärt emot vad man menar, och vässer man på uddarna, så skall ingen underlåta att sticka sig på dem. Nå, men har ni läst något skönare än Julias och Romeos dialog efter bröllopsnatten?

— Ack, det där stället där han säger att han tror det var näktergalen, då det var lärkan.

— Vilket annat ställe skulle jag mena, då hela världen menar det. Nå, det är ju en enstaka, mycket begagnad poetisk bild som effekten vilar på, och tror ni, att Shakespeare's storhet vilar på poetiska bilder?

— Varför skall ni smula sönder allting för mig, varför skall ni taga bort alla mina stöd?

— Jag kastar bort era käppar för att ni skall lära er gå — själv! För övrigt, ber jag er gå in på vad jag säger?

— Ni ber icke, ni tvingar en att göra det!

— Då bör ni undvika mitt sällskap. — Era föräldrar sörja över detta ert steg?

— Ja, naturligtvis! Hur kan ni veta det?

— Det göra alla föräldrar! Varför skall ni överskatta min omdömesförmåga. Låt bli att överskatta, i allmänhet.

— Tror ni att man blir lyckligare med det?

— Lyckligare? Hm! Känner ni någon som är lycklig? Svara nu med egna meningar, inte med andras ord!

— Nej!

— Nå, när ni inte tror att någon är lycklig, hur kan ni då sätta i fråga att man skall bli lyckligare? — Jaså, ni har föräldrar! Det är allt dumt att ha det!

— Hur så? Hur menar ni?

— Tycker ni inte det är onaturligt att en gammal generation skall uppfostra en ny och uppföda den med sina föråldrade dumheter. Nå, era föräldrar fordra tacksamhet av er? Inte sant?

— Nå, men man skall väl vara tacksam mot sina föräldrar?

— Tacksam för att de med lagen på sin sida introducerat en i detta elände, fött en med dålig mat, slagit en, förtryckt en, förödmjukat en, motsatt sig ens önskningar. Vill ni tro att det fattas en revolution till? Nej, två! Varför dricker ni inte absint? Ni är rädd för den? Å! Se, den bär ju Génèvekorset! Den läker de sårade på slagfältet, vänner och fiender; den dövar smärtan, förslöar tanken, borttager minnet, förkväver alla ädla känslor, som narra människan att begå dårskaper, och slutar med att släcka förnuftets ljus. Vet ni vad förnuftets ljus är? Det är för det första en fras, för det andra ett irrbloss, en lyktgubbe, ni vet sådana där sken som irra över platser där fisk legat och ruttnat och alstrat fosforväten; förnuftets ljus är fosforväte, alstrad av den grå hjärnsubstansen. Det är ju märkvärdigt att allt gott här på jorden går under och glöms. Jag har under mina tioåriga ströverier och skenbara overksamhet läst igenom alla stiftsbibliotek de ha i småstäderna; allt uselt och betydelselöst som finns i böckerna är citerat och omtryckt, men det goda ligger kvar. — Jag ville säga — påminn mig att jag håller mig till ämnet —

Klockan började nu föra sitt oväsen och dundrade sju slag. — Dörren slogs upp, och in vräkte sig en person med ett stort buller. Det var en femtioåring med ett fett, tungt huvud, vilket vilade som en mörsare mellan ett par feta axlar, liksom på en lavett med en beständig elevation av 45°, och såg ut att vilja kasta bomber på stjärnorna. Ansiktet såg ut som om ägaren vore mäktig alla

uppfunna brott och ouppfunna laster, men av feghet hindrats att begå några av dem. Han kastade genast en granat på den dystre och stormade åt kyparen efter en romtoddy, på ett grammatikaliskt, ohyfsat språk, med en stämma som en korporal.

— Där är ert ödes handhavare, viskade den dystre åt Rehnhjelm. Det är stortragöden, sceniske direktören och intendenten, min dödsfiende.

Rehnhjelm ryste, då han betraktade den förfärliga gestalten, som utbytt en blick av djupaste hat med Falander, och nu satt och besköt passagen med spottsalvor.

Därpå öppnades dörren ånyo, och in gled en halvgentil, halvgammal man med oljat hår och vaxade mustascher. Han slog sig förtroligt ner hos direktören, som gav honom långfingret med en karneolsring att skaka på.

— Det är redaktören av stadens konservativa tidning; försvararen av tronen och altaret. Han har fri entré mellan kulisserna och vill förföra alla flickor, som direktören icke kastar sina ögon på. Han har fordom varit kunglig ämbetsman, men måste lämna platsen, jag skäms att säga varför, upplyste Falander. Men jag skäms också att sitta i samma rum som dessa herrar, och jag har dessutom en liten tillställning för mina vänner där inne i kväll i anledning av min recett i går afton. Har ni lust att vara i dåligt sällskap, med de sämsta sujetterna, två illa kända damer och en gammal slusk till herre, så välkommen dit in kl. 8.

Rehnhjelm tvekade icke ett ögonblick att emottaga bjudningen.

Spindeln på väggen klättrade igenom sitt nät

liksom för att vittja detsamma, och så försvann han. Flugan satt ännu kvar en liten stund. Men solen gömde sig bakom domkyrkan, nätets maskor upplöste sig som om de aldrig varit och asparna skälvde utanför fönstren. Men då upphävde den store mannen och sceniske direktören sin röst och skrek, ty han hade glömt bort att tala; och han sade:

— Nå! Du har sett hur Veckobladet varit framme igen och angripit mig!

— Ack, det där pratet ska inte bror bry sig om!

— Ska jag inte bry mig om! Vad fan menar du med det? Läser inte hela staden det? Jo, det ska jag visst! Jag ska gå hem till honom, och rappa honom skall jag göra! Han påstår helt fräckt, att jag är överdriven och affekterad.

— Nå, muta honom då! Men gör ingen skandal!

— Muta? Tror du inte jag försökt det? Det är ett förbannat besynnerligt folk de här liberala tidningsskrivarna. Om man är vän och bekant med dem, så kan de skriva hyggligt om en, men att muta dem, det går inte, om de äro aldrig så fattiga!

— Ack, du förstår dig inte på! Man skall inte gå rakt på dem, utan man skall skicka presenter, som kunna belånas, eller också kontanta pengar, anonymt, och så aldrig låtsas om det se'n!

— Som man gör med dig? Nej, du, det går inte med dem; jag har nog försökt. Det är ett helvete att råka på folk med åsikter!

— Vad tror du det var för ett offer, för att nu byta om samtalsämne, som djävulen hade fått i sina klor?

— Det rör mig inte!

— Kanske ändå! Gustav! Vem var den där herrn, som Falander hade med sig?

— Jo, han ska in vid teatern och heter Rehnhjelm!

— Vad för slag! Skall han in vid teatern? Han! skrek direktören.

— Ja, det skall han, svarade Gustav.

— Och spela tragedi, förstås! Och beskyddas av Falander? Och inte vända sig till mig? Och ta mina roller? Och göra oss den äran? Och jag vet inte ett ord om saken? Jag? Jag? Det gör mig ont om honom! Det är synd om honom! Vilken förfärlig framtid! Jag skall beskydda honom naturligtvis! Jag skall ta honom under mina vingar! Man känner mina vingars styrka också när jag inte flyger! De klämma till ibland! Det var en grann karl! En fin karl! Vacker som en Antigonus! Synd att han inte kom till mig först, så skulle han ha fått Falanders roller, allihop! Oj! Oj! Oj! Men det är inte för sent än! Ha! Låt djävulen förstöra honom först! Han är litet för färsk än! Han såg verkligen ofördärvad ut! Stackars gosse! Ja, jag säger bara: Gud bevare honom!

Den sista bönens ljud bortdog under bullret som uppstod då alla stadens toddygäster inträdde.

FEMTONDE KAPITLET.

Teateraktiebolaget Phoenix.

Följande dagen vaknade Rehnhjelm i sin säng på hotellet framåt middagen. Minnen från den förflutna natten stego upp som vålnader och omgåvo

hans säng mitt på sommarljusa dagen. Han såg det vackra, med blommor rikt försedda rummet, där orgien hade stått med skruvade innanluckor; han såg den trettiofemåriga aktrisen, som av en rival blivit deporterad till gumrollerna; hon kommer in förtvivlad och rasande över nya skymfer, berusar sig och lägger upp benen på soffkanten, och när det blir för varmt i rummet, knäpper hon upp klänningslivet lika sorglöst som när en herre öppnar på västen efter en stark middag; där flaxar den gamla komikern, som fått lämna älskarfacket i god tid och efter en kort blomstring nedsjunkit till anmälningsroller och nu roar det lägre borgerskapet med sina visor och framför allt sina berättelser om sin stormaktstid; men mitt i rök och rushägringarna ser han den unga sextonåriga, som kommer med tårade ögon och berättar för den mörka Falander huru den stora direktören ånyo gjort henne nesliga anbud och vid hennes avslag svurit att hämnas så, att hon hädanefter endast skulle få pigroller; och han ser Falander, som tar emot allas sorger och bekymmer och blåser på dem så att de försvinna; hur han upplöser allt: förolämpningar, förödmjukelser, åsnesparkar, olyckor, nöd, elände och jämmer i ett intet; hur han lär och förmanar sina vänner att icke överskatta något, framför allt icke sina sorger. Men åter och åter ser han den lilla sextonåriga, med den oskyldiga minen, vars vän han blev och av vilken han vid avskedet hade fått en kyss, en häftig, passionerad kyss, som hans inflammerade hjärna nu, när den var uppriktig, erinrade sig att den funnit något oväntad. Men vad var det hon hette?

Han reser sig för att gripa vattenkaraffinen och

får fatt i en liten näsduk med vinfläckar på! Ah! Där står det outplånligt skrivet med märkbläck — Agnes! Han kysser den på det renaste stället två gånger och stoppar den i sin koffert. Därpå klär han sig omsorgsfullt för att gå upp i teaterdirektionen, som träffas säkrast mellan 12 och 3.

För att icke ha något att förebrå sig, går han upp i bolaget kl. 12 och träffar en vaktmästare, som frågar hans ärende och om han icke kan stå till tjänst. Rehnhjelm anser icke att det är möjligt, utan frågar ånyo om direktören träffas, varpå han blir upplyst om att direktören för närvarande befinner sig i fabriken, men nog skall komma upp framåt middagen. Rehnhjelm tror att fabriken är en familjär benämning på teatern, men blir upplyst om att verkställande direktören egentligen driver en tändsticksfabrik. Hans svåger kamreraren sitter på postkontoret och brukar inte komma upp förrän klockan 2, och dennes son sekreteraren är upptagen på telegrafbyrån, så att man aldrig var säker på att råka honom. Som emellertid vaktmästaren trodde sig förstå Rehnhjelms ärende, så överlämnade han på egna och teaterns vägnar ett exemplar av teaterns statuter, varmed den unge debutanten skulle fördriva tiden, tills någon av direktionen råkade få sina vägar dit uppåt. Han beväpnade sig sålunda med tålamod och satte sig i en soffa att studera. När han läst igenom reglementet var klockan bara halv ett. Då talade han vid vaktmästaren till tre kvart på ett. Därefter satte han sig att utgrunda första paragrafen i statuterna: »Teatern är en moralisk institution, därför skola dess medlemmar söka beflita sig om Gudsfruktan, dygd och goda seder.» Han vände på frasen

och sökte få den i dess rätta belysning utan att lyckas. Om teatern redan är en moralisk institution, så behöva ju icke medlemmarna, vilka just (jämte direktör, kamrer, sekreter, maskiner och dekorationer) utgöra institutionen, så behöva de icke söka beflita sig om allt det där vackra vad det nu heter. Om man skulle ha satt så här: teatern är en omoralisk institution och därför... ja, då hade det blivit mening uti det och det var säkert inte direktionens mening. Och så tänkte han på Hamlets »ord, ord», men erinrade sig genast att det var gammalt att citera Hamlet och att man skulle uttrycka sina tankar med egna ord, och så valde han och stannade vid att kalla det för prat, men det förkastade han såsom icke heller originellt, men det var icke originalet heller.

Paragraf 2 hjälpte honom därefter att fördriva en kvart med betraktelser över dess text: »Teatern är ingalunda till för att roa. Ei blot til lyst.» Här stod: teatern är icke till för att roa, och här stod: teatern är icke uteslutande till för att roa, alltså är den (också) till för att roa. Därpå tänkte han efter när man har roligt på teatern: jo, när man ser barn, i synnerhet söner, bedraga sina föräldrar på pengar, i synnerhet om föräldrarna äro sparsamma, beskedliga och förståndiga; för det andra när hustrur bedraga sina män; i synnerhet är detta mycket roligt om mannen är gammal och behöver sin hustrus stöd; vidare kom han ihåg, att han skrattat förfärligt åt två gamla män, vilka höllo på att dö av hunger, emedan deras affär gått bakut, och att man än i dag skrattade däråt i en pjäs av en klassisk författare. Han erinrade sig vidare, att han hade njutit av en

äldre mans olycka, som förlorat hörseln, och att han tillsammans med sex hundra andra personer varit på det högsta road av en prästman, som på naturlig väg sökte bot för den galenskap hans återhållsamhet bragt honom i, och åt det hyckleri han för sitt måls vinnande måste utöva. Vad var det man sålunda skrattade åt? frågade han sig. Och efter som han inte hade annat att göra, så försökte han svara på det! Jo, det var åt olyckan, nöden, eländet, lasten, dygden, det godas nederlag, det ondas seger. Detta resultat, som delvis var nytt för honom, försatte honom i gott humör, och han fann uti detta slags lek med tankar ett stort nöje. Som direktionen ännu icke lät höra av sig, så fortsatte han att leka, och så kom han, innan fem minuter gått, till det resultatet, att man i tragedien gråter åt precis samma sak som man i komedien skrattar åt. Men där stannade han, ty in stormade den store scendirektören, stormade förbi Rehnhjelm utan att låtsa se honom och kastade sig in i ett rum till vänster, varifrån ögonblicket därpå en ringklocka hördes ristas av en stark hand. Vaktmästaren behövde en halv minut för att komma in och ut igen och förklara att hans höghet tog emot.

När Rehnhjelm inträdde hade direktören redan hunnit brösta av och rikta sin mörsare med en vinkel så stor att han omöjligt kunde se den dödlige som smådarrande inträdde. Men han måste ha hört honom, ty han frågade genast i en förolämpande ton vad som behagades.

Rehnhjelm förklarade att han önskade debut.

— Ha! Stor debut! Stor entusiasm! Har herrn någon repertoar? Spelat Hamlet, Lear, Richard

Sheridan, Volontären, inropad 10 gånger efter tredje akten? Va? Hä!

— Jag har aldrig uppträtt förr.

— Ah så! Det var en annan sak!

Han satte sig i en försilvrad fåtölj med blått siden och hans ansikte anlade en mask, som om den skulle tjäna till illustration åt någon av biografierna i Svetonius.

— Får jag säga herrn min uppriktiga mening? Va? Låt bli den här banan!

— Omöjligt!

— Jag upprepar: låt bli den här banan! Det är den allra rysligaste av alla banor! Den är så full av förödmjukelser, obehag, nålstyng, törnen, herre, som, tro mig, skola göra er livet så bittert, att ni skulle önska att ni aldrig vore född!

Han såg verkligen trovärdig ut, men Rehnhjelm var orygglig i sitt beslut.

— Nå, lägg märke till mina ord! Jag avråder er högtidligen och förklarar utsikterna så mörka, att ni kanske kan få gå som statist i flera år! Tänk på det! Och kom inte till mig se'n och beklaga er. Denna bana är så helvetiskt svår, herre, så att om ni visste det, skulle ni aldrig ge er in på den! Ni får ett helvete, tro mig, nu har jag sagt det.

Det var förspillda ord.

— Skulle inte herrn då hällre vilja taga engagement genast utan debut; det är mindre risk.

— Jo, naturligtvis, men det hade jag inte satt i fråga.

— Var så god och skriv under det här kontraktet då. Tolv hundra riksdaler i lön och två års kontrakt! Är det bra?

Han tog fram ett färdigskrivet och av direktionen undertecknat kontrakt, som låg under läskpapperet, och räckte det åt Rehnhjelm att ifyllas, vilket Rehnhjelm, som blivit yr av de tolv hundra riksdalerna, osett skrev under.

När detta var gjort, lånade direktören honom sitt stora långfinger med karneolsringen och sade: Välkommen! varvid han visade tandköttet i övre käken och den gula och blodsprängda vitan i två ögon med såpgrön iris.

Och så var audiensen slut. Men Rehnhjelm, som tyckte att det hela gått alldeles för fort, stannade kvar och tog sig friheten fråga om icke han skulle vänta tills direktionen sammanträdde.

— Direktionen? bröt den store tragöden ut; det är jag! Har han något att fråga, så vänd sig bara till mig! Vill han ha ett råd, så vänd sig till mig! Till mig, herre! Och ingen annan! Se så! — Marsch!

Det såg ut som om Rehnhjelms rockskört fastnat i någon spik just då han var på utgående, ty så hastigt tvärstannade han och vände sig om för att liksom få se huru de sista orden sågo ut, men han fick endast se det röda tandköttet, som liknade ett tortyrinstrument, och det med blod marmorerade ögat, varför han icke kände sig böjd att fordra någon förklaring utan skyndade ner till stadskällaren för att äta middag och träffa Falander.

Denne satt redan vid sitt bord, lugn och likgiltig som om han vore beredd på det allra värsta av vad slag som helst. Det förvånade honom sålunda icke att Rehnhjelm blivit engagerad, ehuru han blev betydligt mörk, när han fick höra det.

— Vad tyckte du om direktören annars? frågade Falander.

— Jag tänkte ge honom en örfil, men jag vågade inte.

— Det vågar inte direktionen heller, och därför är han den som styr. Du skall alltid se att råheten sitter och styr. Du vet att han är dramatisk författare också?

— Jag har hört det!

— Han gör ett slags historiska skådespel, som alltid gå och vinna bifall, och det beror därpå att han skriver roller i stället för att göra karaktärer; han anbringar applådställen vid sortierna och driver ocker med den s. k. fosterländska känslan. För övrigt kunna aldrig hans figurer tala, utan de gräla eller, som man säger, gorma: män och kvinnor, gamla och unga, allihop, så att hans bekanta stycke »Kung Göstas Söner» med rätta kallas historiskt gorm i fem uppträden, ty det är inga handlingar, utan formliga uppträden, familjeuppträden, gatuuppträden, riksdagsuppträden och så vidare. I stället för repliker ger man varandra gliringar, vilka framkalla icke scener, utan de rysligaste spektakel. I stället för dialoger har han ordväxlingar, i vilka man okvädar varandra, och den högsta dramatiska verkan framkallas av handgripligheter. Kritiken säger, att han är stor i skildringen av historiska karaktärer. Hur har han då skildrat Gustav Vasa i den pjäsen jag nämnde? Jo, som en bredaxlad, långskäggig, högröstad, oregerlig och armstark person — han slår bland annat sönder ett bord på Riksdagen i Västerås och sparkar ut en dörrspegel på Vadstena möte. Men en gång sade kritiken, att hans pjäser saknade mening; då blev

han ond och tog sig till att skriva sedekomedier med mening. Han hade en pojke, som gick i skolan (han är gift, vidundret) och uppförde sig oskickligt, så att han fick stut! Genast skrev fadern en sedekomedi, som avritade lärarna och visade huru omänskligt ungdomen behandlas nu för tiden. En annan gång fick han en rättvis recension, och genast gjorde han en sedekomedi, där han avritade stadens liberala tidningsskrivare! Nå, han skall få vara i fred för mig!

— Nå, men varför hatar han dig?

— Därför att jag på en repetition sade Don Pasquale, ehuru han förklarat att det heter Paskal. Resultatet: att jag blev ålagd vid vite att säga som han befallde, varvid han förklarade, att det må heta vad fan det vill över hela världen, men här ska det heta Paskal, för så heter det!

— Var kommer han ifrån? Vad har han varit?

— Kan du inte se att han varit vagnmakaregesäll? Men om han visste, att du visste det, så skulle han förgifta dig! Men för att nu tala om något helt annat, hur finner du dig efter gårdagen?

— Utmärkt! Jag har ju glömt att tacka dig!

— Nå! Det är bra! Och du tycker om flickan? Agnes?

— Ja, jag tyckte mycket om henne!

— Och hon är kär i dig! Det passar bra, det! Tag henne, du!

— Ack, så du pratar! Inte kunna vi gifta oss ännu!

— Vem har sagt att ni skola göra det?

— Vad menar du då?

— Du är aderton år, hon är sexton! Ni älska

varandra! Nåväl! När ni äro ense, så är det väl den mest privata affär som är kvar.

— Jag förstår dig inte! Uppmanar du mig till en dålig handling? Eller hur?

— Jag uppmanar dig att litet lyda naturens stora röster och inte dumma människors. Om människor förkasta ert beteende, då är det avundsjuka, och moralen, som de bestå, det är deras elakhet, som anlagt en lämplig, presentabel form. Har inte naturen redan bjudit er i flera år till sin stora fest, som är gudarnas glädje, men samhällets fasa, som fruktar att få betala barnuppfostringshjälp.

— Varför råder du oss inte till giftermål?

— Därför att det är något annat! Man binder sig inte för livet efter en kvälls samvaro, och det är inte sagt att den, som är med i lust, vill vara med i nöd! Äktenskapet är en själsangelägenhet; det är inte det här just vidare! För övrigt behöver jag icke uppmana er till vad som kommer att ske ändå. Älska ni varandra i ungdomen, innan det blir för sent, älska som fåglarna, utan tanke på bosättning, eller som blomstren av den klass, som heter Dioecia.

— Du får inte tala så där vanvördigt om den flickan! Hon är god, oskyldig och beklagansvärd, och den, som vågar säga annat, den ljuger. Har du sett några mera oskyldiga ögon än hennes, är det icke sanning i själva klangen hos hennes röst! Hon är värd en stor kärlek och en ren kärlek, icke en sådan som du talar om, och jag hoppas det vara sista gången du framkastar något i den vägen! Och det kan du säga henne, att jag skall anse som den

största lycka och största ära att en gång, när jag blir henne värdig, få bjuda henne min hand!

Falander kastade med huvudet så att ormarna ringlade sig.

— Värdig henne? Din hand? Vad säger du?

— Det jag står vid!

— Det är förfärligt! Om jag säger dig, att denna flicka icke allenast saknar alla de egenskaper du tillerkänner henne, utan att hon även besitter de motsatta, så tror du mig icke, utan blir min ovän!

— Ja, det blir jag!

— Tänk att världen är så uppfylld med lögn, att en människa inte blir trodd då hon talar sanning.

— Hur skall man kunna tro dig, som inte har någon moral?

— Se där ha vi ordet igen! Det är ett märkvärdigt ord; det besvarar alla frågor, avklipper alla resonemang, försvarar alla fel, egna, men icke andras, nedslår alla motståndare, talar både för och emot, alldeles som en sakförare! Nu slog du mig med det, nästa gång slår jag dig! Farväl, jag måste gå hem, ty jag har lektion klockan tre! Farväl! Lycka till.

Och Rehnhjelm lämnades ensam med sin middag och sina betraktelser.

*

När Falander kom hem till sig, klädde han sig i morgonrock och tofflor, som om han alldeles icke väntade något besök. Men en häftig sinnesoro syntes sätta honom i verksamhet, ty han gick fram och åter på golvet och stannade då och då bakom gar-

dinen för att osedd kunna se utåt gatan. Därpå gick han till spegeln, knäppte av sin krage och lade den ifrån sig på divansbordet. Efter en stunds promenad satte han sig i soffan, tog en fruntimmersfotografi från en visitbricka, lade den under ett ofantligt förstoringsglas och betraktade den så som man betraktar ett mikroskopiskt preparat. Han satt ganska länge vid detta arbete. Då han fick höra steg i trapporna, grävde han hastigt ner fotografien där han tagit den, sprang upp och satte sig vid skrivbordet så, att han kom att sitta med ryggen åt dörren. Han var i full sysselsättning med att skriva, då en knackning — två korta och svaga dubbelslag — hördes på dörren.

— Stig in, ropade Falander med en röst, som icke lät inbjudande, utan snarare lämpade sig för en utvisning.

In trädde en ung flicka, liten till växten, men med behagliga linjer i sin figur; ett fint, ovalt ansikte, omgivet av hår, som tycktes ha fått sin ljusa färg genom blekning i solen, ty det hade icke denna deciderade blonda färg, som är medfödd. Den lilla näsan och den fint skurna munnen frambragte ett muntert spel med små, lekfulla kurvor, vilka förändrade former oupphörligt, som figurerna i kaleidoskopet; när till exempel hon rörde näsvingarna och det ljusröda brosket tecknade sig som ett blåsippsblad, drogos läpparna i sär och visade spetsarna av mycket små, jämna tänder, vilka, ehuru de voro egna, både voro för jämna och för vita för att inge förtroende. Ögonen vinklade uppåt mot näsroten och släpade sedan nedåt mot tinningarna, varigenom frambragtes ett ständigt bedjande, elegiskt yttryck, vilket

gjorde en trolsk disharmoni mot ansiktets nedre, lekande partier; men pupillen var orolig och kunde i ett ögonblick bli fin som spetsen på en synål och i nästa spärras upp och stirra som objektivet på en natt-tub.

Emellertid steg hon nu in och reglade dörren, efter att ha tagit in nyckeln.

Falander satt kvar och skrev.

— Du kommer sent i dag, Agnes! sade han.

— Ja, det gör jag, svarade hon trotsigt, under det hon tog av sig hatten och gjorde sig hemmastadd.

— Ja, vi voro länge uppe i natt!

— Varför stiger du inte upp och hälsar? Så trött får man ändå inte vara!

— Ack, förlåt att jag glömde det!

— Glömde? Jag har märkt, att du glömmer dig åtskilligt på en tid.

— Såå? Huru lång tid har du märkt det?

— Huru lång tid? Vad menar du? Var så god och tag av dig nattrocken och tofflorna!

— Kära du, det är första gången det har hänt mig i dag, och det tycker du är en lång tid! Nog är det underligt? Säg?

— Du hånar mig! Vad är det med dig? Du har varit så besynnerlig på en tid!

— En tid? Där ha vi det igen! Varför säger du en tid? Därför att det skall ljugas! Varför skall det ljugas?

— Jaså, du beskyller mig för att ljuga?

— Ånej! Jag bara skämtade.

— Tror du inte jag ser, att du ledsnat på mig. Tror du inte jag såg det i går kväll, då du var så

uppmärksam mot den där simpla Jenny, att du inte hade ett ord åt mig på hela kvällen.

— Du är svartsjuk således?

— Jag? Nej, vet du, inte det allra minsta! Föredrar du henne för mig, så var så god! Det skall inte röra mig ett grand!

— Såå? Du är inte svartsjuk? Det är under vanliga förhållanden en ledsam omständighet!

— Under vanliga förhållanden? Vad menar du med det?

— Jag menar — helt enkelt — att jag ledsnat på dig, som du själv sade nyss!

— Det ljuger du! Du har inte gjort det!

Hon rörde på näsvingarna, visade tandspetsarna och stack med synålarna.

— Låt oss tala om något annat, sade han. — Vad tyckte du om Rehnhjelm?

— Mycket bra! Det var en snäll gosse! Och en fin gosse!

— Han blev alldeles kär i dig!

— Så du pratar!

— Men det värsta är att han vill gifta sig med dig!

— Var så god och låt mig slippa höra sådana där dumheter!

— Men som han bara är tjugu år, ämnar han vänta tills han blir dig värdig, som han uttryckte sig!

— En sådan tok!

— Med värdig menar han att vara en erkänd skådespelare! Och det kan han inte bli förrän han får roller! Kan du inte skaffa honom det?

Agnes rodnade, kastade sig upp i soffhörnet och visade ett par eleganta stövletter med guldtofsar.

— Jag? Som inte får några själv! Du hånar mig!

— Ja, jag gjorde det!

— Du är en djävul, Gustav! Vill du tro det?

— Kanske! Kanske inte! Det är så svårt att avgöra sådant! Emellertid, om du är en förståndig flicka...

— Tig!

Hon tog en vass papperskniv från bordet och lyfte den hotande på skämt, som såg ut som allvar.

— Du är så vacker i dag, Agnes! sade Falander.

— I dag? Vad menar du? I dag? Har du inte sett det förr?

— Åjo! Det har jag nog!

— Varför suckar du?

— Det gör man alltid när man har rumlat.

— Får jag se på dig? Har du ont i dina ögon?

— Nattvaket, kära du!

— Jag skall gå, så får du sova middag!

— Gå inte ifrån mig! Jag kan inte sova ändå.

— Jag tror att jag måste gå i alla fall! Jag skulle egentligen bara komma hit och säga det!

Hennes röst blev vek och hennes ögonlock sänkte sig sakta som ridån efter en dödsscen. Falander svarade:

— Det var snällt att du ändå kom och sa ifrån.

Hon steg upp och knöt på sin hatt framför spegeln.

— Har du någon parfym här? frågade hon.

— Nej, den har jag på teatern!

— Du skall lägga bort att röka pipa; det fäster så fasligt i kläderna.

— Jag ska göra det!

Hon böjde sig ner och knäppte om sitt strumpeband.

— Förlåt! sade hon och kastade en bedjande blick på Falander.

— Vad då? svarade han med frånvarande min, som om han inte sett något.

Som svaret uteblev, fattade han mod, tog ett långt andetag och frågade:

— Vart skall du gå?

— Jag skall gå bort och prova en klänning, så att du behöver inte alls vara orolig! svarade hon, som hon tyckte, mycket ledigt. Men han hörde på de falska accenterna att det var repeterat, och han sade endast:

— Adjö, då!

Hon kom emot honom för att bli kysst. Han tog henne i famn och tryckte henne mot sitt bröst som om han ville kväva henne, därpå kysste han henne på pannan, förde henne till dörren, sköt henne ut och sade helt kort: adjö!

SEXTONDE KAPITLET.

I Vita bergen.

En eftermiddag i augusti sitter Falk i Mosebacke trädgård igen, ensam nu liksom han varit hela sommaren; och han gör ett överslag över sina erfarenheter under detta fjärdedels år, som gått sedan han var här sist, så uppfylld av förhoppningar, så modig

och så stark. Han känner sig gammal, trött, likgiltig; han har sett in i alla dessa husmassor, som stå där nere; och det såg alltid ut på ett annat sätt än han trodde. Han har varit ute i världen och skådat människorna under mångahanda förhållanden, så som endast en fattigläkare eller en tidningsreferent får se dem, dock med den skillnad att referenten får se dem som de visa sig, under det läkaren vanligen får se dem sådana de äro; han hade haft tillfälle att skåda människan såsom samhällsdjur under alla möjliga former. Han hade bevistat riksdagen, kyrkostämmor, bolagsstämmor, sammankomster för välgörande ändamål, polisrannsakningar, fester, begravningar, folkmöten; överallt stora ord, och många ord, ord som aldrig brukas i dagligt tal, något slags särskilda ord, som icke äro uttryck för någon tanke, åtminstone icke för den som skulle uttalas. Han hade därigenom fått en ensidig uppfattning av människan och kunde aldrig se henne utan som det lögnaktiga samhällsdjuret, vilket måste så vara, efter som civilisationen förbjuder öppet krig; hans brist på umgänge gjorde att han glömde bort att det fanns ett annat djur, som mellan skål och vägg är rätt älskvärt om det icke retas, och som gärna visar sig med alla sina fel och svagheter så snart inga vittnen äro närvarande. Detta hade han glömt och därför var han mycket bitter. Men det var en annan omständighet, som var ledsammare: han hade förlorat aktningen för sig själv! Och detta utan att han begått en enda handling, för vilken han behövde blygas! Men andra hade berövat honom den, och det går mycket lätt för sig. Överallt och var helst han uppträtt, hade man visat honom missaktning, och hur

skulle han, som från barndomen blivit berövad självkänslan, kunna akta den, som alla andra missaktade! Men vad som gjorde honom riktigt olycklig var, att se huru de konservatives referenter, det vill säga de som försvarade, eller åtminstone lämnade oantastat, allt vrångt, huru de blevo behandlade med rätt mycken hövlighet. Det var således icke så mycket mot yrket som tidningsskrivare utan som de eländas målsman han åtnjöt allmänt förakt! Stundom hade han varit ett rov för grymma tvivel! Han hade till exempel vid redogörelsen för Tritons bolagsstämma begagnat ordet svindel. Härpå hade Gråkappan svarat i en lång artikel och så klart bevisat att bolaget var ett national-patriotiskt filantropiskt företag, att han själv nära på trodde att han haft orätt, och han gick länge med samvetskval över att han så lättsinnigt handskats med människors rykte. Han befann sig emellertid nu i ett tillstånd svävande mellan fanatism och absolut indifferentism, det berodde endast på nästa impuls vad riktning det skulle ta.

Livet hade denna sommar varit honom så surt, att han med skadeglädje hälsat varje regndag, och han kände ett relativt behag nu, då han såg huru ett och annat vissnat blad rasslade fram över sandgångarna. Han satt och anställde till sin tröst sataniskt muntra betraktelser över sin tillvaro och dess ändamål, då han kände en mager, knotig hand läggas på sin axel och en annan gripa om hans arm, som om det vore döden, som ville taga honom på orden och föra honom ut i dansen. Han såg upp och blev förskräckt: där stod Ygberg, blek som ett lik, tärd i ansiktet och med ögonen så urvattnade i färgen som endast hungern kan åstadkomma.

— Se god dag, Falk, viskade han med knappt hörbar stämma och skallrade i hela kroppen.

— God dag, bror Ygberg, svarade Falk och kände sig vid riktigt gott humör. Sitt ner och drick en kopp kaffe, för tusan! Hur står det till med dig? Du ser ut som du skulle legat under isen.

— Å, jag har varit så sjuk! så sjuk!

— Du har haft en trevlig sommar du, som jag!

— Har den varit så svår för dig också? frågade Ygberg, under det ett svagt hopp att så skulle ha varit förhållandet, upplyste hans gulgröna ansikte.

— Jag bara vill säga: Gud ske lov, att den förbannade sommaren är över! För mig skall det få vara vinter hela året! Det är inte nog med att man skall lida själv, man skall också behöva se på hur andra glädja sig! Jag har inte varit med min fot utom tullarna! Har du?

— Jag har inte sett en gran sedan Lundell lämnade Lill-Jans i juni månad! Men varför skall man behöva se på granar, precis! Inte är det så nödvändigt! Och inte är det något märkvärdigt heller! Men det är det, att man inte kan få det, som känns så bittert!

— Ja, det bry vi oss inte om nu; det mulnar där borta i öster, så att i morgon få vi regn, och när solen syns igen så är det höst. Skål!

Ygberg såg på punschen som om han trodde det var gift, men han drack ändå.

— Nå, tog Falk upp, det var du som skrev den där sköna berättelsen om skyddsängeln eller sjöförsäkringsbolaget Triton åt Smithen. Var det inte mot din övertygelse?

— Övertygelse? Jag har ingen övertygelse!

— Har du inte?

— Nej! Det är bara dumma människor som ha sådant!

— Är du omoralisk, Ygberg?

— Nej! Ser du, om en dum människa får en tanke, antingen av sig själv eller av någon annan, så upphöjer han den till sin övertygelse och håller på den och kör med den, icke därför att det är en övertygelse, utan att det är h a n s övertygelse! Vad bolaget i fråga angår, så tror jag att det är svindel! Det skadar nog många människor, aktieägarna, men så gör det andra människor, direktionen och tjänstemännen, dess mer glädje, och då har det ändå gjort mycket gott!

— Har du då förlorat alla begrepp om heder, min vän?

— Man måste offra allt för sin plikt!

— Ja, det erkänner jag!

— Det är människans första och största plikt att leva — att leva till vad pris som helst! Den gudomliga lagen fordrar det, den mänskliga lagen fordrar det.

— Men hedern får man icke offra.

— Båda nämnda lagar fordra, som sagt, att man offrar allt — de fordra av den fattige, att han offrar den så kallade hedern! Detta är grymt, men det rår icke den fattige för!

— Du har icke några glada åsikter om livet!

— Varifrån skulle jag ha fått dem?

— Ja, det är sant!

— Men för att komma till något annat, så har jag fått brev från Rehnhjelm. Jag skall läsa några bitar för dig, om du har lust!

— Han har ju gått in till teatern, har jag hört!

— Ja, och där tycks han inte ha glada dagar.

Ygberg tog upp ett brev ur sin bröstficka, stoppade en sockerbit i munnen och läste.

»Om det finnes ett helvete i livet efter detta, vilket är ganska tvivelaktigt...»

— Han har blivit fritänkare, pojken!

»Så kan det icke bliva värre än det jag har nu. Jag har varit engagerad två månader och jag tycker att det har varit två år! En djävul, för detta vagnmakaregesäll, numera teaterdirektör, har tagit mitt öde i sina händer och han far fram med det så, att jag tänkt rymma tre gånger om dagen; men försiktigtvis äro kontraktets straffbestämmelser så svåra, att jag skulle förstöra mina föräldrars namn, vilket i händelse av rättegång skulle komma i dagen, att jag föredrager att stanna. Tänk dig, jag har uppträtt varenda kväll som statist och ännu icke fått säga ett ord. Tjugu kvällar å rad har jag fått stryka umbra i ansiktet och gå fram i en zigenarkostym, av vilken icke ett plagg passar mig: trikoterna äro för långa, skorna för stora, jackan för kort. En underdjävul, som kallas kulissufflör, ser noga efter, att jag icke får byta ut dessa plagg mot dem som passa, och var gång jag försöker krypa bakom folkhopen, som består av fabrikörens-direktörens snusmalare, så öppna de leden och knuffa fram mig till avantscenen, och tittar jag då åt kulissen, så får jag se underdjävulen stå och skratta, och tittar jag åt salongen, ser jag den onde själv sitta i oxögat och skratta. Han tyckes ha engagerat mig för sitt eget nöjes skull, och icke för att jag skulle göra teatern något gagn. En gång vågade jag fästa hans

uppmärksamhet på att jag behövde öva mig i talroller någon gång, om jag skulle bli skådespelare. Då blev han otidig och förklarade att man skulle krypa först innan man kunde gå! Jag svarade honom att jag kunde gå! Det sade han vara lögn, och frågade om jag trodde att skådespelarkonsten, den skönaste och svåraste av alla konster, icke fordrade någon skola? Då jag svarade honom, att det just var min mening, och att jag därför väntade otåligt att få börja den där skolan, sa han att jag var en obildad hund och att han skulle sparka mig! Då jag invände mot detta, frågade han ytterligare om jag trodde att hans teater var ett räddningsinstitut för ynglingar med dåliga affärer, och jag svarade ett öppet, obetingat, glatt: ja! Då förklarade han, att han skulle döda mig, och det håller han på med nu! Jag känner huru min själ brinner ner som ett talgljus i korsdrag, och jag är snart övertygad om att »det onda segra skall till slut, fast det i moln sig döljer», eller hur det står i katekesen. Men det värsta av allt är, att jag förlorar aktningen för denna konst, som har varit min ungdoms kärlek och dröm. Hur är det möjligt annat än att jag skall börja underskatta värdet av denna konst, då jag ser personer som komma hit utan uppfostran, utan bildning, från kroppsarbeten och yrken, från gatan, drivna endast av fåfänga och lättja, utan entusiasm och förstånd, och att se huru de efter ett par månader spela karaktärsroller, historiska roller, skapligt bra, utan att de ha någon gnista aning om den tid, i vilken de röra sig, eller ett spår av insikt om den betydelse, personen de föreställa, ägde i verkligheten.

Det är ett långsamt lönnmord man övar på mig

och jag blir bland denna pöbel (några ledamöter av kåren hava varit i kollision med paragrafer i strafflagen), som förtrycker mig, vad jag aldrig varit — aristokrat, ty, så svårt kan aldrig de bildades förtryck kännas av de obildade.

Men det finns dock en ljuspunkt i detta mörker: jag älskar. En flicka av renaste guld mitt ibland detta slagg. Naturligtvis är hon också trampad och undergår samma långsamma avrättning som jag, sedan hon med stolthet och förakt avslagit regissörens skamliga anbud. Hon är den enda kvinnan med levande ande bland alla de djur, som kräla här i smutsen, och hon älskar mig med hela sin själ och hon är nu i hemlighet min trolovade. — O, jag väntar blott den dag då jag har lyckats och då jag kan bjuda henne min hand, men när? Vi ha ofta tänkt på att döda oss tillsammans, men så kommer det bedrägliga hoppet och narrar en att fortsätta eländet! Att se henne, den oskyldiga flickan, se henne hur hon lider och blyges, då hon tvingas att gå fram i oanständiga kostymer, det är mer än man kan uthärda! Men jag lämnar detta sorgliga kapitel så länge.

Från Olle kan jag hälsa och från Lundell också! Olle har blivit så förändrad. Han har kommit in på ett nytt slags filosofi, som river ner allting, och vänder upp och ner på alla saker, så att de stå på huvudet. Det är mycket roligt att höra på, och förefaller ganska sant ibland, men det blir allt farligt i längden. Jag tror att han fått dessa idéer under umgänget med en skådespelare härstädes, som är ett mycket gott huvud och som har stora kunskaper, men som är mycket omoralisk och som jag både tycker om och hatar på samma gång! Det är en besynnerlig människa!

Han är i botten god, uppoffrande, ädel, storsint, jag kan med ett ord icke ange någon dålig egenskap hos honom — men han är omoralisk, och utan moral är människan i alla fall en usling! Icke sant?

Nu måste jag avbryta, ty jag ser min ängel, min goda ande komma, och nu skall jag åter ha en stund, då alla onda tankar skola fly och jag åter skall känna mig som en bättre människa! Hälsa Falk och bed honom tänka på mitt öde, när han har det svårt.

Vännen R.»

— Nå, vad säger du om det där?

— Det är den gamla historien om vilddjurens strider! Vet du, Ygberg, jag tror man får lov att bli en dålig människa, om man vill komma fram i världen!

— Försök på! Det är kanske inte så lätt!

— Har du några affärer med Smithen numera?

— Nej, gunås! Har du?

— Jag har varit hos honom rörande mina dikter! Han köpte dem för tio riksdaler arket, så att han kan begå samma slags mord på mig som den där vagnmakaren på Rehnhjelm! Och jag fruktar något i samma anda, ty ännu har jag inte hört ett smul. Han var fruktansvärt godmodig, så att jag har det allra värsta att vänta, om jag bara visste vad för sort det blir! Men vad är det åt dig, min bror? Du blir ju alldeles vit i ansiktet!

— Jo, ser du, svarade Ygberg och höll sig i räcket, jag har inte ätit mer än de här fem sockerbitarna på två dar! Jag tror att jag svimmar!

— Är du hjälpt med att få något att äta, så

går det bra, efter som jag lyckligtvis har pengar på mig.

— Visst är det hjälpt med äta, viskade Ygberg med matt stämma.

Men det befanns icke vara så, då de kommit in i källarsalen och fått fram mat, ty Ygberg blev allt sämre och Falk måste ta honom under armen och föra honom hem där han bodde borta i Vita Bergen.

Det var ett gammalt envånings trähus, som klättrat upp på en bergsknalle och som nu såg ut som om det hade höftsjukan; det var skäckigt som om det hade haft spetälskan, ty det skulle en gång målas, men det kom att stanna vid spatlingen; det såg eländigt ut på alla sätt, och det var knappt att man kunde sätta tro till brandförsäkringsmärket, som satt där och ärgade och lovade att en fenix skulle kunna stiga upp ur den brasan. Vid husets fot växte maskrosor, brännässlor och trampgräs, allesamman människans trogna följeslagare i nöden; och gråsparvar badade sig i den glödheta mullen som stänkte om dem, och barnungar med stora magar och bleka anleten, vilka sågo ut som om de föddes med 90 procent vatten, bundo sig halskedjor och armband av maskrosstänglarna och sökte för övrigt förbittra varandras sorgliga tillvaro genom att ofreda och okväda varandra.

Falk och Ygberg gingo upp för en sviktande och gnisslande trätrappa och kommo in i ett stort rum, i vilket bodde trenne hushåll, vilka indelat rummet med kritstreck i tre kretsar. I två av dessa drevos yrken, av en snickare och av en skomakare; den tredje kretsen var uteslutande ägnad åt familjelivet. När barnen började skrika, vilket inträffade varje

kvart, föll snickaren i raseri och tog till att svära och förbanna, vilket åter framkallade bibelspråk och förmaningar från skomakarens sida. Snickarens nerver voro så förstörda av dessa eviga klagoskrin, upptuktelser och gräl, att han, oaktat han föresatt sig att öva tålamod, föll i nytt raseri fem minuter efter sedan skomakaren bjudit på försoningsprisen, och han var mest i raseri hela dagen, men värst var det, när han åtfrågade kvinnan »varför de djävlarna skulle skaffa så mycket barn till världen», ty då kom kvinnofrågan på tapeten och då blev det svar på tal.

Genom detta rum passerade Falk och Ygberg för att komma in till den senares kyffe; men ehuru de gingo sakta och tysta, råkade de ändå väcka två av barnen, varför modern började sjunga en vaggvisa, mitt i ett resonemang mellan skomakaren och snickaren, varför den senare genast föll i paroxysm.

— Tig, käring!

— Tig själv! Ska han inte låta barnen sova?

— Drag åt skogen med barnen! Är det mina barn? Ska jag ha ont för att andra har varit liderliga? Va! Är jag liderlig själv? Va! Har jag några barn själv? Håll mun, eller ska hon få hyveln i huvet!

— Hör nu, mäster! mäster! tog skomakaren till ordet; han ska inte säga så om barn; det är Gud som skickar barnen till världen.

— Det var lögn, skomakare! Nej, det är hin onde, som skickar dem! och så skyller de liderliga föräldrarna på Gud! Å, ni borde veta hut!

— Mäster! mäster! Han ska inte svärja! Skriften säger att barnen höra till himmelriket!

— Jaså, de ha så’na där i himmelriket.

— Gud, så han talar! utbrast den vredgade modern. Får han en gång barn själv, så ska jag be för honom, att de ska bli lytta och lama; jag ska be, att de ska bli stumma och döva och blinda; jag ska be, att de ska komma på korrektionshus och på galgbacken; det ska jag göra!

— Ja, gör det, liderliga stycke; jag tänker inte skaffa några barn i världen, för att de ska slita en hund; ni borde ha spinnhus, som går och föder såna där stackare till elände! Ni ä' gifta? Ja! Ska ni vara liderliga därför att ni ä' gifta? Va!

— Mäster! mäster! Det är Gud som skickar barnen!

— Det är lögn, skomakare! Jag har läst i ett blad att det är den satans potatisen, som gör att de fattiga får så mycket barn, för ser ni, potatisen innehåller två materier eller kroppar, som kallas syra och kväve; när de förekommer under ett visst sammanhang och i myckenhet, så bli kvinnorna fruktsamma.

— Nå, hur skall man hjälpa det då? frågade den vredgade modern, vars känslor lagt sig under åhörandet av den intressanta föreläsningen.

— Man ska låta bli att äta potatis, kan ni väl begripa!

— Vad ska man äta då, om man inte får äta potatis?

— Biffstek, käring, ska du äta! Biffstek med lök! Va! Går det an det? Eller chattå-briang! Vet du vad det är? Va! Det stod i Fäderneslandet för en tid sen om en kona, som gått och tagit mjöldryg, så att både hon och barnet höll på att stryka med!

— Vad säger han för slag? frågade kvinnan och spetsade öronen.

— Är du nyfiken? Vasa!

— Är det verkligen sant det där med mjöldryg? frågade skomakaren och plirade.

— Jo, det driver både lever och lungor ur en, och det är svårt straff på det för resten, och det är rätt!

— Är det rätt? frågade skomakaren med dov röst.

— Visst är det rätt! Den som är liderlig, han ska ha straff; och man ska väl inte få mörda barn heller!

— Barn! Det är väl skillnad på det ändå, sade den vredgade modern undergivet. Men vad är det där ämnet av, som mäster talade om?

— Jaså, du tänker gå och göra flera barn, ditt stycke, fast du är änka med fem! Akta dig för skomakarfan; han är mycket sträng mot kvinnorna, fast han är gudfruktig! En pris på det, skomakare!

— Jaså! Det finns verkligen en ört...

— Vem har sagt att det är en ört? Sa jag att det var en ört? Nix! Det är ett zoologiskt ämne. Ser ni, alla ämnen, det finns omkring sextio ämnen i naturen, alla ämnen indelas i kemiska och zoologiska; det här heter på latin cornutibus secalias och förekommer utrikes; par exempel på Calabriska halvön.

— Är det mycket dyrt, tror mäster? frågade skomakarn.

— Dyrt! upprepade snickaren och riktade hyveln som om han siktat med en karbin! Det är djävligt dyrt!

Falk, som med mycket intresse åhört hela detta

samtal, spratt till, då han genom det öppna fönstret fick höra ett åkdon stanna på gatan, och tvenne fruntimmersröster, som han trodde sig känna igen, öppna följande samtal:

— Det här huset ser bra ut.

— Ser det bra ut? frågade det äldre fruntimret. Jag tycker det ser förskräckligt ut.

— Jag menar att det ser bra ut för vårt ändamål. Vet kusken om det bor några fattiga här i huset?

— Inte vet jag det, men det tror jag man kan svära på!

— Det är synd att svära, så det behövs inte! Var så god och vänta på oss nu medan vi gå upp och tjänstgöra.

— Hör du, Eugenie, ska vi inte stanna och tala vid barnen först här nere, sade revisorskan Homan till fru Falk.

— Jo, det ska vi göra! Kom hit, min lilla gosse; vad heter du?

— Albert! svarade en liten urblekt sexåring.

— Känner du Jesus, min lilla gosse?

— Naaj! svarade den lille skrattande och stack fingret i mun.

— Det är ju förfärligt, sade fru Falk och tog upp sin annotationsbok. Jag skriver så här: »Katrina församling, Vita Bergen. Djupt andligt mörker hos minderåriga.» — Kan man säga mörker? — Nå, vill du inte lära känna honom? frågade frun vidare.

— Naaj!

— Vill du ha en slant då, min gosse?

— Jaa!

— Jag tackar, ska man säga! — »I högsta grad

vanvårdade; lyckades dock genom mildhet få dem att iakttaga ett bättre uppförande.»

— Det var en förfärlig lukt; låt oss fortsätta nu, Eugenie, bad fru Homan.

De gingo upp för trapporna och stego in i det stora rummet utan att knacka.

Snickaren tog till hyveln och angrep en kvistig bräda, så att fruntimren måste skrika för att kunna göra sig hörda.

— Är här någon som törstar efter frälsning och nåd? skrek fru Homan, under det fru Falk blåste i rafraichisseuren över barnen, vilka började skrika av svedan i ögonen.

— Bjuder fruntimret på frälsning? frågade snickaren, som gjorde ett uppehåll i arbetet. Var har fruntimret fått den ifrån? Kanske det finns välgörenhet också, och förödmjukelse, och högfärd? Va!

— Ni är en rå människa, som går till förtappelsen, svarade fru Homan. Fru Falk skrev i sin annotationsbok och sade: den där var bra.

— Tala han! sade revisorskan.

— Det där känner vi! Kanske fruntimmerna vill tala religion med mig! Jag kan tala i allting! Vet fruntimmerna att det var ett möte i Niceum år 829, där den helige ande intogs i Schmackhaldinska artiklarna.

— Nej, vi känner inte det, min goda man!

— Vi kallar du mig god? Ingen är god utan Gud allena, säger skriften! Jaså, fruntimren känner inte mötet i Niceum år 829? Hur kan man då gå och vilja lära andra, då man ingenting vet själv. Nå, ska det bli någon välgörenhet av nu, så passa på medan jag vänder ryggen till, ty den sanna väl-

görenheten sker i hemlighet. Men öva den på barnen för all del, de kan inte försvara sig; men kom inte till oss! Ge oss arbete, om ni behagar, och lär er att betala arbetet, så behöver ni inte ränna omkring på det där sättet! En pris, skomakare!

— Kan man skriva så här, Evelyn? frågade fru Falk. — »Stark otro, förstockelse...»

— »Förhärdelse» är bättre, Eugenie lilla!

— Vad skriver fruntimmerna opp? Är det våra synder? Då är boken alldeles för liten...

— »Frukten av de så kallade arbetarföreningarna...»

— Mycket bra, sade revisorskan.

— Akta er för arbetarföreningarna, ni, sade snickarn. Det har smällt på kungarna nu i ett par hundra år, men nu ha vi upptäckt, att det inte är deras fel; nästa gång smäller det på alla sysslolösa som lever på andras arbete; då ska ni få se på satan!

— Tyst, tyst, sade skomakaren.

Den vredgade modern, som under detta uppträde haft ögonen fästa på fru Falk, passade nu på i en paus och frågade:

— Förlåt, är det inte fru Falk?

— Nej, det är det visst inte! svarade personen ifråga med en säkerhet, som frapperade till och med fru Homan.

— Å, Herre Gud, så likt fruntimret var den jag sa; jag kände hennes far, jag, flaggskeppar Rånock på holmen när han var matros!

— Jaså, det var mycket roligt det, men det hör ju inte hit... Bor det flera därinne, som behöva frälsning...

— Nej, sade snickarn, frälsning behöver de inte, men mat och kläder, eller helst arbete, mycket arbete och bra betalt arbete. Men det är inte värt att damerna gå in, för den ena ligger i kopporna...

— I kopporna! skrek fru Homan; och man har inte sagt ett ord! Kom, Eugenie, så ska vi skicka polisen på dem. Fy, sådana människor!

— Men barnen då! Vem rår om dessa barn? Svara! sade fru Falk och hotade med blyertspennan.

— Det gör jag, goa frun! sade modern.

— Men mannen! Var är mannen?

— Han håller sig allt undan vid det här laget, sade snickarn.

— Jaså! Då ska vi skicka polisen på honom! Och vi ska sätta honom på arbetshuset! Här ska bli annat av! — Det här var ju ett riktigt bra hus, som jag sa, Evelyn!

— Behagar inte frun sitta? frågade snickarn. Man pratar bättre då man sitter, men vi ha inga stolar att bjuda på och det gör ingenting; vi ha inga sängar heller, dem tog kontribution till gaslysningen, pro primo, för att ni ska slippa gå i mörker från teatern om nätterna; vi ha ingen gas, som ni ser; och till vattenledningen, pro sekundo, för att era pigor ska slippa gå i trapporna; vi ha ingen vattenledning; och till kurhuset, pro tertio, för att era söner ska slippa ligga hemma...

— Kom, Eugenie, för Guds skull; det här blir olidligt...

— Jag försäkrar er, mina damer, att det här redan är olidligt, sade snickarn. Och det kommer en dag, då det blir än värre, men då, då komma vi ner från Vita Bergen, från Skinnarviksbergen, från

Tyskbagarbergen, och vi komma med stort dån som ett vattenfall, och vi ska begära igen våra sängar. Begära? Nej, ta! och ni ska få ligga på hyvelbänkar, som jag har fått, och ni ska få äta potatis, så att era magar ska stå som trumskinn, alldeles som om ni gått igenom vattenprovet som vi...

Fruntimren hade försvunnit och lämnat en packe småskrifter efter sig.

— Fy fan vad det luktar Eau de Cologne! Alldeles som efter pyschor! sade snickarn. En pris, skomakare!

Han torkade sig med sitt blåa förkläde i pannan och tog åter till hyveln under det sällskapet gjorde sina betraktelser.

Ygberg, som slumrat under hela tiden, vaknade nu och gjorde sig i ordning att följa med Falk ut. Genom det öppna fönstret hördes ännu en gång fru Homans röst:

— Vad menade hon med flaggskeppare? Din far är ju kapten?

— Han kallas så! För övrigt är skeppare och kapten detsamma! Det vet du ju! Tycker du inte att det var ett oförskämt pack det där. Dit går jag aldrig mer! Men det blir en bra rapport, det blir det! Kör till Hasselbacken!

SJUTTONDE KAPITLET.

Natura . . .

Falander satt en eftermiddag hemma och läste i en roll, då en lätt knackning, två dubbelslag, hördes på dörren. Han sprang upp och kastade på sig en rock och öppnade.

— Agnes! Det var rart främmande!

— Ja, jag måste gå och hälsa på dig; det är så förbannat tråkigt!

— Så du svär!

— Låt mig svära; det är så skönt!

— Hm! hm!

— Ge mig en cigarr; jag har inte rökt på sex veckor! Den här uppfostran gör mig galen!

— Är han så sträng då?

— Han är förbannad!

— Å, fy Agnes, så du säger.

— Inte får jag röka, inte svära, inte dricka punsch, inte vara borta om kvällarna! Men låt mig bli gift bara! Då!!

— Är det hans fulla allvar?

— Hans fullkomliga! Se på den här näsduken!

— A. R. med krona; nio kulor?

— Vi ha samma initialer och jag har fått låna hans plåt! Är det inte fint?

— Jo, det är fint. Jaså, det har gått så långt!

Ängeln i blåa klänningen kastade sig självsvåldigt upp i soffan och blossade på cigarren. Falander betraktade hennes kropp med blickar, som om han gjorde ett överslag i en kostnad, därpå sade han:

— Dricker du ett glas punsch?

— Ja, gärna!

— Nå, du älskar din trolovade?

— Han är inte av den sortens karlar, som man kan älska riktigt. Ja, det vet jag för resten inte. Älska? Hm! Vad är det egentligen?

— Ja, vad är det?

— Å! Det vet du nog! — Han är mycket aktningsvärd, rysligt till och med, men, men, men.

— Nåå?

— Han är så ordentlig!

Hon såg på Falander med ett leende sådant att den frånvarande fästmannen skulle ha varit räddad, om han sett det.

— Han är inte artig mot dig? frågade Falander med en nyfiken och orolig ton.

Hon drack ur sitt punschglas, gjorde en konstpaus, skakade på huvudet och sade med en teatersuck:

— Nehej!

Falander syntes nöjd med svaret och blev synbarligen lättare om hjärtat. Därpå fortsatte han sin inkvisition.

— Det kan dröja länge innan du blir gift! Han har inte fått någon roll ännu.

— Nej, jag vet det.

— Det blir tråkigt för dig?

— Man får lugna sig!

Här måste användas tortyr, tänkte Falander.

— Nå, du vet att Jenny är min älskarinna nu för tiden.

— Det där gamla, fula stycket!

Det drog en hel skara av vita norrskensflammor

över hennes ansikte och alla muskler sattes i rörelse som om de varit under inflytande av en galvanisk stapel.

— Hon är inte så gammal, sade Falander kallblodigt. Har du hört att kyparn på stadskällaren skall debutera som Don Diego i nya pjäsen och att Rehnhjelm skall spela hans betjänt. Kyparen kommer nog att lyckas, ty den rollen spelar sig själv, men den stackars Rehnhjelm kommer att bli krossad av skammen.

— Gud i himmelen, vad säger du!

— Så är det!

— Det kommer inte att ske!

— Vem kan hindra det?

Hon sprang upp från soffan, tömde ett glas, föll i en häftig gråt och bröt ut:

— O, vad världen är bitter, bitter! Det är som om en ond makt satt och lurade ut alla våra önskningar för att kunna mota dem, spionerade ut våra förhoppningar för att kunna krossa dem, gissade våra tankar för att kväva dem. Om man kunde önska sig själv allt ont, borde man göra det för att narra den där makten!

— Mycket sant, min vän! Därför skall man alltid utgå ifrån att det skall gå illa! Men det är inte det sorgligaste! Hör på, skall jag ge dig tröst! Du vet, att varje lycka som händer dig alltid sker på en annans bekostnad; om du får en roll, så blir en annan utan, och då vrider den sig som en trampad mask, och du har ofrivilligt gjort ont; därför är själva lyckan förgiftad. Din tröst i olyckan skall vara, att du med varje motgång, du röner, gjort en — låt

vara ofrivillig — god gärning, och våra goda gärningar äro de enda rena njutningar vi äga.

— Jag vill inte göra några goda gärningar, jag vill inte ha några rena njutningar, jag är lika berättigad som andra att lyckas och jag — skall — lyckas!

— Till vad pris som helst?

— Till vad pris som helst måste jag upphöra att spela kammarjungfru åt din älskarinna!

— Ah, du är svartsjuk! — Lär dig att misslyckas med smak, min vän, det är större — och mycket intressantare.

— Säg mig en sak? Älskar hon dig?

— Jag fruktar, att hon fäst sig alltför allvarligt vid mig!

— Och du?

— Jag? Jag kommer aldrig att älska någon annan än dig, Agnes.

Han fattade hennes hand.

Hon sprang upp ur soffan så att strumpan syntes.

— Tror du att det finnes något som kallas kärlek? frågade hon och riktade sina stora pupiller på honom.

— Jag tror att det finnes flera slags kärlek.

Hon gjorde ett slag över golvet och stannade vid dörren.

— Älskar du mig helt, odelat? frågade hon med handen på dörrlåset.

Han tänkte i två sekunder och svarade:

— Din själ är ond och jag älskar icke det onda!

— Jag bryr mig inte om själen! Älskar du mig? Mig?

— Ja! Så högt...

— Varför skickade du Rehnhjelm på mig?

— Därför att jag ville känna huru det var att icke äga dig!

— Du ljög således, när du sade att du ledsnat på mig!

— Ja, det gjorde jag!

— O, du djävul!

Hon hade tagit in dörrnyckeln utifrån, och han hade fällt ner spånjalusierna!

ADERTONDE KAPITLET.

Nihilism.

Då Falk en mycket regnig afton i september vandrade hem och kom in på Grev-Magnigatan, såg han, till sin förvåning, att det lyste i hans fönster. När han kommit närmare, så att han nedifrån kunde kasta en blick in i rummet, såg han uppe i taket en skugga som liknade någon som han sett förr, men icke kunde erinra sig. Det var en bedrövlig skepnad, vilken tog sig ännu sorgligare ut på nära håll. Då Falk trädde in i rummet, satt Struve vid hans skrivbord, med huvudet lutat i händerna. Hans kläder voro våta av regnet och hängde ned mot golvet, där vattenrännilar bildat sig och vilka sökte sitt avlopp genom golvspringorna; hans hår hängde i stripor ner från huvudet och hans eljest så styva engelska polisonger, hängde som droppstenar ner mot hans våta rock. Bredvid honom på golvet stod

hans svarta hatt, som böjt knä av sin egen tyngd och tycktes sörja sin förlorade ungdom, ty den bar ett lågt sorgflor.

— God afton, sade Falk; det var ståtligt främmande.

— Håna mig inte, bad Struve.

— Varför skulle jag inte det? Jag vet ingen orsak varför inte.

— Jaså, du har också blivit förstörd!

— Jo, det kan du lita på, så att snart blir jag också konservativ! Du har sorg, ser jag; jag hoppas jag får gratulera.

— Jag har förlorat en liten.

— Nå, då får jag gratulera den! — Säg mig, vad vill du mig egentligen? Du vet att jag föraktar dig; det gör du väl själv också, förmodar jag? Inte sant?

— Visserligen, men hör du, min vän, tycker du inte att livet är bittert nog utan att man skall i onödan behöva förbittra det för varandra? Om Gud eller Försynen roar sig med den saken, så skall väl icke människan också förnedra sig därhän!

— Nå, det var en förnuftig tanke; den hedrar dig! Vill du inte ta min nattrock på dig, medan din bonjour torkar; du sitter bestämt och fryser.

— Tack ska du ha, men jag måste gå snart.

— Å, du kan stanna en stund med mig, så få vi tala till punkt en enda gång.

— Jag talar så ogärna om mina olyckor.

— Tala om dina brott då!

— Jag har icke begått sådana!

— Å, stora! Du har lagt din tunga hand på

de förtryckta, du har trampat på de sårade, du har hånat de elända! Minns du sista strejken, då du ställde dig på ordningsmaktens sida!

— På lagens, min bror!

— Ha, lagen! Vem har skrivit lagen för den fattige, din dåre! Jo, den rike! Det vill säga herren för slaven!

— Lagen har hela folket och det allmänna rättsmedvetandet skrivit — den har Gud skrivit!

— Spar på dina stora ord när du talar med mig! Vem skrev 1734 års lag? Herr Cronhielm! Vem var det som skrev sista lagen om prygelstraffet? Det var överste Sabelman — det var hans motion — och den drevs igenom av hans bekanta, som då utgjorde majoriteten! Överste Sabelman är icke folket, och hans bekanta äro icke allmänna rättsmedvetandet. Vem skrev lagen om bolagens rätt? Häradshövding Svindelgren! Vem skrev den nya riksdagsordningen? Assessor Vallonius! Vem införde lagen om »laga skydd», det vill säga lagen om den rikes skydd mot den fattiges rättmätiga anspråk? Grosshandlar Kryddgren! Håll mun på dig! Jag kan dina fraser! Vilka skrevo den nya successionsordningen? Lagbrytare! Vilka ha skrivit skogslagen? Tjuvar! Vem skrev lagen om privatbankernas sedelutgivningsrätt? Svindlare! Och detta påstår du att Gud har gjort? Stackars Gud!

— Får jag ge dig ett råd, ett råd, för livet, som erfarenheten har givit mig. Om du vill förekomma den självförbränning, du som fanatiker går till mötes, så anlägg med det snaraste en ny synpunkt över saker och ting; öva dig i att se världen i fågelperspektiv, och du skall se huru smått och

betydelselöst allt förefaller; utgå ifrån, att det hela är en sophög, att människorna äro avskräden, äggskal, morotstjälkar, kålblad, traslappar, så blir du aldrig överrumplad mer, förlorar aldrig någon illusion mer, men du skall däremot erfara en hel mängd glädje, varje gång du ser ett vackert drag, en god gärning; anlägg med ett ord ett lugnt och stilla världsförakt — du behöver icke befara att bli hjärtlös för det.

— Synpunkten har jag icke ännu, det är sant, men världsföraktet har jag delvis. Men det är också min olycka, ty när jag ser något enda bevis på godhet eller ädelmod, älskar jag åter igen människorna, och överskattar dem och blir lurad på nytt!

— Bliv egoist! Ge människorna fan!

— Jag fruktar, jag inte kan det!

— Sök dig en annan sysselsättning. Slå dig i hop med din bror; han tycks trivas här på jorden. Jag såg honom i går på kyrkostämman i Nikolai.

— På kyrkostämman?

— Han är kyrkoråd! Å, det är en karl med framtid. Pastor Primarius nickade åt honom! Han blir nog stadsfullmäktig snart, som alla tomtägare.

— Hur går det med Triton nu för tiden?

— Å, de hålla på med obligationer nu; där har din bror ingenting förlorat, om han också ingenting vunnit, nej, han har andra affärer.

— Låt oss slippa tala om den mannen.

— Men han är ändå din bror!

— Är det någon förtjänst hos honom, att han är min bror? Men nu ha vi talat hit och dit; säg mig nu ditt ärende!

— Ack, jag skall på begravning i morgon och jag har ingen frack.

— Nå, det kan du få...

— Tack, min bror, du befriar mig från en stor förlägenhet. Det var den saken, men det finns en annan också, av ändå mera grannlaga natur...

— Varför väljer du mig, din fiende, till förtrogen i sådana grannlaga fall? Det förvånar mig!

— Därför att du är en människa med hjärta...

— Lita inte på det nu längre! Nå, gå på...

— Du har blivit så nervös och olik dig, du som var så mild förut!

— Det var ju det, jag sa! Säg ut nu!

— Jag ville fråga, om du skulle vilja följa med till kyrkogården?

— Hm! Jag? Varför ber du ingen av dina kamrater i Gråkappan?

— Därför att det finnes omständigheter! Jag kan säga det åt dig! Jag är inte gift!

— Inte gift? Du, altarets och sedernas försvarare, lossar du på de heliga banden?

— Fattigdomen, omständigheterna! Men jag är lika lycklig ändå! Min hustru håller av mig och jag av henne, och det är alltihop! Det är en annan omständighet också! Barnet råkade av vissa skäl att bli odöpt; det var tre veckor då det dog, och därför får det icke präst vid graven, men det törs jag inte tala om för min hustru, för då skulle hon bli förtvivlad; därför har jag sagt åt henne att prästen möter ute på kyrkogården; så mycket att du vet det. Hon stannar naturligtvis hemma själv. Du kommer bara att träffa två personer; den ena heter Levi, han är yngre bror till direktören i Triton

och sitter på bolagets kontor; det är en älskvärd ung man med ett ovanligt gott huvud och ändå bättre hjärta. Du ska inte skratta, jag ser nog att du tror jag lånat pengar av honom; det har jag också, förstås; men det är en man du skall komma att tycka om! Och så är det min gamle vän, doktor Borg, som skött barnet. Det är en fördomsfri man med mycket avancerade tänkesätt — och den skall du nog komma att förstå dig på. Nå, nu kan jag väl räkna på dig; vi bli bara vi fyra i vagnen, och den lilla i kistan naturligtvis.

— Ja, jag skall komma!

— Men jag får be dig om en sak till. Ser du, min hustru har religiösa betänkligheter rörande den lillas salighet, efter som hon dog utan döpelse, och hon frågar alla människor om deras tanke för att få sinneslugn.

— Nå, du kan väl augsburgiska bekännelsen?

— Det är inte frågan om några bekännelser nu!

— Men när du skriver i tidningen, är det alltid fråga om den officiella tron.

— Tidningen ja, det är ju bolagets sak — om bolaget vill upprätthålla kristendomen, så kan det ju få; när jag arbetar åt bolaget, så... det är en sak för sig... Du skall vara snäll och hålla med henne, om hon säger att hon tror barnet vara saligt!

— Nå ja, för att göra en människa lycklig kan jag väl förneka tron, i synnerhet som den inte är min. Men du måste tala om var du bor också!

— Vet du var Vita Bergen ligga?

— Ja, det vet jag! Du bor kanske i det där spatlade trähuset på bergsknallen?

— Hur känner du det?

— Jag har varit där en gång.

— Du kanske är bekant med den där socialisten Ygberg, som förstör folket för mig. Jag är vicevärd där åt Smithen och bor hyresfritt mot att jag driver in hyrorna; men när de inte kunna betala, så prata de ett slags dravel, som han lärt dem, »om arbete och kapital» och annat så'nt där, som har stått tryckt i skandaltidningar.

Falk blev tyst.

— Känner du den där Ygberg?

— Ja, det gör jag! Vill du prova fracken nu?

Sedan Struve satt fracken på sig, drog han sin våta bonjour ovanpå, knäppte den upp till hakan, tände en väl tuggad cigarrstump, som satt uppträdd på en stryksticka — och gick.

Falk lyste honom utför trapporna.

— Du har långt att gå, sade Falk för att göra avskedet något mera avrundat.

— Ja, det ska Gud veta! Och ingen paraply har jag.

— Och inte överrock! Vill du inte ta min vinterrock så länge?

— Jo, tack, så mycket, men det är för beskedligt av dig!

— Jag kan ju få igen den vid tillfälle!

Falk återvände in i rummet, hämtade överrocken och släppte den ner till Struve, som stod nere i farstun, och efter ett kort godnatt gick han in. Men luften föreföll honom så kvav, att han öppnade fönstret. Därute föll höstregnet så stritt och smällde mot takplåtarna och störtade ner på den smutsiga gatan. Från kasernen mitt emot hördes taptot rulla, under det korum sjöngs i logementen, genom hvilkas

öppnade fönster lösryckta psalmstrofer trängde sig ut.

Falk kände sig ödslig och trött! Han hade väntat få leverera batalj med en representant för allt vad han ansåg fientligt, men fienden hade flytt och på samma gång delvis besegrat honom. Om han sökte göra sig reda för vad striden egentligen rörde, kunde han det icke, och vem som hade rätt kunde han icke heller få klart för sig. Och han började undra om icke hela saken, vilken han gjort till sin, de förtrycktas nämligen, blott var en overklighet. Ögonblicket därefter förebrådde han sig denna feghet, och den permanenta fanatism, som glödde ini honom, flammade åter upp; han fördömde sin svaghet, som oupphörligt narrade honom till medgivanden; nyss hade han haft fienden i sina händer och han hade icke allenast icke visat honom sin djupa avsky, utan även behandlat honom med välvilja och visat honom sympati; vad skulle denne få för tankar om honom hädanefter. Denna hans godsinthet var icke någon förtjänst, då den hindrade honom att fatta kraftiga beslut, den var blott en moralisk slapphet, som gjorde honom oförmögen till en strid, vilken han kände sig allt mindre vuxen. Han erfor livligt nödvändigheten av att släcka under pannorna, vilka icke längre skulle kunna motstå ett så högt tryck, då ingen ånga förbrukades, och han tänkte på Struves råd, och han tänkte så länge, att han slutligen befann sig i ett kaotiskt tillstånd, under vilket sanning och lögn, rätt och orätt dansade omkring i en behaglig endräkt, och hans hjärna, i vilken begreppen genom akademisk uppfostran legat skönt sorterade, skulle snart likna en blandad kortlek. Han lyckades märkvärdigt väl

i att inarbeta sig i ett tillstånd av indifferentism, han övade sig i att söka vackra motiv för fiendens handlingar, och han gav sig efter hand själv orätt, kände sig försonligt stämd mot världsordningen, kom slutligen upp till den höga synpunkten och fann att det i själva verket var ganska betydelselöst om det hela över huvud var svart eller vitt; och om det var svart, så fanns ju ingen säkerhet för att det icke skulle så vara, och då anstod det icke honom att önska det annorlunda. Han fann detta själstillstånd behagligt, ty det medförde en känsla av lugn, som han icke erfarit på de många år, han gått i oro för mänskligheten. Han njöt av detta lugn, i förening med en pipa stark tobak, tills städerskan kom in för att bädda och på samma gång överlämna ett brev, som brevbäraren nyss stuckit in. Brevet var undertecknat Olle Montanus och var mycket långt samt tycktes delvis göra ett livligt intryck på Falk. Det hade för övrigt följande lydelse:

Käre Broder!

Ehuru Lundell och jag nu avslutat våra arbeten och snart inträffa i Stockholm, har jag dock ett behov att uppteckna mina intryck av de förflutna dagarna härstädes, emedan de varit av stor betydelse för mig och min andliga utveckling, ty jag har kommit till ett resultat; och står nu förvånad som en nykläckt kyckling, tittande på världen med nyöppnade ögon och sparkande på äggskalen, som så länge hållit undan ljuset. Detta resultat är visserligen icke nytt; Platon hade redan sagt det innan kristendomen kom: verkligheten, världen den synliga är blott ett sken,

en skuggbild av idéerna; det vill säga verkligheten är något lågt, betydelselöst, sekundärt, tillfälligt. Ja väl! Men jag vill förfara syntetiskt och börja med det enskilda för att därifrån leta mig fram till det allmänna.

För det första vill jag tala om mitt arbete, som blev föremål för riksdagens och regeringens gemensamma omsorger. Vid altaret i Träskåla kyrka stodo tvenne figurer av trä; den ena var sönderslagen, men den andra var hel. Den hela höll ett kors i handen och var en kvinnofigur; av den sönderslagna figuren funnos två säckar med spillror förvarade inne i sakristian. En lärd fornforskare hade undersökt båda säckarnas innehåll för att kunna bestämma den sönderslagna figurens utseende, men han hade endast kommit till gissningar. Han gick dock grundligt till väga; han tog ett prov av den vita färg varmed figuren varit grundad och inskickade den till farmaceutiska institutet och fick sålunda bekräftat att den höll bly och icke zink, alltså var figuren äldre än 1844, emedan zinkvitt först kom i bruk det året. (Vad skall man säga om ett sådant slutsätt, då ju figuren kunnat vara ommålad.) Därpå inskickade han ett prov av virket till snickareämbetet i Stockholm, och han erhöll det svaret, att det var björk. Figuren var alltså av björk, förfärdigad före 1844. Men det var icke dit han ville komma, utan han hade anledningar (!), det vill säga, han önskade för sin heders skull, att bilderna skulle vara från 1500-talet, och han skulle helst velat, att de varit gjorda av den store (naturligtvis store, eftersom hans namn varit så väl inskuret i ek, att det bevarat sig ända till våra dagar) Burchard von Schiedenhanne,

som skurit korstolarna i Västerås' domkyrka. De lärda undersökningarna bedrevos vidare. Han hade stulit en smula gips från figurerna i Västerås, och detta inskickades nu med gipsprovet från Träskåla sakristia till Ekole pollyteknik (jag kan inte stava't) i Paris. Svaret var krossande för belackarna: analyserna utvisade att gipserna hade lika sammansättning, 77 ekvivalenter kalk och 23 svavelsyra, och alltså (!) voro figurerna från samma epok. Figurerna voro sålunda bestämda i anseende till åldern; den hela blev avritad och »inskickad» (de ha en förfärlig passion de där lärda att »skicka in» allting) till antikvitetsakademien; återstod att bestämma och rekonstruera den sönderslagna. I två år skickades de båda säckarna mellan Uppsala och Lund; de båda professorerna råkade den gången lyckligtvis vara av skilda meningar, varav strid uppstod; professorn i Lund, som just blev rektor, skrev en avhandling om figuren till sitt rektorsprogram och krossade professorn i Uppsala, som i stället fick svara med en broschyr. Lyckligtvis uppträdde i samma stund en professor vid konstakademien i Stockholm med en alldeles ny åsikt, och därigenom inträffade, som alltid, att Herodes och Pilatus »jämkade» på sina meningar och störtade sig över och söndersleto Stockholmarn med hela ettern hos småstadsbor. »Jämkningen» blev den, och därvid stannade man: att den sönderslagna figuren föreställt Otron, emedan ju den hela figuren måste föreställa Tron, som symboliserades av korset. Gissningen (den Lundensiska) att den sönderslagna föreställt Hoppet, emedan man funnit ett ankarklo i ena säcken, förkastades, emedan man måste (!) förutsätta tillvaron av en tredje figur, Kärleken, av vilken ej fanns spår

och icke plats heller, varförutom visades (med exempel ur Historiska Museets rika samling av pilspetsar) att ankarkloet icke var ett sådant, utan en pilspets, hörande till de vapen, varmed Otron symboliseras, se Ebr. Br. 7 k. 12 v., där det talas om otrons blinda skott, jämfört med Jesaias 29 k. 3 v., där otrons pilar nämnas flerestädes. Formen på pilspetsen, vilken fullkomligt liknar dem från riksföreståndaren Stures tid, avlägsnade det sista tvivlet om figurens ålder.

Mitt göra var nu att efter professorernas idé tillverka en bild av Otron såsom pendant till Tron. Programmet var givet, och ingen tvekan fanns. Jag sökte en manlig modell, ty det måste vara en man; jag fick söka länge, men jag fann honom, ja jag tror att jag fann Otron själv i egen person — och jag lyckades — briljant! Där står skådespelaren Falander nu till vänster om altaret, med en mexikansk pilbåge lånad från skådespelet Ferdinand Cortez och en rövarkappa från Fra Diavolo; men folket säger att det är Otron som sträcker vapen för Tron, och kontraktsprosten, som höll invigningspredikan, talade om de härliga gåvor, som Gud ibland kunde giva människan och särskilt nu mig, och greven, som vi åto invigningsmiddag hos, förklarade att jag gjort ett mästerverk, som gott kunde jämföras med antikens (som han sett i Italien), och en student, som var på kondition hos greven, grep tillfället att få trycka vers och utdela, vari han utvecklade begreppet det sublimt sköna och gjorde en historik över djävulsmyten.

Nu har jag som en sannskyldig egoist talat om mig själv! Vad skall jag säga om Lundells altartavla? Så här såg den ut. Kristus (Rehnhjelm)

på korset i fonden; till vänster den obotfärdiga rövaren (jag; den skurken hade gjort mig ändå fulare än jag är); till höger den botfärdige rövaren (Lundell själv med sina skenheliga ögon seende på Rehnhjelm); vid korsets fot: Maria Magdalena (Marie, du vet, djupt urringad); en romersk centurion (Falander) till häst (nämndeman Olssons skvadronbeskällare).

Jag kan icke beskriva vilket hiskeligt intryck det gjorde på mig, då efter predikan täckelserna föllo och alla dessa bekanta ansikten från den upphöjda platsen vid altaret stirrade ut över församlingen, som med andakt lyssnade till prästens stora ord om konstens höga betydelse, i synnerhet då den går i tjänst hos religionen. För mig föll i den stunden ett täckelse, som avslöjade mycket, mycket, och vad jag sedan tänkt om tro och otro skall du en gång få höra; vad jag menar om konsten och dess höga uppgift skall jag framlägga i en föreläsning, den jag ämnar hålla på någon offentlig lokal, så snart jag kommer till sta'n.

Att Lundells religiösa känsla varit högt uppdriven under dessa »dyra» dagar, kan du föreställa dig. Han är lycklig, jämförelsevis, i sitt kolossala självbedrägeri, och han vet icke att han är en skälm.

Nu tror jag att jag sagt det mesta och skall vidare förklara mig muntligen då vi råkas.

Till dess farväl och må så gott.

Sanne vännen
Olle Montanus.

P. S. Jag glömde ju att tala om upplösningen på den antikvariska forskningshistorien. Den slutade

så, att Jan i fattigstugan, som mindes från sin barndom huru figurerna sågo ut, upplyste om, att de varit tre och kallats Tron, Hoppet och Kärleken, och efter som Kärleken var störst (Math. 12:te och 9:de), så hade den stått ovanför altaret. Åskan hade slagit ner den och Tron på 1810-talet. Figurerna hade hans far, som varit galjonssnickare i Karlskrona, förfärdigat. D. S.

Efter läsningen av detta brev slog sig Falk ner vid sitt skrivbord, såg efter att lampan var väl påfylld, tände en pipa, och tog så fram ett manuskript ur bordslådan och satte sig att skriva.

NITTONDE KAPITLET.

Från Nya kyrkogården till Norrbacka.

Septembereftermiddagen låg grå och varm och lugn över huvudstaden, då Falk vandrade upp för de södra backarna. På Katarina kyrkogård satte han sig att vila; han erfor ett verkligt välbehag vid att se huru lönnarna blivit rödfrusna under de sista nätterna, och han hälsade hösten hjärtligt välkommen med dess mörker, dess gråa moln och dess fallande löv. Icke en fläkt rörde sig; det var som om naturen vilade, trött av det korta sommararbetet; allting vilade, människorna lågo där under sina torvor, så tysta och beskedliga som de aldrig varit i livet, och han önskade

han hade dem alla där, och sig själv med. Klockan slog någonting uppe i tornet, och då reste han sig och gick, gick framåt Trädgårdsgatan, tog av in på Nya gatan, vilken tycktes ha varit ny i hundra år, gick över Nytorget och var framme vid Vita Bergen. Där stannade han utanför det skäckiga huset och hörde på vad barnen sade, ty det var barn på bergknallen, som vanligt, och de talade både högt och oförbehållsamt under det att de slipade små tegelstenar, som de skulle ha till att hoppa hage med.

— Vad fick du till midda'n, Janne?

— Angår det dej, du?

— Angår? Säger du angår? Akta dej du, så att jag inte lappar dej!

— Du? Äh, hörru! Inte du med de där ögona!

— Hörru! Flunsa jag dej inte här om dan ner ve Hammarbysjön! Va?

— Äh, håll käften på dej!

Janne blir »flunsad», och oron lägger sig.

— Du kanske inte var med, du Janne, och stal krasse på Katrina körgål? Va?

— Har den där halta Olle gått och babblat om det?

— Nå, och så kom inte polisen? Va?

— Tror du jag är rädd för polisen? Det ska du få se!

— Är du inte det, då ska du få följa med till Zinkens dam och humla päron i kväll.

— På ki, förstås? Kommer inte över planket, känner de där arga hundarna!

— Tror du inte, att Sotar-Pelle går över det där planket som ett inte, och hundarna måste man väl kunna sparka.

Slipningen avbrytes av en piga, som kommer ut och strör granris på den gräsbevuxna gatan.

— Vad är det för en djävel, som ska begravas däroppe i dag?

— Å, det är den där vice-värden, kära du, som har fått en unge igen med sin kona!

— Det är en kitslig satan, den där vice-värden! Va?

I stället för svar gav han ifrån sig en okänd melodi, som visslades på ett särskilt sätt.

— Vi bruka sparka hans rävungar när di kommer från skolan. Och hans kona, må du tro, den är något svullen. Den djävla maran stängde oss ute i snön en natt, när vi inte betalte hyran, så att vi måste koja i Blecktornsladan.

Samtalet tynade, ty den sista upplysningen tycktes icke göra det allra minsta intryck på åhöraren.

Det var icke med särdeles muntra känslor Falk gjorde sin entré efter den presentation de båda gatpojkarna anställt. Han hälsades i dörren av Struve, som anlagt en sorgsen min och nu fattade honom i armen, som om han ville meddela honom ett förtroende eller sönderkrama en tår i hans närvaro, vilket som helst, något måste göras — och tog honom om livet.

Falk befann sig i en sal med ett matbord, en skänk, sex stolar och en likkista. För fönsterna hängde vita lakan, genom vilka dagsljuset sipprade in och bröt sig mot det röda skenet av två stearinljus; på matbordet stod en bricka med gröna vinglas och en soppskål med georginer, lövkojor och astrar.

Struve tog hans hand och ledde honom fram till kistan, där den lilla namnlösa låg nerbäddad på hyvelspån i tyll, bestrött med Kristi-bloddroppsblad.

— Här, sade han; här!

Falk erfor inga andra sensationer än dem man alltid erfar i närvaron av ett lik och kunde därför icke finna några ord lämpliga för tillfället, utan inskränkte han sig till att krama faderns hand, varpå denne sade:

— Tack, tack! och avlägsnade sig för att gå in i ett rum bredvid.

Falk var ensam; nu hörde han först en häftig viskning bakom den dörr där Struve försvann; därpå blev det tyst en stund; men så började från andra ändan av rummet ett mummel tränga genom den tunna bredväggen; han kunde endast delvis urskilja orden, men han tycktes igenkänna rösterna. Först hördes en gäll diskant, som talade långa strofer mycket fort.

— Babebibobubybåbäbö.—Babebibobubybåbäbö. — Babebibobubybåbäbö — lät det.

Därpå svarade en vredgad karlröst, ackompanjerad av hyvelns: vitschå — vitschå — vitsch — vitsch — hitsch — hitsch.

Och så ett långsamt framrullande mum — mum — mum — mum. Mum — mum — mum — mum. Varpå hyveln började spotta och nysa sitt vitsch, vitsch. Och så en storm av babili-bebili-bibili-bobili-bubili-bybili-båbili-bäbili-bö!

Falk trodde sig förstå varom denna diskussion handlade, och på vissa tonfall tyckte han sig märka att den lilla döda var inblandad i saken.

Och så började åter en våldsam viskning bakom Struves dörr, interfolierad med en snyftning, och så öppnades dörren och ut kom Struve ledande

vid handen en fintvätterska, svartklädd och med röda ögon. Struve presenterade med en familjefaders värdighet:

— Min hustru; häradshövding Falk, min gamle vän!

Falk mottog en hand så hård som ett klappträd, och ett leende som pickles. Han försökte i största hast konstruera en fras, som innehöll de två orden »fru» och »sorg» och lyckades tämligen, varför Struve bestod honom en omfamning.

Frun, som ville bidraga med någon vänlighet, började borsta sin man på ryggen och bifogade:

— Det är fasligt vad Christian kan gå och klena ner sig; jämt och samt är han dammig på ryggen. Tycker inte häradshövdingen att han ser ut som en gris?

Denna kärleksfulla fråga slapp den stackars Falk besvara, ty bakom moderns rygg stucko nu två röda huvuden fram och flinade mot den främmande. Modern fattade ömt deras huvuden och sade:

— Har häradshövdingen sett så fula pojkar förut? Se de inte ut som rävungar?

Detta överensstämde med verkliga förhållandet till den grad att Falk kände sig uppfordrad på det livligaste förneka faktum.

Farstudörren öppnades och in trädde två herrar. Den första var en bredaxlad trettioåring med ett fyrkantigt huvud, vars framsida skulle föreställa ansikte; huden såg ut som en halvrutten broplanka i vilken maskar plöjt sina labyrinter; munnen var brett skuren och stod jämt på glänt, varvid alltid de fyra, välslipade hörntänderna syntes; när den log, klövs ansiktet i två delar och man såg ända bort till fjärde oxel-

tanden; icke ett skäggstrå vågade sig fram på den ofruktbara marken; näsan var så illa anbragt, att man framifrån kunde titta ett gott stycke in i huvudet; på kraniets ovandel förekom någonting växande, som liknade en kokosmatta.

Struve, som ägde den förmågan att adla sin omgivning, presenterade kandidaten Borg som doktor Borg. Denne gjorde intet tecken till nöje eller missnöje, framräckte sin överrocksärm åt sin följeslagare, vilken genast drog av ytterplagget och hängde det på farstudörrens gångjärn, varvid frun anmärkte, att »det var så dåligt, det här gamla huset, att det inte fanns en klädhängare en gång». Rockavdragaren presenterades som herr Levi. Det var en lång yngling; hans kranium tycktes hava tillkommit genom en utveckling av näsbenet bakåt; och bålen, som räckte ända ner till knävecken, föreföll som om den uppstått därigenom att kraniet dragits genom ett dragjärn, som när man drar ståltråd; axlarna störtade som stuprännor, höfterna hade icke lämnat ett spår efter sig, smalbenen sträckte sig ända uppåt låren, fötterna voro nedgångna som gamla skor, under vilka hålfoten blivit nedtrampad; benen strävade utåt, nedåt som på en arbetare, vilken burit tunga bördor eller stått största delen av sitt liv — det var en fullkomlig slavtyp.

Kandidaten hade stannat vid dörren efter befrielsen från ytterplagget; han hade tagit av sig handskarna, ställt ifrån sig käppen, han hade snutit sig, han hade stoppat in näsduken utan att låtsa märka Struves upprepade försök att presentera; han ansåg sig ännu vara i tamburen; men nu tog han sin hatt, skrapade med foten och gjorde ett steg framåt rummet.

— God dag, Jenny! Hur står det till? sade han och tog fruns hand med en vikt som om det varit hennes liv. Därpå bugade han sig omärkligt för Falk med en grimas som en hund, när han ser en främmande hund på sin gård.

Unge herr Levi följde kandidaten i spåren, uppfångade hans leenden, applåderade hans sarkasmer och lät sig förtryckas av dennes överlägsenhet.

Frun drog upp en butelj Rhenskt vin och serverade. Struve fattade sitt glas och önskade gästerna välkomna. Kandidaten öppnade gapet, lade glasets innehåll på sin till en rännsten apterade tunga, grinade som om han skulle taga in, och sväljde.

— Det är fasligt surt och dåligt, sade frun; kanske Henrik vill ha ett glas punsch i stället!

— Ja, det var ganska dåligt, medgav kandidaten och erhöll herr Levis odelade bifall.

Punsch kom fram. Borgs ansikte klarnade; han såg sig omkring efter en stol; en sådan blev genast framburen av herr Levi.

Sällskapet slog sig ner omkring matbordet. Lövkojorna doftade starkt och deras ångor blandade sig med vinets, ljusen speglade sig i glasen, pratet tog fart och snart steg en rökpelare upp från kandidatens plats. Frun kastade en orolig blick bort åt fönstret, där den lilla låg och sov, men den blicken såg ingen.

Då hördes en vagn stanna utanför på gatan. Alla reste sig utom doktorn. Struve hostade och sade med låg röst, som om han sagt något obehagligt: ska vi göra oss i ordning?

Frun gick fram till kistan, lutade sig ner och grät häftigt; när hon reste sig upp såg hon mannen

stå med kistlocket i beredskap, och då brast hon ut i en våldsam gråt.

— Se så! se så! lugna dig! sade Struve, och skyndade sig att lägga på locket, som om han ville dölja något. Borg lade ett punschglas i sin rännsten och såg därefter ut som en häst när han gäspar. Herr Levi hjälpte Struve att skruva fast locket, vilket han gjorde med så stor ledighet som om han emballerat en packlåda.

Man tog avsked av frun, drog på sig ytterplaggen och gick; frun bad herrarna akta sig i trapporna; »de voro så gamla och dåliga».

Struve gick först och bar kistan; när han kom ner på gatan och fick se en liten folksamling, anställd till hans ära, greps han så av högmodsandan att han for ut emot kusken, som inte öppnat vagnsdörren och fällt steget; för att förhöja effekten duade han den stora, livréklädda karlen, vilken med hatten i hand skyndade fullgöra befallningarna; detta framkallade nu en kort, elakartad hosta hos en gosse i hopen, vilken lydde namnet Janne, och som, när han därigenom ådrog sig de kringståendes uppmärksamhet, började med lyfta ögon granska skorstenarna som om han väntade sotarn.

Vagnsdörren smällde igen om de fyra, och följande samtal uppstod mellan några yngre deltagare i folksamlingen, vilka nu kände sig lugnare:

— Hör du? En så'n svullen kista! Såg du på'n?

— Ja visst! Men såg du, att det inte var något namn på plåten?

— Va det inte?

— Nej, det kunde man väl se; den var alldeles blank!

— Vad betyder det då?

— Vet du inte det? Det var en hor-unge!

Piskan smällde lyckligtvis och vagnen rullade framåt. Falk kastade en blick uppåt fönstret; där stod frun, som redan tagit ner ett par lakan och blåste ut stearinljusen, och bredvid henne rävungarna med var sitt vinglas i handen.

Vagnen skallrade fram, gata upp och gata ner; ingen gjorde försök att tala. Struve såg plågad ut där han satt med kistan i knä; och det var ännu så ljust att han skulle velat göra sig osynlig.

Det var en lång väg till Nya Kyrkogården, men den tog också slut och man var framme. Utanför grindarna stod ett långt tåg av vagnar. Man köpte kransar, och dödgrävaren tog emot kistan. Efter en god stunds promenad, stannade den lilla processionen på ett nyupptaget sandfält, längst bort på norra sidan av kyrkogården. Dödgrävaren lagade listerna i ordning; doktorn kommenderade håll an där! fira! lägg av! och nu hissades den lilla namnlösa tre alnar under jorden; det blev en paus; alla stodo tysta med sänkta huvuden och sågo ner i graven, som om de väntade något; tung och grå låg himlen över det stora, ödsliga sandfältet, där de vita stickorna stodo som små barns vålnader, vilka gått vilse här ute; skogsbrynet tecknade sig svart som en skuggspelsfond, ej en vindfläkt rörde sig. Då hördes en röst, först darrande, men snart klar och bestämd, som buren av en övertygelse; Levi hade stigit upp på bårtäcket och talade med blottat huvud:

»Av den Högste tryggt beskyddad, vilande i skuggan av hans allmakt. Till den Eviga jag säger: du min tillflykt är den trygga. Du min borg, den evigt säkra, Gud på vilken jag förlitar. — Kaddisch. — Herre Allsmäktige Gud, giv att ditt heliga namn må varda tillbett och helgat i hela den värld, vilken du en gång skall förnya, du, som åter upplivar de döda och kallar dem till ett nytt liv. Du, som låter evig frid härska i din himmel, må du ock skänka oss hela Israel din frid, amen!

Sov i ro du lilla, som intet namn fick; Han, som känner de sina, skall nog kalla dig vid namn; sov gott i höstnatten, inga onda andar skola störa dig, fast du ej fick det helgade vattnet; gläd dig att du slapp brottas med livets strider, dess fröjder kunde du väl vara utan. Lycklig du, som fick gå bort innan du hann göra bekantskap med världen; ren och utan fläck lämnade din själ sin späda hydda, därför skola vi inte kasta jord efter dig, ty jord är förgängelse, men vi skola hölja dig med blommor, ty som blomman stigit upp ur jorden, så skall din själ också ur den mörka graven höja sig till ljuset, ty av ande är du kommen, till ande skall du åter varda!»

Han lät kransen falla och betäckte sitt huvud.

Struve gick fram, fattade hans hand och tryckte den med värme, varvid tårarna kommo honom i ögonen så att han måste låna Levis näsduk. Doktorn, som kastat ner sin krans, började redan gå, och de andra följde sakta efter. Men Falk stod tankfull kvar lutad över graven och stirrade ner i djupet; han såg först endast ett fyrkantigt mörker, men småningom framdök en ljus fläck, som växte och

antog bestämd form, den blev rund och gav ett vitt sken, som en spegel — det var den lillas oskrivna livstavla, som lyste genom mörkret och endast återgav himmelens obrutna ljus. Han fällde sin krans; ett svagt dovt ljud, och ljuset slocknade. Då vände han sig om för att följa de andra.

Vid vagnen uppstod några funderingar vart man skulle styra färden; Borg gjorde processen kort och kommenderade »till Norrbacka»!

Om några minuter befann sig sällskapet i stora salen en trappa upp, där de mottogos av en flicka, vilken Borg hälsade med en kyss och en omfamning, varpå han kastade sin hatt under en soffa, befallde Levi draga av sig ytterrocken och rekvirerade en kanna punsch, tjugufem cigarrer, ett halvstop konjak och en topp socker. Därpå tog han av sig i skjortärmarna och disponerade ensam över salens enda soffa.

Struves ansikte började stråla när han såg tillredelserna till ett dryckeslag, och han älskade musik. Levi satte sig till pianot och hasplade upp en vals, varvid Struve tog Falk om livet och började en promenad under lättfattligt samtal om livet i allmänhet, om sorg och glädje, om människans obeständiga natur m. m., varav framsprang som resultat, att det vore syndigt att sörja vad Gudarna — han begagnade ordet Gudarna, efter som han redan sagt syndigt, på det Falk icke skulle tro att han var läsare — givit och tagit. Detta resonemang tycktes utgöra introduktionen till den vals, han strax därpå dansade med flickan, som kom in med bålen. Borg fyllde glasen, lockade på Levi, nickade åt ett glas och sade:

— Nu ska vi dricka brorskål, så kan vi vara ovettiga på varann sedan!

Levi uttryckte sin stora glädje över den äran.

— Skål, Isaac, sade Borg.

— Jag heter inte Isaac...

— Tror du jag bryr mig om vad du heter. Jag kallar dig vid namn Isaac och du är min!

— Du var mig en rolig djävul...

— Djävul! vet du inte hut, judgosse...

— Vi skulle ju vara ovettiga på varann...

— Vi? Jag skulle vara ovettig på dig, ja!

Struve ansåg sig böra gå emellan:

— Tack, min bror Levi, sade han, för dina vackra ord. Vad var det för en bön du läste?

— Det var vår begravningsbön.

— Den var mycket vacker!

— Det var bara fraser, tyckte jag! inföll Borg. Den otrogne hunden bad endast för Israel och det kunde således inte gälla den avlidna!

— Alla odöpta räknas till Israel, svarade Levi.

— Och så angrep du dopet, fortfor Borg. Jag tål inte att någon angriper dopet — det vill vi göra själva! Och så var du och fingrade på rättfärdiggörelsen! Låt bli sådant där; jag tål inte att någon annan går och fingrar på vår religion!

— Det har Borg rätt uti, sade Struve, om vi nämligen inskränka oss till att inte alls angripa vare sig dopet eller någon annan av de heliga sanningarna, och jag får anhålla att varje samtal av denna lättsinniga art må vara bannlyst från vårt sällskap i afton.

— Får du anhålla? skrek Borg. Vad får du anhålla? — Nå! Jag förlåter dig, om du håller

mun på dig. Spel upp, Isaac! Musik! Vi är musiken stum vid Cæsars fest! Musik! Men kom inte med något gammalt. Nytt skall det vara!

Levi satte sig till pianot och spelade ouverturen till Den Stumma.

— Se så där ja, nu ska vi prata, sade Borg. Häradshövdingen går och ser så sorgsen ut; kom så få vi dricka!

Falk, som erfarit en viss beklämning i Borgs närvaro, mottog anbudet med någon reservation. Men det kom icke till något samtal, man liksom fruktade en sammanstötning. Struve irrade omkring som en mal, sökande nöjet utan att finna det, alltjämt likväl återvändande till punschbordet; han tog då och då några danssteg, inbillande sig att det var roligt, att det var festligt, men det var det inte. Levi gick emellan pianot och punschen; han gjorde även försök att sjunga en rolig visa, men den var för gammal att någon skulle höra på. Borg skrek för att få »stämning», som han kallade det, men det blev allt tystare och nästan ängsligt. Falk gick av och an på golvet, tigande och olycksbådande som ett väl laddat åskmoln.

På Borgs befallning dukades nu en väldig sexa. Man satte sig till bords under en hotfull tystnad. Brännvinet användes omåttligt av Struve och Borg. Den senares ansikte liknade ett par nerspottade kakelugnsluckor; röda fläckar slogo upp här och där och ögonen blevo gula; Struve liknade däremot en fernissad Eidamerost, jämnröd och flottig. När man såg Falk och Levi i detta sällskap, förefföllo de som ett par barn, vilka åto sin sista kväll hos jättarna.

— Ge skandalskrivaren laxen, kommenderade

Borg åt Levi, för att avbryta den enformiga tystnaden.

Levi räckte fatet åt Struve. Denna sköt upp glasögonen och sprutade etter.

— Vet du inte hut, jude, fräste han och kastade servetten i Levis ansikte.

Borg lade sin tunga hand på hans kala hjässa och sade:

— Tyst, murvel!

— Vad är det för sällskap man har råkat ut för; jag skall säga er, mina herrar, att jag inte är van vid sådant här och jag är alldeles för gammal att bli behandlad som en pojke, sade Struve med darrande stämma, glömmande sin vedertagna godmodighet.

Borg, som nu kände sig mätt, steg upp från bordet och sade:

— Fy fan ett sådant sällskap! Gör upp det här, Isaac, så ska du få av mig se'n; jag går förut!

Han tog på sig överrock och hatt, fyllde ett dricksglas med punsch, kantade det med konjak, tömde det i ett tag, släckte ett par ljus i förbigående, slog sönder några glas, stoppade en näve cigarrer och en strykstickask i fickan och raglade ut.

— Det är synd att ett sådant snille skall supa! sade Levi andäktigt.

Om en minut var Borg åter inom dörren, gick fram till matbordet, tog armstaken och tände en cigarr, blåste röken i ansiktet på Struve, räckte ut tungan och visade oxeltänderna, släckte ljusen och gick. Levi låg framstupa och skrek av förtjusning.

— Vad är det för avskräde, du behagar föra mig tillsammans med? frågade Falk allvarligt.

— Å, kära du, han är rusig nu, men han är son till fältläkaren och professorn...

— Jag frågade inte vem hans far var, utan vem han själv var, men nu svarade du på varför du låter dig trampas av en sådan där hund! Kan du nu svara på den frågan, varför han umgås med dig?

— Jag förbehåller mig alla sottiser, sade Struve förnämt.

— Ja, förbehåll dig alla dumheter i världen, men behåll dem!

— Hur är det med bror Levi? sade Struve inställsamt; du ser så allvarsam ut!

— Det är bra synd att ett sådant geni som Borg skall supa så fasligt, sade Levi.

— Hur och när yttrar sig hans geni? frågade Falk.

— Man kan vara ett geni utan att skriva vers, sade Struve spetsigt.

— Det tror jag, ty att skriva vers förutsätter intet geni — lika litet som det att man är ett kreatur, sade Falk.

— Ska vi göra upp nu? sade Struve och fick ett ärende ut.

Falk och Levi gjorde upp. När de kommo ut, regnade det och himlen var svart, blott gasskenet från staden stod som en röd sky i söder. Hyrvagnen hade kört hem och det återstod endast att slå upp rockkragarna och vandra. De hade icke kommit längre än till kägelbanan, då de hörde ett förfärligt anskri uppe i luften.

— Förbannelse! skrek det över deras huvuden, och nu sågo de Borg gunga på en av de högsta lindarnas toppgrenar. Grenen sjönk mot marken,

men höjde sig i nästa ögonblick och beskrev en oerhörd kurva.

— Å, det är kolossalt! skrek Levi. Det är kolossalt!

— En sådan galning, smålog Struve, stolt över sin protégé, och drog upp rockkragen.

— Kom hit, Isaac, röt Borg uppe i luften, kom hit, judgosse, så ska vi låna pengar av varann!

— Hur mycket vill du ha? frågade Levi och viftade med plånboken.

— Jag lånar aldrig mindre än en femtia!

I nästa ögonblick var Borg nere från trädet och stoppade sedeln i sin ficka.

Därpå tog han av sig överrocken.

— Tag på dig! sade Struve befallande.

— Ska jag ta på mig! Vad säger du för slag! Befaller du mig? Va! Säger du att jag ska? Säger du det! Kanske du vill slåss!

Han slog härvid sin hatt mot trädstammen, så att den krossades, varpå han tog av sig frack och väst och lät regnet piska på bara skjortan!

— Kom hit nu, din murvel, så ska vi slåss!

Därmed sprang han Struve om livet, backade med honom så att båda stupade i diket.

Falk satte i gång åt staden det fortaste han kunde, men ännu långt efter sig hörde han Levis skrattsalvor och bravorop: det är gudomligt, det är kolossalt — det är kolossalt! och Borgs: förrädare, förrädare!

TJUGONDE KAPITLET.

På altaret.

Moraklockan på stadskällaren i X-köping dundrade sju en oktoberkväll, då sceniska direktören vid stadens stående teater vräkte sig in genom dörren. Han såg strålande ut som en padda kan stråla när den fått ett gott mål, han såg glad ut, men hans ansiktes muskler voro ovana att följa med på sådana färder, så att de kastade huden i oroliga veck och vanställde än mer hans hiskliga uppsyn. Han hälsade nådigt på den lille torre källarmästaren, som stod innanför disken och räknade gästerna.

— Wie steht's? skrek direktören — han hade nämligen lagt bort att tala för länge se'n, som vi erinra oss.

— Schön Dank! svarade källarmästaren.

Som det nu var slut med herrarnas tyska, så övergingo de omedelbart till svenskan.

— Nå, vad sägs om pojken, Gustav! Var han inte ypperlig som Don Diego! Va? Jag tror att jag kan göra aktörer, jag.

— Ja, jag säger det! Den pojken! Men det är som direktören själv sagt: det är lättare att göra en talang av en person, som icke gått och förstört sig med de dumma böckerna...

— Böckerna ä' ett fördärv! Det vet jag bäst! För övrigt! Vet källarmästaren vad som står i böckerna! hä? Jag vet det, jag! Ni ska få se nu när den där unge Rehnhjelm kommer fram i Horatio,

hur han bär sig åt. Det kommer att bli skönt! Jag har lovat honom rollen, därför att han tiggde så mycket, men jag sa också ifrån, att jag inte kommer att hjälpa honom, för jag vill inte stå för hans misslyckande. Jag sa honom också, att han fick rollen, för att jag skulle visa honom hur svårt det är att spela för den som naturen ej nedlagt gåvorna hos. — Å! Jag ska kväsa till honom, så att han inte ska gapa efter roller på mången god dag sedan. Det skall jag göra! Men det var inte det vi skulle tala om! Hör nu, har källarmästarn några rum lediga?

— De två små?

— Just!

— Alltid till direktörns disposition!

— En supé för två, fint! Klockan åtta! Källarmästarn serverar själv!

Han skrek icke, när han sade detta sista, och källarmästarn bugade sig till tecken att han förstod.

I detsamma inträdde Falander. Utan att hälsa direktören, gick han fram och satte sig på sin gamla plats. Direktören steg genast upp och sade, i det han passerade disken, hemlighetsfullt: klockan åtta; varpå han gick.

Källarmästaren satte nu fram en absintbutelj med tillbehör åt Falander. Som denne icke gjorde någon min av att vilja öppna samtal, tog källarmästarn sin servett och började torka omkring på bordet; när detta icke hjälpte, fyllde han på stryksticksfodralet och sade:

— Supé i kväll; smårummen! Hm!

— Vem och vad talar ni om?

— Hm! Den där som gick, vet jag.

— Jaså den! Nå det är ovanligt höra om honom som är så snål! Det är väl för en person då?

— Nej två, sade källarmästarn och klippte med ögonen. — I smårummen! Hm!

Falander spetsade öronen, men skämdes på samma gång över att han hört på skvaller och lät ämnet falla; men det var inte källarmästarns mening.

— Jag undrar, sa han, vem det kan vara! Hustrun hans är dålig och...

— Vad rör det oss, vem det där vidundret behagar supera med. Har källarmästarn någon aftontidning?

Denne slapp svara på snäsan, ty in trädde Rehnhjelm, strålande som en yngling, vilken ser en ljusning på sin bana.

— Lägg bort absinten i kväll, sade han, och låt mig vara värd. Jag är så glad, att jag vill gråta!

— Vad har hänt? frågade Falander ängsligt; du har väl icke fått någon roll?

— Jo, pessimist, jag har fått Horatio...

Falander blev mörk:

— Och hon Ophelia! tillade han.

— Hur vet du det?

— Jag gissade!

— Dina aningar! Det var då inte svårt att ana! Tycker du inte att hon förtjänade det! Ha de någon bättre vid hela teatern?

— Nej, det medger jag! Nå, tycker du om Horatio?

— Å, den är härlig!

— Ja, det är märkvärdigt, så olika man kan tycka!

— Vad tycker du då?

— Jag tycker han är den störste uslingen av alla

hovmännen; han säger ju ja till allting! »Ja, min prins, ja, min gode prins.» Om han är hans vän, så bör han väl säga nej någon gång, och inte gå och hålla med som en annan smickrare.

— Ska du förstöra för mig igen nu?

— Ja, jag ska förstöra allt för dig! Hur skall du, som går och tycker att allt vad jämmerligt människor gjort är stort och härligt, hur skall du, så länge du gör det, kunna få något otimligt att sträva efter; om du ser fullkomlighet och förträfflighet i allting här, hur skall du då få någon längtan efter det verkligt fullkomliga? Tro mig, pessimismen är den sannaste idealism, och pessimismen är en kristen lära, om det kan lugna ditt samvete, ty kristendomen lärer världens uselhet, från vilken vi skola söka att dö.

— Kan du inte låta mig tycka att världen är skön, kan jag inte få vara tacksam mot den som ger allt gott och glädjas åt vad livet har att bjuda på?

— Jo, jo, gläds min gosse, gläds och tro och hoppas. Då alla människor på jorden jaga efter samma sak — lyckan — så är sannolikheten att du skall vinna den lika med en 1,439,145,300:de-del, då nämligen människorna äro så många som nämnarn i bråket. Är den lycka du i dag vunnit värd dessa månaders kval och förödmjukelser? Och för övrigt: vad består då din lycka uti? Att du fått en dålig roll, i vilken du icke kan göra vad man kallar lycka — jag vill icke säga därför att du skall misslyckas. Är du så garanterad att...

Han måste hämta andan.

— Att Agnes skall lyckas som Ophelia? Kanske hon i sin iver att begagna det sällsynta tillfället går och gör för mycket av rollen, sådant är vanligt! Men,

jag ångrar mig att jag gjort dig ledsen och ber dig som alltid låta bli att tro vad jag säger; man vet ju icke om det är sant!

— Om jag inte kände dig, skulle jag tro att du avundades mig!

— Nej, min gosse, jag önskar dig, som alla människor, att de så fort som möjligt må vinna sina önskningar, att de vända sina tankar mot något bättre, vilket dock torde vara avsikten med livet.

— Detta kan du i lugn sitta och säga, du som redan har lyckats.

— Nå, är det inte dit vi skola komma! Det är således inte att lyckas vi önska, utan att kunna sitta så här och le åt våra stora strävanden, stora, hör du!

Klockan slog nu åtta, så att det skrällde i salen. Falander reste sig hastigt från stolen, som om han ämnade gå, därpå for han med handen över pannan och satte sig ner igen.

— Är Agnes hos tant Beate i kväll? frågade han med likgiltig ton.

— Hur vet du det?

— Å, det kan jag väl förstå när du sitter här i lugn! Hon ville läsa sin roll för henne, kan jag tro, eftersom ni inte ha många dar på er!

— Ja, har du träffat henne i kväll, efter du vet det också?

— Nej, på min heder! Jag kunde inte tänka mig något annat skäl för hennes frånvaro från dig en kväll då vi inte spela.

— Då tänkte du alldeles rätt. För övrigt bad hon mig, att jag skulle slå mig lös och gå ut och söka sällskap, efter att jag suttit inne så länge. Hon är så öm och så omtänksam, den kära flickan!

— Ja, hon är mycket öm!

— Hon har inte varit ifrån mig mer än en enda kväll, då hon blev uppehållen hos sin tant och inte skickade återbud. Jag trodde jag skulle bli galen och kunde inte sova på hela natten.

— Det var den 6:e juli, inte sant?

— Du skrämmer mig! Spionerar du på oss?

— Varför skulle jag göra det? Jag känner ju ert förhållande och gynnar ju det på alla sätt! Och varför jag vet, att det var på en tisdag, den 6:e juli, som det där hände, det är därför att du talat om det så många gånger.

— Nå, det är sant!

Det blev tyst en ganska lång stund.

— Det är märkvärdigt, avbröt Rehnhjelm omsider tystnaden, vad lyckan kan göra en människa melankolisk; jag är så orolig i kväll och jag skulle hellre ha velat vara tillsammans med Agnes. Ska vi gå in i smårummen och skicka efter henne? Hon kan ju säga, att det har kommit resande till sta'n.

— Det skulle hon aldrig säga; hon kan icke förmå sig att tala osanning!

— Å, det är inte farligt! Det kan alla kvinnor!

Falander fixerade Rehnhjelm på ett sätt som denne icke kunde förstå meningen av; därpå sade han:

— Jag skall först se efter om smårummen äro lediga, så kan ju saken få bero på det!

— Ja, må gå!

Falander höll honom tillbaka, då han gjorde min av att gå med, och gick. Om två minuter var han igen. Han var alldeles vit i ansiktet, men lugn, och sade endast:

— Det var upptaget!

— Så förargligt!

— Nå, vi få hålla varandra sällskap så gott vi kunna!

Och de höllo varandra sällskap och de åto och drucko och de talade om livet och om kärleken och människornas ondska; och de blevo mätta och druckna och gingo hem till att sova!

TJUGUFÖRSTA KAPITLET.

En själ över bord.

Rehnhjelm vaknade klockan fyra följande morgon vid det att han tyckte att någon ropade hans namn. Han satte sig upp i sängen och lyssnade — det var tyst. Han drog upp rullgardinen och såg en grå höstmorgon, regnig och blåsig. Han lade sig igen, men försökte förgäves att få sova. Det var så mycket underliga röster i blåsten; de klagade och varnade och gräto och kvidde. Han försökte tänka på något angenämt: på sin lycka; han tog sin roll och började läsa; men det blev bara »ja, min prins», och han tänkte på Falanders ord och han fann att denne delvis hade rätt. Han försökte tänka hur han skulle se ut på scenen som Horatio; han försökte föreställa sig Agnes som Ophelia och han såg i henne en skrymtande intrigant, som på Polonius' inrådan gick och lade ut nät för honom; han ville slå bort denna bild, och han fick i stället för Agnes den galanta

mamsell Jaquette, som han senast sett spela Ophelia på stadsteatern. Förgäves sökte han jaga bort dessa obehagliga tankar och bilder, men de förföljde honom som mygg. När han kämpat sig trött, somnade han och genomgick samma kval i drömmen, och han slet sig från dem och väckte sig, men somnade igen, varvid samma syner upprepades. Fram emot klockan nio vaknade han vid att han skrek, och då sprang han ur sängen, som om han ville fly onda andar, som förföljde honom. När han ställde sig framför spegeln, såg han att han gråtit. Han klädde sig i hast, och när han skulle taga på stövlarna, sprang en spindel fram över golvet. Han blev glad, ty han trodde även på spindlar, och de skola betyda lycka; ja, han blev vid ett förträffligt lynne och sade sig själv, att man icke skall äta kräftor om kvällarna, om man vill sova gott. Han drack sitt kaffe och rökte en pipa och satt och smålog åt regnskurarna och blåsten utanför, då det knackade på hans dörr. Han spratt till, ty han fruktade alla underrättelser i dag, han visste icke varför; så tänkte han på spindeln och gick lugn att öppna.

Det var herr Falanders piga, som bad honom äntligen komma till herr Falander precis klockan tio i ett högst angeläget ärende.

Återigen överfölls han av den obeskrivliga ångest, som plågat honom under morgonsömnen. Han försökte fördriva den timme som återstod. Men det var omöjligt. Då tog han på sig och skyndade med hjärtat högt upp under vänstra armen till Falander.

Denne hade redan fått städat och var i ordning att ta emot. Han hälsade Rehnhjelm med en vänlig, men ovanligt allvarsam min. Denne bestormade ho-

nom med frågor, men Falander svarade, att han ingenting kunde säga förrän klockan tio. Rehnhjelm blev orolig och ville veta om det var något ledsamt; Falander sade att ingenting var ledsamt, blott man förstod att se det rätt. Och han förklarade att många saker, som föreföllo oss outhärdliga, ganska lätt kunde bäras, om man bara undvek att överskatta dem. Så fördrevs tiden till klockan tio.

Då hördes två svaga knackningar på dörren, vilken omedelbart därpå öppnades, och in trädde Agnes. Utan att observera de innevarande, tog hon ur nyckeln utifrån, stängde dörren och stod in i rummet. Men hennes uttryck av förlägenhet, då hon såg två i stället för en, räckte blott en sekund och upplöste sig i en angenäm överraskning över att få träffa Rehnhjelm här också. Hon kastade av sig regnkappan och sprang emot honom; han tog henne i famn, tryckte henne våldsamt emot sitt bröst, som om han skulle ha saknat henne ett år.

— Du har varit länge borta, Agnes!

— Länge? Vad menar du med det?

— Jag har inte sett dig på en evighet, tycker jag. Du ser så frisk ut i dag; har du sovit gott?

— Tycker du att jag ser friskare ut än vanligt?

— Ja, det tycker jag; du är så röd och har inga gropar i kinderna! Skall du inte hälsa på Falander?

Denne stod lugn och åhörde samtalet, men hans ansikte var vitt som gips, och han tycktes överlägga.

— Kors, vad du ser medtagen ut, sade Agnes och gjorde en entre-chat på golvet med en kattunges mjuka rörelser efter att ha smugit sig ur Rehnhjelms famn.

Falander svarade ej. Agnes betraktade honom

nogare och tycktes i ett ögonblick se hans tankar; hennes ansikte förvandlades som en vattenyta, då kåren kommer, men blott en sekund; i nästa var hon lugn igen och deciderad att möta vad som helst, sedan hon med en blick undersökt Rehnhjelm och förstått situationen.

— Kan man få veta vad det är för viktiga angelägenheter, som kallat oss hit så tidigt? sade hon muntert och slog Falander på axeln.

— Jo, började han, fast och beslutsamt så att Agnes bleknade till, men kastade i samma ögonblick med huvudet, som om han ville låta tankarna växla spår — det är min födelsedag i dag och jag ville bjuda er på frukost!

Agnes, som kände sig liksom den vilken sett tåget komma rusande mot sig, men undgått det, utbrast i ett klingande skratt och omfamnade Falander.

— Men, som jag icke beställt förrän klockan elva, så få vi dröja här så länge. Var så god och sitt!

Det blev tyst, ohyggligt tyst.

— Det går en ängel genom rummet, sade Agnes.

— Det var du, sade Rehnhjelm och kysste vördnadsfullt och innerligt hennes hand.

Falander såg ut som en, vilken blivit kastad ur sadeln, men håller på att kravla sig upp igen.

— Jag såg en spindel i morse, sade Rehnhjelm. Det betyder lycka!

— Araignée matin: chagrin, sade Falander; du kan inte det där.

— Vad betyder det? frågade Agnes.

— Morgonspindel, sorgespindel.

— Hm!

Det blev åter igen tyst, och regnets ryckvisa pisk på fönsterna ersatte samtalet.

— Jag läste en sådan uppskakande bok i natt, tog Falander upp, så att jag inte sov just någonting.

— Vad var det för en bok? frågade Rehnhjelm, utan vidare intresse för saken, ty han kände sig fortfarande orolig.

— Den hette Pierre Clément och handlade om den där vanliga kvinnohistorien, men den var framställd på ett sådant levande sätt att den gjorde ett mycket livligt intryck.

— Vad är den vanliga kvinnohistorien för en, om jag får lov att fråga? sade Agnes.

— Otrohet och falskhet, förstås!

— Nå, den Pierre Clément? sade Agnes.

— Han blev bedragen, naturligtvis. Han var en ung målare, som älskade en annans älskarinna...

— Nu minns jag att jag läst den romanen, sade Agnes, och jag tyckte mycket om den. Förlovade hon sig inte sedan med en, som hon verkligen älskade? Jo, så var det, och under tiden bibehöll hon sin gamla förbindelse. Därmed ville författaren visa, att kvinnan kan älska på två sätt, men mannen bara på ett. Det var mycket riktigt. Inte sant?

— Jo! Men så kom en dag, då hennes trolovade skulle lämna en tavla till pristävlan — kort och gott — hon skänkte sig åt prefekten och Pierre Clément blev lycklig — och fick gifta sig.

— Och därmed ville författaren säga, att kvinnan kan uppoffra allt för den hon älskar, under det mannen...

— Det var det skändligaste jag hört! bröt Falander ut.

Han steg upp och gick till sin chiffonier. Han öppnade våldsamt klaffen och tog fram ett svart skrin.

— Se där, sade han och lämnade Agnes skrinet; gå hem och befria världen från ett avskum!

— Vad är det här? sade Agnes skrattande i det hon öppnade skrinet och framtog en sexpipig revolver. — Nej, se en sådan vacker unge; hade du inte den där i Carl Moor? Jo, det hade du! Jag tror den är laddad!

Hon höjde revolvern, siktade mot sotluckan och tryckte av.

— Stoppa nu in den där! sade hon; det är inte leksaker, mina vänner!

Rehnhjelm hade suttit mållös. Han förstod alltsammans, men han kunde icke få fram ett ord, och han stod så under flickans förtrollning att han icke en gång kunde leta fram några ovänliga känslor mot henne. Han visste visserligen, att en kniv gått igenom hans hjärta, men smärtan hade ännu icke haft tid att infinna sig.

Falander var dekontenanserad av så mycken fräckhet och behövde en stund att hämta sig, sedan hela hans moraliska avrättningsscen misslyckats och hans teaterkupp upplöst sig på ett för honom mindre gynnsamt sätt.

— Ska vi inte gå nu? sade Agnes och började ordna sitt hår framför spegeln.

Falander öppnade dörren.

— Gå! sade han, och tag min förbannelse med dig; du har förstört en hederlig mans själafrid.

— Vad är det du pratar om? Stäng dörren, det är ingen värme här inne.

— Jaså, vi måste tala tydligare. Var var du i går kväll?

— Det vet Hjalmar och det rör inte dig!

— Du var inte hos din tant; du var ute och superade med direktörn!

— Det var osanning!

— Jag såg dig klockan nio på stadskällarn!

— Det ljuger du! Jag var hemma vid den tiden; det kan du fråga tants flicka, som följde mig hem!

— Dylikt hade jag aldrig väntat!

— Kan vi inte sluta det här samtalet, så att vi få komma i väg någon gång! Du ska inte läsa sådana där dumma böcker om nätterna, så att du är kollrig om dagarna. Tag på er nu!

Rehnhjelm måste ta sig om huvudet för att känna efter om det satt kvar på sin rätta plats, ty allting befann sig upp- och nedvänt för honom. När han fått klart för sig, att allt var rätt, sökte han en redig tanke, som kunde skänka ljus åt frågan, men han fann ingen.

— Var var du den sjätte juli? frågade Falander, med en domares förkrossande min.

— Sådana dumma frågor du kommer med; hur kan jag minnas det som hände för tre månader sen?

— Jo, du var hos mig, då du sagt åt Hjalmar att du var hos din tant.

— Hör inte på honom, sade Agnes och gick smeksamt fram mot Rehnhjelm; han pratar så mycket dumheter.

I nästa ögonblick hade Rehnhjelm fattat henne vid halsen och kastade henne nu baklänges i kakel-

ugnsvrån, där hon blev liggande tyst och orörlig på en vedtrave.

Därpå tog han på sig hatten, men Falander måste hjälpa honom med överrocken, ty han skakade i alla leder.

— Kom, så gå vi, sade han, spottade på kakelugnsstenarna och gick ut.

Falander dröjde ett ögonblick, undersökte Agnes' pulsar och var strax efter Rehnhjelm, som han upphann i nedre förstugan.

— Jag beundrar dig, sade Falander till Rehnhjelm; saken stod verkligen över och utom resonemanget.

— Jag ber dig låta den göra det fortfarande; vi ha inte många timmar att njuta av varandras sällskap; jag rymmer hem med nästa tåg, för att arbeta och glömma! Låt oss nu gå till källaren och bedöva oss, som du kallar det!

De ankommo till källaren och togo ett enskilt rum, men anhöllo att slippa »smårummen».

Snart sutto de vid ett väldukat bord.

— Är jag gråhårig? frågade Rehnhjelm, och tog sig på håret, som var alldeles fuktigt och låg tätt efter huvudskålen.

— Nej, min vän, det blir man inte så snart; jag är det inte jag en gång.

— Slog hon sig?

— Nej!

— Det var i det här rummet — första gången!

Han steg upp från bordet, gick några steg, vacklade och föll på knä vid soffan, där han lade sitt huvud och brast i en sådan gråt, som ett barn, när det gråter i sin moders knä.

Falander satte sig bredvid honom, tog hans huvud emellan sina händer. Rehnhjelm kände något hett liksom en eldgnista falla på sin hals.

— Var är filosofien, min vän? Tag hit den! Jag drunknar! Halmstrån! Hitåt!

— Stackars, stackars gosse!

— Jag måste se henne! Jag måste be henne om förlåtelse! Jag älskar henne! Ändå! Ändå! Slog hon sig? Gud i himmelen, att man kan leva och vara så olycklig som jag är!

*

Klockan 3 på eftermiddagen avreste Rehnhjelm med tåget till Stockholm. Falander slog själv igen kupédörren efter honom och lade på haken.

TJUGUANDRA KAPITLET.

Bistra tider.

Hösten hade medfört stora förändringar även för Sellén. Hans höge beskyddare hade avlidit, och nu skulle alla minnen efter denne skrapas ut; till och med minnet av hans goda gärningar skulle icke få överleva honom. Att stipendiet drogs in föll av sig själv, helst Sellén icke var den som gick och begärde något; för övrigt ansåg han sig numera icke behöva något stöd, sedan han en gång fått ett sådant gott handtag och han såg många yngre, som bättre voro i

behov. Men han skulle finna att det icke blott var solen som slocknat, alla småplaneterna ledo också av total förmörkelse. Ehuru han under en sommar av stränga studier förkovrat sin talang, förklarade prefekten att han försämrats och att hans framgång på våren var en lyckträff; professorn i landskapsmålning sade, som en vän, åt honom, att han aldrig skulle bli något, och den akademiske recensenten passade på att få upprättelse och vidhöll sin förra mening. Dessutom inträdde en förändring i smaken hos den tavelköpande, det vill säga, den smakbestämmande, okunniga, rika hopen; landskapen skulle vara porträtt av sommarnöjen, om de skulle kunna säljas, vilket dock var svårt, ty det var egentligen den gråtmilda genren eller det halvnakna kabinettsstycket som gick. Det var således svåra tider för Sellén och han for mycket illa, ty han kunde icke förmå sig måla mot sin bättre känsla.

Nu hade han emellertid hyrt sig en utrymd fotografisk ateljé långt upp på Regeringsgatan. Lägenheten bestod av själva ateljén, med uppruttnat golv, gistet tak, vilket dock nu på vintern upphjälptes av snön som låg på — samt f. d. laborationsrummet, vilket luktade collodium så att det icke kunde begagnas till annat än kol- eller vedbod, när omständigheterna medgåvo ett sådant slags begagnande. Möblemanget bestod av en trädgårdssoffa av hassel, med uppstående spikar och så kort att den, då den begagnades som säng, vilket alltid inträffade då ägaren (låntagaren) var hemma om nätterna, icke räckte honom längre än till knävecken. Sängkläderna utgjordes av en halv pläd, den andra hälften var pantsatt, och en portfölj, svällande av studier. In i kolboden

satt en vattenledningskran med avlopp — det var toaletten.

En kall eftermiddag, strax före jul, stod Sellén och målade, för tredje gången, en ny tavla på en gammal duk. Han hade nyss stigit upp från sin hårda bädd; någon städerska hade icke kommit och eldat, dels därför att han icke hade någon städerska, dels därför att han icke hade något att elda med; av samma orsaker hade icke heller någon städerska kommit och borstat eller burit in kaffe. Men där stod han lika glad och visslade och lade upp sina färger till en briljant solnedgång på Gaustafjäll, då det knackade fyra dubbla slag på dörren. Sellén öppnade utan tvekan, och in trädde Olle Montanus mycket enkelt och lätt klädd, utan överrock.

— God morgon, Olle! Hur står det till? Har du sovit gott?

— Jag tackar som frågar!

— Hur är det med den metalliska kassan ute i stan?

— Å, det är dåligt!

— Och sedelstocken?

— Det är så lite sedlar i rörelsen.

— Jaså, de vill inte släppa ut mera! Nå, men valutorna?

— Finns inga!

— Tror du att det blir sträng vinter?

— Jag såg mycket sidensvansar ute vid Bälsta i morse — och det betyder kall vinter!

— Du har varit ute på morgonpromenad?

— Jag har gått hela natten, sedan jag kom från Röda Rummet klockan 12 i natt!

— Jaså, du var där i går afton.

— Ja, och jag gjorde två nya bekantskaper: doktor Borg och notarien Levin!

— Jaså, de där gökarna! Jag känner dem! Nå, varför bad du inte att få kinesa?

— Nej, de voro lite högfärdiga därför att jag inte hade överrock, och jag skämdes. Å, jag är så trött, jag lägger mig lite på din soffa! Jag gick först till Katrineberg utanför Kungsholms tull, och sen vände jag om till stan och gick ut genom Norrtull, och ut till Bälsta! I dag tänker jag gå och ta värvning hos ornamentsbildhuggarn, annars dör jag.

— Är det sant, att du gått in i arbetarförbundet Nordstjärnan?

— Ja, det är så! Jag skall hålla föredrag där om söndag, om Sverge!

— Det var ett nätt ämne! Mycket nätt!

— Om jag somnar här på soffan, så väck mig inte; jag är så orimligt trött!

— Genera dig inte! Sov du!

Om ett par minuter låg Olle i djup sömn och snarkade! Hans huvud hängde utanför ena sidkarmen, som stödde hans tjocka hals, och hans ben hängde utanför den andra karmen.

— Stackars djävul, sade Sellén och kastade pläden över honom.

Nu knackades ånyo, men icke på något reglementartat sätt, så att Sellén icke fann för gott att öppna; men då vidtog en bultning av så våldsam natur, att all fruktan för något allvarligt försvann och Sellén öppnade dörren för doktor Borg och notarien Levin. Borg förde ordet:

— Är Falk här?

— Nej!

— Vad är det för en vedsäck, som ligger där? återtog Borg och pekade med sin snöiga stövel på Olle.

— Det är Olle Montanus!

— Ja, det är den där klassiken, som Falk hade med sig i går kväll. Sover han än?

— Ja, han sover!

— Kinesa' han här i natt?

— Ja, det gjorde han!

— Varför har du inte eldat? Här är kallt som den onde!

— Därför att jag inte har någon ved!

— Nå, skicka efter då! Var är städerskan, så ska jag rycka upp henne!

— Städerskan är till skrift.

— Kör upp den där oxen, som ligger och sover, så ska jag skicka honom, jag!

— Nej, låt honom sova! bad Sellén, och drog upp pläden över Olle, som snarkat hela tiden och ännu snarkade.

— Nå, då ska jag lära dig ett annat sätt. Är det jordfyllning eller grusfyllning under golvet?

— Det förstår jag mig inte på, svarade Sellén och tog försiktigt plats på några på golvet utbredda pappskivor.

— Har du mera sådant där papp?

— Ja, hur så? frågade Sellén och en lätt rodnad märktes i hårfästet.

— Jag behöver det och en eldgaffel!

Borg fick de begärda sakerna av Sellén, som icke visste vart det syftade och vilken nu tog sin

målarstol och slog sig ner på de utbredda pappskivorna, där han blev sittande som om han satt på en skatt.

Borg kastade av sig i skjortärmarna och började med eldgaffeln bryta upp en av syror och takdropp murken golvplanka.

— Nej, är du förbannad! skrek Sellén.

— Så här gjorde jag i Uppsala, sade Borg.

— Ja, men det går inte an i Stockholm!

— Det ger jag fan; nu fryser jag och här ska bli eld!

— Men låt då bli och bryt mitt på golvet! Det syns ju med detsamma!

— Inte bryr jag mig om att det syns, må du tro; det är inte jag som bor här; men det är för hårt.

Han hade närmat sig Sellén och nu sköt han på honom och stolen så att det bar omkull, och i fallet råkade Sellén draga sina pappskivor med sig, så att bara golvfyllningen blev synlig.

— Se en sån skurk! Här har han en riktig vedgruva och sitter och säger ingenting.

— Se så, det är takregnet som har gjort det där!

— Det bryr jag mig inte om vem som har gjort det, men nu ska det bli eld.

Med några starka ryck hade han lossat ett par plankbitar och snart blev det eld i kaminen.

Levin förhöll sig under detta lugn, avvaktande och artig. Borg satte sig framför brasan och glödgade eldgaffeln.

Åter knackades, men tre korta och ett långt slag.

— Det är Falk, sade Sellén och gick att öppna för Falk, som inträdde med ett något hektiskt utseende.

— Behöver du pengar? frågade Borg den inträdande och slog sig på bröstfickan.

— Så du frågar! svarade Falk tvivelaktigt.

— Hur mycket behöver du? Jag kan skaffa!

— Är det allvar? sade Falk och hans ansikte ljusnade.

— Allvar! Hm! Wie viel? Summan! Siffran! Rubriken!

— Å, ja, en sextio riksdaler skulle vara bra att ha!

— Det var en blygsam karl, sade Borg och vände sig till Levin.

— Ja, det var fasligt lite! vidtog denne. Tag för dig du, Falk, medan det står öppet.

— Nej, det vill jag inte! Jag behöver inte mer och kan inte sätta mig i större skuld. För övrigt vet jag ju inte när det skall betalas!

— Tolv riksdaler var sjätte månad, tjugufyra riksdaler om året, i två rapp, svarade Levin säkert och distinkt.

— Det är ju billiga villkor, sade Falk. Var få ni pengar på sådana?

— I Vagnmakarbanken! — Tag fram papper och penna, Levin!

Denna hade redan reversal, penna och ett portativt bläckhorn i handen. Reversalet var redan ifyllt av de andra. När Falk såg siffran åtta hundra, tvekade han ett ögonblick.

— Åtta hundra riksdaler? sade han frågande.

— Tag mera du då, om du inte är nöjd.

— Nej, jag vill inte; och det gör ju detsamma vem som tar pengarna, bara de betalas ordentligt. För övrigt, få ni pengar på sådana här papper, utan säkerhet?

— Utan säkerhet? Du får ju vår borgen! svarade Levin föraktligt och förtroendefullt.

— Ja, inte säger jag något om det, menade Falk; jag är nog tacksam att ni gå i borgen, men jag tror aldrig att det går igenom!

— Hå! hå! hå! Det är redan beviljat, sade Borg och tog fram en »bevillningssedel», som han kallade det. — Nåväl, skriv under!

Falk skrev sitt namn. Borg och Levin stodo över honom som poliser.

— »Vice häradshövding», dikterade Borg.

— Nej, jag är litteratör, svarade Falk.

— Duger inte, du är anmäld som vice häradshövding, och för övrigt står du som sådan i adresskalendern ännu.

— Ha ni sett efter det?

— Man måste vara sträng i formsaker, sade Borg allvarligt.

Falk skrev under.

— Kom hit, Sellén, och bevittna! befallde Borg.

— Ja, jag vet inte om jag törs, svarade denne. Jag har sett så mycket elände med sådana där påskrivningar hemma på landet...

— Du är inte på landet nu och har inte med bönder att göra! Skriv på, att du intygar, att Falk skrivit sitt namn själv, det måtte du väl kunna göra!

Sellén skrev på, men ruskade på huvudet.

— Kör nu opp den där dragoxen, så får han också skriva under.

Då ruskningar förgäves användes för att få liv i Olle, tog Borg fram eldgaffeln, som nu blivit röd, och höll under näsan på den sovande.

— Vak upp, din hund, så får du mat! skrek han.

Och upp sprang Olle och gnuggade sig i ögonen.

— Du ska bevittna Falks namnteckning, förstår du.

Olle tog pennan och skrev efter de båda borgensmännens diktamen, varpå han ville återvända till sömnen, men hindrades av Borg.

— Nej, vänta lite! Falk ska skriva en fyllnadsborgen först.

— Skriv inte borgen, Falk, sade Olle; det går aldrig väl; det är sorgen!

— Tyst, din hund! röt Borg. Kom hit, Falk. Vi ha nyss gått i borgen för dig, i proprieborgen, förstår du; nu ska du skriva på fyllnadsborgen här i stället för Struve, som är lagsökt.

— Vad vill fyllnadsborgen säga? frågade Falk.

— Det är bara för formen; lånet var på åtta hundra i Mälarbanken; första inbetalningen är gjord, men så går Struve och låter lagsöka sig, så att vi måste skaffa oss en suppleant. Det är ju ett gammalt gott lån, så att inte är det någon risk; pengarna ha utfallit för ett år sedan!

Falk skrev på och de båda bevittnarna skrevo under.

Borg vek omsorgsfullt och med kännarmin ihop reversalen och överlämnade dem åt Levin, som genast begav sig på dörren.

— Nu är du igen med pengar här om en timme, sade Borg, annars går jag genast till polisen och låter telegrafera efter dig!

Därpå steg han upp och lade sig nöjd med sitt verk på soffan där Olle legat.

Denne vankade fram till brasan, slog sig ner på golvet och lade sig i krum som en hund.

Det blev en stunds tystnad.

— Hör du, Olle, sade Sellén; tänk om vi skulle ta och skriva ett sån't där papper!

— Då kom ni på Rindön, sade Borg.

— Vad är Rindön? frågade Sellén.

— Det ligger i skärgården, men om herrarna föredra Mälarn, så finns ett ställe som heter Långholmen!

— Men hur går det, allvarsamt, frågade Falk, om inte man kan betala på förfallodagen?

— Då tar man ett nytt lån i Skräddarbanken, svarade Borg.

— Varför ta ni inte era lån i Riksbanken? återupptog Falk.

— Den är skämd! svarade Borg.

— Förstår du det där? sade Olle till Sellén.

— Inte ett ord! svarade denne.

— Ni ska få lära er en gång när ni bli agréer vid akademien och komma i adresskalendern!

TJUGUTREDJE KAPITLET.

Audienser.

Nicolaus Falk satt på sitt kontor om morgonen på dagen före julafton. Han var sig icke fullt lik;

tiden hade gallrat det ljusa håret på hans hjässa, och passionerna hade dikat små avlopp i ansiktet för all den syra som kvällde fram ur den vattensjuka marken. Han satt lutad över en liten smal bok av långkatekesens format, och i den arbetade hans penna som om han stack ut mönster.

Det knackade på dörren och ögonblickligen försvann boken under pulpetklaffen och ett morgonblad intog dess plats. Falk .var djupt inne i läsningen, då hans hustru trädde in.

— Sitt! sade Falk.

— Nej, det har jag inte tid med! Har du läst morgonbladet?

— Nej!

— Jaså, jag tycker du håller på!

— Ja, jag började just nu!

— Då har du väl läst om Arvids dikter?

— Jaså, ja, det läste jag!

— Nåå! Det var ju vackra lovord han fick!

— Det har han skrivit själv!

— Det sa du i går kväll när du läste Gråkappan också!

— Nå, vad vill du?

— Jag träffade amiralskan nyss; hon tackade för bjudningen och uttryckte sin glädje över att få träffa den unga skalden!

— Sa hon det?

— Ja, det gjorde hon!

— Hm! Ja, man *kan* ju ha misstagit sig! Jag säger inte att man gjort det därför! Du ska väl ha pengar igen?

— Igen? När fick jag några sist?

— Se där! — Gå nu! Men kom inte och begär några mer före jul; du vet att det varit ett hårt år!

— Nej, det vet jag visst inte! Alla människor säga att det varit ett gott år!

— För lantbrukaren ja, men inte för försäkringsbolagen. Adjö!

Frun gick och in steg Fritz Levin försiktigt som om han fruktade ett bakhåll.

— Vad vill du? hälsade Falk.

— Å, jag ville bara titta in i förbigående.

— Det var klokt; jag ville just tala vid dig!

— Ånej!

— Du känner unge Levi?

— Ja bevars!

— Läs det här papperet; högt!

— Levin läste högt: »Storartad donation. Med en hos våra köpmän numera icke så ovanlig frikostighet har grosshandlaren Carl Nicolaus Falk, för att fira årsdagen av ett lyckligt äktenskap — — till direktionen för barnkrubban Betlehem överlämnat ett donationsbrev på 20,000 kronor, varav hälften genast utfaller och hälften efter den ädle givarens död. Gåvan får desto större värde som fru Falk är en av stifterskorna av den människoälskande institutionen.»

— Duger det? frågade Falk.

— Utmärkt! Det blir Vasen på nyåret!

— Nå, du skall gå till direktionen, d. v. s. till min hustru, med donationsbrevet och pengarna, och sedan skall du söka unge Levi. Förstår du?

— Alldeles!

Falk lämnade donationsbrevet, präntat på pergament, och summan.

— Räkna att du tagit emot rätt! sade han.

Levin fläkte upp en bunt papper och gjorde stora ögon. Det var femtio helark papper med litografiskt arbete för många riksdaler i alla möjliga färger.

— Är det här pengarna? frågade han.

— Det är värdepapper, svarade Falk, femtio aktier à 200 i Triton, överflyttade på barnkrubban Betlehem.

— Jaså det ska sjunka nu, efter som råttorna ge sig av?

— Det har ingen sagt, svarade Falk med ett elakt skratt.

— Nå men om, då får barnkrubban göra konkurs!

— Vad rör det mig, och dig ändå mindre. Nu till en annan sak! — Du måste — du vet vad jag menar när jag säger du måste —

— Jag vet, jag vet; lagsökning, trassel, reverser — gå på, gå på!

— Du ska skaffa Arvid hit på min middag tredjedag jul!

— Det var som att skaffa tre skäggstrån från jätten! Ser du nu att det var bra jag inte framförde ditt ärende till honom den där gången i våras! Sa jag inte att det skulle gå så här!

— Sa du! Vad fan sa du för slag! Håll mun på dig nu, och gör som jag säger! Det var den saken! — Vi ha en kvar! — Jag har märkt vissa ångersymptom hos min hustru! Hon måtte ha träffat modern eller någon av systrarna. Julen är en sentimental årstid. — Gå till Holmen och elda på litet!

— Det är inte behagliga uppdrag det där...

— Marsch! — Nästa man!

Levin gick och avlöstes av magister Nyström,

vilken insläpptes genom en tapetdörr i rummets bakgrund, varpå dörren stängdes. Nu försvann morgontidningen och den långa smala boken kom fram.

Nyström såg sorgligt förfallen ut; hans kropp var reducerad till en tredjedel av sitt volyminnehåll och hans kläder voro ytterligt torftiga. Han stannade ödmjukt vid dörren, framtog en mycket sliten plånbok och avvaktade.

— Klart? frågade Falk och lade pekfingret i boken.

— Klart! svarade Nyström och öppnade plånboken.

— N:o 26. Löjtnant Kling: 1,500 rdr. Betalt?

— Icke betalt!

— Prolongeras med straffränta och provision. Sökes hemma!

— Tar aldrig emot hemma!

— Hotas per post med sökning i kasern! — N:o 27. Häradshövding Dahlberg: 800 rdr. Låt mig se! Son till grosshandlaren som är taxerad 35,000; anstår tills vidare, bara han betalar intresset! Håll efter honom!

— Han betalar aldrig räntan!

— Sökes med brevlapp — du vet! utan kuvert — som ställes på verket! — N:o 28. Kapten Stjernborst: 4,000. Där ha vi gossen! Icke betalt?

— Icke betalt!

— Skönt! Förhållningsorder: sökes i vakten vid tolvtiden. Klädseln — din, nämligen — komprometterande. Den röda överrocken, som är gul i sömmarna — du vet!

— Hjälper inte; jag har sökt honom i vaktrummet i bara bonjouren mitt i vintern!

— Då går du till borgesmännen!

— Där har jag varit och de bådo mig dra åt skogen! Det var bara en formalitetsborgen, sa de.

— Då söker du honom själv en onsdagsmiddag kl. 1 när han sitter i Tritons direktion; ta Andersson med dig, så att ni ä' två!

— Det är redan gjort!

— Nå, hur såg direktionen ut? frågade Falk och klippte med ögonen.

— Den såg generad ut!

— Ah, gjorde den! Såg den riktigt generad ut?

— Ja, det gjorde den!

— Men han själv då?

— Han ledde oss ut i farstun och sa att han skulle betala, bara vi lovade att aldrig söka honom där mera!

— Å, jaså! joho! Sitter där två timmar i veckan för 6,000, därför att han heter Stjernborst! — Låt mig se! Lördag i dag! — Du är i Triton precis klockan halv ett; om du får se mig där, vilket är avgjort, så — inte en min. — Förstår! Gott! — Nya ansökningar?

— Trettiofem stycken!

— Jojo! Det är julafton i morgon.

Falk bläddrade igenom en bunt reverser; då och då for ett löje över hans läppar och ett enstaka ord.

— Herre Gud! Har det gått så långt med honom! Och han — och han — som anses vara så solid! Jojo, jojo, jojo! Här komma tider! — Jaså, han behöver pengar? Då ska jag köpa hans hus! —

Det bultade på dörren. Pulpeten slogs igen,

papperen och katekesen voro bortblåsta, och Nyström gick ut genom tapetdörren.

— Klockan halv ett, viskade Falk efter honom.

— Ett ord till! Har du poemet färdigt?

— Ja, svarades från underjorden.

— Gott! Håll Levins revers i ordning att kastas in i kansliet. Jag kommer att klämma till honom endera da'n! Han är falsk, den fan!

Därpå justerade han halsduken, drog fram manschetterna och öppnade dörren åt förmaket.

— Se! God dag, herr Lundell! Mjukaste tjänare! Var så god och stig på, för all del! Hur står det till? Jag hade läst in mig ett ögonblick!

Det var verkligen Lundell, klädd som en kontorist, efter sista modet och med klockkedja och ring och handskar och galoscher.

— Jag kanske störde herr grosshandlarn?

— Nej, för all del! Tror herr Lundell att vi kan få det färdigt till i morgon?

— Skall det nödvändigt vara färdigt i morgon?

— Ovillkorligen! Krubban har en fest, som jag bjuder på, och min hustru kommer då att offentligen överlämna porträttet att uppsättas i matsalen!

— Nå, då får inga hinder finnas, svarade Lundell och tog fram en nästan färdigmålad duk och ett staffli ur en skrubb. Behagar herr grosshandlarn vara så god och sitta ett ögonblick, så får jag sätta i lite här och där!

— Så gärna! Så gärna! För all del!

Falk kastade sig ner på en stol, slog benen i kors och intog en statsmannalik ställning, samt anlade en förnäm min.

— Var så god och tala! sade Lundell. An-

siktet är visserligen i sig själv intressant, men ju flera skiftningar av karaktären det kan uttrycka, dess bättre!

Falk myste och ett sken av nöje och välbehag med sig själv upplyste hans råa drag.

— Herr Lundell äter middag hos mig tredjedagen?

— Jag tackar...

— Då skall herrn få se ansikten av högt förtjänta män, vilka kanske vore värdigare att fästas på duken än mitt.

— Jag kanske skulle kunna få den äran att måla dem?

— Helt säkert, om jag ger mitt ord.

— Å, ni tror verkligen?

— Helt säkert!

— Nu såg jag ett nytt drag. Var så god och behåll den minen! Så där! Förträffligt! Jag fruktar att vi måste använda hela den här dagen, vet herr grosshandlarn. Det återstår ännu en hel hop småsaker, som man endast kan upptäcka under hand! Ert ansikte är så rikt på intressanta drag.

— Nå, då äta vi middag tillsammans ute! Och vi skola umgås flitigt, så att herr Lundell får tillfälle att studera mitt ansikte bättre till andra upplagan — som alltid kan vara bra att ha! Jag får verkligen säga att det är få personer som ha afficierat mig på ett så behagligt sätt som herr Lundell!...

— Å, jag ber allra mjukast.

— Och jag skall säga min herre, att jag är en skarpsynt person, som väl förstår att skilja sanningen från smicker.

— Det såg jag med detsamma, svarade Lun-

del! samvetslöst. Mitt yrke har givit mig någon färdighet att bedöma människor.

— Herrn har blick; det är verkligen inte alla som kunna bedöma mig. Min hustru till exempel...

— Nå, det kan man inte begära av fruntimmer.

— Nej, är det inte det jag säger! — Hör nu, får jag inte lov att bjuda på ett glas gott portvin?

— Jag tackar, herr grosshandlarn, men jag har för princip att aldrig dricka något när jag arbetar...

— Det är alldeles rätt! Jag respekterar denna princip — jag respekterar alltid principer — så mycket mer som jag delar den.

— Men när jag inte arbetar, dricker jag gärna ett glas.

— Det är som jag — alldeles som jag.

Klockan slog halv ett. Falk sprang upp.

— Ursäkta mig, jag måste ut i en affär på ett ögonblick, men jag skall genast vara tillbaka!

— För all del, för all del i världen! Affärerna framför allt!

Falk klädde sig och gick; Lundell var ensam på kontoret.

Han tände en cigarr och ställde sig att betrakta porträttet. Den som observerat hans ansikte nu, skulle icke ha kunnat se hans tankar, ty han hade redan lärt sig så mycket av livets konst att han icke en gång anförtrodde ensamheten sina meningar, ja han fruktade till och med att meddela sig med sig själv.

TJUGUFJÄRDE KAPITLET.

Om Sverge.

Man hade kommit till desserten. Champagnen gnistrade i glasen, vilka bröto ljusstrålarna från kronan i Nicolaus Falks matsal i våningen vid Skeppsbron. Arvid mottog vänliga tryckningar från alla håll med komplimanger och välönskningar, varningar och råd; alla ville vara med och assurera sig en del i hans framgångar, ty det var nu en avgjord framgång.

— Häradshövding Falk! Jag har den äran! sade presidenten i kollegiet för ämbetsmännens löner, och nickade över bordet. Det är en genre som jag förstår!

Falk mottog den sårande komplimangen med lugn.

— Varför skriver ni så melankoliskt? frågade en ung skönhet, som satt till höger om skalden. Man skulle tro att ni varit olyckligt kär!

— Häradshövding Falk! Får jag lov att dricka! sade redaktörn av Gråkappan från vänster, i det han strök undan sitt långa, ljusa skägg. Varför skriver inte häradshövdingen i min tidning?

— Jag tror inte herrarna skulle trycka vad jag komme att skriva! svarade Falk.

— Jag vet inte vad som skulle utgöra något hinder?

— Åsikterna!

— Ah! Det är inte så farligt med den saken. Det jämkar sig nog! Inte ha vi några åsikter inte!

— Skål, Falk! skrek den alldeles yre Lundell över bordet. Hej!

Levi och Borg måste hålla i honom, så att han icke skulle stiga upp och hålla tal.

Det var första gången han var ute ibland folk, och det ståtliga sällskapet och den lysande anrättningen hade slagit honom åt huvudet; men som alla gästerna befunno sig på ett högre stadium, undgick han lyckligen någon obehaglig uppmärksamhet.

Arvid Falk kände sig visserligen varm vid anblicken av dessa människor, som åter upptagit honom i samhället utan att begära några förklaringar eller fordra avbön. Han erfor en känsla av trygghet vid att sitta på dessa gamla stolar, som varit delar av hans barndomshem; han igenkände med vemod den stora bordsuppsatsen, som fordom endast togs fram en gång om året; men de många nya människorna gjorde honom frånvarande. Han lät icke narra sig av deras vänliga miner; de ville honom visserligen intet ont, men deras välvilja var beroende av en konjunktur. Dessutom föreföll honom hela tillställningen maskeradartad. Vad hade professor Borg, mannen med det stora, vetenskapliga ryktet, för gemensamma intressen med hans obildade bror? De voro i samma bolag! Vad gjorde den högfärdige kapten Gyllenborst här? Gick han hit för att äta? Omöjligt, om också människorna gå bra långt för att äta. Och presidenten? Och amiralen? Här funnos osynliga band, starka, olösliga kanske!

Glädjen stod högt, men skratten voro för gälla, kvickheten flödade, men den var syrlig; Falk kände sig beklämd, och han tyckte att faderns ansikte såg

vredgat ned på sällskapet från porträttet, som hängde över pianot.

Nicolaus Falk strålade av belåtenhet; han såg ingenting, hörde ingenting obehagligt, men han undvek att träffa broderns blickar så mycket han kunde. De hade ännu icke växlat ett ord, ty Arvid hade, enligt Levins anvisning, infunnit sig först då alla gäster samlats.

Middagen var vid sitt slut. Nicolaus höll ett tal om den »egna kraften och den fasta viljan», som förer människan till målet: »det ekonomiska oberoendet» och »en position». »Detta allt tillsammans», sade talaren, »förlänar självkänsla och ger karaktären den fasthet, utan vilken vi platt intet kunna gagna; intet gagna det allmänna, vilket är det högsta vartill vi kunna komma, och det är dit, mina herrar, vi alla sträva ändå, när sanningen kommer fram! Jag dricker de ärade gästers skål, som i dag hedrat mitt hus, och jag hoppas att jag många gånger måtte få åtnjuta samma ära!»

Härpå svarade kapten Gyllenborst, som redan var något drucken, i ett längre, skämtsamt anförande, vilket under en annan sinnesstämning och i ett annat hus skulle ha kallats skandalöst.

Han for ut emot den köpmansanda, som nu gripit omkring sig, och han förklarade skämtsamt, att han visst icke saknade självkänsla, oaktat han i hög grad saknade ekonomiskt oberoende; han hade just i dag på förmiddagen haft en affär av ganska obehaglig art — men det oaktat ägde han nog karaktärsstyrka att gå bort på denna middag, och vad hans position beträffade, ansåg han den vara så god som någons — och det ansågo nog andra med, eftersom han kunde få

den äran sitta vid detta bord, hos detta charmanta värdfolk!

När han slutat, andades sällskapet lättare, ty »det hade känts som om ett åskmoln dragit över», anmärkte den sköna till Arvid Falk, vilken livligt senterade detta yttrande.

Det var så mycket lögn, så mycket falskhet i luften att Falk kände sig beklämd och längtade ut. Han såg huru dessa personer, vilka helt säkert voro hederliga och aktningsvärda, likasom gingo i en osynlig kedja, i vilken de då och då beto med kvävt raseri — ja, kapten Gyllenborst behandlade ju värden med öppet, ehuru skämtsamt förakt. Han tände cigarren i salongen, intog opassande ställningar och låtsade som om han icke såg fruntimren. Han spottade på kakelugnsstenarna, recenserade obarmhärtigt oljetrycken på väggarna och uttalade sitt förakt för mahognymöbler. De övriga herrarna iakttogo ett indifferent, dem själva värdigt skick och tycktes tjänstgöra.

Upprörd och missnöjd lämnade Arvid Falk oförmärkt sällskapet och gick. På gatan nedanför stod Olle Montanus och väntade.

— Jag trodde verkligen inte du skulle komma, sade Olle. Det lyste så grant där uppe!

— Så att därför! Jag önskade du hade varit med!

— Nå, Lundell tar sig ut ibland bättre folk?

— Avundas honom icke! Han får nog sina bittra dagar, om han skall gå porträttvägen! — Låt oss nu tala om annat! Jag har verkligen längtat så mycket efter denna kväll, då jag skall få se arbetarna på nära håll! O, jag tycker det skall bli som frisk luft efter detta kvalm; det förefaller mig som om jag skulle få

gå ut i skogen efter att ha legat på ett sjukhus! Jag måste väl icke berövas denna illusion också?

— Arbetaren är misstänksam, så att du måste vara försiktig!

— Är han ädel? Är han fri från småsinne? Eller har förtrycket fördärvat honom?

— Du får väl se! Mycket är annorlunda i världen än man föreställer sig!

— Ja, gunås, så är det!

Om en halv timme befunno de sig i arbetarförbundet Nordstjärnans stora sal, som redan var fylld med folk. Falks svarta frack gjorde icke något gott intryck och han fick mottaga mången ovänlig blick från mulna ansikten.

Olle presenterade Falk för en lång, gänglig, hostande karl med passionerat utseende:

— Snickar Eriksson!

— Jaså, sade denne. Är det också en herre, som vill bli riksdagsman? Det ser han mig för spinkig ut till ändå!

— Nej, nej, sade Olle, han kommer för tidningen!

— Vad för tidning? Det finns så många sorters tidningar! Kanske han är här för att göra narr av oss?

— Nej, för all del, sade Olle; han är en arbetarvän och skall göra allt för er!

— Jaså! Det var en annan sak! Men jag är rädd för så'na där herrar; vi hade en som bodde hos oss, det vill säga i samma hus uppe i Vita Bergen; han var vicevärd — Struve hette kanaljen!

Ett klubbslag föll och i ordförandestolen satte sig en medelålders man. Det var vagnmakaren Löfgren, stadsfullmäktig och innehavare av medaljen

Litteris et Artibus. Genom övning i kommunala uppdrags skötande hade han förvärvat sig stor teatervana och hans yttre hade tagit en prägel av ärevördighet, som kunde tysta stormar och kväva oljud. En stor domareperuk beskuggade ett brett ansikte, vilket pryddes av ett par polisonger och glasögon.

Vid hans sida satt sekreteraren, i vilken Falk igenfann en arvodist från det stora kollegiet. Denne var klädd i pincenez och uttryckte med bondgrin sitt ogillande över det mesta som yttrades. På första bänken nedanför ordförandeestraden sutto de förnämsta ledamöterna, officerare, ämbetsmän, grossörer, vilka kraftigt understödde alla lojala förslag och med överlägsen parlamentarisk förmåga nedgjorde alla reformprojekt.

Protokollet upplästes av sekreteraren, godkändes och justerades av första bänken. Därpå föredrogs första överläggningspunkten.

— »Beredningsutskottet hemställer huruvida icke arbetareförbundet Nordstjärnan ville för sin del giva uttryck åt det ogillande, som varje rättänkande medborgare måste känna gent emot de olagliga rörelser, som under namn av strejker pågå i snart sagt hela Europa.»

— Anser förbundet...

— Jaaa! skrek första bänken.

— Herr ordförande! ropade snickaren från Vita Bergen.

— Vem är det där borta som för oljud? frågar ordföranden och tittar under glasögonen med en min som om han ämnade ta fram rottingen.

— Här är ingen som för något oljud; det var jag som begärde ordet! sade snickaren.

— Vem är jag?

— Snickarmästare Eriksson!

— Är han mästare? När blev han det?

— Jag är utlärd gesäll och har aldrig haft råd att begära burskap, men jag är så skicklig som någon ann' och jag arbetar för mig själv! Det ska jag säga!

— Vill snickargesällen Eriksson vara god och sitta ner och inte störa oss vidare. — Anser förbundet frågan vara med ja besvarad?

— Herr ordförande!

— Vad är det frågan om?

— Jag begär ordet! Och hör det, herre! röt Eriksson.

— Eriksson har ordet! mumlades från bakgrunden.

— Gesällen Eriksson — stavar han med x eller z? frågade ordföranden, som blivit sufflerad av sekreteraren.

Ett högt skratt upphöjdes av första bänken.

— Jag stavar inte alls, mina herrar, jag diskuterar! sade snickaren med glödande ögon; ja det gör jag! Om jag hade ordet i min makt, skulle jag säga att de som strejka ha rätt, för om mästarna och patronerna bli feta, som göra ingenting annat än springa och fjäska på uppvaktningar och sådant där scheiss, så är det arbetarens svett det kostar! Men vi vet nog varför ni inte vill betala vårt arbete; det är därför att vi skulle få rösträtt till riksdan, och det är man rädd för...

— Herr ordförande!

— Ryttmästar von Sporn!

— Och det vet vi nog, att taxeringskommittén

sätter ner skatten så snart den går upp till den där siffran. Om jag hade ordet i min makt, skulle jag säga mycket mer, men det tjänar så litet...

— Ryttmästar von Sporn!

— Herr ordförande, mina herrar! Det är högst oväntat att i en församling som denna, vilken genom sitt värdiga uppträdande för övrigt (nu senast vid det kungliga bilägret) gjort sig ett så gott namn, personer utan all parlamentarisk takt skola tillåtas kompromettera ett aktningsvärt förbund genom oblygt och hänsynslöst förakt för alla former. Tro mig, mina herrar, något sådant skulle icke ha hänt i ett land där man från ungdomen lärt sig militärisk tukt...

— (Allmänna livbeväringen! sade Eriksson till Olle.)

... där man vant sig att styra sig själv och andra! Jag uttalar den gemensamma förhoppningen, att något sådant störande uppträde icke vidare må äga rum bland oss... jag säger oss — ty jag är också arbetare... vi äro alla arbetare inför den Evige... och jag säger det i egenskap av ledamot av detta förbund, och den dag skulle vara en sorgedag då jag måste taga tillbaka de ord jag vid ett annat sammanträde härom dagen — ja, det var i nationalförbundet livbeväringens vänner! — yttrade: jag tänker högt om den svenska arbetaren!

— Bravo! Bravo! Bravo!

— Anser förbundet Beredningsutskottets förslag med ja besvarat?

— Ja! Ja!

Andra punkten: — »På enskild motionärs förslag får Beredningsutskottet hemställa om icke arbetarförbundet skulle, i anseende till H. K. H. Her-

tigens av Dalsland timade konfirmation, såsom ett erkännande av svenska arbetarens tacksamhetsskuld till konungahuset och nu särskilt som ett uttryck av ogillande över de arbetaroroligheter, som under namn av Kommunen förhärja Frankrikes huvudstad, förena sig i insamlandet av medel till en hedersgåva, vars värde dock icke bör överstiga tre tusen riksdaler.»

— Herr ordförande!

— Doktor Haberfeld!

— Nej, det var jag, Eriksson, som begärde ordet!

— Jaså! Nå! Eriksson har ordet!

— Jag skulle upplysa, att det icke är arbetaren som gjort Kommunen i Paris, utan att det är ämbetsmän, advokater — officerare, just såna där livbeväringar — och tidningsskrivare, som gjort den! Om jag hade ordet i min makt, så skulle jag be dessa herrar uttrycka sina känslor i ett konfirmationsalbum!

— Anser förbundet frågan med ja besvarad?

— Ja! Ja!

Och därpå började ett skrivande av skrivaren och ett kollationerande och ett pratande som vid själva riksdagen.

— Går det alltid till så här? frågade Falk.

— Tycker herrn att det är muntert? svarade Eriksson. Det är så att man kan riva håret av sig. Jag vill kalla detta korruption och förräderi. Bara egennytta och uselhet; inte en man med hjärta, som kan föra saken framåt; därför kommer det också att bli som det blir!

— Vad skall det bli då?

— Vi få väl se! — sade snickaren och fattade

Olles hand. Är du beredd? fortfor han. Stå på dig bara, för här får du kritik!

Olle nickade slugt.

— Ornamentsbildhuggaregesällen Olof Montanus har anmält sig hålla föredrag om Sverge, började ordföranden; ämnet är väl stort, förefaller det mig, och något allmänt hållet, men om han lovar göra undan det på en halv timme, så ska vi väl höra på; eller vad säger herrarna?

— Ja!

— Herr Montanus, var så god och stig fram.

Olle ruskade på sig som en hund innan han skall ta språng, och gick fram genom hopen, som mönstrade honom med sina blickar.

Ordföranden öppnade ett litet samtal med första bänken och sekreteraren gäspade innan han tog upp en tidning för att visa huru litet han ämnade höra på föredraget.

Men Olle steg upp på estraden, fällde ner sina stora ögonlock, tuggade några gånger för att narra åhörarna att han började, och när det blev riktigt tyst, så tyst att man kunde höra vad ordföranden sade åt ryttmästarn, började han.

— Om Sverge. — Några synpunkter.

Det blev en paus.

— Mina herrar! Det torde väl få anses som mera än ett obestyrkt antagande att våra dagars mest fruktbara idé och kraftigaste strävan är att upphäva den trångsynta nationalitetskänslan, vilken skiljer folken och ställer dem som fiender emot varandra; vi hava sett de medel som härvid användas — världsexpositionerna och dessas verkningar — hedersdiplomen!

[Man såg på varandra frågande. — »Vad var

det där för en gliring?» sade Eriksson. »Den kom litet tvärt, annars var den bra!»]

— Svenska nationen går, såsom alltid, här vid lag i spetsen för civilisationen och har i högre grad än någon annan bildad nation vetat göra den kosmopolitiska idén fruktbärande, och, om man får döma efter vad siffror giva vid handen, redan hunnit mycket långt. Härtill hava ovanligt gynnsamma omständigheter bidragit, och det är dem jag nu på en kort stund vill betrakta, för att sedan övergå till något lättsmältare såsom styrelseformen, skattehemmanen och dylikt.

[»Det blir långt det här», sade Eriksson och knuffade Falk i sidan; »men han är rolig!»]

— Sverge är, som var man vet, ursprungligen en tysk koloni och språket, vilket bibehållit sig tämligen rent ända in på våra dagar, är plattyskan i tolv dialekter. Denna omständighet, nämligen svårigheten provinserna emellan att meddela sig med varandra, har varit en mäktig hävstång för motverkandet av det osunda nationalitetsbegreppets utveckling. Andra lyckliga omständigheter hava dock motverkat ett ensidigt tyskt inflytande, vilket en gång gick så långt, att Sverige var en inkorporerad tysk provins, såsom under Albrecht av Mecklenburg. Hit räknar jag först de danska provinsernas erövring, Skåne, Halland, Blekinge, Bohuslän och Dalsland; Sverges rikaste provinser bebos av danskar, vilka ännu tala sitt lands språk och vägra att erkänna svenska väldet.

[»Vart i Jesu namn ska det här ta vägen? Är han galen?»]

— Skåningen, till exempel, räknar ännu i dag Köpenhamn som huvudstad och skåningarna utgöra

vid riksdagen det regeringsfientliga partiet. Så är även förhållandet med det danska Göteborg, som icke erkänner Stockholm såsom rikets huvudstad; där ha dock engelsmännen numera tagit försteget och anlagt en koloni. Denna nation, den engelska, fiskar utanför kusten och driver inne i staden nästan all storhandel under vintern; om sommarn resa de tillbaka och njuta av de samlade skatterna i sina hem på skotska högländen. Ett mycket präktigt folk för övrigt! Engelsmännen hålla sig också en stor tidning, där de berömma sina egna handlingar, utan att precis klandra andras.

Så hava vi att fästa oss vid de täta invandringarna, som då och då ägt rum. Vi ha finnar på finnskogarna, men vi ha dem också i huvudstaden, dit de invandrat under svåra politiska förhållanden hemma.

Vid våra större järnbruk finnes en myckenhet valloner, inkomna på 1600-talet och vilka än i dag tala sin brutna franska. Det är, som bekant, en vallon som infört i Sverge den nya statsförfattningen, vilken är tagen från Vallonien. Styvt folk och ganska hederligt!

[»Nej vad in i... är det här för slag!»]

— Under Gustav Adolfs tid hitkom en mängd skotskt frat och hyrde ut sig som soldater, varför de också kommo in på riddarhuset!

På östra kusten finnas många familjer som bära traditioner om en invandring från Livland och de andra slaviska provinserna, varför man här ofta träffar rent tatariska typer.

Jag framkastade det påståendet, att svenska folket var på den allra bästa väg att denationaliseras! Slå

upp Svenska Adelns Vapenbok och räkna de svenska namn ni träffar. Om de gå över 25 procent, så ska ni få skära näsan av mig, mina herrar!

Slå upp adresskalendern, på en höft; jag har själv räknat efter på bokstaven G och av fyra hundra namn voro två hundra utländska. Vad är orsaken? Många äro de, men de förnämsta äro: de utländska dynastierna och erövringskrigen. Om man tänker efter huru mycket fusel som suttit på svenska tronen, så förvånas man över, att nationen än i dag kan vara så konungsk. En grundlagsbestämmelse sådan som att svenska konungen alltid skall vara en utlänning, måste ovillkorligen leda rakt på målet, denationalisering; och den har också gjort det! Att landet skall komma att vinna på anslutning till främmande nationer är min övertygelse, ty att förlora något — det kan det icke, ty man kan icke förlora vad man icke har. Nationen saknar helt enkelt nationalitet, och det var det Tegnér upptäckte 1811 och som han så trångsynt beklagar i Svea, men då var det för sent, ty rasen var redan förstörd genom utskrivningarna under de dumma erövringskrigen. Av den enda million innevånare, som på Gustav II Adolfs tid funnos i landet, utskrevos och fördärvades 70,000 fullmåliga karlar. Hur många Karl X, XI och XII förstörde kan jag icke säga, men man kan förstå vilken avel de hemmavarande skulle ge, då de alla voro kasserade kronvrak!

Jag återvänder till mitt yttrande, att vi sakna nationalitet. Kan någon säga mig något svenskt i Sverge, annat än våra tallar, granar och järngruvor, vilka snart icke behövas mer i marknaden! Vad äro våra folkvisor? Franska, engelska och tyska

romanser, i dåliga översättningar! Vad äro folkdräkterna, vilkas försvinnande vi sörja? Gamla slarvor från medeltidens herredräkter! Redan på Gustav I:s tid begärde dalkarlarna, att man skulle straffa dem som buro hackade och brokiga kläder. Troligen hade icke de brokiga hovkläderna, den Burgundiska dräkten, ännu kommit ned till dalkullorna! Och säkert ha de haft många modeförändringar sedan dess!

Säg mig något svenskt skaldestycke, konstverk, musikstycke, som är specifikt svenskt, varigenom det skiljer sig från alla icke-svenska! Visa mig en svensk byggnad! Det finns icke, och finns det, så är det antingen dåligt eller är det bildat efter utländskt mönster.

Jag tror icke jag säger för mycket om jag påstår att svenska nationen är en obegåvad, högfärdig, trälsinnad, avundsam, småsint och rå nation! Och därför går den sin undergång till mötes och det med stora steg!

[Nu uppstod larm i salen! Spridda rop på Karl XII läto dock förnimma sig över bullret.]

— Mina herrar, Karl XII är död, och låt nu honom sova till nästa jubelfest! Det är honom vi ha mest att tacka för vår denationalisering, och det är därför jag ber att herrarna instämma med mig i ett fyrfaldigt hurra! — Mina herrar! Leve Karl den tolfte!

[»Jag skall be att få kalla sällskapet till ordning!» skrek ordföranden.]

— Kan man väl tänka sig någon större fäaktighet hos en nation, som skall lära sig utifrån att bli skalder! Tänk sådana oxar, som kunde gå bakom

plogen i ett tusen sex hundra år och inte komma på den idén att göra visor! Men så kom det en kurre från Karl XI:s hov och förstörde hela denationaliseringsverket! Förr skrev man på tyska, men nu skulle det skrivas på svenska! Jag får därför be herrarna instämma med mig, när jag ropar så här: Ner med den dumma hunden Georg Stjernhjelm!

[»Vad hette han?» — »Edvard Stjernström!» Ordföranden slår klubban i bordet! Uppståndelse! »Det är nog! Ned med den förrädaren! Han driver med oss!»]

— Svenska nationen kan bara skrika och slåss, det hör jag! Och efter som jag icke får fortsätta och komma till styrelsen och kronoskattehemmanen, så vill jag bara säga, att sådana här servila lymlar, som jag hört på i kväll, äro mogna för enväldet när som helst! Och ni får't! Lita på det! Ni får envälde!

[En puff bakifrån kastade upp orden ur halsen på talaren, som nu tog fatt i talmansbordet för att hålla sig kvar.]

— Och ett otacksamt släkte, som inte vill höra sanningen...

[»Kör ut honom! Riv sönder honom!» Olle kastades ner från estraden, men ännu i sista ögonblicket skrek han som en vansinnig och under mottagande av hugg och slag: »Leve Karl den tolfte! Ner med Georg Stjernhjelm!»]

Olle och Falk befunno sig ute på gatan.

— Vad kom åt dig? frågade Falk; blev du från dina sinnen!

— Ja, jag tror jag blev det! Jag hade läst över mitt tal i nära sex veckor, jag visste på pricken

vad jag skulle säga, men när jag kom fram och fick se alla dessa ögon, så gick det sönder; hela min konstiga bevisföring ramlade som en murarställning, jag kände marken sjunka under mina fötter och alla tankar kommo i en röra! Var det mycket galet?

— Ja, det var svårt, och du får nog tidningarna på dig!

— Ja, det är för sorgligt! Och jag tyckte att jag hade det så klart! Men det var skönt att få bränna till dem lite ändå!

— Du skadar din sak på det där sättet och kan aldrig komma fram mera!

Olle suckade.

— Vad i herrans namn hade du med Karl XII att göra? Det var det värsta av alltihop!

— Fråga mig inte! Jag vet ingenting!

— Älskar du ännu arbetaren? fortfor Olle.

— Jag beklagar honom, som låter vilseföra sig av lycksökare, och jag skall aldrig svika hans sak, ty hans sak är den närmaste tidens fråga, och hela er politik är inte värd ett öre mot den!

Olle och Falk vandrade gatorna framåt och kommo så ner åt staden igen och promenerade in på Lilla Nygatan, där de gingo in på café Naples.

Klockan var nu mellan nio och tio och kaféet var tomt i det allra närmaste. Där satt blott en enda gäst vid ett bord nära disken. Han läste i en bok för flickan, vilken satt bredvid och sydde. Det såg mycket nätt och hemtrevligt ut, men måtte ha gjort ett starkt intryck på Falk, ty han gjorde en häftig rörelse och ändrade min.

— Sellén! Hå, är du här! God afton, Beda! sade Falk med en konstlad hjärtlighet, vilken var

honom mycket främmande, i det han tog den unga flickans hand.

— Nej, se bror Falk! sade Sellén. Hittar bror hit också! Jag kunde väl tro att det var något, efter som vi ses så sällan i Röda Rummet.

Falk och Beda växlade en blick. Den unga flickan hade ett distingerat utseende för sin plats; ett fint, intelligent ansikte, som bar en sorg; en smärt gestalt med ett självsvåldigt men kyskt linjespel; ögonen voro något vinklade uppåt, som om de spejade efter en olycka från himmelen, men kunde för övrigt leka alla lekar ett ögonblickslynne kunde uppfinna.

— Så allvarsam du är! sade hon till Falk och såg ned på sömmen.

— Jag har varit på ett allvarsamt möte, sade Falk och rodnade som en flicka. Vad läste ni för slag?

— Jag läste Tillägnan till Faust, sade Sellén och räckte ut sin hand för att leka med Bedas söm.

En mörk sky drog över Falks ansikte. Samtalet blev tvunget och odrägligt. Olle satt försjunken i betraktelser, som tycktes röra sig om självmord.

Falk begärde en tidning och erhöll »Den Obesticklige». Med ens slog det honom för huvudet att han glömt se efter vad den skrivit om hans dikter. Han fläkte upp bladet och kastade ögonen på tredje sidan; där fann han vad han sökte. Det var inga artigheter, men icke heller några grovheter, ty artikeln var dikterad av verkligt och djupt intresse. Recensenten fann icke Falks poesi sämre eller bättre än de andra samtidas, men fullt lika egoistisk och betydelselös; den handlade endast om författarens

enskilda affärer; olovliga förbindelser, uppdiktade eller verkliga, koketterade med små synder men sörjde icke över de stora; det var icke ett grand bättre än den engelska toalettpoesien, och författaren kunde gärna ha satt sitt stålstick framför titeln, så hade texten varit illustrerad m. m. Dessa enkla sanningar gjorde ett djupt intryck på Falk, som endast läst Gråkappans puff, skriven av Struve, och Rödluvans av personlig välvilja dikterade recension. Han tog ett kort avsked och steg upp för att gå.

— Skall du gå redan? frågade Beda.

— Ja! Träffas vi i morgon?

— Ja, som vanligt! God natt!

Sellén och Olle följde med ut.

— Det är en rar unge, sade Sellén, när de gått en stund tysta framåt gatan.

— Jag anhåller att du yttrar dig litet mer förbehållsamt om henne!

— Bror är kär i henne, kan jag förstå?

— Ja, det är jag, och jag hoppas du förlåter mig det!

— För all del, jag ska inte gå i vägen!

— Och jag ber dig inte tro något illa om henne...

— Nej, det gör jag inte heller! Hon har varit vid teatern...

— Hur vet du det? Det har hon aldrig talt om för mig!

— Nej, men för mig! Man ska aldrig tro de där små satarna!

— Nå, det är ju inte något ont i det! Jag tänker ta henne ifrån hennes plats så fort jag kan; vårt umgänge inskränker sig till att vi gå ut och

spatsera till Haga klockan åtta om morgnarna och dricka vatten ur källan.

— Så oskyldigt! Gå ni aldrig ut och supera om kvällarna?

— Det har aldrig fallit mig in att göra något sådant opassande förslag, som hon med förakt skulle avslå! Du skrattar, du; gör det; jag tror ännu på en kvinna som älskar, hon må tillhöra vilken klass som helst, ja, hon må ha haft vilka föregående äventyr som helst! Hon har sagt mig att hennes bana icke varit ren, men jag har lovat att aldrig fråga henne om det förflutna!

— Det är allvarsamt då!

— Ja, det är allvarsamt!

— Det var en annan sak! God natt, bror Falk! Olle kommer väl med mig!

— God natt!

— Stackars Falk, sade Sellén till Olle; nu ska han också fram och löpa sitt gatlopp, men det ska så vara; det är som tandömsningen; det blir inte karl av en förrän man haft sin historia!

— Hur dan är flickan då? frågade Olle av ren artighet, ty hans tankar voro fjärran.

— Hon är nog bra på sitt sätt, men Falk går och tar saken allvarsamt; det låtsas hon också så länge hon tror att hon kan vinna honom, men dröjer det, så tröttnar hon, och det är ingen säkerhet att hon icke söker förströelse på annat håll under tiden ändå. Nej, ni kan inte behandla så'na här affärer; man ska inte gå och huttla, utan klämma till genast, annars kommer det någon annan i vägen. Har du aldrig varit ute, Olle?

— Jag hade ett barn med vår piga där hemma på landet och det var därför far körde mig ur huset. Se'n har jag inte velat spotta åt dem!

— Det var inte så invecklat det, inte! Men att bli bedragen, som det kallas, det känns efter, det, må du tro; oj! oj! oj! Man ska ha nerver som violsträngar, om man vill leka den leken! Få se hur Falk går igenom den persen; det finns de som ta sådant där mycket djupt, och det är dumt! — Jaså, porten är öppen! Stig på, Olle; jag hoppas det ska vara bäddat, så att du ska ligga riktigt gott; men du får ursäkta min gamla städerska att hon inte kan skaka en bolster; hon är så klen i fingrarna, ser du, så att det blir kanske lite knöligt och hårt.

De hade klättrat upp för trapporna och voro nu uppe.

— Stig på, stig på! sade Sellén. Det känns som om Stava skulle ha vädrat här, eller kanske hon skurat; jag tycker det luktar skurfukt.

— Du spektaklar; det kan väl ingen skura där det inte finns något golv.

— Finns det inte något golv? Det var en annan sak. Vart har det tagit vägen då? Kanske det har brunnit upp? Nå, lika gott! Vi få väl vila på vår moder jorden, eller gruset, vad det nu är!

Och de lade sig i kläderna på golvfyllningen, sedan de bäddat med bitar av målarduk och gamla ritningar, och lade var sin portfölj under huvudet. Olle slog eld, tog upp en stearinljusbit ur byxfickan och ställde bredvid sig på golvet; ett svagt sken irrade omkring i den stora, tomma ateljén

och tycktes göra våldsamt motstånd mot de massor av mörker, som ville störta sig in genom de kolossala fönstren.

— Det är kallt i kväll, sade Olle och tog fram en flottig bok.

— Kallt? Inte! Det är bara tjugu grader ute och då är det minst trettio här inne, efter som vi bo så högt. Vad tror du klockan kan vara?

— Jag tyckte hon slog ett i Johannis nyss.

— Johannis? Inte ha de någon klocka! De ä' så fattiga, så den ha de satt bort.

Det blev en lång paus, som först avbröts av Sellén.

— Vad läser du, Olle?

— Det är detsamma!

— Är det detsamma? Ska du inte vara artig när du är främmande?

— Det är en gammal kokbok, som jag lånat av Ygberg!

— Nej, för fan, är det? Å, så få vi läsa lite; jag har inte ätit mer än en kopp kaffe och tre glas vatten i dag.

— Vad vill du ha för slag, då? sade Olle och bläddrade i boken. Vill du ha en fiskrätt? Vet du vad Majonäs är?

— Majonäs? Nej! Läs det! Det låter gott!

— Hör på nu då? »139. Majonäs. Smör, mjöl och litet engelsk senap sammanfräses och uppvispas med god buljong. När den kokar, ivispas några äggulor; varefter den får kallna.»

— Nej, fy tusan, det där blir man inte mätt på...

— Å, det är inte slut än. »Fin matolja, vin-

ättika, litet grädde och vitpeppar» — ja, jag ser nu att det inte duger. Vill du ha något stadigare?

— Slå opp kåldolma; det är det bästa jag vet!

— Nej, jag orkar inte läsa högt, låt mig slippa.

— Å, läs på du!

— Nej, låt mig vara i fred nu!

Det blev tyst igen. Därpå släcktes ljuset och det blev alldeles mörkt.

— God natt, Olle; svep om dig, så att du inte fryser.

— Vad ska jag svepa för slag?

— Ja, inte vet jag. Tycker du inte att det är roligt att leva så här?

— Jag undrar varför man inte tar livet av sig när det är så här kallt.

— Inte ska man det! Jag tycker det är intressant att se hur det kommer att gå.

— Har du föräldrar, Sellén?

— Nej, jag är oäkta; har du?

— Ja, men det kan vara detsamma!

— Du ska vara tacksam mot försynen, Olle; man ska alltid vara tacksam mot försynen — fast jag inte vet vad det tjänar till precis! Det ska väl vara så!

Det blev tyst igen; denna gång var det Olle som störde.

— Sover du?

— Nej, jag ligger och tänker på Gustav Adolfs staty; vill du tro att...

— Fryser du inte?

— Fryser? Här som är så varmt!

— Min högra fot är alldeles borta.

— Drag över dig färgschatullet och stoppa om dig penslarna, så blir det bättre.

— Tror du att någon haft det så svårt som vi?

— Svårt? Ha vi det svårt, som ha tak över huvudet! Det finns professorer vid akademien, med trekantig hatt och värja, som ha haft det mycket värre. Professor Lundström har sovit en halv april månad i Humlegårdsteatern! Det tyckte jag var stil! Han hade hela vänstra oxögat för egen räkning, och han påstår att det inte fanns en parkettplats ledig efter klockan ett på natten; alltid goda hus om vintern, men dåligt om sommaren! God natt med dig, nu somnar jag!

Och Sellén snarkade. Men Olle steg upp och gick fram och åter på golvet tills det ljusnade i öster; då förbarmade sig dagen över honom och skänkte den vila, som natten icke unnat.

TJUGUFEMTE KAPITLET.

Sista brickan.

Och vintern gick, långsamt för de olyckliga, mera fort för de mindre olyckliga. Och våren kom med sina krossade förhoppningar om sol och grönt, tills sommaren var inne som en kort förberedelse till hösten.

En majmorgon gick litteratören Arvid Falk »i redaktionen av Arbetarefanan» under en glödande solhetta framåt Skeppsbron och såg på hur fartygen

lastade och lade ut från stranden. Hans yttre var icke så vårdat som förr; hans svarta hår var längre än modet tillät och hans skägg hade vuxit ut à la Henri IV, vilket gav ett nästan vilt uttryck åt hans avmagrade ansikte. Hans ögon brunno av en olycksbådande eld, som brukar röja fanatikern eller rumlaren. Han tycktes välja bland fartygen, men hade svårt att besluta sig. Efter lång tvekan gick han fram till en matros, som höll på att rulla upp en björn med packor på en brigg. Han lyfte artigt på hatten:

— Kan herrn vara god och säga mig vart detta skepp går? sade han blygt, ehuru han trodde sig tala i en mycket djärv ton.

— Skepp? Jag ser inte något skepp!

Och de kringstående skrattade.

— Men vill herrn veta vart briggen går, så läs där!

Falk kände sig bragt ur fattningen, men retade upp sig och fortfor i häftig ton:

— Kan ni inte ge ett hövligt svar på en hövlig fråga?

— Ni? Dra du in i helvete och stå inte här och gräla! — Se opp där!

Samtalet avstannade och Falk fattade äntligen ett beslut. Han vände sig om, gick upp genom en gränd, över Köpmantorget och vek in på Kindstugatan. Där stannade han utanför porten till ett smutsigt hus. Återigen stod han tvekande, ty sin skötesynd obeslutsamheten kunde han aldrig överge. Då kom en liten trasig, vindögd pojke springande med handen full av korrektur i långa remsor och skulle förbi Falk, då denne höll an honom.

— Är redaktören uppe? frågade han.

— Ja, han har varit här sedan klockan sju, svarade gossen med andan i halsen.

— Har han frågat efter mig?

— Ja då, många gånger!

— Är han ond?

— Jaa! Det är han allt.

Och gossen var som en pil uppe för trapporna! Men Falk var strax efter och inträdde i redaktionsrummet. Det var ett kyffe med två fönster åt den mörka gatan; framför vardera stod ett omålat träbord med papper, penna, tidningar, sax och gummiflaska.

Vid ena bordet satt gamle vännen Ygberg, iförd en söndersliten svart bonjour, och läste korrektur; vid det andra bordet, som var Falks, satt en herre i skjortärmarna och en svart sidenmössa på huvudet av det slag, som kommunarder bära. Hans ansikte var igenväxt med ett rött helskägg och hans undersätsiga växt med dess grova former antydde arbetaren. Då Falk inträdde, gjorde kommunarden en våldsam rörelse med benen under bordet och kavlade upp skjortärmarna, varvid en blå tuschtatuering, bestående av ett ankare och ett anglosachsiskt R, blev synlig. Därpå fattade han saxen, stack den mitt igenom första sidan på en morgontidning, gjorde ett klipp och sade med rå ton och ryggen åt den tilltalade Falk:

— Var har herrn varit?

— Jag har varit sjuk, svarade Falk trotsigt som han själv tyckte, men ödmjukt som Ygberg försäkrade efteråt.

— Det var lögn; herrn har varit ute och supit! Han satt på Naples i går kväll; jag såg honom!

— Nå, det må jag väl göra...

— Herrn får sitta var han behagar, men här ska han vara på slaget, enligt överenskommelse! Klockan är en kvart över åtta redan! Jag vet att så'na där herrar, som legat vid akademien, där de tro att de få lära så fasligt mycket, inte få lära sig ordning och skick! Är det inte oborstat att komma för sent? Uppför herrn inte sig som en drummel, då herrn låter sin arbetsgivare sitta och göra sin tjänst? Va? Nu för tiden är det opp och ner, det ser jag! Det är arbetstagaren som hundsvotterar mästaren, det vill säga arbetsgivaren, och det är kapitalet som är det förtryckta! Så är det!

— När kom redaktören på de åsikterna?

— När? — Nu, herre! Just nu! Och jag hoppas de åsikterna äro lika goda för det! Men jag har kommit underfund med något annat också! Herrn är ju en okunnig människa; herrn kan ju inte skriva svenska! Var så god och se hit! Hur står det här? Läs! »Vi hoppas att alla de som nästa år skola exercera beväring» — har man hört på maken! »Alla de som»...

— Ja, det är rätt! sade Falk.

— Är det rätt? Hur kan herrn påstå det! Man säger i dagligt tal »alla dom som», alltså måste man skriva »alla dem som».

— Ja, om dem står i ackusativus...

— Ä, inte några lärda fraser; det kommer man ingen stans med! Herrn ska inte prata smörja med mig! Nå, och så skriver herrn ex-sersera med bara x, fastän det heter ex-sersera! Tyst nu! Heter det ex-ersera eller ex-sersera...? Svara nu!

— Man säger visserligen...

— Man säger, alltså heter det ex-sersera; ty det

kan inte heta annat än man säger! Kanske jag är dum, när allt kommer omkring, kanske jag inte kan tala svenska en gång! Jag har rättat det emellertid! Se här, fortsätt nu och passa på tiden en annan gång!

Han störtade upp från stolen med ett anskri och smällde en örfil på korrektur-gossen!

— Jaså, du sitter och sover mitt på ljusa dagen, din lymmel! Dig ska jag väl lära att vara vaken! Du är inte för gammal att få stryk.

Han tog offret vid spänntamparna, kastade honom upp på en hög osålda tidningar och pryglade honom med sin svältrem, som han spänt av.

— Jag sov inte, jag sov inte, jag bara blunda'! skrek gossen under smärtan.

— Jaså, du nekar också! Du har lärt dig ljuga, men jag ska lära dig tala sanning. — Sov du eller sov du inte? Tala nu sanning, annars blir du olycklig!

— Jag sov inte! stammade den olycklige, som var alldeles för ung och oskyldig att med en lögn kunna reda sig ur ett dilemma.

— Jaså, du nekar ändå! Det var en förhärdad lymmel! Ljuga så fräckt!

Han skulle just till att ytterligare bestraffa det unga sanningsvittnet, då Falk reste sig, gick fram till redaktören och sade med fast röst:

— Slå inte gossen; jag såg att han inte sov!

— Nej, hör ni på den! Det var mig en rolig kurre! »Slå inte gossen!» Vem var det som yttrade sig! Jag tyckte jag hörde en mygga surra i mitt öra! Jag kanske hörde fel! Jag hoppas det! Jag hoppas det till Gud! — Herr Ygberg! Herrn är en hygglig karl! Herrn har inte studerat vid akademien! Hör nu, såg herrn händelsevis om den här gossen, som

jag nu håller som en fisk i byxtamparna, såg herrn om han sov?

— Om han inte sov, svarade Ygberg sävligt och intagande, så höll han just på till att somna!

— Det är rätt svarat! Vill herr Ygberg vara så god och hålla i den här byxlinningen, medan jag låter min käpp lära en yngling att tala sanning!

— Herrn har inte rättighet att slå honom, sade Falk. Rör honom, och jag öppnar fönstret och ropar upp en poliskonstapel!

— Jag är husbonde och jag slår mina lärpojkar! Han är lärpojke, för han ska in i redaktion sen! Det ska han, fast det finns akademiskt bildade, som inte tro att man kan redigera en tidning utan deras hjälp! Hör du, Gustav, lär du inte på tidningsyrket? Va? Svara nu, men tala sanning, annars...!

Dörren öppnades, och in stack ett huvud — det var ett mycket ovanligt huvud och oväntat att se på detta ställe, men det var ett mycket bekant huvud, ty det hade varit avritat fem gånger.

Emellertid hade detta betydelselösa huvud det inflytandet att redaktören kastade på sig en rock och spände om svältremmen, samt gjorde en bugning och ett grin som vittnade om stor övning.

Statsmannen frågade om redaktören var ledig, varpå ett tillfredsställande svar avgavs under det sista lämningen av arbetaren försvann, i det barrikadmössan ströks av huvudet.

De båda herrarna stego in i redaktörens enskilda rum och dörren stängdes väl efter dem.

— Jag undrar vad greven nu har för planer? sade Ygberg och satte sig självsvåldigt på sin stol, som en skolpojke när magistern går sin väg.

— Det undrar inte jag alls, sade Falk, ty nu tror jag mig veta vad han är för en skälm, och vad redaktören är för en skälm, men jag undrar hur du kunnat från att vara ett fä bliva en ärelös hund, som lånar sig till skändligheter.

— Du ska inte vara så häftig, kära bror! — Nå, du var inte på plenum i natt!

— Nej! Jag anser riksdagen vara utan all betydelse för annat än enskilda intressen. Hur gick det med Tritons dåliga affärer?

— Vid gemensamma omröstningen beslöts att staten skulle, i betraktande av det stora, nationella i företagets patriotiska idé, övertaga obligationerna under det att bolaget likviderar... eller avvecklar!

— Det vill säga — staten håller inunder huset medan grunden ramlar, så att styrelsen får tid att springa undan!

— Du såg hellre att alla dessa små...

— Jag kan, jag kan! Alla dessa små räntetagare — ja, jag såg hellre att de arbetade med sitt lilla kapital än att de låge lata och ockrade med det, men jag såg helst att bedragarna komme på fästning, så uppmuntrades icke bedrägliga företag. Detta kallas politisk ekonomi. Fy fan! — En sak! Du fikar efter min plats! Du ska få den! Du ska icke behöva sitta där i din vrå och vara bitter på mig, därför att du ska behöva sopa och städa åt mig i korrekturet. Jag har alldeles för många artiklar liggande otryckta därinne hos den där frihetshunden, som jag föraktar, för att jag skulle vilja sitta och klippa rövarhistorier vidare. Rödluvan var mig för konservativ, men Arbetarefanan var för smutsig!

— Nå, det var roligt, att du lämnar dina chi-

merer och blir förståndig. Gå du in i Gråkappan; där har du en framtid!

— Jag lämnar den chimeren att de förtrycktas sak ligger i goda händer, och jag tror det vara en stor uppgift att upplysa allmänheten om vad opinionen, i synnerhet den tryckta, är, och huru den uppkommer, men saken, den lämnar jag aldrig!

Dörren till redaktörens rum öppnades ånyo, och ut trädde redaktören själv. Han stannade mitt på golvet och talade med en onaturlig böjlig, nästan hövlig stämma:

— Behagar häradshövdingen upprätthålla redaktionsbestyren medan jag avlägsnar mig — jag måste resa bort på en dag i högst viktiga ärenden. Notarien kan hjälpa med de löpande göromålen. Herr greven stannar en stund därinne på mitt rum — jag hoppas herrarna icke undandraga sig att vara herr greven till tjänst om så åstundas.

— För all del, det behövs icke, sade greven inifrån, där han satt lutad över ett manuskript som var under tillkomst.

Redaktören gick, och, märkvärdigt, greven gick ungefär två minuter efter, eller så lång tid som fordrades för att slippa gå ut i sällskap med redaktören av Arbetarefanan.

— Är du säker på att han reste med detsamma? frågade Ygberg.

— Jag hoppas det! sade Falk.

— Då går jag ner till Munkbron och tittar på fruarna hur de handla. A propos, har du träffat Beda något sen?

— Sen?

— Ja, sen hon lämnade Naples och satte sig på rum.

— Hur vet du det?

— Du skall försöka att vara lugn, Falk! Det går dig aldrig väl annars!

— Ja, jag måste det snart, annars mister jag förståndet! Tänk den där lilla kvinnan, som jag älskade så, så! Hon bedrog mig så skamligt! Vad hon nekade mig, det gav hon åt den där tjocka hökarn! Och vet du vad hon svarade? Hon sa att det bevisade huru rent hon älskade mig!

— Det var ett fint dialektiskt arbete! Och hon hade rätt, ty översatsen var alldeles riktig: hon älskar dig än?

— Hon förföljer mig åtminstone!

— Och du?

— Jag hatar henne så djupt man kan, men jag fruktar hennes närhet.

— Det är: du älskar henne än!

— Låt oss byta om ämne!

— Du skall vara lugn, Falk! Se på mig! Nu går jag emellertid ut och solar mig; man måste dock njuta av sin tillvaro i dess ändliga existens. Gustav, du kan få gå ner till Tyska brunn och spela knapp, om du vill, på en timme.

Falk var ensam. Solen kastade sig ner över det branta taket mitt emot och eldade nu upp rummet; han öppnade fönstret och tittade ut, för att få några friska andetag, men möttes av dövande ångor från rännstenen; han lät blicken flyga ut till höger framåt de prång som kallas Kindstugatan och Tyska Brinken, och han såg längst bort i perspektivet ett stycke av en ångbåt, några mälarvågor som glänste i solskenet

och en klyfta av Skinnarviksbergen, som nu först fått litet grönt här och där i skrevorna. Han tänkte på dem som skulle få fara ut till ett sommarnöje på denna ångbåt, bada i dessa vågor och vila sitt öga på det gröna. Men nu började bleckslagaren inunder hamra plåt, så att huset och fönsterrutorna skallrade; fram körde ett par arbetshjon en dånande stinkande kärra och ut från krogen mitt över gatan stormade en doft av brännvin, svagdricka, sågspån och granris. Han drog in huvudet och satte sig vid sitt bord; framför honom lågo väl hundra landsortstidningar färdiga att bli klippta. Han tog av sig manschetterna och började granskningen; de luktade kimrök och olja och svärtade ifrån sig — det var huvudintrycket; vad han ansåg värt att tagas ur dem, det fick stanna, ty han måste tänka på sin tidnings program. Om arbetarna vid någon fabrik skänkt verkmästaren en snusdosa av silver, så skulle han genast klippa till, men om en patron skänkt fem hundra riksdaler till arbetarnas kassa, skulle han gå förbi. Om hertigen av Halland hade invigt en pålkran och intendenten Trälund skrivit vers vid tillfället, skulle han klippa till med vers och allting, »ty sådant tycker folk om att läsa»; kunde han lägga till något försmädligt, så var det så mycket bättre, de fingo det i alla fall i sig. För övrigt gällde klippningsordern: allt berömligt av och om publicister och kroppsarbetare, allt smädligt om präster, militärer, stora köpmän (icke små), akademici, stora författare och domare. Dessutom skulle han minst en gång i veckan angripa kungliga teaterdirektionen, samt stryka ner småteatrarnas lättsinniga sångpjäser i »moralens och sedlighetens namn», ty redaktören hade märkt att arbetarna icke voro roade

av dessa teatrar. En gång i månaden skulle stadsfullmäktige anklagas (och dömas!) för slöseri, varjämte, så ofta tillfälle gavs, regeringsformen borde antastas, men icke regeringen; sträng censur hade redaktören förbehållit sig på attentat mot vissa riksdagsmän och vissa statsråd. Vilka? Det var en hemlighet som icke ens redaktören kände, ty det berodde på konjunkturerna, och dem kunde endast tidningens hemliga förläggare bedöma.

Falk arbetade med sin sax tills han var svart om ena handen, och han klistrade; men gummiflaskan gav ifrån sig en sådan elak lukt och solen brände så hett; den stackars aloën, vilken kunde törsta som en kamel och lida en retad stålpennas alla styng, stod och såg så bedrövad ut och gjorde det ökenartade intrycket förfärligt levande; hon var alldeles svartprickig av stick och hennes blad sköto upp som en bunt åsneöron ur den snustorra jorden. Något dylikt måtte ha svävat för Falks tankar, där han satt försjunken i sysslolöshet, ty innan han kunde ångra sig hade han snappat av alla örsnibbarna. Därpå, kanske för att döva samvetet, kanske för att ha något att göra, strök han gummi på såren och såg på huru solen torkade det; därpå undrade han en stund var han skulle få middag ifrån, ty han hade kommit in på den stråten som leder till fördömelsen — eller de så kallade »dåliga affärernas» väg; så tände han en pipa Svarta Ankaret och lät det dövande oset stiga upp och bada sig i det kortvariga solskenet; detta gjorde honom mildare stämd mot det stackars Sverge, där det låg uttalat, som man tror, i de dag-, vecko- och halvveckobulletiner som kallas tidningar. Han lade undan saxen och kastade tidningarna i en vrå

och delade broderligt med aloën innehållet av ler-karaffinen; då tyckte han att den stackarn såg ut som något vingklippt — vad som helst — en and till exempel, som stod på huvet i dyvatten och grävde efter något — vad som helst — pärlor till exempel, eller musslor åtminstone, utan pärlor. Därpå grep honom förtvivlan igen, liksom garvaren med sina långa hakar, och sköt honom ner, ner igen i smutskaret, där han skulle beredas innan kniven kom och skrapade skinnet på honom så att han skulle bli lik andra människor. Och han kände icke samvetskval, icke ånger över ett förspillt liv, utan helt enkelt förtvivlan över att behöva dö i sin ungdom, den andliga döden, innan han fått göra gagn, förtvivlan över att behöva kastas bort som en onyttig rö, som ris på elden!

Klockan slog elva i Tyskan, och nu började klockspelet »Här är gudagott att vara» och »Mitt liv är en våg»; liksom fattad av samma idé började ett italienskt positiv med obligat flöjtstämma att väva upp »An der schönen blauen Donau» vid Brända Tomten; så mycket musik på en gång satte nytt liv i bleckslagaren, vilken med fördubblad iver tog itu med sina plåtar; allt detta larm gjorde att Falk icke hörde huru dörren öppnades och två personer inträdde. Den ena var en lång, mager, mörk figur med höknäsa och polkahår, den andra var en tjock, blond, undersätsig en, vars ansikte var blankt av svett och som mest liknade det djur som av hebreerna ansågs vara det orenaste av alla. Deras yttre antydde en sysselsättning som varken tog själs- eller kroppskrafter för mycket i anspråk; där fanns detta odeciderade som tyder på oregelbundenhet i arbete och levnadssätt.

— Pst! viskade den långa; är du ensam?

Falk syntes både angenämt och oangenämt överraskad av besöket.

— Jag är alldeles ensam till och med; den röde har rest bort.

— Å! Kom då med och ät en bit mat.

Däremot hade Falk ingenting att invända, utan stängde byrån och följde de två ner till källaren Stjärnan på Österlånggatan, där de slogo sig ner i den mörkaste vrån.

— Nej, se brännvin! sade den tjocka, och hans brustna öga tindrade mot brännvinsflaskan.

Men Falk, som följt med, mera för att få deltagande och tröst, fäste icke tillbörlig uppmärksamhet på de erbjudna saligheterna.

— Jag har icke känt mig så olycklig på länge! sade han.

— Tag dig en smörgås med sill! sade den långa. Vi ska ha utav Rydingens kumminost. — Pst! Kypare! — Blombergs blandning!

— Kan ni ge mig ett gott råd nu, försökte Falk igen; jag står inte ut med »den röda» längre och jag måste söka...

— Pst! Kypare! Bergmans spisbröd! — Sup nu, Falk, och sitt inte och prata smörja!

Falk var kastad ur sadeln och gjorde icke vidare några försök i den riktningen att finna lindring i sin andliga nöd, men han försökte en annan icke ovanlig väg.

— Sa du att vi skulle supa? Så gärna som min själ lever!

Det flöt som etter i hans ådror, ty han var icke van vid starka drycker på förmiddagen; men han

erfor ett underligt välbehag i matoset och flugsurret och doften av den halvruttna blombuketten, som stod bredvid den smutsiga bordsyrtuten. Till och med det dåliga sällskapet med det slarviga linnet, de fläckiga rockarna och de okammade galgfysionomierna harmonierade så med hans eget förnedringstillstånd, att han erfor en vild glädje.

— Vi voro ute på Djurgårn och söp i går! sade den tjocka, för att i minnet upprepa de njutningar som flytt.

Häremot hade Falk ingenting att anmärka och hans tankar voro också genast på annat håll.

— Är det inte skönt att vara fri på en förmiddag? sade den långa, som tycktes ha tagit en frestareroll.

— Jo, det är skönt, svarade Falk, och skulle liksom mäta sin frihet med en blick ut genom fönstret, men han såg endast en brandstege och en soplår ute på bakgården, dit endast svaga återsken från sommarhimlen svävade ner.

— Nu ta vi en halva! Se så! — Ah! — Nå, bolaget Triton? Hahahaha!

— Du ska inte skratta, sade Falk; det blir så många stackare lidande på det!

— Vad för ena stackare! Stackars kapitalister? Tycker du det är synd med sådana som inte arbeta, utan leva på pengar? Nej, min gosse, du har allt dina fördomar kvar ännu! Men det stod en sådan rolig historia i Bålgetingen om en grosshandlare som skänkte 20,000 rdr till barnkrubban Betlehem, och för det fick han Vasaorden; men så befanns det vara Tritonsaktier med solidarisk ansvarighet, så att nu får krubban göra konkurs. Är det inte härligt! Tillgångarna utgjorde 25 vaggor och ett oljefärgspor-

trätt av okänd mästare! Det är ju skönt! Porträttet värderades till 5 rdr! Är det inte härligt? Håhåhåhå!

Falk kände sig obehagligt berörd av ämnet, vilket han kände bättre än de andra.

— Nå, såg du att Rödluvan avslöjade den där humbugen Skönström, som gav ut de där usla dikterna i julas? sade den tjocka. Det var riktigt rart att läsa ett sant ord om den där schajasen en gång! Jag har rappat honom i Espingen ett par gånger, och det så att det har visslat om det!

— Ja, men du var litet orättvis mot honom; hans verser voro inte dåliga, sade den långa.

— Dåliga? De voro då mycket sämre än mina, som Gråkappan strök ner så — du minns!

— Apropos, Falk. Har du varit på Djurgårdsteatern? frågade den långa.

— Nej!

— Det var synd det!

— Där är det där Lundholmska rövarbandet och grasserar! Det må du tro var mig en fräck lymmel! Han hade inte skickat Espingen några biljetter, och när vi kom dit i går, körde han ut oss! Det ska han ha igen! Vill inte du ta itu med den hunden! Se här har du papper och blyertspenna! Nu skriver jag! »Teater och musik», »Djurgårdsteatern». Nu skriver du!

— Men jag har ju inte sett hans trupp!

— Vad fan gör det! Har du inte skrivit förr om det du inte sett?

— Nej, det har jag inte; jag har avslöjat humbug, men jag har aldrig angripit oskyldiga, och hans trupp känner jag inte.

— Å, den är usel! Det är bara pack! bestyrkte

den tjocka. Spetsa din penna och stick honom i hälen, som du så bra kan!

— Varför sticka ni inte själva? frågade Falk.

— Därför att sättarna känna vår stil och de bruka spela folk därute om kvällarna. För övrigt är Lundholm en sådan vildsint karl, så han kommer nog rykande upp på byrån, och då ska man ha det att sticka honom i näsan med, att det är en opinionsyttring från opartiska! Se så, skriver Falk teater, så går jag på med musiken. Det har ju varit en konsert i Ladugårdslands kyrka i veckan. — Hette han inte Daubry? med y?

— Nej, med i! svarade den tjocka. Kom nu bara ihåg att han var tenor och att han sjöng Stabat Mater!

— Hur stavas det?

— Det kan vi snart se efter, sade den tjocka redaktören av Espingen och tog fram en packe flottiga tidningar från gasometerskåpet.

— Här har du hela programmet, och jag tror det står en recension inuti bladet.

Falk kunde icke låta bli att skratta.

— Det kan väl inte stå recension samma dag annonsen är ute?

— Nog kan det alltid! Men det behövs inte, för jag ska nog recensera det där franska packet ändå! — Gå nu på med litteraturen du, tjockus.

— Skicka förläggarna böcker till Espingen? frågade Falk.

— Är du galen?

— Köper ni dem själva för bara nöjet att recensera dem?

— Köper? — Grönskålling! Tag dig en ters nu, och se glad ut, ska du få dig en kotlett!

— Ni kanske inte läsa de böcker ni recensera?

— Vem tror du har tid att läsa böcker? Är det inte nog med att man skriver om dem! Man läser tidningarna och det är tillräckligt! För övrigt ha vi för princip att rappa alla!

— Ja, men det är ju en dum princip.

— Nix! Därigenom får man alla författares ovänner och avundsmän med sig — och då har man ju majoritet. De neutrala läsa hellre ovett om andra än de läsa beröm! Det ligger något uppbyggligt och tröstrikt för den obemärkte att se huru törnig berömmelsens väg är! Inte sant?

— Ja, men att handskas med människors öden på sådant vis!

— Å, det gör så gott åt både gamla och unga, det vet jag, som aldrig fick annat än ovett i min ungdom!

— Ja, men ni vilseleda allmänhetens omdöme.

— Allmänheten vill inte ha något omdöme, allmänheten vill ha sina passioner tillfredsställda. Om jag berömmer din ovän, så vrider du dig som en mask och säger att jag saknar omdöme; om jag berömmer din vän, så säger du jag har omdöme! Tag ner den där sista pjäsen på dramatiskan, tjockus, som nyss kommit ur pressen!

— Är du säker att han kommit ut?

— Ja bevars! Du kan alltid säga att den »saknar handling», för det är publiken så van att man säger, och så kan du mockera dig över hans »vackra språk»; det är ett gammalt, gott, nedsättande beröm; och så ska du kasta dig över teaterdirektionen, som tagit upp stycket; tala också om att pjäsens »sed-

liga halt» är tvivelaktig — ty det kan man säga om allting; låt bli att tala om utförandet, det »uppskjuta vi till en annan gång, av brist på utrymme», kan du sätta, så går du inte och dabbar dig, efter som du inte sett eländet.

— Vem är den olycklige, som skrivit den där pjäsen? frågade Falk.

— Det vet man inte ännu!

— Tänk dock på hans föräldrar och syskon, som kanske få läsa de där sakerna, vilka kanske äro högst orättvisa.

— Nå, vad ha de med Espingen att göra? Jo, de tänkte få läsa något stickande om sina ovänner; var så säker på det; de veta nog vad Espingen brukar innehålla.

— Ni ha då intet samvete?

— Har publiken, den »ärade publiken», något samvete som underhåller oss? Tror du vi skulle leva om de inte höllo oss! Vill du höra en strof om den närvarande litteraturens tillstånd, som jag har skrivit; den är inte dum, ska du tro. Jag har avdraget med mig! Men vi ska ha lite porter först! Kypare! Pst. — Hör på nu, ska du få höra; du kan ta åt dig om du vill!

»På länge har väl icke varit en sådan jämmer inom svenska verstillverkningen; det är ett gnällande som är alldeles förtvivlat; stora, långa karlarna låta som kattor i mars! Och de där vilja väcka världens intresse, när de inte kunna det på annat sätt, med bleksot och polyper; lungsot törs de inte komma med, ty det är för gammalt. Och då gå de och äro breda i ryggen som bryggarhästar och röda i ansiktet som vindragare. Där jämrar den där sig

över kvinnans otro, han som aldrig prövat annat än skökans tro på betalningen; och den där som skriver om att han 'ej har guld, men blott sin lyra' — en sådan lögnare; han har fem tusen i räntor och fideikommissrätt till en stol i Svenska Akademien! Och den där otrogna, cyniska ricaneuren, som icke kan öppna sin mun utan att stinka fram en oren ande, han jolmar gudlighet. Deras poesier äro inte en smul bättre än de som för trettio år se'n lades under gitarrnoter av prästgårdsmamseller; de skulle skriva åt sockerbagarn för tolv öre tummen och inte gå och besvära förläggare, tryckare och recensenter med att göra dem till skalder! Vad skriva de om? Om ingenting, d. v. s. om sig själva! Det är opassande att tala om sig själv, men det passar att skriva! Vad jämra de sig över? Över sin oförmåga att kunna lyckas! Lyckas! Det är ordet! Ha de givit luft åt en enda tanke som skulle kunna röras hos några andra, hos tiden, samhället; hade de fört de eländas talan en enda gång, skulle deras synder varda dem förlåtna, men det ha de icke; därför äro de som en ljudande malm — nej som ett skrällande järnskräp och en sprucken narrbjällra — ty de hade icke kärleken till annat än till nästa upplaga av Bjurstens litteraturhistoria, Svenska Akademien och sig själva!» — Det var beskt det där? Va?

— Det är orättvist, tycker jag! sade Falk.

— Jag tycker det är kläm i det, sade den tjocka. Du måste erkänna, att det är bra skrivet i alla fall. Är det inte? Han har en penna, den där lången, som går igenom sulläder.

— Håll mun på er nu och skriv, gossar, så får ni kaffe och konjak se'n!

Och de skrevo om människors värde eller icke värde, och de krossade hjärtan, som man knäcker sönder ägg!

Falk erfor ett outsägligt behov av frisk luft; han öppnade fönstret åt gården, men det var en sådan hög, smal, mörk gård, i vilken man känner sig som i en grav och där endast en fyrkant av himlen synes då man lägger huvudet bakut. Och han tyckte sig också sitta på botten av sin grav, bland brännvinsångor och matos, hållande gravöl över sin ungdom, sina goda uppsåt och sin heder; han försökte lukta på syrenerna, som stodo på matbordet, men de spredo blott förruttnelsens doft, och han försökte ännu en gång med blicken genom fönstret fixera något föremål, som icke skänkte honom vämjelse; men han såg blott den nytjärade soplåren, vilken stod där som en likkista med sitt innehåll av kasserade grannlåter, uttjänta nyttigheter; han lät sina tankar klättra upp för brandstegen, vilken tycktes leda rätt upp i den blå himlen från smuts och stank och vanära, men där gingo inga änglar upp och ner, och överst syntes intet vänligt ansikte, utan blott det tomma blå intet.

Falk fattade pennan och började skugga bokstäverna i rubriken Teater, då en kraftig hand fattade honom i armen och en bestämd röst sade:

— Kom med, får jag tala vid dig!

Falk såg upp, slagen och skamsen. Borg stod bredvid honom och tycktes icke vilja släppa sitt tag.

— Får jag presentera... började Falk.

— Nej, det får du inte, avbröt Borg; jag vill inte bli bekant med några brännvinslitteratörer. Kom med bara!

Och han drog Falk med sig till dörren, oemotståndligt.

— Var är din hatt? Så där! Kom nu bara!

De voro ute på gatan. Borg tog honom under armen och ledde honom ner till Järntorget; där drog han honom in i en skeppsfournerarebod och köpte ett par segelskor, därpå drog han honom över slussen ner till Stadsgårdshamnen; där låg en kutter förtöjd och klar att sticka ut; på kuttern satt unge Levi och läste i en latinsk grammatika och åt på en smörgås.

— Här, sade Borg, ser du kuttern Uria; det är ett fult namn, men den seglar bra och är assurerad i bolaget Triton; där sitter skeppets redare, judgossen Isaac, och läser Rabes grammatika — den fånen tänker bli student — och nu är du hans informator för sommarn, och nu sträcka vi till vårt sommarnöje på Nämdön. Alle man om bord! Inga resonemanger! — Klart? — Lägg av!

TJUGUSJÄTTE KAPITLET.

Brevväxling.

Brev från kandidat Borg till litteratör Struve.

Nämdö i juni 18..

Gamle Skandalskrivare!

Som jag är alldeles säker på, att varken du eller Levin betala in era omsättningsparter på vårt lån i Skomakarbanken, så skickar jag härmed ett

reversal på nytt lån i Byggmästarbanken. De smulor, som icke åtgå till omsättningen torde kristligen delas, och min part överstyras med ångare till Dalarö, där jag hämtar.

Brodern Falk har jag nu haft under min vård en månad och jag tror att jag har honom på bättringen. Du minns att han övergav oss strax efter den Olaiska föreläsningen och att han, i stället för att begagna sin bror och sina relationer, gav sig in i Arbetarefanan, där han blev misshandlad för 50 rdr i månaden. Den där frihetsluften på Kindstugatan måtte emellertid ha verkat demoraliserande på honom, ty han började sky bättre folk och klä sig illa. Jag hade dock under tiden ett öga på honom genom den slinkan Beda — du vet — och när jag fann honom mogen för ett avbrott med de där kommunardförbindelserna, så hämtade jag honom. Jag hämtade honom på källaren Stjärnan, där han satt i sällskap med två skandalskrivare och begagnade brännvin — jag tror visst att de skrevo också! Hans tillstånd vid hämtningsäventyret var vad ni skulle kalla sorgligt. Som du vet, betraktar jag människorna med den absoluta likgiltighetens blickar; jag tar dem som geologiska preparat, som mineralier; några kristallisera i det systemet, andra i det; varför de göra så, ja, det beror på lagar eller omständigheter, inför vilka vi skola förhålla oss likgiltiga; jag gråter inte över kalkspaten därför att den inte är hård som bergkristallen; därför kan jag icke heller kalla Falkens belägenhet sorglig; den var helt enkelt produkten av hans temperament (hjärta som ni säger) + omständigheter, dem hans temperament framkallat. Han var emellertid litet »down» vid tillfället. Jag förde honom

om bord, och han förhöll sig passiv. Men just som vi kastat loss och fått fart, så vände han sig om och då, jag tror att hon gått dit själv, stod Beda, du vet, på stranden och viftade. Då blev karlen galen; han ville i land, skrek han, och hotade att hoppa i sjön. Jag tog honom i armen och stoppade in honom i kajutan, varpå dörren blev stängd. När vi passerade Vaxholm, kastade jag två brev på posten, ett till redaktören av Arbetarefanan med en ursäkt för Falks fortfarande uteblivande, och ett till hans värdinna, med anhållan om hans kläders hitutskickande.

Emellertid mojnade han av, och när han fick se de stora vattnen och skären, så blev han sentimental och språkade en hel hop smörja om att han aldrig trott han skulle få se Guds (!) gröna jord mer, o. d. Men så kom ett slags samvete över honom. Han ansåg sig icke ha rättighet att vara så lycklig, och få njuta så i sysslolöshet, då så många människor voro olyckliga; han ansåg sig ha svikit sin plikt mot busen på Kindstugatan och han ville vända om; han förklarade på mina rysliga skildringar av hans nyss flydda liv, att det var människornas skyldighet att lida och arbeta för varandra; denna åsikt har hos honom antagit en religionsartad karaktär (jag har emellertid nu tagit bort den med Vichyvatten och salta bad). Mannen tycktes vara alldeles söndergången och jag har haft mycket besvär med att laga honom, ty psykiskt och fysiskt var här svårt att skilja på. Jag måste säga, att han i vissa avseenden väcker min förundran — beundra gör jag aldrig. — Det måtte vara en egen mani, som driver honom att handla rakt emot sina intressen. Tänk så bra han skulle ha haft det vid det här laget, om han gått

fram på sin lugna ämbetsmannabana, helst då brodern i så fall lovat hjälpa honom med en större penningsumma. I dess ställe går han och sätter bort sitt anseende och slavar åt en rå arbetskarl — allt för de där idéernas skull! Det är för underligt!

Emellertid tyckes han vara på bättringen, i synnerhet efter sista läxan. Kan du tänka dig, han gick och kallade fiskaren här ute för »herrn» och lyfte på hatten för honom. Dessutom anställde han små kordiala samtal med befolkningen och ville göra sig underrättad om »huru de hade det». Följden blev den att fiskaren drog öronen åt sig och kom en vacker dag till mig och frågade om »den där Falk» skulle betala sin inackordering själv eller om doktorn (jag) skulle göra det! Jag berättade det för Falk och han blev ledsen, som han alltid blir när han mister sin goda tanke om något. En tid efter gick han och talade om utsträckt rösträtt med fiskaren; följden blev att denne kom till mig och frågade om Falk hade dåliga affärer.

Första dagarna gick han på stränderna och dårade; ibland företog han långa simfärder utåt fjärden, som om han aldrig ämnade vända om, och som jag alltid ansett självmord vara en av människans heligaste rättigheter, efter som hon fått den gåvan av naturen, så gjorde jag inga ingrepp i hans vanor. Isaac berättade att Falk emellanåt för honom haft långa utgjutelser om den där nymfen Beda, som lär ha lurat honom grundligt.

A propos Isaac, så är det ett fint huvud, må du tro. Han har satt i sig Rabe nu på en månad och läser Cæsar som vi läsa Gråkappan, och vad mer är, han vet vad den innehåller, något som vi

aldrig visste. Men hans huvud är egentligen receptivt, det vill säga mottagligt och därjämte beräknande, och det är en gåva med vilken många blivit snillen, ehuru de varit ganska dumma. Hans praktiska sinne måste ibland ge sig luft, och vi hade nyligen ett lysande exempel på hans affärsförmåga. Jag känner icke hans ekonomiska ställning, ty han är i det fallet mycket hemlighetsfull, men en dag visade han sig orolig, ty han hade en utbetalning på ett par hundra. Som han icke kunde vända sig till brodern i Triton, med vilken han brutit, så kom han till mig. Jag kunde inte hjälpa honom. Då tog han ett ark postpapper och skrev ett brev, vilket befordrades express, och så var det tyst några dagar.

Utanför stugan där vi bo stod en vacker ekdunge, vilken gav en behaglig skugga och tillika skyddade mot havsvindarna. Jag förstår mig inte på trän och natur i allmänhet, men jag tycker om skugga när det är hett. En morgon, när jag drog upp rullgardinen, kände jag inte igen mig! Fjärden låg öppen utanför fönsterna, och en kabellängd från land låg en jakt ankrad. Hela ekdungen låg fälld, och på en stubbe satt Isaac och läste Euclides och räknade träden allt efter som de fördes ut på jakten. Jag väckte på Falk; han blev förtvivlad och ursinnig och råkade i ordväxling med Isaac, som på den affären stoppade 1,000 banko i fickan. Fiskaren fick 200 rischels — han hade inte begärt mer. Jag var arg — inte för trädens skull, utan därför att inte jag kommit på samma idé. Falk säger, att det var opatriotiskt, men Isaac svär på att det gjorde gott åt utsikten att få undan »det där rasket», och han tänker i nästa vecka ta sig en båt och besöka grann-

öarna i samma ändamål. Fiskargumman grät hela da'n, men gubben for in till Dalarö för att köpa henne ett vackert klänningstyg; han blev borta i två dygn, och när han kom igen, så var han alldeles full, men båten var tom, och när gumman frågade efter tyget, så förklarade gubben att han glömt bort det.

Adjö med dig! Skriv snart och berätta några skandalhistorier, och sköt om lånen väl!

Din dödsfiende och borgensman
H. B.

P. S. Jag såg i tidningarna att man håller på att bilda en Ämbetsmannabank. Vem ska sätta in pengar i den? Håll utkik på'n i alla fall, så ska vi kasta in ett litet papper i sinom tid.

Anhålles att få följande notis införd i Gråkappan i anseende till min förestående licentiat:

V e t e n s k a p l i g u p p t ä c k t. Medicine kandidat Henrik Borg, en av våra yngre mera framstående läkare, har under sina zootomiska forskningar i Stockholms skärgård upptäckt en ny art av släktet Clypeaster, vilken han givit det mycket träffande namnet maritimus. Karaktären torde kortast uttryckas så: Hudens plåtar i 5 med porer genomborrade ambulacralfält och 5 interambulacralfält endast med knappar för taggarna. Djuret har väckt livlig uppmärksamhet i den lärda världen.

Brev från Arvid Falk till Beda Pettersson.

Nämdö, augusti 18..

När jag går på havsstranden och ser huru fackelblomstren kunna uppspira bland skrivsand och kiselstenar, minnes jag dig huru du kunde blomma en hel vinter på en krog vid lilla Nygatan.

*

Jag vet ingenting så ljuvligt som att ligga utsträckt på strandklippan och känna huru gneisskärvorna kittla mina revben, under det jag ser på havet; ty då blir jag högfärdig och tror att jag är Prometheus, men gamen — det är du! — får ligga i en fjädersäng på Sandbergsgatan och äta kvicksilver.

*

Tången har man ingen glädje av, när han står och växer på sjöbotten, men när han kommer på land och ruttnar, då luktar han jod, och det är bra för kärlek, och brom, och det är bra för galenskap.

*

Det fanns intet helvete på jorden förrän paradiset bliv riktigt färdigt, det vill säga kvinnan kom! (Gammalt!!)

*

Längst ute i havsbandet bor ett ejderpar i en utsatt snusfjärding. Om man vet att ejdern är två fot mellan vingspetsarna, så måste man tänka på ett underverk — och det är ett underverk den där kärleken! Jag får inte rum i hela världen numera!

Brev från Beda Pettersson till häradshövding Falk.

Stockholm, augusti 18..

Ellskade Ven!

Jag feck ditt brev jusst nyss, men jag kann innte seja att jag förstod det, men jag hörde att du trodde jag var på Sandbergsgatan, men det är en evig osanning och jag kan velan förstå att det är den där schajas som spritt ut de, det är en evig osanning och jag bedyrar dej att jag ellskar dej lika höggt som förr, jag lengtar iblann att få se dej men det lär jag velan inte få så snart.

Din trogna Beda.

Påstskriptum. Snella Arvid om du kunde hjälpa med trettio riksdaler till den femtonde så vore du så snell du ska sekert få dem igen den femtonde, för då får jag själv pengar. Jag har varit mycke sjuk och är så lessen ibland att jag ville vara dö. Mamsell på kafféet var en otäcka som var svartsjuk på mej för den där tjocka Berglunds skull, och därför sluta jag där. Allt vad de pratar om mej är bara förtal och osanning. Må alltid vel och glömm ej din egen

Densamma.

Du kan skicka pengarna till Hulda på kaffet så får jag dom.

Brev från kandidat Borg till litteratör Struve.

Nämdö, augusti 18..

Konservative skurk!

Har du försnillat penningarna, efter som jag dels icke sett några, dels fått kravbrev från Skomakare-

banken. Tror du man får stjäla därför att »man har hustru och barn!» Redogör genast eller kommer jag in till sta'n och gör skandal!

Notisen har jag läst, men det skulle vara tryckfel på den naturligtvis; det stod zoologiska i stället för zootomiska och crypeaster, i stället för clypeaster. Hoppas den gjorde gott i alla fall.

Falk har blivit splitter galen, sedan han fick ett brev med fruntimmersstil här om da'n. Han går ibland opp i trä'na, ibland ner på sjöbotten. Det är troligen krisen — se'n ska jag tala förnuft vid honom.

Isaac har sålt sin jakt utan att begära mitt lov, varför vi råkat i tillfällig fiendskap; han läser nu andra boken Livius och håller på att grunda ett fiskeribolag.

Dessutom har han köpt en strömmingssköte, en sälbössa, 25 pipskaft, en laxlina, två abborrnät, en notbod och en — kyrka. Det sista låter otroligt, men är sant! Den är visserligen litet bränd av ryssarna (1719), men murarna stå kvar (församlingen äger en ny sådan, som begagnas på sedvanligt sätt; den gamla begagnades som sockenmagasin). Han tänker skänka den till Vitterhetsakademien, ty han tror att han ska få Vasaorden. Värre har man sett! Hans farbror, som är krögare, fick Vasen för att han bjöd dövstummingarna på öl och smörgåsar, när de voro på manègen om höstarna. Han höll på med det i sex år, men så gick det till sist! Nu få aldrig dövstummingarna smörgåsar mer, vilket visar hur skadlig Vasaorden är!

Om jag inte dränker den karlen, så slutar han inte förrän han köpt hela Sverge.

Ryck upp dig nu och var redlig, annars kommer jag som Jehu över dig och då är du förlorad.

H. B.

P. S. När du skriver notisen om badgäster på Dalarö, så inför mig och Falk (häradshövding), men icke Isaac; jag börjar bli smått generad av sällskapet — och så gick han och sålde jakten. Skicka mig lite växelblanketter (blå, Sola-), när penningarna komma.

Brev från kandidat Borg till litteratör Struve.

Nämdö, september 18..

Hedersputa!

Rischlarna inhåvade! Föreföllo växlade, ty Byggmästarebanken brukar aldrig lämna andra än Skånska femtilappar! Nå! Lika gott!

Falk är frisk och har gått igenom krisen som en karl; han har återfått självkänslan, ett mycket viktigt organ för vår framkomst i livet, men vilket, efter vad statistiken visar, försvagas i hög grad hos de barn som tidigt förlora sina mödrar. Jag har nu givit honom ett recept, vilket han accepterat, så mycket mer som han själv utfunderat detsamma. Han återvänder på ämbetsmannabanan — utan att mottaga några pengar av brodern (det är hans sista dumhet och som jag icke kan respektera); återvänder till samhället, inregistrerar sig bland boskapen, blir respektabel, får en social ställning — och håller

mun så länge — tills hans ord fått auktoritet. Detta sista är alldeles nödvändigt om han skall fortsätta i detta livet, ty han har anlag för galenskap och skulle dunsta bort, om han icke slog bort alla sina idéer — som jag egentligen inte förstår, och jag tror inte han själv kan säga vad det är han vill.

Han har redan börjat kuren och jag baxnas för de framsteg den gör! Han slutar bestämt vid någon hovcharge! Så trodde jag; ja! Men så fick han tag i ett tidningsblad härom da'n och råkade läsa om Pariserkommunen. Genast fick han recidiv och började gå i trä'na igen — men så gav det sig, och nu törs han aldrig se åt ett blad mer. Men aldrig ett ord sa han! Ni få allt akta er för den mannen när han blir färdig en gång!

Isaac har nu börjat med grekiskan! Han tycker att läroböckerna äro för dumma och för långa och därför sprättar han sönder dem och klipper ur det viktigaste, vilket han klistrar upp i en reskontra, vilken han inrett till ett kompendium för studentexamen.

Det tilltagande vetandet i klassiska språken gör honom emellertid fräck och obehaglig. Han vågade härom dagen disputera religion med pastorn under ett brädspel, och påstod därvid att kristendomen var uppfunnen av judarna och att alla kristna voro judar. Det är ett fördärv med det där latinet och grekiskan! Jag fruktar att jag fostrat en lindorm vid min skäggiga barm; om så är, så måste kvinnans säd söndertrampa ormens huvud.

Adjö!

H. B.

P. S. Falk har rakat av sig sitt amerika-skägg och lagt bort att lyfta på hatten för fiskaren.

Nu får du inte höra mer av oss från Nämdö; vi flytta in om måndag!

TJUGUSJUNDE KAPITLET.

Tillfrisknande.

Och det är höst igen; det är en klar novembermorgon då Arvid Falk beger sig från sin numera eleganta bostad på Storgatan till den —manska flickpensionen vid Karl XIII:s torg, där han skall göra sitt inträde som lärare i svenska språket och historien. Han har väl begagnat höstmånaderna för att göra sitt återinträde i det civiliserade samhället och har därvid erfarit vilken barbar han under sina strövtåg blivit; han har avlagt sin rövarhatt och skaffat sig en ny, hög, vilken till en början hade svårt att sitta kvar; han har köpt sig handskar, men var så förvildad, att när mamsellen i boden frågade hans nummer, svarade han 15, vilket framkallade en hel hop små skratt från de många mamsellerna därinne; modet har undergått stora förändringar sedan han sist köpte sig kläder, och han tycker sig som en söndagssprätt, när han går fram på gatorna, och han speglar sig då och då i bodfönsterna för att se efter om allting sitter rätt. Nu går han av och an på trottoaren utanför dramatiska teatern och väntar att klockan i Jakob skall slå nio; han känner sig orolig och besvärad, alldeles som när han själv skulle gå i skolan; trottoa-

ren är för kort, och han tycker sig löpa som en hund i en kedja, när han vänder och vänder på sina spår; ett ögonblick tänker han allvarsamt på att sträcka ut promenaden långt ut, ty han vet att man kommer till Lill-Jans om man fortsätter gatan framåt och han erinrar sig den morgonen då samma trottoar ledde honom ut från det samhälle han flydde till friheten, naturen och — slaveriet!

Klockan blir nio! Han står i tamburen; dörrarna till skolsalen äro stängda; i skymningen ser han så många små barnplagg hänga runt omkring väggarna; hattar, boas, kråkor, baschliks, vantar, muffar ligga på borden och i fönsternischerna, och på golven stå hela regementen med knäppkängor och galoscher. Men det luktar icke fuktiga kläder och vått läder, som i tamburen på riksdagen, eller arbetarförbundet Phoenix, eller — ah, det gick en doft som av nyslaget hö förbi — den kom bestämt från den där lilla muffen, som är vit som en kattunge med svarta noppor och blått sidenfoder med hängande tofsar; han kunde icke underlåta att ta den i sin hand och låta parfymen new-mown hay — men förstudörren öppnas och in kommer en liten tioåring, åtföljd av sin jungfru; hon ser på magistern med ett par stora, orädda ögon och gör en liten kokett nigning, vilken magistern nästan förlägen besvarar med en bugning, varvid den lilla skönheten ler — och jungfrun också! Hon kommer för sent, men det tycks inte skrämma henne, ty hon låter jungfrun ta av sig ytterkläder och bottiner med en min så lugn som om hon kommit till en bal. Nu — vilka ljud inifrån rummen — det knäppte i hans bröst — vad var det? — Ah! Det var ju orgeln! Hm! Gamla orgeln! Ja!

Och en hel här av barnaröster sjunga: Jesu, låt mig städse börja! Han känner sig illa till mods och han får lov att tänka på Borg och Isaac för att återvinna fattningen. Men nu blir det ändå värre: Fader vår, som är i himmelen! — Herre Gud, ja? Gamla Fader vår! Det var inte i går det... Det blir tyst, så tyst att man hör hur hela hären av små huvuden höja sig och skrynkla kragar och förklä'n, och så slås dörrarna upp och ett helt blomsterland av unga flickor från åtta till fjorton år bölja fram och tillbaka. Han känner sig blyg och får nästan känslor som en ertappad tjuv, då den gamla föreståndarinnan räcker honom sin hand och ber honom vara välkommen; då blir en rörelse i blomsterlandet och det viskas och det växlas blickar och det tisslas och det tasslas.

Och nu sitter han där vid ena ändan av ett långt bord omgiven av tjugu friska ansikten med glada blickar, tjugu barn som aldrig känt jordelivets bittraste sorg, fattigdomens förödmjukelse; och de möta hans blickar djärvt och nyfiket, men han är blyg innan han kommer sig före; men snart är han intim med Anne-Charlotte och Georgine och Lisen och Harry, och lektionen går som ett nöje, och udda får vara jämt, och Ludvig XIV och Alexander få fortfarande vara stora, som alla vilka lyckats, och Franska revolutionen var en förfärlig händelse, som tog ett olyckligt slut på den ädle Ludvig XVI och den dygdiga Marie Antoinette och så där. Och när han se'n gick upp i kollegiet för Kavalleriregementenas höleveranser, kände han sig helt varm och föryngrad..

I nämnda kollegium, där han läste Den Konservative, satt han till klockan elva, då han gick upp i

kansliet för Brännvinstillverkningen; där åt han frukost och skrev två brev — till Borg och Struve.

På slaget ett är han i departementet för Beskattningen på avlidne. Där kollationerar han en bouppteckning, på vilken han gör sig en hundrariksdaler, varefter han innan middagen har så mycken tid över att han kan läsa ett korrektur på en nyreviderad upplaga av skogslagen, som han håller på att ge ut. Och så blir klockan tre. Den som då går över Riddarhustorget, skall på bron möta en ung herre med viktig uppsyn, pappersrullor i fickorna och händerna på korsryggen i sakta mak vandra fram sida om sida med en gammal, mager, gråsprängd herre på femtiotalet. Det är aktuarien för de avlidna; alla som dö inom stadens tullar måste till den mannen uppge vad de äga, varefter han tar sin procent; några säga att detta är hans syssla, andra mena att han representerar jorden och skall se efter att de döda icke ta något med sig härifrån, där allt är ett lån — utan procent! Nog av, han är en man som mera intresserar sig för de döda än för de levande, och därför har Falk funnit sig så väl i hans sällskap; varför han hyllar sig till Falk är därför att han samlar mynt och autografer — som han själv, och därför att han är så fri från opposition, något så ovanligt hos ungt folk. Nu gå de båda gamla vännerna till Rosengrens, där de äro tämligen lugna för att träffa ungt folk, och där de tala numismatik och autografi. Därpå dricka de kaffe i en soffa på Rydberg och pricka myntkataloger till klockan sex, då Posttidningen kommer och de få läsa utnämningarna. De äro så lyckliga i varandras sällskap, ty de komma aldrig i tvist; Falk är så fri från åsikter att han är

bliven den mest älskvärda människa och är därför avhållen och värderad av förmän och kamrater. Ibland dröja de sig kvar och äta då en bit mat på Hamburger Börs, och ta sedan en »lasse» på Operakällarn, kanske två också. Om man då får se dem klockan elva komma tultande arm i arm uppåt Ladugårdslandet, så är det riktigt vackert att se. Han är mycket ofta på middagar och supéer hos familjer, dit Borgs pappa infört honom; fruntimmerna tycka att han är intressant, men de veta aldrig var de ha honom, ty han ler jämt och säger dem dessemellan trevliga elakheter.

Men när han blir led på familjeliv och samhällslögn, då går han ned i Röda Rummet och där träffar han den ryslige Borg, sin beundrare Isaac, sin hemlige fiende och avundsman Struve, som aldrig har pengar, och den sarkastiske Sellén, som så småningom håller på att lyckas för andra gången, sedan alla hans imitatörer först vant publiken vid det nya maneret. Lundell, som övergivit den religösa känslan, sedan hans altartavla blev färdig, och nu lever på att måla porträtt, vilken sysselsättning medför en oändlighet av enskilda middagsbjudningar och små supéer, vilka samkväm han påstår vara nödvändiga för att »studera karaktären», har blivit en fet epikuré, som aldrig kommer i Röda Rummet annars än då han behöver äta och dricka gratis. Olle, som ännu är arbetare hos ornamentbildhuggaren och som blivit dyster och människofientlig efter sitt stora nederlag som politikus och talare, vill icke »genera» sällskapet, utan går för sig själv och vallar. Falk är yster och vild när han kommer i Röda Rummet, och Borg tycker sig ha mycken heder av honom; ja, han är en sann-

skyldig sapör, för vilken ingenting är heligt — utom politiken; — den rör han aldrig vid. Men ser han då, under det han till de andras förlustelse bränner av sina raketkistor, genom tobaksmolnen den dystre Olle på andra sidan av salen, då blir han mörk som en natt på havet och då tar han in stora kvantiteter starka saker, som om han ville släcka en eld eller brinna upp. Men nu har Olle icke visat sig på länge!

TJUGUÅTTONDE KAPITLET.

Från andra sidan graven.

Snön faller så lätt, så tyst, så vitt på Nya Kungsholmsbron, där Falk och Sellén om aftonen vandra framåt förbi Eldkvarn och Serafimerlasarettet för att hämta Borg ned till Röda Rummet.

— Det är märkvärdigt vad den första snön gör för ett, jag vill inte säga högtidligt, intryck, sade Sellén. Den smutsiga jorden blir...

— Är du sentimental? avbröt Falk hånande.

— Nej, det var bara som landskapsmålare jag yttrade mig.

De gingo tysta framåt genom snön, som väste om deras fötter.

— Det här Kungsholmen med sina lasarett har alltid förefallit mig lite hemskt, anmärkte Falk.

— Är du sentimental? sade Sellén hånande.

— Nej, det är jag inte, men den gör alltid ett visst intryck på mig, den här stadsdelen.

— Ah, prat! Inte gör det något intryck; det är

misstag av dig! Se nu äro vi framme och det lyser hos Borgen. Jag undrar om han har några trevliga lik i kväll?

De stodo nu utanför grinden till Institutet; den stora byggnaden tittade på dem genom sina stora mörka fönster som om den frågade vem de sökte på denna sena timme; de vadade genom gången förbi rundeln och gingo in i lilla byggningen till höger. Längst bort i salen satt Borg ensam vid sin lampa och arbetade med ett parti av en nerskuren kronoarbetskarl, vilken han vanställt på det grymmaste.

— God afton, gossar! sade Borg och lade bort kniven. Vill ni träffa en bekant?

Han väntade icke på svaret, som uteblev, utan tände en lykta, tog sin överrock och en nyckelknippa.

— Jag trodde inte vi hade några bekanta här, sade Sellén, som ville hålla det sjunkande humöret uppe.

— Kom! sade Borg.

De gingo över gården upp i stora byggningen; porten gnisslade och slöts efter dem och stearinljusstumpen, som blivit kvar efter sista kortspelet, kastade sitt röda, vanmäktiga sken över de vita väggarna. De båda främmande på stället sökte läsa i Borgs ansikte om det var fråga om något skämt, men där stod ingenting skrivet.

Nu togo de av till vänster i en korridor, som återgav ljudet av deras steg på ett sätt som om någon gått bakom dem. Falk sökte komma omedelbart efter Borg och få Sellén efter sig.

— Där! sade Borg och stannade mitt i gången.

Ingen såg någonting annat än väggar. Men det

hördes som ljudet av ett sakta regn och en underlig doft som av en fuktig trädesåker eller som en barrskog i oktober drog emot dem.

— Till höger! sade Borg.

Den högra väggen var av glas och genom den syntes tre vita kroppar liggande på rygg.

Borg tog fram en nyckel, öppnade glasdörren och gick in.

— Här! sade han och stannade vid den andra av de tre.

Det var Olle! Han låg med armarna över bröstet, som om han sov en middagslur; läpparna hade dragit sig uppåt så att han tycktes le; för övrigt hade han bibehållit sig väl.

— Drunknad? frågade Sellén, som först hämtade sig.

— Drunknad! — Är det någon av er som känner igen hans kläder?

Det hängde tre bedrövliga uppsättningar på väggen, av vilka Sellén genast urskilde den rätta, en blå kavaj med jaktknappar, och ett par svarta byxor med vita knän.

— Är du säker?

— Måtte väl känna min egen rock — som jag lånt av Falk.

Ur bröstfickan på kavajen framdrog Sellén en stor plånbok, som var mycket tjock och klibbig av vattnet samt behängd med gröna alger, vilka Borg ville kalla enteromorpha. Han öppnade den vid lyktskenet och genomsåg dess innehåll — några förfallna pantsedlar och en bunt fullskrivna papper, utanpå vilka stod skrivet: »Till den som vill läsa».

— Ha ni gapat nog nu? sade Borg. — Då gå vi till Piperska muren!

De tre sörjande (vännerna var ett ord som endast begagnades av Lundell och Levin när de ville ha pengar) konstituerade sig på Piperska muren som utskott av Röda Rummet. Vid en flammande brasa och en uppsats starka varor började Borg läsningen av de efterlämnade papperen, men måste då och då anlita Falks färdighet som »autograf», ty vattnet hade slagit omkring bläcket så att det såg ut som om skrivaren gråtit, efter vad Sellén skämtsamt anmärkte.

— Tyst därborta! sade Borg och drack sin toddy med en enda grimas, så att oxeltänderna syntes. Nu börjar jag, och ber att få slippa bli avbruten.

»Till den som vill läsa.

Att jag nu berövar mig livet, det är min rättighet, så mycket mer som jag därmed icke ingriper på någon annan människas rättigheter, utan fastmer lyckliggör, som det kallas, åtminstone en; en syssla och 400 kubikfot luft om dagen bli lediga.

Jag begår denna handling icke av förtvivlan, ty en tänkande människa förtvivlar aldrig, utan med tämligen lugnt sinne; att ett sådant steg skall framkalla sinnesrörelse bör väl var man förstå; att uppskjuta denna handling av fruktan för vad som skall komma efter, det gör endast jordaträlen, vilken söker detta svepskälet för att få stanna, där han säkerligen icke haft det så dåligt. Jag känner mig frigjord vid tanken på att få lämna denna tillvaro, ty sämre kan jag icke få, men väl bättre. — Får jag det icke alls — så skall döden vara en salighet redan så stor som

att efter ett tungt kroppsarbete få somna i en väl bäddad säng; den som observerat hur kroppen då liksom lossnar i alla leder och själen småningom smyger sig bort, den skall icke frukta döden.

Varför människorna göra så stor affär av döden, det är därför att de grävt ner sig för djupt här i jorden för att icke uppryckningen skall kännas plågsam. Jag har kastat loss för länge se'n, har inga familjeband, inga ekonomiska, inga statsrättsliga eller juridiska band som hålla mig, och jag går härifrån därför att jag helt enkelt förlorat lusten att leva. Icke vill jag därmed uppmana andra som ha det bra att göra vad jag gör; de sakna ju anledningen och kunna därför icke döma min handling; om den är feg eller icke, det har jag icke vårdat mig om att tänka efter, ty det är likgiltigt; för övrigt är detta en angelägenhet av den mest privata natur. Jag har aldrig bett att få komma hit och därför har jag rättighet att gå när jag behagar.

Varför jag går? Därtill äro orsakerna flera och djupare än jag nu har tid och förmåga att framlägga. Därför håller jag mig till de närmaste och som hava särskild betydelse för mig och min handling.

I min barndom och ungdom var jag kroppsarbetare; ni som inte vet vad det är att arbeta mellan solens uppgång och nedgång, för att sedan falla i en djurisk dvala, ni har undandragit er syndafallets förbannelse — ty det är en förbannelse att känna hur själen står stilla i växten under det kroppen gräver ner sig i mullen. Gå bakom oxen som drar plogen och låt ögat hänga mot den gråa jordkokan dag ut och dag in, och du skall glömma till sist att se upp åt himlen; stå med spaden och gräv ut ett dike under

en brinnande solhetta, och du skall känna hur du sjunker ner i den vattensjuka marken och hur du gräver grav åt din själ. Detta veten I icke som förlusten er hela dagen och arbeten på en ledig stund mellan frukost och middag, för att sedan vila era själar om sommaren då marken är grön — då I njuten av naturen som av ett skådespel, vilket förädlar och lyfter. För jordarbetaren finns naturen icke som så; åkern är mat, skogen är ved, sjön ett tvättfat, ängen ost och mjölk — allt är jord utan själ! När jag såg att ena hälften av människorna fingo arbeta på sina själar och den andra på sina kroppar, så trodde jag först att världen hade två planer för två slags människor; men så kom förnuftet och förnekade detta. Då gjorde min själ uppror och jag beslöt att också jag undandraga mig syndafallets förbannelse — och jag blev artist.

Nu kan jag analysera den mycket omtalade konstnärsdriften, eftersom jag själv varit ute för den. Den vilar ytterst på en bred bas av frihetsbegär, frihet från nyttigt arbete; därför har också en tysk filosof definierat det sköna = det onyttiga; ty om ett konstverk vill vara nyttigt, röjer en avsikt eller tendens, är det fult; vidare vilar driften på högmod; människan vill i konsten leka Gud, icke som om hon skulle kunna göra något nytt (det kan hon inte!) utan göra om, förbättra, arrangera. Hon börjar icke med att beundra förebilderna, d. v. s. naturen, utan hon börjar med kritik. Man ser allt så bristfälligt och vill göra det bättre. Detta högmod som driver och denna frihet från syndafallets förbannelse, arbetet, gör att artisten känner sig stå över andra människor, vilket han på visst sätt gör, men han får också behov

att ständigt påminnas härom, ty eljest kommer han lätt under fund med sig själv — det vill säga han finner intigheten i sin verksamhet och det oberättigade i sin flykt från det nyttiga. Detta ständiga behov av erkännande av sitt onyttiga arbete gör honom fåfäng, orolig och ofta djupt olycklig; blir han sig själv klar, upphör ofta hans produktionsförmåga och han går under, ty att återvända i oket, när han en gång smakat friheten, det kan endast den religiöse.

Att göra skillnad på snillen och talanger, att sätta snillet som en ny egenskap är dumt, ty då måste man också tro på den särskilda uppenbarelsen. Den störste konstnären har fått vissa anlag till en teknisk färdighet; utan övning dö dessa; därför har någon sagt att snille är flit; det går an att säga, det liksom så mycket annat som är sant till en fjärdedel; kommer bildning till (vilket är sällsynt, emedan vetandet snart upplyser om villan, varför den bildade sällan slår sig på konst), och ett gott förstånd, så framstår snillet som produkten av en hel serie gynnsamma omständigheter.

Jag förlorade snart tron på det där högre i min böjelse (kallelse, Gud bevars!), ty min konst kunde icke uttrycka en enda idé, den kunde på sin höjd framställa kroppen i den situationen, som plägar ange den sinnesrörelsen, vilken åtföljer den tanken — således ge ett uttryck i tredje hand. Den är som fälttelegrafen — betydelselös för alla utom dem som känna signalens betydelse. Jag ser bara en röd flagg, men soldaten ser befallningen: avancera! För övrigt insåg redan Plato, som ju var ett så fint huvud och idealist därtill, det intiga i konsten, såsom varande ett sken av skenet (= verkligheten), varför

han också utdrev artisten ur sin idealstat. Det var allvar det!

Emellertid sökte jag åter inträda i träldomen, men det var omöjligt! Jag försökte finna den som min högsta plikt, jag försökte resignera — men det lyckades inte. Min själ tog skada och jag var på väg att bli ett fä; jag tyckte ibland att det myckna arbetet rent av var synd, för så vitt som det motarbetade det högre målet, själens utveckling; då skolkade jag och flydde på en dag ut i naturen, där jag levde i meditationer, vilka gjorde mig outsägligt lycklig — men denna lycka föreföll mig som en självisk njutning, lika stor dock, ja större än den jag erfor under det artistiska arbetet, och då kom samvetet, pliktkänslan över mig som en furie och jag flydde åter till mitt ok, som då var ljuvligt — för en dag!

För att befria mig från detta olidliga tillstånd och få klarhet och frid, går jag det okända till mötes. I som fån se mitt lik — ser jag olycklig ut i döden?

Strödda anteckningar under promenader i det fria.

Jordeplanen är ju idéens befriande från sinnligheten, men konsten söker ju inskjuta idéen i ett sinnligt omhölje, så att den blir synlig. Alltså...

*

Allting korrigerar sig självt. När artisteriet blev för svårt i Florens, då kom Savonarola — o, den djupa mannen! — och sade sitt Bosch! = Det är

intet! Och artisterna — och vilka artister! — gjorde ett bål av sina konstverk. O, den Savonarola!

*

Vad tror man Bildstormarne i Konstantinopel ville? Vad ville Anabaptisterna och Bildstormarne i Nederländerna? Det törs jag inte säga, ty då blir jag avritad om Lördag — eller kanske redan om Fredag!

*

Vår tids stora idé: arbetets fördelning leder till släktets framgång och individens död! Vad är då släktet? Det är totalitetsbegreppet, idéen, säga filosoferna, och individerna tro det och dö för idéen!

*

Det är märkvärdigt att furstarna alltid vilja vad folket icke vill. Skulle icke ett sådant missförhållande kunna hjälpas på ett mycket enkelt och lättfattligt sätt?

*

När jag vid mognare år läst om mina skolböcker, förvånas jag icke över att vi människor äro sådana fän! Jag läste Lutheri katekes här om da'n och då gjorde jag också

Några anmärkningar vid och ett nytt
Förslag till Katekes.

Icke att inlämna till kommittén, och som här nedan meddelas, så mycket som jag skrivit.

Första Budet. Kullslår tron på en Gud, ty det förutsätter att andra gudar finnas, något som kristendomen även erkänner.

Not. Monoteismen, som är så firad, har haft ett dåligt inflytande på människorna, ty den har berövat dem aktningen och kärleken för den ende och sanne, därigenom att förklaringen av det onda uteblivit.

Andra och Tredje Buden innehålla verkliga hädelser, därigenom att författaren lagt i munnen på vår Herre sådana småaktiga och dumma föreskrifter, vilka äro en förolämpning mot dennes allvishet, och som skulle ha skaffat författaren ett åtal om han levat i våra dagar.

Fjärde Budet skulle ha följande lydelse: Du skall icke låta din medfödda vördnadskänsla för föräldrarna komma dig att beundra även deras fel, och du behöver icke hedra dem mer än de förtjäna. Du är under inga villkor skyldig föräldrar någon tacksamhet, ty de gjorde dig ingen tjänst med att skaffa dig till världen; att de föda och kläda dig, det bjuder dem både deras egoism och den borgerliga lagen. De föräldrar som begära (det finnes till och med de som fordra) tacksamhet av sina barn äro som procentare: de låta kapitalet gärna riskeras bara de få ut räntan.

Not 1. Varför föräldrar (i synnerhet fäder) oftare hata än älska sina barn beror därpå, att barnen inkräkta på deras ekonomiska välbefinnande. Det finnas föräldrar som behandla sina barn som aktier, av vilka de oupphörligt pocka på utdelning.

Not 2. Detta budet har grundlagt den ohyggligaste av alla styrelseformer, familjetyranniet, mot vilket svårligen någon revolution kan hjälpa. Mänskligheten skulle ha mera heder av barnskyddsföreningar än av djurskyddsföreningar. (Forts.)

Sverge är en koloni, vilken haft sin blomstringsperiod, stormaktstiden, och nu synes liksom Grekland, Italien och Spanien ingå i den eviga sömnen.

Den ohyggliga reaktion som inträtt efter 1865, förhoppningarnas dödsår, har verkat demoraliserande på det nya släkte som vuxit upp. Större likgiltighet för det allmänna, större egoism, större irreligiositet har man icke sett på långa tider i historien. Det stormar ute i världen och folken ryta av harm mot förtrycket, men här i landet firar man bara jubelfester.

Läseriet är den enda yttring av själsliv hos det sovande folket; det är missnöjet, som kastat sig i armarna på den religiösa resignationen för att icke falla i förtvivlan eller vanmäktigt raseri!

Läsare och pessimister utgå från samma princip: tillvarons uselhet, och syfta till samma mål: att dö ifrån världen, leva med Gud.

Att vara konservativ på spekulation är den största synd en människa kan begå. Det är ett attentat mot världsplanen för tre skilling, ty den konservative söker hindra utvecklingen; han sätter ryggen mot den rullande jorden och säger: stå still! Det finnes blott en ursäkt: dumhet; dåliga affärer är ingen ursäkt, men väl ett motiv!

*

Jag undrar om inte Norge blir för oss som en ny klut på gammalt kläde!

*

Stjernhjelm, som nu var en dum karl, skrev redan på 1600-talet så här om Sverge:

Antingen är vårt land förflytt, förbytt och förändrat,
eller har Svearna, liksom förr, med Götherna vandrat
från sin köld; de ha utlänskt folk här lämnat i ställe
stackrar i vishet och vett, men i dårskap märkelig snälle.
Om på ett särskilt rum det släktet ville sig samla
såg man femtio knappt bland tusende, lika de gamla ...

*

— Nå, vad sägs om det här? frågade Borg när han slutat läsningen och druckit litet konjak.

— Å, det är inte så illa; det kunde ha varit lite kvickare, förstås, om man så vill, sade Sellén.

— Nå, vad säger Falk då?

— Det är ju det där vanliga skränet — ingenting vidare. Ska vi gå nu?

Borg såg på honom för att utröna om det var ironi, men där syntes intet oroande.

— Jaså, sade Sellén, Olle har gått att söka sällare jaktmarker; ja, han har det nog bra, han; nu slipper han väl middagsbekymmerna. Jag undrar vad källarmästarn på Knappen ska säga om det här; han hade visst en liten »lapp», som han kallade det! Ja! Ja!

— Vilken hjärtlöshet, vilken råhet! Fy fan sådan ungdom! utbröt Falk, kastade pengar på bordet och tog på sina kläder.

— Är du sentimental? hånade Sellén.

— Ja, det är jag! Adjö!

Och han gick.

TJUGUNIONDE KAPITLET.

Revy.

Brev från licentiat Borg, Stockholm, till landskapsmålaren Sellén, Paris.

Bror Sellén!

Det är nu ett helt år som du väntat på brev från mig, men nu har jag också någonting att skriva om. Jag skulle, enligt mina grundsatser, börja att tala om mig själv, men jag får lov att öva mig i artighet, ty jag skall snart ut och söka mitt levebröd; jag börjar alltså med dig! Jag gratulerar mig, att du fick din tavla på salongen och att den därstädes gjorde en sådan effekt. Notisen infördes av Isaac i Gråkappan, utan redaktörens vetskap, varför denne skummade av raseri, när han fick läsa den, ty han hade svurit på, att du aldrig skulle bli något. Sedan du sålunda fått ditt erkännande av utlänningen, så har du fått ditt namn här hemma naturligtvis och jag slipper gå längre och skämmas för dig.

För att icke glömma något och för att kunna fatta mig kortare, ty jag är både lat och trött efter en sträng tjänstgöring på barnbördshuset, så sätter jag upp mitt brev i notisform, alldeles som en Gråkappa, varigenom du också lättare kan hoppa över vad som icke intresserar dig.

Den politiska ställningen blir allt mera intressant; alla partier hava mutat varandra med gåvor och gengåvor, så att nu äro de grå allihop. Denna reaktion kommer troligen att sluta med socia-

lism. Det är stark fråga om att öka länens antal till 48, ty statsrådskarriären är numera funnen vara den genaste till befordran, helst till densamma icke fordras ens folkskollärarexamen. Jag talade vid en av mina skolkamrater, som redan är f. d. statsråd, här om dagen och han påstod, att det var mycket lättare att vara statsråd än expeditionssekreter. Göromålen lära mycket påminna om när man skall gå i borgen — det är bara att skriva på! Betalningen är inte så noga med, man har ju underborgen.

Vad p r e s s e n beträffar — ja, den känner du! I allmänhet har den konstituerat sig som affär, det vill säga den följer majoritetens åsikt för dagen, och majoriteten, det vill säga de flesta prenumeranterna, är reaktionär. Jag frågade en dag en liberal tidningsman varför han skrev så vackert om dig, utan att känna dig. Han sade att det berodde därav att du hade opinionen, d. v. s. de flesta prenumeranterna, för dig. — »Nå, men om opinionen vänder sig mot honom?» — »Då störtar jag honom naturligtvis!» Under sådana förhållanden kan du förstå, att hela det efter 65 uppvuxna släktet, som icke är representerat, skall känna det förtvivlat, därför äro de också nihilister, d. v. s. de — i allt ihop, eller finna de sin fördel vid att bli konservativa, ty att bli liberal på sådana villkor, det hör fan till.

D e n e k o n o m i s k a s t ä l l n i n g e n är tryckt. Sedelstocken, min åtminstone, reducerad; även de finaste papper, två medicine licentiater, gå inte i någon bank.

B o l a g e t T r i t o n avvecklade, som du vet, på så sätt, att direktörerna och avvecklarna togo allt sedeltryck, men aktionärerna och depositörerna er-

höllo litografiskt diverse från Norrköpings kända bolag (det enda som riktigt burit sig under dessa svindeltider); jag såg en änka, som hade fått handen full med kartor över ett marmorbrott; det var stora, sköna helark i rött och blått tryck, på vilka var graverat tätt, tätt 1,000 kr. och inunder, alldeles som om de gått i borgen förstås, syntes namn på personer, av vilka åtminstone tre få serafimerringning efter sig, när de upphört att vara aktieägare i denna världen.

Vännen och brodern Nicolaus Falk, som börjat ledsna på sin privata lånerörelse, emedan den icke skänkte honom fullt medborgerligt anseende, vilket däremot den offentliga gör, beslöt att med sig förena några sakkunniga (!) personer och grunda en bank. Det nya i programmet lät så här: »Som erfarenheten visat — en bedrövlig erfarenhet i sanning! — (Levin var författaren, märk det!) — att depositionsbevis icke äro tillräckligt betryggande för återfående av i andras händer anförtrott gods — det är = deponerade pengar — så ha vi undertecknade, livade av oegennyttigt nit för den fosterländska industrien, och för beredandet av större säkerhet för den penningförande allmänheten, konstituerat oss såsom bank under namn av Insättnings-garanti-aktiebolaget. Det nya och betryggande, ty allt nytt är icke betryggande, i vår idé är att depositörerna i stället för de värdelösa depositionsbevisen erhålla värdepapper till fulla beloppet av den insatta summan» o. s. v. Affären går ännu, och du kan veta vad för slags papper lämnas i stället för depositionsbevisen! Med sin skarpa blick insåg Falk vilken stor fördel han skulle draga av en person med så stor ekono-

misk erfarenhet som Levin, vilken dessutom, genom sin vigilans, fått en kolossal personalkännedom; men för att bereda honom riktigt och göra honom fullt förtrogen med alla en affärs irrgångar och i synnerhet dess juridiska sida, slog han ner på honom med sin revers och tvang honom till konkurs. Därpå uppträdde han som räddare och gjorde honom till ett slags ekonomisk rådgivare med titel av direktionssekreter, och nu sitter Levinen där i ett litet enskilt rum och får inte visa sig ute i banken. Som kamrer sitter Isaac; han har tagit studentexamen (med latin, grekiska och hebreiska, samt juridikofilen och filosofie kandidaten med högsta betygen i alla ämnen — det stod om hans examen i Gråkappan naturligtvis!). Han läser nu på juriskandidaten och schackrar på egen hand dessemellan. Han är som ålen, han har nio liv och lever på ingenting! Han begagnar inte starka drycker, inte nikotin i någon form; om han utövar några laster för övrigt känner jag inte, men han är fruktansvärd! Han har en järnbod i Härnösand, en tobaksbod i Helsingfors och en nipperbod i Södertelge och rår dessutom om ett par träkåkar på söder! Han är en framtidsman, säger folket, han är en nutidsman, tycker jag! Brodern, Levi, har, efter Tritons avveckling, dragit sig tillbaka till privataffärerna med en ganska vacker förmögenhet, som man säger. Han lär ha gjort anbud på Skokloster, vilket han ämnar restaurera i en ny stil, som hans farbror vid ritarakademien har uppfunnit. Köpeanbudet avslogs emellertid. Levi blev mycket sårad härav och skrev i Gråkappan en notis under rubrik: Judeförföljelse i nittonde århundradet, varigenom han ådrog sig hela

den bildade allmänhetens livliga sympatier, och han kan bli riksdagsman på den kuppen, när han behagar. Han erhöll också en tacksamhetsadress från sina »trosförvanter» (liksom Levi hade någon tro), där de tackade honom (den stod tryckt i Gråkappan!) för att han bevakat judarnas »rättigheter» (nämligen att köpa Skokloster!). Adressen överlämnades vid en fest på Gröna Jägarn, dit även en hel hop svenskar (jag för alltid in judefrågan på dess rätta gebit = det etnografiska!) voro inbjudna på skämd lax och okorkat vin. Vid tillfället överlämnade dagens hjälte under rörelse (se Gråkappan!) en gåva på 20,000 kr. (i Kroppsaktier!) till »Hemmet för fallna gossar av den evangeliska bekännelsen» (alltid ska de fram med bekännelsen!). Jag var med på festen och såg vad jag aldrig sett förr — Isaac drucken! Han förklarade att han hatade mig och dig och Falk och alla vita — han kallade oss »vita» och »infödingar» och »roche» omväxlande; det sista ordet känner jag icke, men när det uttalades, skockades genast en otalig hop »svarta» omkring oss och sågo så hemska ut, att Isaac tog mig avsides i sidorum. Där bröt han ut: talade om sina lidanden som barn i Klara skola, huru lärare och kamrater misshandlade och tillbakasatte honom, huru gatpojkarna luvade honom på gatan. Det som var mest rörande var hans berättelse om sin beväringsexercis: han blev vid korum kallad inför fronten för att läsa Fader vår, och då han icke kunde det, blev han hånad. Hans skildring kom mig att ändra åsikter om honom och hans stam.

Religionssnobberiet och välgörenhetskoleran grassera i hög grad och göra vistelsen i fäderneslandet mycket angenäm. Du minns två hår

av den onde: fru Falk och revisorskan Homan; de två lumpnaste, fåfängaste och elakaste varelser som vandrat i sysslolöshet; du minns deras barnkrubba och dess ändalykt; nu ha de upprättat ett Magdalenahem och den första som intogs var — på min rekommendation — Marie i Nygränd! Den stackarn hade gått och lånat ut allt vad hon sparat, åt en gesäll, som rymde med skulden. Nu var hon glad att få allting fritt och återvinna medborgerligt förtroende. Det myckna gudsordet som åtföljer all sådan där verksamhet förklarade hon sig kunna stå ut med, om hon bara fick kaffe om morgnarna.

Du minns också Pastor Skåre; han gick miste om platsen efter pastor primarius, och i förargelsen däröver håller han nu på att tigga ihop till en ny kyrka, och man ser nu tryckta tiggarlistor, undertecknade med namnen på Sveriges rikaste magnater, anropa den allmänna barmhärtigheten. Kyrkan, som skall bli tre gånger så stor som Blasieholmskyrkan och förenas med ett skyhögt torn, kommer att stå där Katarina kyrka nu står; denna skall nämligen inköpas och rivas, emedan den visat sig vara för liten för det stora andliga behov som nu rider svenska folket. De hoptiggda medlen äro redan så stora, att man fått lov utnämna en kamrer (med fri våning och vedbrand) för desammas förvaltande. Kan du gissa vem som blev kamrer? — Hör! Struve! — Han har på sista tiden blivit litet religiös — jag säger litet, ty det är icke mycket, men ändå tillräckligt för hans små villkor, ty han blir beskyddad av de trogna. Detta hindrar honom icke att fortsätta med sin tidningsverksamhet och sin dryckenskap; men hans hjärta är icke mjukt; han är tvärtom så

bitter på alla dem som undgått förfallet, ty, oss emellan, är han rysligt förfallen; därför hatar han Falk och dig, och han har lovat att »knäppa» er, det första ni låta höra av er igen. Emellertid, för att kunna flytta in i kamrersvåningen och bränna upp veden, måste han låta viga sig, vilket skedde i all tysthet uppe i Vita Bergen. Jag var med som vittne (full naturligtvis) och åsåg uppträdet. Hustrun har också slagit sig på det Gudsnådliga sedan hon fått höra att det är förnämt. — Lundell har helt och hållet övergivit den religiösa känslan och målar bara porträtt av verkställande direktörer, vilka gjort honom till agrée vid ritarakademien. Han är nu även odödlig, ty han har fått en tavla på nationalmuseum. Sättet var enkelt och manar till efterföljd: Smith skänkte dit en genre, som Lundell målat, mot det att Lundell gjorde hans porträtt gratis! — Det är bra? Va!

Slutet på en roman. Jag satt en söndagsförmiddag, den lilla stund sabbatsfriden icke är störd av de rysliga klockorna, på mitt rum och rökte. Då knackar det på dörren, och in träder en lång grann karl som jag tyckte mig känna igen — det var Rehnhjelm. Ömsesidig examen. Han var förvaltare på ett stort bruk och var så där nöjd med sin värld. Det knackar en gång till. In träder Falk (mera om honom nedan!). Kollationeringar av gamla minnen och gemensamma bekanta! Så kom det där kända ögonblicket efter ett ivrigt samtal då det blir tyst och en besynnerlig paus uppstår! Rehnhjelm grep en bok, som låg honom närmast till hands, och ögnade på den och började läsa högt:

— »Ett kejsarsnitt. Akademisk avhandling,

som med vittberömda medicinska fakultetens tillstånd kommer att å mindre Gustavianska lärosalen offentligen försvaras.» — Det var ena förskräckliga figurer; vem kan vara nog olycklig att behöva gå och spöka på det här sättet efter sin död!

— Se efter, sade jag; det står där på sidan 2.

Han läste vidare.

— »Bäckenet som förvaras under N:o 38 i Akademiens pathologiska samling...» — Nej, det var det inte. »Ogifta Agnes Rundgren...»

Karlen vart vit som kalk och måste upp och dricka vatten.

— Kände du henne? frågade jag för att skaffa någon förströelse.

— Om jag kände henne? Hon var vid teatern i X-köping och kom sedan hit till Stockholm på ett schweizeri, där hon kallade sig Beda Pettersson.

Nu skulle du ha sett på Falk. Det blev en scen, som slutade med att Rehnhjelm uttalade några förbannelser över kvinnan i allmänhet, varpå Falk svarade med mycken hetta, att det fanns två slags kvinnor, han bad att få fästa uppmärksamheten på det, och det var så stor skillnad på kvinnor som på änglar och djävlar! Och han talade med sådan rörelse, att tårarna kommo i ögonen på Rehnhjelm.

Ja, Falk! Jag sparade honom till sist. Han är förlovad! Hur det gick till? Jo, det har han berättat själv så här: »Vi sågo varann!» Som du vet, har jag aldrig åsikter färdiga, utan jag går och väntar på nya rön, men av vad jag sett hittills, torde icke kunna nekas, att kärleken är något som vi ungkarlar icke kunna döma om — det vi benämna

med det där namnet, det är bara lösaktighet! Skratta, du gamla grinare!

Jag har aldrig annars än i dåliga pjäser sett en så hastig karaktärsutveckling som jag såg hos Falk den gången. Du må tro det gick inte i brådrappet med förlovningen. Fadern var en gammal änkling, egoist, pensionär, vilken betraktade sin dotter som ett kapital, vilket genom ett rikt gifte skulle bereda honom en angenäm ålderdom (mycket vanligt förhållande!). Han sade tvärt nej! Då skulle du ha sett Falk! Han gick gång på gång upp till honom och blev utkörd, men han kom igen och sade gubben, mitt under näsan, att de skulle gifta sig utan hans samtycke, om han icke ville vara med om saken; jag vet inte, men jag tror att de slogos! Så kom det en kväll; Falk följde sin trolovade hem från en av hennes släktingar, där han brutit sig in. När de kommo på gatan, sågo de vid lyktskenet gubben ligga i fönstret — han har ett litet hus på Hornstullsgatan, som han bebor ensam. Falk slår på plankporten; han slog en kvart, men ingen öppnar! Han klättrar över plankporten, anfalles av en stor hund, vilken han övermannar och stänger in i soplåren (tänk dig den försagda Falk!); därpå tvingar han gårdskarlen ur sängen att öppna; de stodo nu på gården; ännu återstod husporten; han slår på den med en stor sten, men intet ljud höres inifrån; då går han in i trädgården efter en stege och går upp intill gubbens fönster (alldeles som jag skulle gjort det själv!) och ropar: öppna porten, annars slår jag in fönstret! Då hördes gubbens röst inifrån: »slå du, lymmel, så skjuter jag på dig!» Falk slog in fönstret! Det blev dödstyst en stund. Slutligen

hördes inifrån den trasiga rutan: »Det var stil!» (gubben har varit knekt) »du är min pojke!» — »Jag slår inte gärna in fönster», sa Falk, »men för er dotters skull gör jag vad som helst!», och så var saken klar.

Han förlovade sig! Du skall veta att sedan riksdagen företagit sin stora omorganisation av ämbetsverken, varigenom lönerna och platserna fördubblats, så kan en ung man äntligen gifta sig i första lönegraden! Han skall gifta sig i höst! Hon fortfar att vara lärarinna, som hon var! Jag vet mycket litet i kvinnofrågan, ty den rör mig icke, men jag tror, efter vad jag sett, att vår generation kommer att avskaffa det asiatiska, som ännu finnes i äktenskapet. Båda parterna avsluta ett fritt fördrag, ingen uppger sin självständighet, den ena söker icke uppfostra den andra, man lär sig respektera varandras svagheter och man har ett kamratskap för livet, som icke tröttar genom den ena partens pockande på ömhet. Fru Nicolaus Falk, du vet, den där välgörande djäveln, den anser jag vara ingenting annat än en femme entretenue, och så betraktar hon ju sig själv också; de flesta fruar gifta sig för att få det bra och slippa arbeta, att bli »sin egen»; att där ingås så få äktenskap, det är kvinnans fel, och mannens!

Men Falk, han är ogenomtränglig; han har kastat sig på numismatiken med en iver, som icke är fullt naturlig, ja, jag hörde honom här om dagen tala om att han var sysselsatt med utarbetandet av lärobok i ämnet och att han skulle söka få den antagen i skolorna, där myntvetenskapen skulle bli ämne; aldrig läser han en tidning, aldrig vet han

vad som händer i världen; och att bli författare synes han helt och hållet ha slagit ur hågen. Han lever blott för sin tjänst och sin fästmö, som han avgudar; men jag tror icke på allt det där. Falk är en politisk fanatiker, som vet att han skulle brinna opp, om han gav luft åt lågan, och därför släcker han den med stränga, torra studier; men jag tror icke det lyckas honom, ty hur han lägger band på sig så fruktar jag en gång en explosion; för övrigt — oss emellan — tror jag han tillhör något av de hemliga sällskap som reaktionen och järnväldet ha framalstrat på kontinenten. När jag såg honom här om dagen på rikssalen såsom härold vid trontalet, iklädd röda purpurkappan och med plym i hatten och stav i handen, vid foten av tronen (vid foten av tronen!) — då tänkte jag — ja, det är syndigt att säga det; men när då ministern kom och avlämnade Kongl. Majestäts nådiga proposition angående rikets tillstånd och behov, då såg jag en blick i Falks öga som sade så här: vad vet M:tet om rikets tillstånd och behov? — Den mannen, den mannen!

Nu tror jag att jag gjort min revy utan att glömma någon. Farväl alltså, för den här gången! Du skall snart höra av mig igen!

H. B.

ANMÄRKNINGAR TILL FEMTE DELEN.

RÖDA RUMMET.

Röda rummet skrevs 1879 och utkom på senhösten samma år på Jos. Seligmanns & comp. förlag. På samma förlag utkommo uppl. 2 (1879), uppl. 3 och 4 (1880) och uppl. 5 (1886). På Hugo Gebers förlag utkommo uppl. 6 1899 och uppl. 7 1904. Dessutom ingick arbetet i Strindbergs Samlade romaner och berättelser på C. & E. Gernandts förlag (häft. 6—15) 1899—1900, vadan alltså, om denna edition räknas som sjunde uppl., den Geberska av 1904 rätteligen bör kallas den 8: de. Denna räkning har också iakttagits vid de följande editionerna — någon nominell 8: de uppl. har aldrig utkommit. 1907 utkommo uppl. 9 och 10, 1908 uppl. 11, 1909 uppl. 12 och 1910 uppl. 13. Uppl. 9—13 äro enkronasuppl. och utgivna på Albert Bonniers förlag.

Författaren har efter första uppl. icke genomsett någon av de följande upplagorna utom — troligen — den andra, och detta helt flyktigt. Åtskilliga tryckfel ha i dessa insmugit sig, redan från uppl. 3, talrikt förökade särskilt i uppl. 5, varifrån de övergått till uppl. 6, 7 och den Gernandtska, men vad märkligare är, vid tryckningen av uppl. 5 och på enstaka ställen även i uppl. 3 och 4 har någon korrekturläsare på eget bevåg företagit sig att "rätta"

Strindbergs text. Dessa rättelser äro rena missförstånd av texten, såsom när sid. 7, rad 33 ”alla stadens sjuklockor” (vid skildringen av sjuslaget i staden) rättats till ”alla stadens sju klockor” eller i övrigt godtyckliga ”förbättringar”, såsom när sid. 363, rad 8 Olle Montanus' paradoxala vändning ”Stjernhjelm, som nu var en dum karl” förbättrats till Stjernhielm, som i c k e var en dum karl eller sid. 324, rad 23 jagets ”ändliga existens” såsom ett besynnerligt uttryck förenklats till dess ”eländiga existens” o. s. v. Dessa förbättringar ha iakttagits i uppl. 5—7 (8) — däri inräknas då den Gernandtska i Saml. rom. och ber., som tryckts efter uppl. 5 eller 6. De jämförelsevis bästa uppl. äro 1—2 och uppl. 9—13, vilka satts efter uppl. 1. Ingen hittillsvarande upplaga — ej ens den första — är dock felfri, såsom visat sig vid en kollationering med originalmanuskriptet.

I anseende till de tidigare upplagornas spridning har jag ansett mig till allmänhetens tjänst böra göra nedanstående förteckning över tryckfelen jämte ”rättelserna”, vilka såsom textförvanskningar ju icke äro likgiltiga.

Variationer i olika upplagor.

Sid. 7, rad. 32—33: — — hela rymden dallrade snart av ljudet från alla stadens sjuklockor. Uppl. 5—7 (8): sju klockor.

Sid. 15, rad 9: Nå, m e n vem sköter hans tjänst då. Uppl. 5—7 (8): Nå, vem sköter etc.

Sid. 27, rad. 25—26: — — att — jag — av — min broder, utnämnde förmyndaren etc. Uppl. 1 och hskr.: av min bror. Uppl. 2—7 (8): broder etc. Troligen rättelse i uppl. 2 av Strindberg: i ett skriftligt intyg som här är frågan om passar givetvis broder bättre än talspråkets bror.

Sid. 34, rad. 21—23: — handlingen som ligger till grund för allt medvetande och som endast gör detta möjligt.

Alla tidigare uppl. liksom också hskr.: — — som endast gör d e t t a d e t möjligt. Måste bero på felskrivning (bröllop) eller glömska att utstryka ettdera av pronomina, mellan vilka förf. valt.

Sid. 57, rad. 12—13: — den lika vackert tänkta som sagda sanningen. Strindberg skriver sanning (uppl. 1—2 och hskr.). Den felaktiga formen torde vara ett förbiseende av författaren; ”sanningen” här upptagen enligt uppl. 3—7 (8).

Sid. 59, rad. 12—13: — och inbjöd de andra att göra samma. Så hskr. och uppl. 1—4. Uppl. 5—7 (8): detsamma.

Sid. 83, rad 33: — stugan vid Lilljans. Uppl. 1: stugan på Lilljans. Rättelse från uppl. 2 — säkert av förf. — till förra läsarten. Formen i uppl. 1 återkommer i uppl. 9—13, tryckta efter denna.

Sid. 105, rad 30: — knappar till lufttelegrafer och trumpetlika talrör. Uppl. 5—7 (8): knappar o c h lufttelegrafer och etc. (meningslöst).

Sid. 123, rad 2: — stort och glänsande (nämligen familjens namn). Uppl. 5—7 (8): stort och glädjande (meningslöst).

Sid. 127, rad. 4—5: — de beklagade sig över att din svåger blivit bortkörd från verket, och det hade de läst i Fäderneslandet. Uppl. 5—7 (8): din bror blivit bortkörd från verket och det hade d u läst etc. Utbytet av svåger till bror obegripligt! Textförbättraren har här tydligen ej haft klart för sig vilka de samtalande äro eller föreställt sig att fru Falk var ”bror” till Arvid Falk. Det senare du i st. f. de, troligen rena tryckfelet.

Sid. 130, rad 31: Det brukar ingen. Uppl. 5—7 (8): det brukas ingen.

Sid. 134, rad 10: Direktionen förelade då bolagsstämman ett förslag. Uppl. 5—7 (8): p å bolagsstämman.

Sid. 140, rad 9: — om denna morgonen. I hskr. först skrivet: om morgonen, därpå ”denna” överskrivet.

Utg. har ansett sig icke böra förändra den något egendomliga formen. Uppl. 5—7 (8): denna morgon.

Sid. 155, rad 5: Emellertid var Lundell icke road av de betraktelser etc. Uppl. 3—7 (8): oroad av de betraktelser (tryckfel).

Sid. 155, rad 11: Han reste sig från sin plats. Uppl. 3—7 (8): lyfte sig från sin plats (omedvetet synonymutbyte av sättaren?).

Sid. 156, rad 12: Vi önska honom alla lycka. Uppl. 5—7 (8): — all lycka.

Sid. 159, rad 32: hå, låt se! Uppl. 3—7 (8): hå, låt mig se.

Sid. 164, rad 6: — att en broder så kunde se på en broder. Uppl. 3—5: kunde så se etc. Uppl. 6—7 (8): se så etc.

Sid. 172, rad 29: — Hör nu lilla Eugenie, fortfor revisorskan. Uppl. 1—4 (och 9—13): fortfor hon. Hon meningslöst i sammanhanget (emedan pron. kommer att syfta på fru Eugenie Falk, som just tilltalas). Den felaktiga läsarten har uppkommit därigenom att i hskr. lyder den näst föregående raden: "Det var för brysselmattan, menade revisorskan". Denna rad har i korr. blivit uppflyttad till sin nuvarande plats, men förf. därvid glömt att ändra pers.-pron. I detta fall har censorn i uppl. 5 träffat rätt, i det att "hon" där ändrats till "revisorskan".

Sid. 183, rad 22: sina mörka revolvers. Så hskr. Uppl. 1—2: sin mörka revolvers (tryckfel). Uppl. 3—4: sin mörka revolver. Uppl. 5—7 sina mörka revolvrar. Uppl. 9—13: sina mörka revolvers.

Sid. 193, rad 22: — citerat och omtryckt. Så hskr. och uppl. 1—5. Uppl. 6—7 (8): omtyckt (tryckfel).

Sid. 235, rad 11: Vem skrev 1734 års lag? Herr Cronhielm. Alla tidigare uppl. liksom hskr.: Herr Cronstedt. Minnesfel eller felskrivning — knappast avsiktlig — av förf.

Sid. 239, rad. 3—4: Jag — — bor hyresfritt mot att jag driver in hyrorna. Uppl. 3—7 (8): mot det att jag etc.

Sid. 241, rad. 6—7: — — betydelselöst om det hela överhuvud var svart eller vitt; och om det var svart etc Uppl. 3—7 (8) och om det var sant (grovt tryckfel).

— rad. 32—33: Plato hade redan sagt det, innan kristendomen kom: verkligheten, världen den synliga är blott ett sken. Så hskr. I samtliga uppl. meningsstörande tryckfel: Plato hade redan sagt det innan kristendomen kom i verkligheten: världen etc. (!).

Sid. 271, rad 13: — det är min födelsedag i dag. Så hskr. I samtliga tidigare uppl. tryckfel: det är min födelse i dag.

Sid. 279, rad 19: Det var ett nätt ämne, mycket nätt. Uppl. 5—7 (8): Det var ett ämne, mycket nätt.

Sid. 288, rad 27: Vi ha en kvar. — Jag har märkt vissa ångersymptom hos min hustru etc. Uppl. 5—7 (8): Vi ha en k v a r t etc (!).

Sid. 291, rad. 27—28: Behagar herr grosshandlarn vara så god och sitta ett ögonblick, så får jag sätta i lite här och där. Uppl. 5—7 (8): f y l l a i lite här och där.

Sid. 314, rad. 21—22: Jag har inte ä t i t mer än en kopp kaffe och tre glas vatten i dag. Uppl. 5—7 (8): Jag har inte f ö r t ä r t etc. (med denna ändring går naturligtvis det pregnanta och komiska i frasen förlorat).

Sid. 323, rad 1: Gå du in i Gråkappan. Uppl. 4—7 (8): gå du i Gråkappan.

Sid. 324, rad. 22—23: Man måste dock njuta av sin tillvaro i dess ändliga existens Uppl. 5—7 (8): — — i dess e l ä n d i g a existens (!)

— rad. 30—31: — — framåt de prång som kallas Kindstugatan. Uppl. 4—7: framåt de språng, som kallas etc. (Man har här som eljes tillfälle förvåna sig över hur en meningslöshet kan bibehålla sig i en rad upplagor!) Editionen i Saml. romaner och berättelser, som eljes följer uppl. 5, har dock här det riktiga prång.

Sid. 325, rad 33: — redaktören. Uppl. 4—7: direktören.

Sid. 328, rad 13: — men Falk, som följt med, mera för att få deltagande och tröst etc. Uppl. 5—7 (8): bara (!) för att få deltagande och tröst etc.

Sid. 363, rad 8. Stiernhielm, som nu var en dum karl. Så uppl. 1—2 (jämte 9—13) och hskr. Uppl. 3—7 (8): som icke var en dum karl. Den förra satsen har förefallit korrekturläsaren alltför galen. Jfr Olles föredrag (kap. 24) "Om Sverge", där han föreslår: "Ner med den dumma hunden Georg Stiernhielm!"

Sid. 364, rad 15: Jag gratulerar mig, att du fick din tavla på salongen (Borg). Så uppl. 1—4 och hskr. Uppl. 5—7 (8): Jag gratulerar dig. Den förra vändningen har varit korr.-läsaren obegriplig! Jfr strax nedanför: "Sedan du sålunda fått ditt erkännande av utlänningen så har du fått ditt namn här hemma naturligtvis och jag slipper gå längre och skämmas för dig."

Sid. 372, rad. 1—2: — — det fanns två slags kvinnor, han bad att få fästa uppmärksamheten på det, och det var så stor skillnad på kvinnor som på änglar och djävlar (orat. obliq.). Uppl. 4—7 (8): på det att det var etc. (missförstånd av korr.-läs.).

Originalhandskriften.

Originalhandskriften till Röda rummet befinner sig i Riksbibliotekets ägo; enligt anteckning av överbibliotekarien Klemmings hand på första innehållssidan är den en "Gåva till Kongl. biblioteket 29 maj 1888 av ett anonymt sällskap, som inlöst handskriften för att hjälpa författaren". Den är en handskrift i foliopappersblad (Lessebo) med jämförelsevis få rättelser; texten är skriven på papperets bägge sidor. Något tidigare utkast torde icke existera, utan romanen är nerskriven med en gång. På titelbladet har Strindberg skrivit: "Började den 15 februari 1879, slut den 15 augusti s. å., sista korr. lästes den 1 november".

Under det från Voltaire hämtade mottot finnes på titelbladet ännu ett andra, övermålat med bläck; man kan dock ännu läsa: ”Här ha ni bitarne! Varför slog ni sönder min kruka? Saint-Preux”.

En längre avdelning i första kapitlet, skildrande Falks och Struves besök på La Croix' kafé — 5 manuskriptsidor — är överstruken i handskriften och har ej kommit med. Likaså har ett helt kapitel, det tillämnade tjugutredje, avhandlande Borgs och den konservative redaktören av Gråkappans samvaro på ett kafé, varvid Falks nyutkomna dikter diskuteras, kasserats. Bägge skildringarna sakna en rätt balans och verka delvis något omogna, vadan det utan tvivel var en vinst att de försvunno ur romanen. Emellertid äro de naturligen ej utan intresse och jag har därför ansett mig böra i anmärkningarna återge hela det tjugutredje kapitlet och några karaktäristiska utdrag ur den strukna avdelningen i första kapitlet — den målande skildringen av La Croix' kafé är som tidshistorisk interiör värd att läsa, och Napoleon Lagerströms, den senare i romanen blott anonymt förekommande Rödluvekorrespondentens redogörelse för Struves öden är kanske inte alldeles utan motstycken i den samtida journalistiska verkligheten. Dessutom ha några smärre stycken vid tryckningen uteslutits.

I nedanstående anmärkningar redogöres — med uteslutning av smärre stilistiska ändringar — för skiljaktigheterna mellan den tryckta texten och handskriften, alltså de förändringar författaren vidtagit i korrekturet. Anvisningarna på sida och rad syfta som eljes på den tryckta texten i nuvarande upplaga; efter angivande av dess läsart följer manuskriptets.

Sid. 7, rad 9: — branterna åt sjön. Hskr.: branten ner åt sjön.

Sid. 11, rad 14: — de hänsynslösa. Hskr.: de samvetslösa.

Sid. 12, rad 26: — den sjätte var på gården. Hskr.: huset.

Sid. 13, rad 5: — större eller mindre —. Hskr.: större och mindre.

Sid. 19: Noten under sidan saknas i hskr.

Sid. 20, rad. 5—8: Falk och Struve vandrade tillsammans åt norr, samspråkande om handel, sjöfart, näringar och allt annat som icke intresserade dem, etc. Här slutar ursprungligen meningen i hskr., och i nästa stycke vidtager skildringen av besöket på La Croix' kafé. Sedan denna strukits, har tillskrivits: , varpå de skildes med ömsesidig lättnad.
Den uteslutna avdelningen begynner (omedelbart efter rad 7):

Kommen till Norrbro föreslog Struve att de skulle gå in till La Croix, där man kunde träffa litteratörer och artister efter deras sinne. Han sade deras så att Falk icke rätt förstod vad slags sällskap han skulle råka uti. Emellertid stego de in.

La Croix's café hade redan då, i slutet av 60-talet, upphört att vara det elegantaste caféet i Stockholm. Förgyllningen hade mörknat, den vitmålade boisseringen hade blivit brun af det myckna rökandet, möblerna voro icke nya och respekten för stället hade försvunnit, de gamla kunderna av första klassen hade givit sig av; man såg icke mera garnisonens officerare och högre ämbetsmän läsa sin Figaro eller Débats; icke heller syntes de Kongliga Teatrarnas premieraktörer, icke litteraturens kända storheter inne i schackrummet. Det var bara en stor samling av okända och missnöjda. Litteratörer som skriva inuti spalterna och aldrig fått sätta ut sina namn, författare som på jakt efter ärans kransar och band blivit kastade ur sadeln och sprattlande i sanden mottagit publikens hånande skrattsalvor, aktörer som blivit vägrade debut eller misslyckats, artistelever som brutit med akademien, medikofilare som buro cyankalium i fickan sedan de sett möjligheten till en kandidat försvinna med sista mankerade omsättningen. Redan vid inträdet kunde en fin näsa upptäcka att här röktes 6-öres-cigarrer, och sorlet som uppstod av de många gruppernas olika samtal liknade det hotande gnyet från en missnöjd folkhop; en och

annan bredskyggig hatt hade glömt sig kvar på ett och annat huvud och en tämligen allmän frånvaro av galoscher gjorde att tobaksångorna blandades med lukten av vått läder.

Struve och Falk slå sig ner hos Napoleon Lagerström, riksdagsreferent för Rödluvan, och riksdagsmannen Per Ilsson i Träskåla, vilka bägge förenats i sin egenskap av ''västmanlänningar''. Per Ilsson är ''en tjuguåtta års bondpojke med ett runt skinande ansikte''. Både Lagerström och han äro tämligen beskänkta. Lagerström hundsvotterar honom på skämtsamt sätt, slår honom i ryggen o. s. v. och tilltalar honom överlägset. Rödluvereferenten är för övrigt en rätt väl tecknad typ — om ock inte vidare aptitlig. Hans manerer påminna slående om en berusad landsortstudents, han harangerar Falk med en bekännelse om sin misstänksamhet mot ''stockholmarens'' stramhet etc. Struve sätter sig för sig själv och skriver i rykande fart sin korrespondens till Folkets Fana, byggd på Falks meddelanden på Mosebacke. Lagerström rycker till sig hans papper och får se vad han skriver:

Jaså, din kameleont, du fortsätter att skriva dina korrespondenser till Folkets Fana fastän du inträtt i Den Konservative. Jo, det här är också en skön pojke skall du tro, Falk. Det är ett snyggt sällskap du råkat i.

Förlåt, måste Falk taga ordet, är icke bror Struve i den liberala Rödluvan? Har jag tagit så vilse?

Nej, det är han inte, eftersom han i går inträdde i Den Konservative. Men inte ska du förvåna dig över sådant. Han började sin bana som redaktör — man börjar alltid den här banan som redaktör — och slutar den med tacksamhet som korrekturläsare — emellertid började han som redaktör för Det Röda Spöket som utgavs i någon ort nere vid Öresund; så dog den, varpå han tog transport till den konservative Bondplågaren i någon småstad vid Vänern; så flyttades tryckeriet och boktryckaren och tidningen med redaktör och inventarier till en annan stad, men där måste

man byta om färg, såvida man ville ha prenumeranter och så klev han in i Bondevännen. Är det icke sant, Struve?

— Låt mig vara i fred, bad Struve, som med den största likgiltighet fortsatt att skriva och tycktes vara van vid att Lagerström berättade hans historia.

Falk känner vämjelse för sällskapet och vill fortast möjligt ge sig i väg. Vid avskedet utbryter Lagerström i ett sentimentalt hjärtligt anförande till Falk (som något faller ur den föregående skildringens ton). Detta stämmer Falk i någon mån mera till hans fördel, ehuru han samtidigt stötes tillbaka av denna öppenhjärtighet hos en alldeles ny bekantskap. Han säger sig dock att han i striden står på samma sida som han, och hans kärlek till folkets sak låter sig inte rubbas av att han träffat en så föga imponerande representant för det som Per Ilsson.

Härefter vidtar stycket: Under det att nya tankar grodde i hans huvud (sid. 20, rad 9).

Sid. 27, rad 3: — studier. Hskr.: studieår.
— rad. 22—23. Om någon hund varit närvarande, skulle han genast suttit. Hskr.: tagit åt sig kommandoordet.
Sid. 35, rad 5: Hör en sådan filur. Hskr.: sate.
— Av den filosofiska uppläsningen har Strindberg strukit i hskr. en halv manuskriptsida.
— rad 16: Olle. Hskr.: Ola, vilken form i hskr. användes omväxlande med Olle.
Sid. 38, rad 20: Quasimodo. Hskr.: en Quasimodo.
Sid. 41, rad 8: — modellen sov. Hskr.: baronen sov. Samma rättelse har gjorts på flera ställen.
Sid. 64, rad. 14—15. Hör på när jag talar. Hskr., Hör då etc.
Sid. 71: Femte kapitlet har Strindberg ursprungligen kallat "Första steget" men med blyerts sedan tillskrivit Hos förläggaren. Det första stycket i kapitlet är överstruket, sedan i marg. skrivet "kvarstår", som sedermera också överstrukits. Stycket lyder:

Dagen efter den stora scenen med brodern hade Arvid Falk på morgonen vaknat borta på sin vindskammare på Grevmagnigatan och med muntert sinne klätt sig framför det öppna fönstret som bildade ram till en utsikt över Djurgårdsbrunnsviken och Ladugårdsgärdet ända bort till Värtan. Han kände sig för första gången fri och han hade ända hittills levat i beroende av andra, det nya ansvar han kände då han nu skulle skaffa sig sitt bröd själv gjorde honom modig och han erfor en spänstighet i sinnet som han aldrig avvetat, då den ej ännu blivit tagen i anspråk. Han hade tillbragt den föregående aftonen i Röda rummet, det lilla schackrummet hos Berns, innanför södra läktaren, och han hade där träffat artister och andra missnöjda, men där var ungdom och talang på flera händer, några hade redan ett litet namn och de gingo blott och väntade på att de gamle skulle vika för påtryckningen och giva dem det berättigande de visserligen redan ägde men ännu icke fått fullmakt på, men vilken när som helst kunde komma. Som han funnit sig väl i sällskapet hade man dröjt länge, och resultatet var att hans kassa nu på morgonen befann sig i ett ganska tröstlöst skick. Detta missförhållande bidrog endast att försätta honom i ändå bättre lynne, ty han skulle ut och söka arbete.

Därefter som i den tryckta texten: Arvid Falk (Han) skulle börja sina försök etc.

Sid. 71, rad. 14—15: — den mäktiga Smith. I hskr. ursprungligen den mäktige Moses såsom på övriga ställen. Strindberg har sedermera ändrat namnet till Smith och här i hskr. tillfogat den inskjutna satsen: namnet hade denne av en överdriven beundran för allt amerikanskt tagit sig, då han en gång i sin ungdom gjort en liten utflykt till det stora landet.

Sid. 74, rad 27: Gott! Hskr.: Well.

Sid. 76, rad 28: Nå! Hskr.: Well!

Sid. 78, rad 9: Sa' jag inte det. Hskr.: Well, sir, sa jag inte det!

Sid. 79, rad 3: Nå, Adjö, Adjö. Hskr.: Well! Good by, Sir!

Sid. 83: Efter kapitlets nuvarande slut finns i hskr. dessa icke överstrukna rader:

Och där låg han tills bloden flydde hans lemmar och hjärnan upphörde att arbeta, men han dog icke som han trott ett ögonblick utan fortsatte att leva, mången till förargelse och sig själv till föga nöje.

Sid. 83: Sjätte kapitlet hette först Oåterkalleligt, men har sedan av författaren i hskr. ändrats till Röda rummet. Rörande de första styckena i kap. har han haft någon tveksamhet; de äro överstrukna men sedan har tillskrivits: kvarstår.

Sid. 84, rad 5: — sin halsduk. Hskr.: väst.

Sid. 86, rad 7: Jag har inte ätit middag på t v å å r. Hskr. e t t å r.

Sid. 92, rad 32: — — så överdådig —. Hskr.: så oförståndig.

Sid. 99, rad 7: Två tankar surrade genom Falks hjärna. Hskr.: Falks feberaktiga hjärna.

— rad 12: Skål, herr Lundell. Härefter har Strindberg i hskr. överstrukit ett mindre stycke, berättande att Falk gick ut i tidningsrummet och slog upp Gråkappan, där han fann följande:

Subskriptionsanmälan. I alla rikets boklådor. Ett länge känt religiöst behov . . . göra sig gällande . . . den religiösa känslan . . . representanter . . . fariséer . . . Försoningsfacklan. Tidskrift för det christliga hemmet. Utgiven av Arvid Falk, (den unge lovande författaren, vars dikter vunnit lovord av Vitterhetsakademien). Första häftena komma bland annat att innehålla Håkan Spegels Herrliga Versstycke G u d s w e r k o c h h v i l a, om vilket vi icke behöva yttra oss långt, då det kan sägas självt vara den religiösa känslan i dess herrligaste uttryck.»

Han hade lärt och förstått. Smith tänkte göra honom till redaktör av Haqvin Spegel vilket han ju i morgon kunde kontramandera. Det obehagliga samtal etc. som i texten rad 13.

Falks upptäckt av subskriptionsanmälan har förf. senare förlagt till följande kap. (sid. 109)

Sid. 105, rad. 1—2: O j ä s t v i n (*Math.* 19:32) finnes att köpa hos *Portvakten* à 75 öre kannan, utan kärl. ''Utan kärl'' saknas i hskr.

— rad 12: — lockande. Hskr.: retande.

— rad 17: — — flydd ungdom. Härefter är följande överstruket med blåkrita i hskr.:

Där föreställdes under rubriken O s k u l d tvenne halvnakna, halvvuxna barn med retande former vilka badade. Där syntes under rubriken F ö d m i n a L a m m en ung flicka stående på en stätta med klänningen upplyftad över en charmant engelsk vad, en hög växt och en nätt fot, räckande gräs åt ett lamm på andra sidan stättan. Under H e m m e t s f r i d föreställdes en ung flicka spelande piano, sjungande Sankey och visande ett par formfulländade engelska ben. B ö n e n förrättades av en halvvuxen flicka i blotta linnet, med runda axlar och ben. Missionsplanscherna voro ännu oskyldigare. Där var oskulden så ren som den gått ur skaparens händer. Falk fattades o. s. v. som i texten.

Av denna bjärta skildring förstår man — tydligt nog — den nu något dunkla allusionen i uttrycket: Falk fattades ett ögonblick av en gudlös tanke etc.

Sid. 109, rad 4 och följ. Här fortgår ursprungligen i hskr. dialogen under förutsättningen att Falk redan känner till ''Försoningsfacklan''. Sedermera ''Subskriptionsanmälan'' inskjuten och övriga samhöriga ändringar gjorda.

Sid. 111: Åttonde kapitlet har först haft till rubrik: ''Stora Rikskollegiet för allmänt väl'', som sedan i hskr. ändrats till den nuvarande ''Arma Fosterland''.

Sid. 112, rad. 23—24: — — då dörrarna i bakgrunden slås upp etc. Hskr.: i bakgrunden u n d e r å h ö r a r - l ä k t a r e n.

Sid. 114, rad. 22—23: — de ha vindarna fulla med skrivare och de ska snart ha skrivare i källarn. Hskr.: t r y c - k e r i i källarn.

— rad 24: Nu kryllar det etc. Hskr.: Nu myllrar det.

Sid. 115, rad 8: Rödluvan. Hskr.: Lagerström och likaså på flera ställen i kap.

Sid. 116, rad 16: Denna kärnfulla vältalighet etc. Hskr.: Detta slags vältalighet och tillskrivet i marg.: med en torka som skall föreställa eld.

Sid. 117, rad 7: — Nej det rör oss inte vad han säger. Hskr.: Nej: det där rör inte oss.

Sid. 118, rad 5: — eftersom Olle var mycket hemlighetsfull. I hskr. därefter: "och därför var Falk rysligt nyfiken".

Sid. 120, rad 16: När de ätit och blivit något druckna. "Något" finns ej i hskr.

Sid. 135, rad 17: — fosterländskhetens ord. Hskr.: sedlighetens ord.

— rad 20: — fosterländskhet. Hskr.: sedlighet, och härefter i marg. tillskrivet: under det hans hustru och barn sutto hemma och väntade.

Sid. 136, rad 18: — som de kallade orättvis. Hskr.: orättvis naturligtvis.

Sid. 138, rad. 29—30: — gjort sina dramatiska studier på budningskontor i X:köping. Hskr.: på en telegrafbyrå i X:köping.

Sid. 139, rad 20: — missöde i kulisserna. I kulisserna saknas i hskr.

— rad 33: — på en halv spalt. Hskr.: på en enda spalt.

Sid. 140, rad 30. Tag bort den, eller jag dör. Hskr.: Åh, jag dör.

Sid. 144, rad. 5—6: Därpå hade Struve blivit såld till Rödluvan. Hskr.: f l y t t a d ö v e r t i l l etc.

Sid. 145, rad. 6—7: Han har hög hatt som han inte haft sedan han gick fram. Hskr.: sedan han gick fram i världen.

Sid. 147, rad 25: Fy tusan, så'na människor. Hskr.: fy fan, så'na etc.

Sid. 149, rad 7: — Å andra sidan åter igen taget. Hskr.: åter igen, relativt taget.

Sid. 155, rad 7: — hans (Lundells) religiösa känslor. Hskr.: s e d l i g a känslor.

— rad 31: — så länge jag minns. Hskr.: så länge människotungan rör sig.

Sid. 189, rad. 14—15: Tror ni att en odödlig själ är nöjd med att lyckas. Hskr.: — — mättas med handklappningar.

Sid. 191, rad 21: — Är det inte märkvärdigt (Antonii liktal hos Shakespeare)? Hskr.: mästerligt.

Sid. 197, rad. 8—10: — knäpper hon upp klänningslivet lika sorglöst som när en herre öppnar på västen efter en stark middag. Hskr.: lika oskuldsfullt.

Sid. 203, rad 32: — — på Vadstena möte. Hskr.: på Vadstena slott.

Sid. 216, rad. 10—11: En djävul, för detta vagnmakaregesäll, numera teaterdirektör etc. Hskr.: regissör(?)

Sid. 217, rad. 11—12: Då jag invände mot detta etc. Hskr.: förnekade.

Sid. 218, rad. 11—12: Hon är den enda kvinnan med levande ande. Hskr.: med själ.

Sid. 219, rad 4: Efter stycket som slutar med "icke sant" förekommer i hskr. följande uteslutna stycke:

Det är synd om Lundell. Den där Marie har varit här och sökt opp honom; hon är bestämt en beräknande kvinna, hon vill binda honom till giftermål. Det vore 'en verklig olycka som vi skola söka förekomma.

Därpå som i texten: Nu måste jag avbryta etc.

— rad 7: — alla onda makter skola fly etc. Hskr.: tankar.

Sid. 221, rad 20: Drag åt skogen med barnen. Hskr.: åt helvete.

Sid. 223, rad 9: — — med dov röst. Hskr.: med douce röst.

— rad. 10—12: Visst är det rätt! Den som är liderlig, skall ha straff; och man ska väl inte få mörda barn

heller. Hskr.: Visst fan är det rätt! Den som är liderlig han ska ha sitt straff; och man ska väl inte få mörda sina barn heller!

Sid. 233, rad 6: O, du djävul! Saknas i hskr.

Sid. 235, rad. 21—22. Efter: Jag kan dina fraser! fortsätter hskr.: "Vet du att jag är försvarslös? Vet du att alla fria litteratörer äro försvarslösa. Tala icke om lagen, hycklare!" Därefter som i texten: Vilka skrevo etc.

En del av de i detta stycke först angivna personerna ha först haft andra mindre expressiva namn som sedan överstrukits.

Sid. 246: Nittonde kapitlet har först haft till rubrik "En begravning", som sedermera i hskr. ändrats till den nuvarande: Från Nya kyrkogården till Norrbacka.

Sid. 248, rad. 9—10: I stället för svar gav han ifrån sig en okänd melodi, som visslades på ett särskilt sätt Hskr.: — i en särskild förklenande takt.

Sid. 250, rad 1: — en fintvätterska. Hskr.: Falks gamla tvätterska.

Sid. 251, rad 5: — en kokosmatta. Hskr.: en utsliten kokosmatta.

Sid. 253, rad. 22—25: Janne — — började med lyfta ögon granska skorstenarna som om han väntade regn. Hskr.: granska skyarna som om han väntade regn.

Sid. 260, rad. 22—23: Ska vi göra upp nu, sade Struve och fick ett ärende ut. Sista satsen saknas i hskr.

Sid. 262: Tjugonde kapitlet har först hetat Offret; titeln sedan i hskr. ändrad till den nuvarande.

Sid. 285: Här skulle efter tjuguandra kapitlet det uteslutna kapitlet "Människors öden" inflyta. Med blyerts är följande antecknat i marginalen vid kapitelrubriken: "Synes mig utan saknad kunna utgå" J. Sn (Seligmann, tillskrivet av Klemmings hand). Kapitlet må här meddelas:

Tjugutredje kapitlet.

Människors öden.

Vid femtiden på eftermiddagen satt Borg rödflammig och däst inne på Lagergrens vid ett bord överfyllt med buteljer av alla färger. Vid hans sida syntes redaktören av Gråkappan, litet mindre blek än vanligt, men mycket mera moralisk och fast i principerna efter den starka måltid Borg hade bestått. Han tummade sitt långa ljusa helskägg och tycktes nedslagen.

— Vad grubblar du på? sade Borg för att säga något, ty han hade för gott förstånd för att kunna vara intresserad av den andres tomma tankar.

— Åh, vet du, bror, jag sitter och tänker över all usel jullitteratur jag fått kämpa mig igenom de här dagarna...

— Och nu sitter du och sörjer över litteraturens usla tillstånd! Det bör ju isa dig att det är dåligt då du själv är en misslyckad! Jag trodde du satt och grubbla på ditt förfallna lån.

— Medge ändå att de här unga, de här som kommit upp efter oss, sedan vi lämnade Uppsala, äro bra tunna! fortfor redaktör Modigh, som hade en underbar förmåga att låta allt man slog över honom rinna av sig.

— Det är därför att de måste söka imitera er uselhet för att kunna hoppas på erkännande.

— Ah, du pratar!

— Pratar? Vad menar du med det?

Struve inträdde med detsamma i rummet, utdelande hälsningar till höger och vänster åt artister och litteratörer, vilka med sin personliga närvaro sökte åtminstone förmildra de domar som därinne dömdes av de stränga herrarna. Därpå framträdde han till Gråkappans bord, slog sig ner och tog fram en alldeles ny bok i vackert omslag och lade den framför Modigh.

Dennes ögon blixtrade till i det han fattade boken och läste omslaget:

— Dikter — hm — av Arvid Falk! Hå! Jaså! Den där humbugen i Rödluvan! Den ska jag väl knäppa!

Och han skrapade med ena foten på golvet som om han dödat en mask.

— Dåligt naturligtvis! Låt oss se!

Han skar upp ett blad mitt inuti boken och läste.

— Hm, hör på ska ni få höra.

Han tog upp en blåpenna och vätte den på tungan. »Och hans anlets unga blomstervår!» — Blomstervår? Vad är det för slag? Anletets blomstervår! Duger inte! Fosfor! — — Ett sådant gnäll! Läs bara innehållsförteckningen! Rosen, Liljan, Nässlan, Gråsparven, Hämplingen, Näckrosen: bara zoologi och botanik! Och så koketterar han med modesti, den äregiriga skurken! Han »kvittrar ödmjukt utan prakt och snille». Och så angriper han religiositeten: »Fritt må bleka bönesystrar, himla sig vid psalmers ljud.» Himla sig! Jag ska lära honom att behandla heliga saker med vanvördnad! Och här! Vilken lögnaktighet. Sjömannens maka! Tror någon kristen människa att en sjömans hustru, en f. d. köksa, sjunger så här: »Till sömns jag kysser ditt ögonpar, två strålar från lyckliga solskensdar.» Det är opoetiskt därför att det är lögn; sanningen är poesiens skönaste smycke; vart skulle vi komma utan sanningen, mina herrar!

— Får jag se på omslaget ett ryck, sade Borg och tog åt sig boken.

Han grinade ett brett grin och sade:

— Ja, det är ett gnällande som är alldeles förtvivlat, stora, långa karlarna låta som kattor i Mars! Och de där vilja väcka världens intresse, när de inte kunna det på annat sätt, med bleksot och polyper; lungsot törs de inte komma med, ty det är för gammalt. Och då gå de och äro breda i ryggen som bryggarhästar och röda i ansiktet som vindragare. Där jämrar den där sig över kvinnans otro, han som aldrig prövat annnat än skökans tro på betalningen; och den där som skriver om att han »ej har guld, men blott sin lyra» — en sådan lögnare; han har fem tusen i räntor och fideikommissrätt till en stol i Svenska Akademien! Och den där otrogna, cyniska ricaneuren, som icke kan öppna sin mun utan att stinka fram en oren ande, han jolmar gudlighet. Deras poesier äro inte en smul bättre än de som för trettio år se'n lades under guitarrnoter av prästgårdsmamseller; de skulle skriva åt sockerbagarn för tolv öre tummen och inte gå och besvära förläggare, tryckare och recensenter med att göra dem till skalder! Vad skriva de om? Om ingenting.

d. v. s. om sig själva! Det är opassande att tala om sig själv, men det passar att skriva! Vad jämra de sig över? Över sin oförmåga att kunna lyckas! Lyckas! Det är ordet! Ha de givit luft åt en enda tanke som skulle kunna röras hos några andra, hos tiden, samhället; hade de fört de eländas talan en enda gång, skulle deras synder varda dem förlåtna, men det ha de icke; därför äro de som en ljudande malm — nej som ett skrällande järnskräp och en sprucken narrbjällra — ty de hade icke kärleken till annat än till nästa upplaga av Bjurstens litteraturhistoria, Svenska Akademien och sig själva!»*

Borg var flammig i ansiktet av ansträngningen och svalkade sig med en konjak. Struve och Modigh klingade med varandra och skrattade.

Fram mellan borden kom nu slingrande en liten rund person med utseende av en sockenskräddare. Hans ansikte låg inbäddat i en krans av fett; hans ögon voro ljusblå, taljiga, stupida: munnen överskuggades ännu icke av några mustascher, men mellan näsan och överläppens undre kant växte några hårstrån vilka dragits åt sidorna och enats i spetsar i avsikt att ge ett elegant utseende åt den otympliga personen, håret som på morgonen blivit lagt i några elegiska Lamartinelockar hade under skoltjänstgöringen på förmiddagen återtagit sin naturliga form och stod åt alla kanter som en kanonviska. Toiletten som skulle förete spridda drag av artistiskt självsvåld var helt enkelt slarvig och uppslagen på rocken voro rent av osnygga.

— God dag, skald, sade Borg; har du några sorger i dag? Du ser så tärd ut som stug-grisen.

Skalden hälsade däst och elegiskt på Modigh och Struve först såsom varande tidningsskrivare.

— Kommer inte din recension snart? Jag har verkligen väntat bra länge! sade han till Modigh.

— Jo, jag har den färdig och den är redan lämnad till sättning, vill du ha korrektur?

* Denna passus har begagnats i tjugufemte kapitlet; det ligger dock närmare till hands, att som här ursprungligen tänkts den lägges i Borgs mun än i den försupne redaktörens av »Espingen».

— Ja tack, det kanske är bäst!

— Du behöver inte vara rädd för den, inföll Borg. Jag har läst den och där står både »tårdränkta metrar» och »genialiskt offertorium» som du begärde.

— Gör det det?

— Ja, det gör det verkligen, svarade Modigh.

— Således är det bäst att vi göra oss i ordning att mottaga din supé, sade Borg. Nå, har du läst det här? fortfor han och sköt fram Falks dikter. Vad tycker du om det?

— Jag har bara tittat i dem! Åhja! Inte så värst dåligt! svarade skalden med ett medlidsamt löje. Det är ganska talangfullt, men jag kan inte gilla alla hans anapester.

— Jag ska rappa honom så att han skall låta bli sådant där en annan gång, sade Modigh. Hela karlen, att döma efter hans otidigheter i Rödluvan, förefaller mig vara en humbug!

— Tycker du det! sade skalden och spetsade sina feta öron. Vet du jag tror att jag delar din åsikt. Struve du, som känner honom från Rödluvan, vet väl vad han går för?

— Jag? sade Struve och flög upp som om han satt sig på en stoppnål! Jag känner honom högst obetydligt. Det är visserligen en ganska hygglig karl, men han är allt lite inbilsk; för övrigt ska nybörjare alltid höra sanningen annars bli de så lätt förstörda!

— Ja, det är rätt, sade skalden.

— Du tänker således rappa honom ordentligt? frågade Borg utmanande.

— Ja, det kan du lita på!

— Men om du inte har läst boken och inte tänker läsa den, så måste du åtminstone läsa omslaget! Se där, läs!

Modigh tog emot boken, läste och gjorde en grimas: — Det är ju Moses* förlag! Fy fan! Och ni tror att jag tänker att ta och berömma den där. Det får du göra, Struve!

— Nej, det gör jag visst inte, det är aldrig någon som har berömt mig!

— Men, invände skalden, man kan ju alltid berömma på ett sådant sätt — —.

* Namnet, som ovan anmärkt, eljes ändrat till Smith.

— Nej du, inte när Moses skall läsa det! Han kan nog vår språklära han, försäkrade Modigh.

— Se, där kommer en yngling som kan recensera vackert, sade Borg och visade på unga Levi, som kom framslingrande till bordet! Kom hit, Isaac, så ska du få recensera en bok, som farbror Moses har givit ut!

— Skall jag? Jag har ju aldrig skrivit? svarade Levi blygsamt.

— Nå, vad gör det, någon gång ska bli den första, sade Modigh. Här i julbrådskan ha våra korrekturläsare fått recensera böcker, så att det har sjungit om det och en dag fick vi lov att skicka polisreferenten på en konsert, men det höll på att gå illa, för han råkade av okunnighet att berömma ett fruntimmer, som hade nekat att sjunga på en middag hos Moses. Nå, Levi? Är du hågad att debutera?

— Ja bevars! Jag ska göra mitt bästa!

— Men, invände skalden, du ska inte glömma att omnämna den typografiska utstyrseln; det smickrar alltid förläggaren och grämer författaren.

— Nå, varför ska jag gräma författaren, om jag tycker om vad han har skrivit, eller om det är bra vad han har skrivit, ty det förstår jag inte att bedöma — — —

Ett högljutt skratt avbröt den barnsliga bekännelsen och saken var avgjord!

Sid. 294: Tjugufjärde kapitlet har först hetat ”Arbetarrörelse”, men rubriken har sedan ändrats till den nuvarande: Om Sverge.

Sid. 325, rad. 21—22: — intendenten Trälund. Hskr.: Fälund.

Sid. 332, rad 22: Efter meningens slut står i hskr.: Gå på nu, gossar!” och därefter som i tryckta texten: Tag ner den där sista pjäsen.

Sid. 336: Tjugusjätte kapitlet har först hetat ”Correspondence inédite; senare har den nuvarande rubriken Brevväxling tillskrivits.

Sid. 341, rad 11: H. B. I hskr. namnet Borg utskrivet.

Sid. 347: Tjugusjunde kapitlet först rubricerat Konvalescens, som strukits och ersatts med Tillfrisknande.

Sid. 352: Tjuguåttonde kapitlet har först rubricerats Befrielse, så Från andra sidan, tills den nuvarande titeln Från andra sidan graven fastställts.

Sid. 360, rad 5: — artisteriet — Hskr.: artisteriet och konstdyrkan.

Sid. 361, rad 20: — om han levat i våra dagar. I hskr. tillagt: och bott i Talånga.

Sid. 364: Tjugunionde kapitlet först rubricerat Défilé, därpå med blyerts den nuvarande titeln Revue inskriven.

Sid. 368, rad 8: — ritarakademien. Hskr.: Målarakademien här och på resp. ställen.

— rad 20: — på Gröna Jägarn. Hskr.: på Nacka.

Sid. 375, rad. 2—3: Farväl alltså för den här gången! Du skall snart höra av mig igen! Hskr.: Far nu väl och låt mig höra om dig.

Tillsammans med handskriften ligger ett andra korrektur på de sista sidorna, vari ett postskriptum på Borgs brev är tillagt, som tydligen inskrivits i första korr. På det bevarade korr. har Strindberg skrivit: ''Önskas tredje korr. för att få se det slutets udd icke blir avbruten genom felaktig sättning. Sg.'' (I korr. är slutordet Bosch! skrivet i ett stycke med det föregående.) Först i tredje korrekturet har slutet alltså fått sin nuvarande form. I korr. 2 lyder det på följande sätt (under brevslutet):

P. S. Jag hörde, till min ledsnad, att du genom dryckenskap och oordentligt leverne kommit att tänka över tillvarons ändamål. På din något omotiverade fråga: Vad är livet? som du ställer på mig, kan jag endast svara: Hur skall jag veta det? — Jag tror icke man kan komma sanningen närmare.

Att jag, som icke är författare, lånat svaret av Sverges störste och djupaste skald lär du väl märka, och för att angiva källan citerar jag passagen ordagrant:

»Vad är politiken? Du svarar: det lär vara statskunskapen. Vad är statskunskapen? Du dricker din granne till, slår locket igen på stopet och svarar ingenting därpå.»

Om du icke förstår detta, så skall jag uttrycka mig tydligare på ett mera känt kulturspråk, till exempel det turkiska, och svara dig som så:

— Bosch!

JOHN LANDQUIST.